

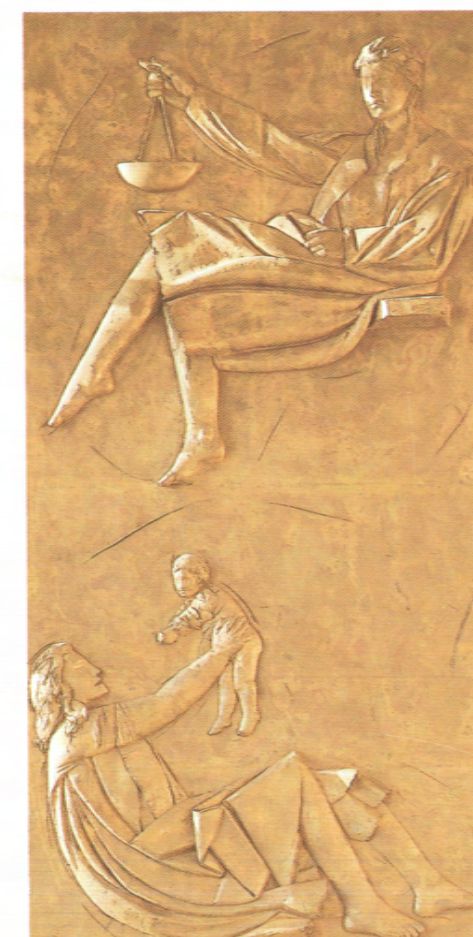

HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

JAARVERSLAG 2001

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN — JAARVERSLAG 2001

06
QD-AG-02-001-NL-C

BUREAU VOOR OFFICIËLE PUBLICATIES
DER EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

L-2985 Luxembourg

NL

BELGIQUE/BELGIË Jean De Lannoy Avenue du Roi 202/Koningslaan 202 B-1190 Bruxelles/Brussel Tel. (32-2) 536 43 08 Fax (32-2) 536 04 41 E-mail: jean.de.lannoy@infoboard.be URL: http://www.jean-de-lannoy.be La Librairie européenne/ De Europese Boekhandel Rue de la Loi 244/Watstraat 244 B-1040 Bruxelles/Brussel Tel. (32-2) 295 26 39 Fax (32-2) 735 08 60 E-mail: mail@libeurop.be URL: http://www.libeurop.be Moniteur belge/Beigisch Staatsblad Rue de Louvain 40-42/Louvainsoweg 40-42 B-1000 Bruxelles/Brussel Tel. (32-2) 552 22 11 Fax (32-2) 511 01 84 E-mail: eusales@just.fgov.be	NEDERLAND SDU Servicecentrum Uitgevers Christoffel Plantijnstraat 2 Postbus 20014 2500 EA Den Haag Tel. (31-70) 378 98 80 Fax (31-70) 378 97 83 E-mail: sdu@sdu.nl URL: http://www.sdu.nl PORTUGAL Distribuidora de Livros Bertrand Ld.ª Grupo Bertrand, SA Rua das Terras dos Vales, 4-A Apartado 60037 P-2700 Amadora Tel. (351) 214 95 67 87 Fax (351) 214 96 02 55 E-mail: dlb@ip.pt Imprensa Nacional-Casa da Moeda, SA Sector de Publicações Oficiais Rua da Escola Politécnica, 135 P-1250-100 Lisboa Codex Tel. (351) 213 94 57 00 Fax (351) 213 94 57 00 E-mail: apoc@incm.pt URL: http://www.incm.pt SUOMI/FINLAND Akateeminen Kirjekauppa/ Akademiska Bokhandeln Keskuskatu 1/Centralgatan 1 PL/PB 128 FIN-00101 Helsinki/Helsingfors P:nin (358-9) 121 44 18 F:nax (358-9) 121 44 35 Sähköposti: sps@akateeminen.com URL: http://www.akateeminen.com SVERIGE BTJ AB Traktorsvägen 11-13 S-221 82 Lund Tel. (46-46) 119 00 00 Fax (46-46) 30 79 47 E-post: bjtjeu-pub@btj.se URL: http://www.btj.se UNITED KINGDOM The Stationery Office Ltd Customer Services PO Box 29 Norwich NR3 1GN Tel. (44) 870 60 05-522 Fax (44) 870 60 05-533 E-mail: book.orders@theso.co.uk URL: http://www.isoofficial.net ISLAND Bókabud Larusar Björneld Skólavörðuflug. 2 IS-101 Reykjavík Tel. (354) 552 55 40 Fax (354) 552 55 60 E-mail: bokabud@simnet.is SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA Euro Info Center Schweiz c/o OSEC Business Network Switzerland Stämpfenbachstrasse 85 PF 462 CH-8035 Zürich Tel. (41-1) 365 53 15 Fax (41-1) 365 54 11 E-mail: eios@osec.ch URL: http://www.osec.ch/eios BĂLGARIA Europress Euromedia Ltd 58, blvd Vitosha BG-1000 Sofia Tel. (359-2) 980 37 66 Fax (359-2) 980 42 30 E-mail: Milena@mbbox.cit.bg URL: http://www.europress.bg CYPRUS Cyprus Chamber of Commerce and Industry PO Box 21455 CY-1509 Nicosia Tel. (357-2) 88 97 52 Fax (357-2) 66 10 44 E-mail: demotrip@ccci.org.cy EESTI Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (Estonian Chamber of Commerce and Industry) Toom-Kogu 17 EE-10130 Tallinn Tel. (372) 648 02 44 Fax (372) 646 02 45 E-mail: einfo@koda.ee URL: http://www.koda.ee	HRVATSKA Mediatrade Ltd Pavla Hatra 1 HR-10000 Zagreb Tel. (385-1) 461 94 11 Fax (385-1) 461 94 11 MAGYARORSZÁG Euro Info Service Szt. István krt. 12 II/emelet 1/A PO Box 1039 H-1137 Budapest Tel. (36-1) 329 21 70 Fax (36-1) 349 20 53 E-mail: euroinfo@euroinfo.hu URL: http://www.euroinfo.hu MALTA Miller Distributors Ltd Malta International Airport PO Box 25 Luqa LQA 05 Tel. (356) 69 44 88 Fax (356) 67 67 98 E-mail: gwrth@usa.net NORGE Swets Blackwell AS Hans Nielsen Hauges gt. 39 Boks 4901 Nydalen N-0423 Oslo Tel. (47) 23 40 00 00 Fax (47) 23 40 00 01 E-mail: info@rio.swetsblackwell.com.no URL: http://www.swetsblackwell.com.no POLSKA Ars Polona Kraszowskie Przedmiescie 7 Skr. pocztowa 1001 PL-00-950 Warszawa Tel. (48-22) 826 12 01 Fax (48-22) 826 62 40 E-mail: books119@arspolona.com.pl ROMÂNIA Euromedia Str. Olenese Lupu nr. 65, sector 1 RO-70184 Bucuresti Tel. (40-1) 315 44 03 Fax (40-1) 312 96 46 E-mail: euromedia@mailcity.com SLOVAKIA Centrum VTI SR Nám. Slobody, 19 SK-81223 Bratislava Tel. (421-7) 54 41 83 64 Fax (421-7) 54 41 83 64 E-mail: europ@bbi.silk.stuba.sk URL: http://www.silk.stuba.sk SLOVENIJA GV Založba Dunajska cesta 5 SLO-1000 Ljubljana Tel. (386) 613 09 1804 Fax (386) 613 09 1805 E-mail: europ@gvestnik.si URL: http://www.gvzalozba.si TÜRKIYE Dünya İnfotel AS 100, Yıl Mahallesi, 34440 TR-80050 Baskilar-Istanbul Tel. (90-212) 629 46 89 Fax (90-212) 629 46 27 E-mail: aktuelinfo@dunya.com ARGENTINA World Publications SA Av. Cordoba 1877 C1120 AAA Buenos Aires Tel. (54-11) 48 15 81 56 Fax (54-11) 48 15 81 56 E-mail: wpbooks@inflovia.com.ar URL: http://www.wpbooks.com.ar AUSTRALIA Hunter Publications PO Box 484 Abbotsford, Victoria 3067 Tel. (61-3) 94 17 53 61 Fax (61-3) 94 19 71 54 E-mail: jpdavies@ozemail.com.au BRESIL Livraria Camões Rua Bittencourt da Silva, 12 C CEP 20043-900 Rio de Janeiro Tel. (55-21) 263 47 78 Fax (55-21) 262 47 76 E-mail: livraria.camoes@incm.com.br URL: http://www.incm.com.br	CANADA Les Éditions La Liberté Inc. 3020, chemin Sainte-Foy Sainte-Foy, Québec G1X 3V6 Tel. (1-418) 658 37 63 Fax (1-800) 367 54 42 E-mail: liberto@med-om.qc.ca Renoul Publishing Co. Ltd 5369 Chemin Canotak Road, Unit 1 Ottawa, Ontario K1J 9J3 Tel. (1-613) 745 26 65 Fax (1-613) 745 76 60 E-mail: ordrordep1@renoulbooks.com URL: http://www.renoulbooks.com EGYPT The Middle East Observer 41 Sherif Street Cairo Tel. (20-2) 392 69 19 Fax (20-2) 393 97 32 E-mail: info@meobserver.com URL: http://www.meobserver.com.eg MALAYSIA EBIC Malaysia Suite 45.02, Level 45 Plaza MBF (Lerner Box 45) 8 Jalan Yap Kwan Sang 50450 Kuala Lumpur Tel. (60-3) 21 62 92 96 Fax (60-3) 21 62 61 98 E-mail: ebic@tm.net.my MEXICO Mundi Prensa México, SA de CV Rio Pánuco, 141 Colonia Cuauhtémoc MX-06500 México, DF Tel. (52-5) 533 56 58 Fax (52-5) 514 67 99 E-mail: 101545.2361@compuserve.com SOUTH AFRICA Eurochamber of Commerce in South Africa PO Box 781738 2146 Sandton Tel. (27-11) 884 39 52 Fax (27-11) 883 55 73 E-mail: info@eurochamber.co.za SOUTH KOREA The European Union Chamber of Commerce in Korea 5th Fl, The Skilla Hotel 202, Jangchung-dong 2 Ga, Chung-gu Seoul 100-392 Tel. (82-2) 22 53-5631/4 Fax (82-2) 22 53-5635/6 E-mail: eucock@eucock.org URL: http://www.eucock.org SRI LANKA EBIC Sri Lanka Trans Asia Hotel 115 Sir Chittampalam A. Gardiner Mawatha Colombo 2 Tel. (94-1) 074 71 50 78 Fax (94-1) 44 87 79 E-mail: ebicsl@slnet.lk TAI-WAN Tycoon Information Inc PO Box B1-466 105 Taipei Tel. (886-2) 87 12 89 86 Fax (886-2) 87 12 47 47 E-mail: oulupo@ms21.hinet.net UNITED STATES OF AMERICA Bornan Associates 401-F Assembly Drive Lanham MD 20706-4391 Tel. (1-800) 274 44 47 (toll free telephone) Fax (1-800) 865 34 50 (toll free fax) E-mail: query@bornan.com URL: http://www.bornan.com ANDERE LÄNDER OTHER COUNTRIES AUTRES PAYS Bitte wenden Sie sich an ein Büro Ihrer Wahl/Please contact the sales office of your choice/Veuillez vous adresser au bureau de vente de votre choix Office for Official Publications of the European Communities 2, rue Morsier L-2985 Luxembourg Tel. (352) 28 29-42/55 Fax (352) 29 29-42/76 E-mail: info-info-opoce@oec.eu.int URL: publications.eu.int
---	---	---	--

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

JAARVERSLAG

2001

Overzicht van de werkzaamheden
van het Hof van Justitie
en van het
Gerecht van eerste aanleg
van de Europese Gemeenschappen

Luxemburg, 2002

<http://www.curia.eu.int>

Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
L-2925 Luxembourg
Tel. (352) 43 03-1
Telex griffie: 2510 CURIA LU
Telegramadres: CURIA
Fax Hof: (352) 43 03-2600
Fax voorlichtingsdienst: (352) 43 03-2500

Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen
L-2925 Luxembourg
Tel. (352) 43 03-1
Fax Gerecht: (352) 43 03-2100

Internet: <http://www.curia.eu.int>

Manuscript voltooid op 15 januari 2002

Nog veel meer gegevens over de Europese Unie vindt u op Internet via de Europaserver (<http://europa.eu.int>).

Bibliografische data bevinden zich aan het einde van deze publicatie.

Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, 2002

ISSN 1680-8363

© Europese Gemeenschappen, 2002

Overneming met bronvermelding toegestaan.

Printed in Belgium

Inhoud

blz.

Inleiding door G. C. Rodríguez Iglesias, president van het Hof van Justitie	7
--	---

Hoofdstuk I

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

A – De werkzaamheden van het Hof van Justitie in 2001, door Gil Carlos Rodríguez Iglesias, president	11
B – Samenstelling van het Hof van Justitie	57
1. Leden van het Hof van Justitie	59
2. Protocollaire rangorde	67
3. Gewezen leden van het Hof van Justitie	69

Hoofdstuk II

Het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen

A – De werkzaamheden van het Gerecht van eerste aanleg in 2001, door Bo Vesterdorf, president	75
B – Samenstelling van het Gerecht van eerste aanleg	137

1.	Leden van het Gerecht van eerste aanleg	139
2.	Wijzigingen in de samenstelling van het Gerecht van eerste aanleg in 2001	145
3.	Protocollaire rangorde	147
4.	Gewezen leden van het Gerecht van eerste aanleg . . .	149

Hoofdstuk III

Bijeenkomsten en bezoeken

A –	Officiële bezoeken aan en evenementen bij het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg in 2001	153
B –	Studiebezoeken aan het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg in 2001	159
C –	Plechtige zittingen in 2001	161
D –	Bezoeken en deelneming aan officiële evenementen in 2001 . .	163

Hoofdstuk IV

Tabellen en statistieken

A –	Gerechtelijke werkzaamheden van het Hof van Justitie	167
1.	Analytisch register van de door het Hof van Justitie in 2001 gewezen arresten	169
2.	Register van in het Weekoverzicht opgenomen overige beslissingen van het Hof van Justitie	235

3.	Gerechtelijke statistieken	243
B –	Gerechtelijke werkzaamheden van het Gerecht van eerste aanleg	271
1.	Analytisch register van de door het Gerecht van eerste aanleg in 2001 gewezen arresten	273
2.	Register van in het Weekoverzicht opgenomen overige beslissingen van het Gerecht van eerste aanleg	305
3.	Gerechtelijke statistieken	307

Hoofdstuk V

Algemene inlichtingen

A –	Uitgaven en databanken	329
B –	Administratie: beknopt organogram	341

INLEIDING

door G. C. Rodríguez Iglesias, president van het Hof van Justitie

Naar goede gewoonte bevat dit jaarverslag cijfermatige gegevens over de werkzaamheden van de twee rechterlijke instanties en een overzicht van hun rechtspraak op de meest uiteenlopende gebieden.

Het aantal zaken waarin in het afgelopen jaar uitspraak is gedaan, is niet de enige graadmeter van de gerechtelijke werkzaamheid. Daarvoor zijn die zaken te verschillend van aard en moeilijkheidsgraad. Elke zaak vereist een aangepaste, al dan niet lange en grondige behandeling. Dat aantal moet evenwel worden vermeld omdat het bij vergelijking met het aantal nieuwe zaken dat in dezelfde periode is ingeschreven, de mogelijkheid biedt te beoordelen welke impact dat jaar had op het aantal aanhangige zaken en derhalve op de procesduur.

Uit de statistieken aan het eind van dit verslag blijkt, dat de twee rechterlijke instanties in 2001 hun straffe werktempo ongeveer hebben gehandhaafd op het niveau van het voorgaande jaar. Het aantal afgedane zaken bedroeg 434 bij het Hof en 340 bij het Gerecht, het aantal nieuwe zaken respectievelijk 504 en 345. De gemiddelde procesduur bleef nagenoeg constant.

Behalve cijfers vindt de lezer in dit jaarverslag een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in de rechtspraak, dat blijk geeft van de grote verscheidenheid van de gebieden die door het gemeenschapsrecht worden beheerst.

Op administratief vlak schonk het Hof bijzondere aandacht aan zijn vertaaldienst, waarvan de goede werking noodzakelijk is om de procedures binnen redelijke termijnen af te wikkelen en de rechtspraak snel bekend te maken. Het Hof heeft zich ook gebogen over de gevolgen van de nakende uitbreiding voor de vertalingen en over de moeilijkheden die zullen voortvloeien uit de stijging van het aantal talencombinaties en de te verwachten stijging van het aantal zaken. Daarom heeft het een groots informaticaproject opgezet om een aan de rechtsprekende activiteit aangepast meertalig werkinstrument te ontwikkelen dat alle stadia van de creatie van teksten, van eerste ontwerp tot publicatie, omvat. Dit ambitieuze project, waarvan een prototype tot

tevredenheid van de gebruikers is uitgetest, zou in 2002 tot een goed einde moeten worden gebracht.

Het institutionele kader van zijn activiteit indachtig, heeft het Hof in 2001 samen met het Gerecht gereflecteerd over de gevolgen van de inwerkingtreding van het verdrag van Nice, met name over de bevoegdheidsverdeling tussen het Hof en het Gerecht inzake rechtstreekse beroepen en over de modaliteiten voor de oprichting van een rechtsprekende kamer voor de geschillen inzake het Europees ambtenarenrecht.

Met deze toekomstgerichte houding gaat het Hof zijn vijftigste verjaardag tegemoet.

Hoofdstuk I

*Het Hof van Justitie
van de Europese Gemeenschappen*

A – De werkzaamheden van het Hof van Justitie in 2001
door Gil Carlos Rodríguez Iglesias, president

1. Dit deel van het jaarverslag wil een beeld schetsen van de werkzaamheden van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in het afgelopen jaar. Het gaat niet in op de conclusies van de advocaten-generaal, die ontegensprekelijk van belang zijn om de inzet van bepaalde zaken goed te begrijpen, maar waarvan de vermelding de omvang van dit verslag, dat een bondige beschrijving wil geven, aanzienlijk zou doen toenemen.

Na een overzicht van de cijfers (punt 2) en van het gebruik van de nieuwe procedures in de loop van het jaar (punt 3), wordt hierna een korte uiteenzetting gegeven van de belangrijkste ontwikkelingen in de rechtspraak in 2001 op de volgende gebieden:

bevoegdheid van het Hof en procedure (punt 4), algemene beginselen en zaken van constitutionele of institutionele aard (punt 5), vrij verkeer van goederen (punt 6), vrijheid van dienstverrichting (punt 7), recht van vestiging (punt 8), mededingingsregels (punt 9), steunmaatregelen van de staten (punt 10), harmonisatie van wetgevingen (punt 11), sociaal recht (punt 12), recht van de externe betrekkingen (punt 13), milieurecht (punt 14), vervoerbeleid (punt 15), belastingrecht (punt 16), gemeenschappelijk landbouwbeleid (punt 17) en Europees ambtenarenrecht (punt 18).

Een dergelijke selectie moet noodzakelijkerwijs beperkt blijven. Zij heeft slechts betrekking op 53 van de 397 arresten en beschikkingen van het Hof in de betrokken periode en vermeldt slechts de essentiële punten daarvan. De volledige tekst van die arresten en van alle andere arresten en beschikkingen, alsmede van de conclusies van de advocaten-generaal is in alle officiële talen van de Gemeenschappen beschikbaar op de Internetsite van het Hof (www.curia.eu.int). Teneinde verwarring te vermijden en lezing van het verslag te vergemakkelijken, wordt hierna, tenzij anders aangegeven, verwezen naar de overeenkomstig het Verdrag van Amsterdam hernummerde artikelen van het EG-Verdrag.

2. Het Hof heeft 398 zaken afgedaan. Het ging daarbij om 244 arresten, één advies op grond van artikel 300, lid 6, EG en 153 beschikkingen. Hoewel die cijfers iets lager liggen dan het vorige jaar (waarin 463 zaken werden afgedaan), zijn zij toch iets hoger dan het gemiddelde van de jaren 1997-1999 (ongeveer 375 afgedane zaken). Het aantal nieuw bij het Hof aanhangig

gemaakte zaken bleef daarentegen op het vroegere hoge niveau (504 in 2001, tegenover 503 in 2000). Het aantal aanhangige zaken steeg daarmee van 803 in 2000 tot 839 (nettocijfer, rekening houdende met de voegingen).

De procesduur bleef constant voor de prejudiciële verwijzingen en de rechtstreekse beroepen (respectievelijk ongeveer 22 en 23 maanden). De gemiddelde tijd voor de afhandeling van hogere voorzieningen is daarentegen afgenomen van 19 maanden in 2000 tot 16 maanden in 2001.

De zaken werden als volgt verdeeld over de verschillende formaties van het Hof: het plenum deed een vijfde van de zaken af (tegenover een kwart in 2000), de andere arresten en beschikkingen werden uitgesproken door kamers van vijf of van drie rechters (respectievelijk 60 % van de zaken en bijna één zaak op vier).

Meer statistische gegevens over het gerechtelijk jaar 2001 vindt u in hoofdstuk IV van dit jaarverslag.

3. Uit het gebruik dat het Hof heeft gemaakt van sommige *nieuwe procedures* die in het Reglement voor de procesvoering zijn ingevoerd bij de wijzigingen van 16 mei en 28 november 2000 ¹ kunnen thans reeds enkele algemene krachtlijnen worden afgeleid.

Zo heeft het Hof bij herhaling gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in prejudiciële zaken uitspraak te doen in een vereenvoudigde procedure op grond van artikel 104, lid 3, van het Reglement voor de procesvoering (voordien kon deze procedure enkel worden toegepast wanneer het ging om een vraag die „kennelijk identiek” was met een vraag waarover het Hof zich reeds had uitgesproken). Thans kan het Hof deze vereenvoudigde procedure toepassen in drie gevallen, namelijk wanneer de vraag identiek is met een vraag waarover het zich reeds heeft uitgesproken, wanneer het antwoord op een dergelijke vraag duidelijk uit de rechtspraak kan worden afgeleid of wanneer over het antwoord op de vraag redelijkerwijs geen twijfel kan bestaan. In dergelijke gevallen moet het Hof de verwijzende rechterlijke instantie van zijn voornemen in kennis stellen en de belanghebbenden in hun eventuele opmerkingen horen. De zaak kan dan worden afgedaan bij een met redenen omklede beschikking, zodat

¹ Een gecodificeerde versie van het Reglement voor de procesvoering van het Hof is gepubliceerd in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* van 1 februari 2001 (PB C 34, blz. 1). Zie ook de wijzigingen van 3 april 2001 (PB L 119, blz. 1).

wanneer dat gerechtvaardigd lijkt, uitspraak kan worden gedaan zonder een terechtzitting en zonder schriftelijke conclusie van de advocaat-generaal.

Wat de hypothese betreft waarin de vraag identiek is met een vraag waarover het Hof zich reeds heeft uitgesproken, blijkt uit twee beschikkingen uit 2001 dat het Hof de vereenvoudigde procedure op twee sterk uiteenlopende wijzen kan toepassen. Enerzijds maakt deze procedure het mogelijk de verwijzende rechter zeer snel te antwoorden. Zo heeft het Hof in de zaken *Monnier e.a.* (beschikking van 19 juni 2001, C-9/01—C-12/01, niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) slechts vijf maanden na het verzoek van de verwijzende rechter zijn eerdere rechtspraak herhaald. Anderzijds wordt de vereenvoudigde procedure soms gehanteerd om onverwijld zaken af te doen waarvan de behandeling in afwachting van de uitspraak in een „testcase” was opgeschort. In de zaak *Hung* (beschikking van 12 juli 2001, C-256/99, niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) bijvoorbeeld antwoordde het Hof op vragen die meer dan twee jaar voordien, in april 1999, waren gesteld. Deze lange duur is te verklaren door het feit dat het Hof de behandeling van de zaak had geschorst in afwachting van de afdoening van de zaak *Kaur* (arrest van 20 februari 2001, C-192/99, Jurispr. blz. I-1237), die identiek was met de zaak *Hung*. Daar de verwijzende rechter, die naar behoren in kennis was gesteld van het arrest in de „testcase”, zijn vragen uiteindelijk niet had ingetrokken, heeft het Hof een beschikking met dezelfde inhoud gegeven.

Het Hof heeft eveneens een tiental beschikkingen gegeven in gevallen waarin het van oordeel was dat het antwoord op de vragen duidelijk uit de rechtspraak kon worden afgeleid. De ervaring wijst uit dat dit zeer nuttig kan zijn wanneer het Hof wil bevestigen dat ondanks kleine feitelijke of juridische verschillen in de zaken, algemene oplossingen die het eerder heeft gegeven, geldig blijven. Zo was het Hof van oordeel dat aangezien het eerder had beslist dat de bepalingen van de als bijlage 1 C aan de Overeenkomst tot oprichting van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) gehechte overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom (TRIPs) niet van dien aard zijn, dat zij voor particulieren rechten in het leven roepen waarop deze zich krachtens het gemeenschapsrecht voor de rechter rechtstreeks kunnen beroepen, dat om dezelfde redenen ook geldt voor de bepalingen van de Algemene Overeenkomst inzake tarieven en handel (GATT) van 1994, die eveneens aan de WTO-overeenkomst is gehecht (beschikking van 2 mei 2001, *OGT Fruchthandelsgesellschaft*, C-307/99, Jurispr. blz. I-3519).

In 2001 heeft het Hof ook voor het eerst gebruik gemaakt van de versnelde procedure, die kan worden toegepast bij bijzondere (artikel 62 bis van het

Reglement voor de procesvoering, bij rechtstreekse beroepen) of buitengewone (artikel 104 bis, voor prejudiciële verwijzingen) spoedeisendheid.

In casu ging het om een prejudiciële verwijzing van een Nederlandse rechter betreffende het communautaire beleid tot uitroeiing van mond- en klauwzeer. De vragen van de verwijzende rechter van 27 april kon het Hof reeds op 12 juli 2001 beantwoorden (arrest *Jippes e.a.*, C-189/01, Jurispr. blz. I-5689; zie ook hierna, punt 17).

De andere verzoeken om de versnelde procedure toe te passen (vijf prejudiciële verwijzingen en twee hogere voorzieningen) werden niet ingewilligd. De meeste prejudiciële verwijzingen betroffen geschillen betreffende de gunning van overheidsopdrachten. Uit die paar gevallen kunnen nog geen algemene regels worden afgeleid. Het Hof lijkt de versnelde procedure echter slechts zeer omzichtig te hanteren, wanneer dat gerechtvaardigd lijkt wegens de bijzondere of buitengewone spoedeisendheid. Het wil vermijden dat de afdoening van de andere zaken, die door een vergroting van het aantal versnelde procedures zou kunnen worden vertraagd, al te zeer wordt verstoord. Dat impliceert onder meer dat bij prejudiciële verwijzingen de versnelde procedure er niet toe strekt de verwijzende rechter te ontslaan van zijn plicht om de rechtzoekende zo nodig voorlopige bescherming te bieden.

Hoewel vrij discreet, maakt het Hof ook regelmatig gebruik van de in artikel 104, lid 5, van het Reglement voor de procesvoering geboden mogelijkheid om een nationale rechterlijke instantie die prejudiciële vragen heeft gesteld, om nadere verduidelijking te vragen. Deze mogelijkheid kan weliswaar de behandelingsduur van de zaken verlengen, maar kan voor het Hof zeer nuttig zijn om de juridische moeilijkheden correct in te schatten. Wanneer het Hof om dergelijke verduidelijkingen verzoekt, stelt het de partijen in het hoofdgeding en de andere belanghebbenden in staat schriftelijk of mondeling opmerkingen in te dienen over het antwoord van de nationale rechter.

Teneinde de behandeling van de procedures te vergemakkelijken en te versnellen zal het Hof in 2002 pogen overeenkomstig artikel 125 bis van het Reglement voor de procesvoering praktische aanwijzingen voor partijen vast te stellen.

4. Wat de *bevoegdheid van het Hof en de procedure* betreft, moeten enkele interessante ontwikkelingen worden vermeld met betrekking tot de prejudiciële procedure (4.1), de hogere voorziening (4.2) en het kort geding (4.3).

4.1. De zaak *Nachi Europe* (arrest van 15 februari 2001, C-239/99, Jurispr. blz. I-1197) vormt een toepassing van het arrest *TWD Textilwerke Deggendorf* (arrest van 9 maart 1994, C-188/92, Jurispr. blz. I-833) op het gebied van antidumpingmaatregelen. De vraag was gerezen, of een onderneming die geen beroep heeft ingesteld tot nietigverklaring van een antidumpingverordening waardoor zij wordt geraakt, zich in een geschil voor een nationale rechterlijke instantie op ongeldigheid van dit antidumpingrecht kan beroepen. De antidumpingverordening was nietig verklaard voorzover zij de antidumpingrechten betrof die waren opgelegd aan de ondernemingen die een beroep tot nietigverklaring hadden ingediend. Het Hof verklaarde voor recht, dat een onderneming die over een beroepsrecht voor het Gerecht beschikte om nietigverklaring van het antidumpingrecht te bewerkstelligen, doch geen beroep heeft ingesteld, zich vervolgens niet voor een nationale rechter op ongeldigheid van dit antidumpingrecht kan beroepen.

In de zaak *Kofisa Italia* (arrest van 11 januari 2001, C-1/99, Jurispr. blz. I-207) werd de bevoegdheid van het Hof betwist in het kader van een zaak waarin de communautaire wetgeving niet rechtstreeks van toepassing was, maar waarin de toepassing van het gemeenschapsrecht het gevolg was van het feit dat een nationale wettelijke regeling zich voor haar oplossingen voor een interne situatie conformeerde aan de in het gemeenschapsrecht gekozen oplossingen. Het Hof bevestigde de lijn van het arrest *Giloy* (arrest van 17 juli 1997, C-130/95, Jurispr. blz. I-4291), volgens hetwelk een verzoek van een nationale rechterlijke instantie slechts kan worden afgewezen, indien blijkt dat van de procedure van artikel 234 EG „een oneigenlijk gebruik wordt gemaakt en wel om via een geconstrueerd geschil een uitspraak van het Hof uit te lokken, of wanneer duidelijk is dat het gemeenschapsrecht rechtstreeks noch onrechtstreeks van toepassing kan zijn op de omstandigheden van het geval” (punt 22). Het Hof bevestigt dat het bevoegd is om uitspraak te doen over een prejudiciële vraag in een dergelijk geschil.

4.2. In de zaak *Commissie en Frankrijk/TF1* (arrest van 12 juli 2001, C-302/99 P en C-308/99 P, Jurispr. blz. I-5603) heeft het Hof de voorwaarden uitgelegd voor het instellen van *hogere voorziening* tegen een arrest van het Gerecht van eerste aanleg. De Commissie en de Franse Republiek hadden hogere voorziening ingesteld tegen het arrest van het Gerecht van 3 juni 1999, *TF1/Commissie* (T-17/96, Jurispr. blz. II-1757), voorzover daarbij het beroep van TF1 ontvankelijk was verklaard. In eerste aanleg had deze onderneming beroep ingesteld tegen het verzuim van de Commissie om te handelen uit hoofde van artikel 86 EG. In de loop van de procedure had de Commissie TF1 een brief gestuurd, die een standpuntbepaling inhield. Nadat het Gerecht het beroep

ontvankelijk had verklaard, besliste het daarom dat geen uitspraak meer behoefde te worden gedaan over de conclusies wegens nalaten te handelen uit hoofde van artikel 86 EG. In het arrest besliste het Hof dat de rechtsoverwegingen van het Gerecht volstonden om aan te tonen dat het beroep zonder voorwerp was geraakt ten gevolge van de standpuntbepaling van de Commissie. Deze rechtsoverwegingen konden de beslissing van het Gerecht rechtvaardigen, en de eventuele gebreken in de rechtsoverwegingen van het bestreden arrest waren „hoe dan ook niet van invloed op het dictum van het bestreden arrest” (punt 27). Derhalve werden de hogere voorzieningen afgewezen.

4.3. In verband met de *procedure in kort geding* moet worden gewezen op de beschikking van 14 december 2001, *Commissie/Euroalliances e.a.* [C-404/01 P(R), nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie], waarbij een beschikking van het Gerecht is vernietigd waarin de conclusie dat financiële schade onherstelbaar was, was gebaseerd op het feit dat wegens de ruime beoordelingsbevoegdheid waarover de Commissie in casu beschikte, het latere herstel van die schade in het kader van een beroep tot schadevergoeding onzeker was.

Met betrekking tot louter financiële schade wordt in de beschikking van het Hof vastgesteld, dat de onzekerheid dat financiële schade zal worden vergoed in het kader van een eventuele schadevordering als zodanig niet kan worden aangemerkt als een omstandigheid waaruit het onherstelbare karakter van de schade blijkt in de zin van de rechtspraak van het Hof. De *procedure in kort geding* is niet bedoeld om in de plaats te komen van een dergelijke schadevordering en die onzekerheid weg te nemen. Zij strekt er enkel toe, de volle werking te waarborgen van de toekomstige definitieve uitspraak in de hoofdzaak waarmee het kort geding verbonden is, in casu een beroep tot nietigverklaring. Aan deze conclusie wordt niet afgedaan door het verband dat in de bestreden beschikking wordt gelegd tussen de ruime beoordelingsbevoegdheid waarover de Commissie in casu beschikt en de onzekerheid over de uitkomst van een eventuele schadevordering. Mocht dit criterium stelselmatig worden toegepast, dan zou het onherstelbaar karakter van de schade immers afhankelijk zijn van de kenmerken van de bestreden handeling, en niet van de situatie waarin de verzoeker verkeert.

5. De belangrijkste zaken betreffende de *algemene beginselen van gemeenschapsrecht* en betreffende *constitutionele of institutionele aangelegenheden* hadden betrekking op het begrip burgerschap van de Unie, de rechtsgrondslag van door de instellingen van de Gemeenschap vastgestelde

handelingen van afgeleid gemeenschapsrecht, en het beginsel van toegang tot documenten van de gemeenschapsinstellingen. Vermelding verdient ook een arrest betreffende de eerbiediging van het beginsel van hoor en wederhoor door de Rekenkamer.

5.1. Het Hof wees twee arresten waarin de strekking is verduidelijkt van het bij het Verdrag van Maastricht in de communautaire rechtsorde ingevoerde begrip *burgerschap van de Unie*.

De zaak *Grzelczyk* (arrest van 20 september 2001, C-184/99, Jurispr. blz. I-6193) betrof de situatie van een in België studerend Frans onderdaan die het (door de Belgische Staat verleende) bestaansminimum ontving. Het recht op het bestaansminimum was hem ontnomen omdat de Belgische wetgeving de toekenning daarvan voor onderdanen van andere lidstaten afhankelijk stelt van de voorwaarde dat zij binnen de werkingssfeer van verordening (EEG) nr. 1612/68² vallen, terwijl die voorwaarde niet geldt voor Belgen. Gelet op deze ongelijke behandeling stelde de nationale rechter bij wie Grzelczyk het besluit tot ontneming had aangevochten, het Hof een prejudiciële vraag. Hij vroeg of de artikelen 12 EG en 17 EG betreffende het beginsel van non-discriminatie en het Europees burgerschap aan die ongelijke behandeling in de weg stonden.

In het arrest stelde het Hof allereerst vast, dat het bij de behandeling van Grzelczyk om een discriminatie uitsluitend op grond van nationaliteit ging, aangezien alleen het feit dat hij niet de Belgische nationaliteit had, aan de toekenning van het bestaansminimum in de weg stond. Het Hof stelde verder: „Binnen de werkingssfeer van het Verdrag is een dergelijke discriminatie in beginsel verboden door artikel [12 EG]. In casu moet deze bepaling met het oog op de vaststelling van de werkingssfeer ervan, worden gelezen in samenhang met de verdragsbepalingen betreffende het burgerschap van de Unie” (punt 30). Het voegde daaraan toe: „De hoedanigheid van burger van de Unie dient immers de primaire hoedanigheid van de onderdanen van de lidstaten te zijn en verleent degenen onder hen die zich in dezelfde situatie bevinden, ongeacht hun nationaliteit en onverminderd de uitdrukkelijk vastgestelde uitzonderingen, aanspraak op een gelijke behandeling rechtens” (punt 31).

² Verordening (EEG) nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1968 betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap (PB L 257, blz. 2).

Nadat het die beginselen had geformuleerd, onderzocht het Hof het arrest *Brown*, volgens hetwelk een aan studenten voor levensonderhoud en opleiding toegekende toelage in beginsel buiten de werkingssfeer van het Verdrag valt (arrest van 21 juni 1988, 197/86, Jurispr. blz. 3205). Het besliste dat op grond van wijzigingen die van na dat arrest dateren, met name de invoeging, bij het Verdrag van Maastricht, van het burgerschap van de Unie en van een hoofdstuk betreffende onderwijs in het EG-Verdrag, en de vaststelling van richtlijn 93/96/EEG³, niet meer kan worden aangenomen „dat studenten die burgers zijn van de Unie, wanneer zij zich naar een andere lidstaat van de Unie verplaatsen om daar te studeren, de door het Verdrag aan de burgers van de Unie verleende rechten verliezen” (punt 35). Vervolgens onderzocht het de mogelijke gevolgen van de bij richtlijn 93/96 ingevoerde beperkingen en voorwaarden van het verblijfsrecht van studenten, en legde het die richtlijn aldus uit, dat de ontvangende lidstaat van mening kan zijn dat een student die een beroep heeft gedaan op de sociale bijstand, niet meer voldoet aan de aan zijn verblijfsrecht verbonden voorwaarden en dat die staat maatregelen kan nemen om de verblijfsvergunning in te trekken of deze niet te verlengen. „Dergelijke consequenties mogen evenwel geenszins automatisch worden verbonden aan het feit dat een uit een andere lidstaat afkomstige student een beroep doet op de sociale bijstand van de ontvangende lidstaat” (punt 43).

In de reeds aangehaalde zaak *Kaur* moest het Hof antwoorden op prejudiciële vragen betreffende de relevante criteria om te bepalen of een persoon de nationaliteit van een lidstaat in de zin van artikel 17 EG bezit en betreffende het effect van de verklaringen van het Verenigd Koninkrijk van 1972 en 1982 betreffende de definitie van het begrip onderdaan van een lidstaat. Aangaande het eerste punt herinnerde het Hof aan het arrest *Micheletti e.a.* (arrest van 7 juli 1992, C-369/90, Jurispr. blz. I-4239), volgens hetwelk „het bepalen van de voorwaarden voor de verkrijging en het verlies van de nationaliteit overeenkomstig het internationale recht, tot de bevoegdheid van elke lidstaat afzonderlijk [behoort]; die bevoegdheid dient te worden uitgeoefend met inachtneming van het gemeenschapsrecht” (punt 19). Met betrekking tot het effect van de verklaringen stelde het Hof dat de verklaring van 1972, die het Verenigd Koninkrijk bij zijn toetreding tot de Europese Gemeenschappen heeft afgelegd om te verduidelijken welke categorieën van burgers als zijn onderdanen in de zin van het gemeenschapsrecht moesten worden beschouwd, in aanmerking

³ Richtlijn 93/96/EEG van de Raad van 29 oktober 1993 inzake het verblijfsrecht voor studenten (PB L 317, blz. 59).

moet worden genomen bij de bepaling van de personele werkingssfeer van het Verdrag. De verklaring van 1982 was louter een aanpassing van die van 1972.

5.2. In verband met de *geschillen inzake de rechtsgrondslag* moet worden gewezen op een zaak betreffende de rechtsgrondslag voor de sluiting van een internationaal verdrag en op een zaak betreffende de rechtsgrondslag voor de richtlijn betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen.

In de eerste zaak (arrest van 30 januari 2001, *Spanje/Raad*, C-36/98, Jurispr. blz. I-779) verwierp het Hof het beroep van het Koninkrijk Spanje tegen een besluit van de Raad betreffende de sluiting van het Verdrag inzake samenwerking voor de bescherming en het duurzaam gebruik van de Donau⁴, dat was vastgesteld op grond van artikel 175, lid 1, EG. Volgens verzoeker had het besluit bij uitsluiting moeten zijn gebaseerd op artikel 175, lid 2, EG, volgens hetwelk de Raad besluit met eenparigheid van stemmen, aangezien daarbij een verdrag werd goedgekeurd betreffende het „waterbeheer” in het Donauebekken.

Het Hof bevestigde de keuze van de rechtsgrondslag en verwierp het beroep. Het bakende eerst de werkingssfeer af van de leden 1 en 2 van artikel 175 EG, waarbij het tot de slotsom kwam dat het in lid 2 gehanteerde begrip „waterbeheer” niet elke maatregel betreffende het water dekt, doch enkel die maatregelen die de regeling van het watergebruik en -beheer in zijn kwantitatieve aspecten betreffen (punt 55). Vervolgens herinnerde het eraan, dat indien een handeling een tweeledig doel heeft of dat er sprake is van twee componenten, de handeling moet worden gebaseerd op de grondslag welke het hoofddoel, het hoofdelement of de overwegende component verlangt. Uit grondig onderzoek van het betrokken verdrag bleek, dat het „hoofdzakelijk betrekking heeft op de bescherming en verbetering van de kwaliteit van het water van het Donauebekken, ofschoon het ook het gebruik van dit water en het beheer ervan in zijn kwantitatieve aspecten betreft, wat evenwel slechts bijkomstig is” (punt 74). Derhalve concludeerde het Hof dat de Raad de juiste rechtsgrondslag had gekozen.

In de tweede zaak (arrest van 9 oktober 2001, *Nederland/Parlement en Raad*, C-377/98, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) verzocht het Koninkrijk

⁴ Besluit 97/825/EG van de Raad van 24 november 1997 betreffende de sluiting namens de Gemeenschap van het Verdrag inzake samenwerking voor de bescherming en het duurzaam gebruik van de Donau (PB L 342, blz. 18).

der Nederlanden om nietigverklaring van richtlijn 98/44/EG betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen.⁵ Deze richtlijn, vastgesteld op de grondslag van artikel 95 EG, draagt de lidstaten op, biotechnologische uitvindingen te beschermen door middel van hun nationale octrooirecht. Nederland voerde verschillende middelen aan, waaronder onjuiste keuze van artikel 95 EG als rechtsgrondslag voor de richtlijn, schending van het subsidiariteitsbeginsel en schending van het fundamentele recht op eerbiediging van de menselijke waardigheid.

Het beroep werd verworpen. Met betrekking tot het middel inzake de onjuiste keuze van de rechtsgrondslag herinnerde het Hof aan de rechtspraak, volgens welke artikel 95 EG als rechtsgrondslag kan worden gebruikt om waarschijnlijke toekomstige belemmeringen van het handelsverkeer te vermijden die het gevolg zouden zijn van een heterogene ontwikkeling van de nationale wetgevingen (zie arrest van 5 oktober 2000, *Duitsland/Parlement en Raad*, C-376/98, Jurispr. blz. I-8419, punt 86). Volgens het Hof was hier aan die voorwaarde voldaan. Aangaande het argument dat de richtlijn had moeten worden vastgesteld op de grondslag van de artikelen 157 EG en 163 EG betreffende de industriële politiek en het onderzoeksbeleid, wees het Hof erop, dat harmonisatie van de wetgevingen van de lidstaten geen bijkomstig of ondergeschikt doel van de richtlijn is, maar samenvalt met haar bestaansgrond (punt 28). Derhalve vormde artikel 95 EG de juiste rechtsgrondslag. Wat het middel inzake het subsidiariteitsbeginsel betreft, stelde het Hof dat het door de richtlijn nagestreefde doel niet had kunnen worden bereikt met maatregelen van alleen de lidstaten. Wegens de invloed van de bescherming van biotechnologische uitvindingen op de intracommunautaire handel kon de doelstelling beter door de Gemeenschap worden verwezenlijkt. Bovendien was de richtlijn met betrekking tot de eerbiediging van het subsidiariteitsbeginsel voldoende gemotiveerd.

Aangaande het middel inzake de fundamentele rechten stelde het Hof, dat het zijn taak is „om bij zijn toetsing van de overeenstemming van de handelingen van de instellingen met de algemene beginselen van gemeenschapsrecht toe te zien op de eerbiediging van het fundamentele recht op menselijke waardigheid en op menselijke integriteit” (punt 70). Verder herinnerde het Hof aan verschillende bepalingen van de richtlijn, waaruit het concludeerde dat het octrooirecht in de richtlijn voldoende strak is geregeld om ervoor te zorgen, dat

⁵ Richtlijn 98/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 1998 betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen (PB L 213, blz. 13).

het menselijk lichaam daadwerkelijk niet ter beschikking staat en onvervreemdbaar blijft en aldus de menselijke waardigheid gewaarborgd wordt.

5.3. Op het gebied van openheid en het beginsel van toegang tot documenten van de instellingen moet worden gewezen op het arrest *Raad/Hautala* (arrest van 6 december 2001, C-353/99 P, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), dat is gewezen in hogere voorziening door de Raad tegen het arrest van het Gerecht van 19 juli 1999, *Hautala/Raad* (T-14/98, Jurispr. blz. II-2489). Daarbij was de beschikking van de Raad waarbij Hautala de toegang tot een rapport van de werkgroep van de Raad „Export van conventionele wapens” was geweigerd omdat de verspreiding van het document afbreuk zou kunnen doen aan het algemeen belang, nietig verklaard. In het arrest van het Hof worden zowel de oplossing als de benadering van het Gerecht bevestigd, en worden alle door de Raad aangevoerde middelen verworpen. Beklemtoond wordt, dat besluit 93/731/EG betreffende toegang van het publiek tot documenten van de Raad⁶ een gevolg is van verklaring nr. 17 bij de Slotakte van het Verdrag betreffende de Europese Unie, betreffende het recht op toegang tot informatie. Het besluit ziet dus niet alleen op de toegang tot „documenten” als zodanig, maar ook op de toegang tot daarin vervatte informatie. Het Hof is van oordeel, „dat het evenredigheidsbeginsel de Raad ook verplicht gedeeltelijke toegang te verschaffen tot een document dat onder meer informatie bevat waarvan de verbreiding een van de door artikel 4, lid 1, van besluit 93/731 beschermde belangen in gevaar zou brengen” (punt 27). Voor de uitspraak in hogere voorziening behoefde volgens het Hof niet te worden onderzocht, of het Gerecht zich ten onrechte had gebaseerd op het bestaan van een „beginsel van recht op informatie” (punt 31). Het Hof baseerde zijn redenering enkel op uitlegging van besluit 93/731 in het licht van het doel daarvan en het evenredigheidsbeginsel.

5.4. In de zaak *Ismeri Europa/Rekenkamer* (arrest van 10 juli 2001, C-315/99 P, Jurispr. blz. I-5281) had de vennootschap Ismeri Europa hogere voorziening ingesteld tegen het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van 15 juni 1999, *Ismeri Europa/Rekenkamer* (T-277/97, Jurispr. blz. II-1825), waarbij het Gerecht haar beroep, strekkende tot vergoeding van de schade die zij stelde te hebben geleden ten gevolge van de kritiek die de Rekenkamer

⁶ Besluit 93/731/EG van de Raad van 20 december 1993 betreffende toegang van het publiek tot documenten van de Raad (PB L 340, blz. 43).

jegens haar had geuit in haar speciaal verslag nr. 1/96⁷, had verworpen. In hogere voorziening verwierp het Hof de zes middelen die Ismeri Europa had aangevoerd, en bevestigde het het arrest van het Gerecht.

Van die middelen verdient dat inzake schending van *het beginsel van hoor en wederhoor* bijzondere vermelding. Het Hof stelt, dat dit beginsel een algemeen rechtsbeginsel is waarvan het Hof de eerbiediging waarborgt en dat van toepassing is op alle procedures die tot een beslissing van een gemeenschapsinstelling kunnen leiden die de belangen van een particulier aanmerkelijk kunnen raken. Hoewel de vaststelling en de bekendmaking van de verslagen van de Rekenkamer geen beslissingen zijn die de rechten van de daarin genoemde personen rechtstreeks raken, kunnen zij voor die personen wel degelijk zodanige gevolgen hebben dat de belanghebbenden vóór de definitieve vaststelling ervan in de gelegenheid moeten worden gesteld opmerkingen te maken over de punten van het verslag waarin zij met naam worden genoemd. Volgens het Hof volgt uit de flagrante en ernstige schending van de regels van behoorlijk bestuur evenwel, dat het horen van Ismeri Europa de Rekenkamer niet had kunnen doen terugkomen van haar standpunt betreffende het met naam noemen van deze onderneming in haar verslag. Het Hof erkende, dat bijzondere omstandigheden zoals de ernst van de feiten of het risico van verwarring dat de belangen van derden zou kunnen schaden, kunnen rechtvaardigen dat de Rekenkamer personen die in beginsel niet aan haar toezicht zijn onderworpen, met naam vermeldt in haar verslagen, mits het beginsel van hoor en wederhoor ten opzichte van die personen in acht is genomen. In dergelijke gevallen staat het aan de gemeenschapsrechter om te beoordelen, of het met naam vermelden van de betrokkenen noodzakelijk en evenredig is ten opzichte van het met de publicatie van het verslag nagestreefde doel.

6. De zaak *PreussenElektra* (arrest van 13 maart 2001, C-379/98, Jurispr. blz. I-2099) betreft het *vrije verkeer van goederen*, maar houdt ook verband met steunmaatregelen van de staten, die worden behandeld in punt 10. In casu vroeg een Duitse rechter zich af, of een Duitse wet die de elektriciteitsbedrijven verplicht de elektriciteit af te nemen die in hun distributiegebied uit hernieuwbare energiebronnen wordt geproduceerd, en daarvoor een bij de wet vastgestelde minimumprijs te betalen, verenigbaar is met het gemeenschapsrecht. De nationale rechter stelde daarom prejudiciële vragen over de uitlegging van de artikelen 28 EG en 87 EG.

⁷ Speciaal verslag nr. 1/96 van de Rekenkamer van 30 mei 1996 over de MED-programma's (PB C 240, blz. 1).

Wat het vrije verkeer van goederen betreft, stelt het Hof allereerst vast dat de Duitse wettelijke regeling het intracommunautaire handelsverkeer minstens potentieel belemmert. Bij de beoordeling van de verenigbaarheid van een dergelijke afnameverplichting met artikel 28 EG moet evenwel rekening worden gehouden met enerzijds het doel van de betrokken regeling, en anderzijds de bijzonderheden van de elektriciteitsmarkt. Deze regeling beoogt milieubescherming, maar ook de bescherming van de gezondheid en van het leven van personen en dieren, evenals het behoud van de plantensoorten. Bovendien wijst het Hof erop, dat het wegens de kenmerken van elektriciteit, zodra zij in het transmissie- of distributienetwerk is opgenomen, moeilijk is om de oorsprong ervan en met name de energiebron waaruit zij is geproduceerd, vast te stellen. Het Hof verwijst ook naar een voorstel van de Commissie voor een richtlijn, waarin de Commissie de invoering in elke lidstaat van een systeem voor certificatie van de oorsprong van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen, waarbij de certificaten wederzijds kunnen worden erkend, noodzakelijk achtte om de handel in dit soort elektriciteit in de praktijk mogelijk en betrouwbaar te maken. Op grond van een en ander concludeert het Hof, „dat bij de huidige stand van het gemeenschapsrecht inzake de elektriciteitsmarkt” de Duitse wettelijke regeling niet onverenigbaar is met artikel 28 EG (punt 81).

In de zaak *Gourmet International Products* (arrest van 8 maart 2001, C-405/98, Jurispr. blz. I-1795) besliste het Hof dat de verdragsbepalingen inzake het vrije verkeer van goederen en de vrijheid van dienstverrichting niet in de weg staan aan een door de Zweedse wettelijke regeling opgelegd verbod op reclame voor alcoholhoudende dranken in tijdschriften, behoudens indien blijkt dat de bescherming van de volksgezondheid tegen de kwalijke gevolgen van alcohol kan worden verzekerd door maatregelen die de handel tussen de lidstaten minder belemmeren. Het diende te beoordelen, of het arrest van 24 november 1993, *Keck en Mithouard* (C-267/91 en C-268/91, Jurispr. blz. I-6097), in casu van toepassing was. Volgens het Hof vallen nationale bepalingen die bepaalde verkoopmodaliteiten aan banden leggen of verbieden, buiten de werkingssfeer van artikel 28 EG, indien zij de toegang tot de markt voor producten uit een andere lidstaat niet verhinderen of meer bemoeilijken dan voor nationale producten het geval is. Voor producten zoals alcoholhoudende dranken, waarvan de consumptie verbonden is met traditionele sociale gebruiken en lokale gewoonten, zal een verbod op alle voor consumenten bestemde reclame door middel van advertenties in de pers de toegang tot de markt van producten uit andere lidstaten sterker bemoeilijken dan van nationale producten. De uitlegging van de regels inzake de vrijheid van dienstverrichting loopt grotendeels gelijk. Het Hof baseerde zijn conclusie dat er sprake was van een belemmering op het internationale karakter van de reclamemarkt.

7. Op het gebied van de *vrijheid van dienstverrichting* moet worden gewezen op de zaken *Vanbraekel e.a.* en *Smits en Peerbooms* (arresten van 12 juli 2001, resp. C-368/98 en C-157/99, Jurispr. blz. I-5363 en blz. I-5473). Deze zaken zijn een vervolg op de arresten *Decker* (arrest van 28 april 1998, C-120/95, Jurispr. blz. I-1831) en *Kohll* (arrest van 28 april 1998, C-158/96, Jurispr. blz. I-1931), waarin het Hof de gevolgen heeft gepreciseerd van de bepalingen betreffende het vrije verkeer van goederen en de vrijheid van dienstverrichting voor de terugbetaling van in een andere lidstaat gedragen ziektekosten door de nationale socialezekerheidsstelsels.

In de zaak *Vanbraekel e.a.* had een Belgisch onderdaan haar ziekenfonds verzocht om toestemming voor een chirurgische ingreep in Frankrijk. Dat verzoek was eerst afgewezen, maar de Belgische rechter veroordeelde het ziekenfonds naderhand tot vergoeding van de kosten. Daarbij rees de vraag, of de vergoeding moest geschieden volgens het Belgische dan wel het Franse stelsel en of een beperking van het bedrag van de vergoeding verenigbaar was met verordening (EEG) nr. 1408/71.⁸ Deze vraag had ook betrekking op artikel 49 EG (vrijheid van dienstverrichting).

Het Hof wijst er allereerst op, dat overeenkomstig artikel 22, lid 1, sub c, van verordening nr. 1408/71 de volgens de wetgeving van de lidstaat waarin de behandeling plaatsvindt geldende vergoedingsregeling moet worden toegepast, met dien verstande dat het bevoegde orgaan naderhand de kosten aan het orgaan van de verblijfplaats moet terugbetalen onder de voorwaarden van die verordening. Daar de vergoeding volgens het Belgische stelsel hoger zou zijn dan volgens het Franse stelsel, herinnert het Hof er vervolgens aan, dat de verordening zich niet verzet tegen een aanvullende vergoeding wanneer het stelsel van de lidstaat van aansluiting gunstiger blijkt, maar dat evenmin voorschrijft (dit beginsel volgt uit het reeds aangehaalde arrest *Kohll*, punt 27). Het Hof baseert zijn analyse uiteindelijk op de bepalingen inzake de vrijheid van dienstverrichting. Het is van oordeel, dat wanneer een nationale wettelijke regeling een aangeslotene aan wie toestemming is verleend zich in een ziekenhuis in een andere lidstaat te laten opnemen, niet een vergoeding waarborgt overeenkomend met die waarop hij recht zou hebben gehad indien hij in een ziekenhuis in de lidstaat van aansluiting was opgenomen, zulks een beperking op het vrij verrichten van diensten vormt. Deze beperking wordt niet

⁸ Verordening (EEG) nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971 betreffende de toepassing van de socialezekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen, zoals gewijzigd en bijgewerkt bij verordening (EEG) nr. 2001/83 van de Raad van 2 juni 1983 (PB L 230, blz. 6).

gerechtvaardigd door dwingende reden van algemeen belang in verband met het financiële evenwicht van het socialezekerheidsstelsel, de doelstelling een evenwichtige, voor eenieder toegankelijke verzorging door artsen en ziekenhuizen in stand te houden, of de instandhouding van een verzorgingscapaciteit of medische deskundigheid op nationaal grondgebied.

In de zaak *Smits en Peerbooms* hadden twee Nederlanders die in het buitenland medisch waren behandeld, hun respectieve ziekenfondsen verzocht om vergoeding van die medische kosten in het kader van de Nederlandse socialezekerheidsregeling. De vergoeding werd geweigerd op grond van de Nederlandse socialezekerheidswetgeving, omdat in Nederland voldoende en adequate behandeling voorhanden was, dat een categoriale klinische behandeling in het buitenland geen meerwaarde had, dat er geen medische noodzaak was om die behandeling te ondergaan, en dat gelet op het experimentele karakter van de therapie en het ontbreken van wetenschappelijk bewijs van de doeltreffendheid ervan, de behandeling niet als in de kring der beroepsgenoten gebruikelijk kon worden aangemerkt.

Het Hof stelt meteen dat diensten van ziekenhuizen diensten zijn in de zin van artikel 49 EG. Een wettelijke regeling die de vergoeding van de kosten afhankelijk stelt van voorafgaande toestemming en bepaalt dat die toestemming onder bepaalde omstandigheden moet worden geweigerd, vormt dus een belemmering van het vrij verrichten van diensten. In verband met een mogelijke rechtvaardiging van die belemmering onderzocht het Hof dezelfde gronden als in het arrest *Vanbraekel e.a.* Het vereiste van voorafgaande toestemming voor verzorging in een ziekenhuis in een andere lidstaat wordt „zowel een noodzakelijke als een redelijke maatregel” geacht (punt 80) om de planning en toegankelijkheid van ziekenhuizen op het grondgebied van een lidstaat te garanderen. De door de Nederlandse wetgeving gestelde voorwaarden voor het verkrijgen van toestemming worden echter slechts in overeenstemming met het gemeenschapsrecht geacht voorzover het vereiste van de „gebruikelijkheid” van de behandeling wordt uitgelegd met verwijzing naar de internationale medische wetenschap. Bovendien kan de toestemming slechts uit hoofde van het ontbreken van medische noodzaak worden geweigerd, wanneer bij een instelling waarmee het ziekenfonds van de verzekerde een overeenkomst heeft gesloten, tijdig een identieke of even doeltreffende behandeling kan worden verkregen.

8. Aangaande het *recht van vestiging* moet de zaak *Metallgesellschaft e.a.* worden vermeld (arrest van 8 maart 2001, C-397/98 en C-410/98, Jurispr. blz. I-1727). In dat arrest gaf het Hof een uitlegging van het recht van vestiging in het licht van de wettelijke regeling van het Verenigd Koninkrijk, die in het

Verenigd Koninkrijk gevestigde vennootschappen de mogelijkheid biedt gebruik te maken van een belastingregeling volgens welke zij zonder voorheffing van vennootschapsbelasting dividend kunnen uitkeren aan hun moedermaatschappij wanneer deze eveneens in deze lidstaat is gevestigd, doch dit niet toestaat wanneer de moedermaatschappij in een andere lidstaat is gevestigd. Het Hof verklaarde voor recht, dat artikel 43 EG zich verzet tegen een dergelijke wettelijke regeling, die niet kan worden gerechtvaardigd door reden van algemeen belang. Bovendien vereist het gemeenschapsrecht dat die dochtermaatschappijen en hun in een andere lidstaat gevestigde moedermaatschappijen over een doeltreffend rechtsmiddel beschikken om terugbetaling of vergoeding te verkrijgen van het nadeel dat zij hebben geleden als gevolg van de door de dochtermaatschappijen betaalde voorheffing. Volgens vaste rechtspraak mogen de regels betreffende dat rechtsmiddel de uitoefening van de door het gemeenschapsrecht verleende rechten in de praktijk niet onmogelijk of uiterst moeilijk maken. Het Hof stelde ook, dat het gemeenschapsrecht zich ertegen verzet, dat een nationale rechter een door een binnenlandse dochtermaatschappij en haar buitenlandse moedermaatschappij bij hem ingestelde vordering tot terugbetaling of vergoeding van het financiële nadeel dat zij als gevolg van de door de dochtermaatschappij bij wege van voorheffing betaalde vennootschapsbelasting hebben geleden, afwijst of vermindert op de enkele grond, dat de betrokkenen geen gebruik hebben gemaakt van de hun ter beschikking staande rechtsmiddelen om de beslissingen van de belastingautoriteiten aan te vechten, terwijl het nationale recht de binnenlandse dochtermaatschappijen en hun buitenlandse moedermaatschappijen van deze regeling uitsluit.

In de zaak *Mac Quen e.a.* (arrest van 1 februari 2001, C-108/96, Jurispr. blz. I-837) diende het Hof artikel 43 EG uit te leggen in verband met een jurisprudentiële uitlegging van een nationale wettelijke regeling die opticiens verbiedt bepaalde optische onderzoeken uit te voeren. Het Hof was van oordeel, dat artikel 43 EG zich in beginsel niet verzet tegen een dergelijk verbod, dat gerechtvaardigd is om redenen verband houdend met de bescherming van de volksgezondheid.

9. De ontwikkelingen in de rechtspraak betreffende het *mededingingsrecht* zijn het gevolg van *prejudiciële verwijzingen* (9.1) of van rechtstreekse beroepen of hogere voorzieningen (9.2).

9.1. De zaak *Courage en Crehan* (arrest van 20 september 2001, C-453/99, Jurispr. blz. I-6297) betrof de vraag, of een partij bij een overeenkomst die indruist tegen artikel 81 EG, zich voor de nationale rechter op schending van

dit artikel kan beroepen om vergoeding te vorderen van schade die voortvloeit uit de met het mededingingsrecht strijdige contractuele clausule.

Het Hof baseert zijn arrest op de rechtspraak betreffende de aard en de strekking van het gemeenschapsrecht — de zaken *Van Gend & Loos* (arrest van 5 februari 1963, 26/62, Jurispr. blz. 1), *Costa* (arrest van 15 juli 1964, 6/64, Jurispr. blz. 1203), en *Francovich e.a.* (arrest van 19 november 1991, C-6/90 en C-9/90, Jurispr. blz. I-5357) — en op de overweging dat artikel 81 „een fundamentele bepaling [vormt], die onontbeerlijk is voor de vervulling van de taken van de Gemeenschap en in het bijzonder voor de werking van de interne markt” (punt 20).

Uit de aard van de communautaire rechtsorde, het bijzonder belang van de mededingingsregels in die rechtsorde en andere meer specifieke overwegingen leidt het Hof af, dat elke particulier zich in rechte op schending van artikel 81, lid 1, EG kan beroepen, ook wanneer hij partij is bij een overeenkomst die de mededinging kan beperken of vervalsen in de zin van deze bepaling (punt 24). Dit impliceert onder meer het recht om schadevergoeding te vorderen. Een schadevordering van een partij bij een overeenkomst die in strijd is met artikel 81, lid 1, EG, kan dus niet a priori worden uitgesloten. Dit maakt de communautaire mededingingsregels bovendien gemakkelijker toepasbaar, waardoor — vaak verborgen — overeenkomsten of praktijken die de mededinging kunnen beperken of vervalsen, minder aantrekkelijk worden. Wanneer evenwel vaststaat dat de partij die zich op schending van artikel 81 EG beroept, in aanzienlijke mate verantwoordelijk is voor de verstoring van de mededinging, verzet het gemeenschapsrecht zich niet tegen een regel van nationaal recht, die haar het recht ontzegt zich ter verkrijging van schadevergoeding op haar eigen onrechtmatig handelen te beroepen.

In de zaak *Ambulanz Glöckner* (arrest van 25 oktober 2001, C-475/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) diende het Hof de artikelen 81 EG, 82 EG en 86 EG uit te leggen. De prejudiciële vragen waren gesteld in een geding tussen een onderneming en een Duitse administratieve instantie ter zake van de weigering om een vergunning voor het verrichten van diensten voor ziekenvervoer per ambulance te verlengen. De verwijzende rechter vroeg zich af, of redenen die verband houden met de vervulling van een taak van algemeen economisch belang rechtvaardigen dat dergelijke vervoerdiensten van de mededinging worden uitgesloten.

Het Hof stelt allereerst vast, dat de EHBO-organisaties bij de Duitse wettelijke regeling een bijzonder of uitsluitend recht is verleend in de zin van artikel 86,

lid 1, EG, dat derhalve van toepassing is. Wat artikel 86, lid 1, EG juncto artikel 82 EG betreft, stelt het Hof bij de analyse van de relevante markt vast, dat ziekenvervoer een andere dienst is dan het vervoer van spoedgevallen, en dat de Duitse deelstaat Rijnland-Palts wegens zijn oppervlakte en bevolking een wezenlijk deel van de gemeenschappelijke markt vormt. Het Hof laat het echter aan de verwijzende rechter over om de geografische omvang van de markt af te bakenen en te beslissen of er sprake is van een machtspositie. Volgens het Hof kan er sprake zijn van een machtspositie doordat de wettelijke regeling van die deelstaat aan bepaalde EHBO-organisaties een nevenactiviteit inzake vervoer voorbehoudt die door een onafhankelijke ondernemer kan worden verricht. Uiteindelijk komt het Hof tot het besluit dat een dergelijke wettelijke regeling gerechtvaardigd is uit hoofde van artikel 86, lid 2, EG, voorzover zij niet in de weg staat aan de afgifte van een vergunning aan onafhankelijke ondernemers in gevallen waarin de erkende EHBO-organisaties niet in staat zijn om te voldoen aan de vraag op het gebied van diensten voor vervoer van spoedgevallen.

9.2. Bij de *rechtstreekse beroepen en hogere voorzieningen* moeten twee arresten worden vermeld, het ene betreffende de luchtvaart, het andere betreffende het begrip gemeenschapsbelang in het kader van verordening nr. 17⁹ betreffende de toepassing van de mededingingsregels.

In de zaak *Portugal/Commissie* (arrest van 29 maart 2001, C-163/99, Jurispr. blz. I-2613) verwierp het Hof het beroep van de Portugese Republiek tot nietigverklaring van een beschikking van de Commissie inzake een procedure op grond van artikel 86 EG.¹⁰ In de bestreden beschikking had de Commissie het stelsel van kortingen op de landingsvergoedingen en van variabele tarieven naargelang de herkomst van de vlucht, zoals ingevoerd bij de Portugese wettelijke regeling, onverenigbaar met artikel 86, lid 1, EG in samenhang met artikel 82 EG verklaard. De Portugese Republiek stelde onder meer schending van het evenredigheidsbeginsel. Het Hof was evenwel van oordeel, dat de beschikking niet onevenredig was, gelet op de ruime beoordelingsbevoegdheid van de Commissie in het kader van artikel 86, lid 3, EG. De Portugese Republiek stelde voorts, dat er geen sprake was van misbruik van machtspositie bij de toekenning van kortingen volgens het aantal landingen. Het Hof wees er

⁹ Verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962, Eerste verordening over de toepassing van de artikelen 85 en 86 van het EEG-Verdrag (PB 1962, 13, blz. 204).

¹⁰ Beschikking 1999/199/EG van de Commissie van 10 februari 1999 inzake een procedure op grond van artikel 90 van het Verdrag (thans artikel 86 EG) (IV/35.703 — Portugese luchthavens) (PB L 69, blz. 31).

echter op, dat het kortingstelsel gunstiger leek voor bepaalde luchtvaartmaatschappijen, in casu de nationale luchtvaartmaatschappijen.

In de zaken *IECC/Commissie* (arresten van 17 mei 2001, resp. C-449/98 P en C-450/98 P, Jurispr. blz. I-3875 en blz. I-3947) wees het Hof twee hogere voorzieningen in mededingingszaken af. Eén van de daarbij aangevoerde middelen verdient bijzondere aandacht. Rekwirante stelde dat het Gerecht blijk had gegeven van een onjuiste rechtsopvatting inzake de strekking, de omschrijving en de toepassing van artikel 3 van verordening nr. 17¹¹ en inzake het rechtsbegrip „gemeenschapsbelang”.

Het Hof bevestigde het arrest van het Gerecht. Bij het mededingingsbeleid mag de Commissie inzake de bij haar ingediende klachten prioriteiten stellen. Zij beschikt daartoe over een discretionaire bevoegdheid. Die bevoegdheid hangt niet af van de al dan niet gevorderde staat van het onderzoek in een zaak, die slechts één omstandigheid is waarmee de Commissie rekening dient te houden. Het Hof stelde evenwel vast dat het Gerecht geen *onbeperkte* beoordelingsvrijheid van de Commissie had erkend, aangezien het de nadruk had gelegd op het bestaan en de strekking van de wettigheidstoetsing van een beschikking tot afwijzing van een klacht. Volgens het Hof moet de Commissie bij de uitoefening van haar discretionaire bevoegdheid alle relevante elementen, rechtens en feitelijk, in aanmerking nemen om over het aan de klacht te geven gevolg te beslissen, meer in het bijzonder die waarvan de klager haar op de hoogte heeft gesteld. Het Hof was van oordeel dat geen beperkingen mogen worden gesteld aan het aantal beoordelingscriteria dat de Commissie kan hanteren, en dat zij evenmin mag worden verplicht uitsluitend bepaalde criteria te hanteren.

10. Op het gebied van de *steunmaatregelen van de staten* gingen de belangrijkste zaken over het begrip „staatsmiddelen”, de bevoegdheid van de Commissie in het kader van de toezichtprocedure en het verband tussen steunmaatregelen en de verplichtingen inzake openbare dienstverlening die bij overheidsmaatregel aan de ondernemingen worden opgelegd.

De feiten van de zaak *PreussenElektra* werden reeds uiteengezet in punt 6. De belangrijkste vraag met betrekking tot het aspect steunmaatregelen was, of een regeling als de betrokken Duitse wettelijke regeling als een steunmaatregel kon worden aangemerkt. Het Hof definieerde steunmaatregelen als „voordelen die

¹¹

Reeds aangehaald in voetnoot 9.

rechtstreeks of zijdelings met staatsmiddelen zijn bekostigd”. Het voegde daaraan toe: „Het in deze bepaling gemaakte onderscheid tussen ,steunmaatregelen van de staten’ en steunmaatregelen ,in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd’ betekent namelijk niet, dat alle door een staat verleende voordelen steunmaatregelen zijn, ongeacht of zij al dan niet met staatsmiddelen worden gefinancierd, doch wil alleen zeggen, dat het begrip steunmaatregel zowel de voordelen betreft die rechtstreeks door de staat worden toegekend, als die welke worden toegekend door een van overheidswege ingesteld of aangewezen publiek- of privaatrechtelijk lichaam” (punt 58). In casu stelde het Hof vast, dat de aan de particuliere elektriciteitsbedrijven opgelegde verplichting tegen minimumprijzen elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen af te nemen, geen enkele rechtstreekse of zijdelingse overdracht van staatsmiddelen aan de producenten van dit soort elektriciteit met zich meebrengt. Derhalve was er geen sprake van een steunmaatregel in de zin van artikel 87 EG. Het Hof verwierp ook het subsidiaire argument van de Commissie, dat ter verzekering van het nuttig effect van de regels betreffende steunmaatregelen, gelezen in samenhang met artikel 10 EG, vereist is dat het begrip steunmaatregelen van de staat aldus wordt uitgelegd, dat het eveneens ondersteuningsmaatregelen omvat die door de staat worden opgelegd, maar door particuliere ondernemingen gefinancierd. Het Hof wees erop, dat de verdragsartikelen betreffende steunmaatregelen rechtstreeks slaan op maatregelen die van de lidstaten uitgaan. Artikel 10 EG kan niet worden aangevoerd om het toepassingsgebied van artikel 87 EG uit te breiden tot gedragingen van de staten die er niet onder vallen.

In de zaak *Italië/Commissie* (arrest van 9 oktober 2001, C-400/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) verzocht de Italiaanse Republiek om nietigverklaring van een beschikking van de Commissie tot inleiding van de procedure van artikel 88, lid 2, EG, voorzover in deze beschikking uitspraak werd gedaan over de opschorting van de betrokken steun. Bij afzonderlijke akte had de Commissie het Hof verzocht het beroep niet-ontvankelijk te verklaren. Volgens haar was de opschorting van de steun een rechtstreeks gevolg van artikel 88 EG, en niet van haar beschikking. De beschikking was slechts een voorbereidende handeling waartegen geen beroep tot nietigverklaring kon worden ingesteld.

In het arrest verwierp het Hof de exceptie van niet-ontvankelijkheid van de Commissie. Het wees op de verschillen tussen de regeling voor bestaande en voor nieuwe steunmaatregelen. Ingeval van een steun die reeds ten uitvoer wordt gebracht en waarvan de betaling wordt voortgezet, en die volgens de lidstaat als bestaande steun moet worden aangemerkt, brengt het feit dat de

Commissie deze steunmaatregel in haar beschikking tot inleiding van de procedure van artikel 88, lid 2, EG ten aanzien van die steunmaatregel, al is het maar voorlopig, als nieuwe steun kwalificeert, rechtsgevolgen teweeg. Het feit dat, anders dan een tot een lidstaat gericht opschortingsbevel, de betrokken lidstaat, en in voorkomend geval de marktdeelnemers, zelf hun gevolgtrekkingen moeten maken uit de beschikking, doet geen afbreuk aan de draagwijdte van haar rechtsgevolgen. Het Hof verklaarde het beroep dan ook ontvankelijk. Om analoge redenen werd het beroep ook ontvankelijk verklaard ten aanzien van de maatregelen die volgens de Italiaanse regering geen steunmaatregelen waren en waarvan de bestreden beschikking desondanks de opschorting had gelast.

De zaak *Ferring* (arrest van 22 november 2001, C-53/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) betrof het verband tussen de regels inzake steunmaatregelen en de verplichtingen inzake openbare dienstverlening die bij overheidsmaatregel aan de ondernemingen worden opgelegd. In casu had de Franse vennootschap *Ferring* beroep ingesteld tot terugbetaling van de heffing op de rechtstreekse verkoop van geneesmiddelen die zij aan de Agence centrale des organismes de sécurité sociale (Centraal bureau van de socialezekerheidsorganen) had betaald. *Ferring* stelde dat deze heffing enkel werd geheven over de verkoop door farmaceutische laboratoria, wat neerkwam op een aan de groothandelaars-distributeurs verleende staatssteun, die in strijd met artikel 88, lid 3, EG niet vooraf was aangemeld.

Aangaande de kwalificatie van de betrokken maatregel herinnerde het Hof eraan, dat het bestaan van een voordeel in de zin van artikel 87 EG niet automatisch kan worden afgeleid uit het feit dat de betrokken ondernemingen verschillend worden behandeld. Van een dergelijk voordeel is immers geen sprake wanneer de verschillende behandeling is gerechtvaardigd door redenen die de opzet van het systeem betreffen. Het Hof verklaarde dan ook voor recht, dat de betrokken belastingregeling slechts als staatssteun aan de groothandelaars-distributeurs kan worden aangemerkt wanneer het voordeel dat zij halen uit het feit dat zij niet zijn onderworpen aan de heffing groter is dan de extra kosten die zij dragen om te voldoen aan de verplichtingen inzake openbare dienstverlening die hun bij de nationale regeling zijn opgelegd. Het Hof onderzocht vervolgens de invloed van artikel 86, lid 2, EG voor het geval dat de heffing een steunmaatregel zou opleveren. Het wees erop, dat indien de groothandelaars-distributeurs uit het feit dat zij niet zijn onderworpen aan de heffing een voordeel halen dat groter is dan de extra kosten die hun bij de nationale regeling zijn opgelegd, het gedeelte van dit voordeel dat groter is dan deze extra kosten niet als noodzakelijk kan worden beschouwd om hen hun bijzondere taak in de zin van die bepaling te laten vervullen.

11. Op het gebied van de *harmonisatie van wetgevingen* moet worden gewezen op zaken betreffende het *merkenrecht* die zowel betrekking hadden op de merkenrichtlijn (11.1) als op de verordening inzake het gemeenschapsmerk (11.2). Vermelding verdient ook een zaak over het recht inzake overheidsopdrachten (11.3) en een zaak over de aansprakelijkheid voor producten met gebreken (11.4).

11.1. De zaak *Merz & Krell* (arrest van 4 oktober 2001, C-517/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) betrof een prejudiciële vraag over de uitlegging van artikel 3 van richtlijn 89/104/EEG betreffende het merkenrecht.¹² In casu had Merz & Krell een aanvraag tot inschrijving van het woordmerk Bravo ingediend voor schrijfbenodigdheden. Deze aanvraag was door het Deutsche Patent- und Markenamt afgewezen op grond dat het woord „bravo” louter een bijvalsbetuiging is zonder enig onderscheidend vermogen. De nationale rechter stelde een uit twee onderdelen bestaande prejudiciële vraag over de uitlegging van richtlijn 89/104.

Met betrekking tot het eerste onderdeel van de vraag overwoog het Hof in het licht van de doelstellingen van de richtlijn, dat een dergelijk teken door het gebruik dat ervan is gemaakt, het onderscheidend vermogen verkrijgt dat voorwaarde is voor inschrijving ervan. Een eventueel differentiërend vermogen als gevolg van het gebruik dat van een teken is gemaakt, kan slechts worden vastgesteld met betrekking tot de waren of diensten die van dat teken zijn voorzien (punt 30). Derhalve verklaarde het Hof voor recht, „dat artikel 3, lid 1, sub d, van de richtlijn aldus moet worden uitgelegd dat het zich slechts tegen de inschrijving van een merk verzet wanneer de tekens of benamingen waaruit het merk uitsluitend bestaat, in het normale taalgebruik of in het bonafide handelsverkeer gebruikelijk zijn geworden ter aanduiding van de waren of diensten waarvoor het merk ter inschrijving is voorgedragen” (punt 31).

Het tweede onderdeel van de vraag strekte ertoe te vernemen of artikel 3, lid 1, sub d, van richtlijn 89/104 zich slechts tegen inschrijving van een merk verzet wanneer de tekens of benamingen reclameslogans, kwaliteitsaanduidingen of aansporingen tot kopen zijn die de eigenschappen of kenmerken van bedoelde waren of diensten niet beschrijven. Het Hof overwoog, dat wanneer de betrokken tekens of benamingen gebruikelijk zijn geworden, het van weinig belang is dat zij worden gebruikt als reclameslogans, kwaliteitsaanduidingen of

¹² Eerste richtlijn (89/104/EEG) van de Raad van 21 december 1988 betreffende de aanpassing van het merkenrecht der lidstaten (PB 1989, L 40, blz. 1).

aansporingen tot het kopen van bedoelde waren of diensten. De inschrijving van een merk is door dat enkele feit echter niet uitgesloten. Het Hof liet het aan de nationale rechter over om uit te maken of die tekens of benamingen in het normale taalgebruik of in het bonafide handelsverkeer gebruikelijk zijn geworden ter aanduiding van de waren of diensten waarop het merk betrekking heeft.

In de zaak *Zino Davidoff en Levi Strauss* (arrest van 20 november 2001, C-414/99—C-416/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) verduidelijkte het Hof de uitlegging van richtlijn 89/104¹³ met betrekking tot de uitputting van het aan een merk verbonden recht bij het in de handel brengen in het Verenigd Koninkrijk van eerder buiten de Europese Economische Ruimte (EER) op de markt gebrachte waren. Artikel 7, lid 1, van de richtlijn bepaalt, dat het aan het merk verbonden recht de houder niet toestaat „het gebruik daarvan te verbieden voor waren die onder dit merk door de houder of met zijn toestemming in de Gemeenschap in de handel zijn gebracht”.

Het Hof verduidelijkte een aantal punten, waaronder de volgende vermelding verdienen. In de eerste plaats *kan* de toestemming voor het verhandelen *ook impliciet zijn* wanneer uit elementen en omstandigheden vóór, tijdens en na het buiten de EER in de handel brengen met zekerheid blijkt dat de merkhouder afstand doet van zijn recht om zich te verzetten tegen het in de EER in de handel brengen. Bij toepassing van dat criterium kan de toestemming echter niet voortvloeien uit het feit dat de merkhouder niet aan alle achtereenvolgende kopers van de waren heeft meegedeeld dat hij zich tegen het verhandelen verzet, uit het feit dat op de waren niet is vermeld dat het verboden is ze in de EER in de handel te brengen, of uit bijzonderheden van de wet die van toepassing is op de overeenkomst waarbij de eigendom van de van het merk voorziene waren is overgedragen.

11.2. In de zaak *Procter & Gamble/BHIM* (arrest van 20 september 2001, C-383/99 P, Jurispr. blz. I-6251) betreffende verordening (EG) nr. 40/94¹⁴ vernietigde het Hof in hogere voorziening het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van 8 juli 1999, *Procter & Gamble/BHIM (BABY-DRY)* (T-163/98, Jurispr. blz. II-2383), en de door het Gerecht bevestigde beslissing van het BHIM om de inschrijving te weigeren van de woordcombinatie Baby-dry als

¹³ Reeds aangehaald in voetnoot 12.

¹⁴ Verordening (EG) nr. 40/94 van de Raad van 20 december 1993 inzake het gemeenschapsmerk (PB 1994, L 11, blz. 1).

gemeenschapsmerk voor wegwerpluiers van papier of cellulose en luiers van stof. Het Hof overwoog, dat „het verbod om zuiver beschrijvende tekens of aanduidingen als merk in te schrijven tot doel heeft te voorkomen dat als merk tekens of aanduidingen worden ingeschreven die, wegens hun overeenkomst met de gebruikelijke wijze van aanduiding van de betrokken waren of diensten of van de eigenschappen daarvan, niet de functie kunnen vervullen van identificatie van de onderneming die ze op de markt brengt, en dus het onderscheidend vermogen missen die voor het vervullen van deze functie vereist is” (punt 37). Het voegde daaraan toe: „Met betrekking tot merken die uit woorden bestaan (...), moet een eventueel beschrijvend karakter niet alleen worden vastgesteld ten aanzien van elk van de woorden afzonderlijk, doch ook ten aanzien van het geheel dat zij vormen. Elk merkbaar verschil tussen de formulering van de woordcombinatie waarvoor inschrijving wordt aangevraagd, en de terminologie die in het normale taalgebruik van de betrokken categorie consumenten wordt gebezigd om de waar of de dienst of de essentiële eigenschappen daarvan aan te duiden, is geschikt om deze woordcombinatie onderscheidend vermogen te verlenen, zodat zij als merk kan worden ingeschreven” (punt 40). De toepassing van die beginselen bracht het Hof tot de conclusie, dat woorden als Baby-dry samengenomen niet kunnen worden geacht een beschrijvend karakter te hebben; zij vloeien veeleer voort uit een taalkundige vondst die het aldus gevormde merk in staat stelt een onderscheidende rol te spelen, en de inschrijving ervan kan niet met een beroep op artikel 7, lid 1, sub c, van verordening nr. 40/94 worden geweigerd.

11.3. Aangaande het *recht inzake overheidsopdrachten* moet kort worden gewezen op de zaak *Ordine degli Architetti e.a.* (arrest van 12 juli 2001, C-399/98, Jurispr. blz. I-5409). Dit arrest betrof de uitlegging van richtlijn 93/37/EEG betreffende overheidsopdrachten voor de uitvoering van werken.¹⁵ Het Hof verklaarde voor recht, dat deze richtlijn zich verzet tegen nationale wettelijke bepalingen op het gebied van stedenbouw volgens welke een infrastructurele voorziening door de houder van een bouwvergunning of van een goedgekeurd verkavelingsplan zonder inachtneming van de procedures van de richtlijn in eigen beheer kan worden aangelegd onder gehele of gedeeltelijke aftrek van de voor de verlening van de vergunning verschuldigde bijdrage, wanneer de waarde van deze voorziening gelijk is aan of meer bedraagt dan de in die richtlijn vastgestelde drempel. Het Hof kwam tot die conclusie na te

¹⁵ Richtlijn 93/37/EEG van de Raad van 14 juni 1993 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor de uitvoering van werken (PB L 199, blz. 54).

hebben overwogen, dat de aanleg in eigen beheer van een infrastructurele voorziening onder de in de Italiaanse wetgeving op het gebied van stedenbouw gestelde voorwaarden „een overheidsopdracht voor de uitvoering van werken” is in de zin van de richtlijn. In casu was immers voldaan aan de voorwaarden voor het bestaan van een overheidsopdracht (een aanbestedende dienst, uitvoering van werk of werkzaamheden, een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel, hoedanigheid van aannemer van de inschrijver). In de punten 57 tot en met 97 van het arrest verduidelijkt het Hof die elementen van het begrip overheidsopdracht. De vaststelling van het bestaan van een overheidsopdracht voor de uitvoering van werken houdt in, dat het gemeentebestuur verplicht is de in de richtlijn voorschreven procedures in acht te nemen, wanneer zij dergelijke opdrachten plaatst. Het nuttig effect van de richtlijn wordt echter ook verzekerd, indien het gemeentebestuur op grond van de nationale wetgeving de exploitant-vergunninghouder kan verplichten de overeengekomen werken uit te voeren volgens de in de richtlijn omschreven procedures.

11.4. In de zaak *Veedfald* (arrest van 10 mei 2001, C-203/99, Jurispr. blz. I-3569) diende het Hof richtlijn 85/374/EEG inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken¹⁶ uit te leggen. Met name dienden de in artikel 7 van de richtlijn genoemde voorwaarden te worden gepreciseerd waarin deze aansprakelijkheid niet geldt. In casu diende *Veedfald* een niertransplantatie te ondergaan. Nadat de nier bij de donor was verwijderd, werd zij met het oog op de transplantatie gespoeld met een infusievloeistof. De vloeistof vertoonde gebreken, zodat een van de bloedvaten van de nier bij de spoeling verstopt raakte en de nier ongeschikt werd voor transplantatie. Volgens het Hof was artikel 7 van toepassing: een gebrekkig product is in het verkeer gebracht wanneer het wordt gebruikt bij een bepaalde medische dienstverrichting om een menselijk orgaan voor te bereiden voor transplantatie, en het orgaan bij die voorbereiding wordt beschadigd. De uitsluiting van aansprakelijkheid op grond dat de betrokken activiteit geen economisch doel heeft, geldt niet voor een gebrekkig product dat is vervaardigd en gebruikt in het kader van een medische dienstverrichting, zelfs als die volledig met openbare middelen wordt gefinancierd, zonder financiële bijdrage van de patiënt.

¹⁶ Richtlijn 85/374/EEG van de Raad van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken (PB L 210, blz. 29).

12. Met betrekking tot het *communautair sociaal recht* moet worden gewezen op een zaak betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen (12.1), vier socialezekerheidszaken (12.2) en twee zaken betreffende de uitlegging van twee richtlijnen van sociale aard (12.3).

12.1. De zaak *Griesmar* (arrest van 29 november 2001, C-366/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) betrof de uitlegging van artikel 141 EG inzake de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in verband met de Franse regeling inzake burgerlijke en militaire rustpensioenen, die vrouwelijke ambtenaren voor elk kind recht verleent op een bonificatie.

In het eerste deel van het arrest paste het Hof de criteria van het arrest *Beune* (arrest van 28 september 1994, C-7/93, Jurispr. blz. I-4471) toe om uit te maken of de Franse pensioenregeling voor ambtenaren een bezoldiging in de zin van artikel 141 EG is. Volgens dat arrest kan enkel het criterium dat is ontleend aan de vaststelling dat het pensioen aan de werknemer wordt uitgekeerd op grond van de arbeidsverhouding tussen de betrokkene en zijn voormalige werkgever, dat wil zeggen het *criterium van de dienstbetrekking*, beslissend zijn. Het Hof concludeerde dat artikel 141 toepasselijk was, aangezien het pensioen, dat rechtstreeks afhankelijk is van het aantal dienstjaren en dat wordt berekend op basis van het loon van de betrokkene tijdens de laatste zes dienstmaanden, voldeed aan het criterium van de dienstbetrekking.

In het tweede deel van het arrest stelde het Hof vast, dat er sprake was van een ongelijke behandeling op grond van geslacht. De bonificatie houdt verband met de opvoeding van de kinderen. Het Hof wees er dienaangaande op dat, wat de opvoeding van kinderen betreft, de situatie van een mannelijke ambtenaar vergelijkbaar kan zijn met die van een vrouwelijke ambtenaar (punt 56). Ingevolge de Franse regeling kan een mannelijke ambtenaar echter geen aanspraak maken op de bonificatie, ook al kan hij bewijzen dat hij de opvoeding van zijn kinderen op zich heeft genomen. Die regeling voert dus een verschil in behandeling op grond van geslacht in, die niet kan worden gerechtvaardigd op grond van artikel 6, lid 3, van de overeenkomst betreffende de sociale politiek, dat de lidstaten toestaat ertoe bij te dragen dat vrouwen in hun beroepsleven op voet van gelijkheid met mannen worden geplaatst. Zij kent vrouwelijke ambtenaren met kinderen integendeel enkel een anciënniteitsbonificatie toe bij hun pensionering, zonder de problemen op te lossen waarmee zij tijdens hun beroepsloopbaan kunnen worden geconfronteerd.

12.2. De zaak *Jauch* (arrest van 8 maart 2001, C-215/99, Jurispr. blz. I-1901) betrof een grensarbeider, in casu een Duitser die in Oostenrijk had gewerkt. Aan de orde was de vraag of de verzorgingsuitkering die hij had aangevraagd een bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestatie in de zin van artikel 10 bis van verordening nr. 1408/71¹⁷ was, waarvan de toekenning door de lidstaten afhankelijk kan worden gesteld van een verblijfsvoorwaarde. Deze uitkering is vermeld in de lijst van bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties in bijlage II bis bij de verordening. De Oostenrijkse regering betoogde, dat deze vermelding volstaat om de betrokken uitkering als een dergelijke prestatie aan te merken.

In antwoord op dit betoog herinnerde het Hof eraan, dat verordening nr. 1408/71 is vastgesteld krachtens artikel 42 EG en moet worden uitgelegd met inachtneming van het doel van dit artikel, dat beoogt een zo groot mogelijke vrijheid van verkeer voor migrerende werknemers tot stand te brengen. Deze vrijheid van verkeer zou niet bereikt zijn, indien de werknemers als gevolg van de uitoefening van hun recht op vrij verkeer socialezekerheidsvoordelen zouden verliezen die de tegenprestatie vormen voor door hen betaalde bijdragen. Bepalingen die afwijken van het beginsel van exporteerbaarheid van socialezekerheidsuitkeringen moeten derhalve strikt worden uitgelegd. Hieruit volgt dat die prestaties niet alleen in bijlage II bis bij verordening nr. 1408/71 moeten zijn vermeld, maar zowel bijzonder moeten zijn als niet op premie- of bijdragebetaling mogen berusten.

De vraag of de betrokken uitkering als bijzonder kan worden aangemerkt, was in het arrest *Molenaar* (arrest van 5 maart 1998, C-160/96, Jurispr. blz. I-843) reeds aldus beantwoord, dat zij een „prestatie bij ziekte” vormt. Bovendien berust de verzorgingsuitkering op premie- of bijdragebetaling, aangezien er een indirect verband bestaat tussen de verzorgingsuitkering en de bijdragen aan de ziekteverzekering. Derhalve verklaarde het Hof voor recht dat deze uitkering moet worden betaald, ongeacht de lidstaat waarin de zorgbehoevende persoon woont die aan de andere toekenningsvoorwaarden voldoet.

In de zaak *Fahmi en Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amado* (arrest van 20 maart 2001, C-33/99, Jurispr. blz. I-2415) wees het Hof een prejudicieel arrest betreffende de uitlegging van de artikelen 39 EG en 43 EG, verordening

¹⁷ Reeds aangehaald in voetnoot 8, in de versie zoals gewijzigd en bijgewerkt bij verordening (EG) nr. 118/97 van de Raad van 2 december 1996 (PB 1997, L 28, blz. 1).

nr. 1408/71¹⁸, verordening nr. 1612/68¹⁹ en de Samenwerkingsovereenkomst EEG-Marokko.²⁰ In casu hadden Fahmi, van Marokkaanse nationaliteit, en Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amado, van Spaanse nationaliteit, in Nederland in loondienst gewerkt. Na arbeidsongeschikt te zijn geworden, keerden zij met behoud van hun arbeidsongeschiktheidsuitkering terug naar Marokko respectievelijk Spanje. Uit hoofde van deze uitkering hadden zij ook recht op kinderbijslag voor te hunnen laste komende kinderen. De kinderbijslag werd hen evenwel geweigerd omdat de betrokken kinderen de leeftijd van 18 jaar hadden bereikt na een besluit van de Nederlandse wetgever tot geleidelijke afschaffing van de kinderbijslag vanaf die leeftijd en de vervanging ervan door een studiefinanciering die rechtstreeks aan de studenten wordt betaald. Met zijn prejudiciële vragen wilde de nationale rechter in wezen vernemen, of de op Fahmi en Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amado toepasselijke regels zich tegen een dergelijke weigering verzetten.

Het Hof stelde in de eerste plaats vast, dat noch de Samenwerkingsovereenkomst EEG-Marokko, noch de aangevoerde gemeenschapshandelingen zich verzetten tegen een nationale maatregel tot geleidelijke afschaffing van de kinderbijslag voor studerenden tussen 18 en 27 jaar, voorzover die afschaffing, zoals het geval was bij de in het hoofdgeding omstreden regeling, plaatsvindt zonder discriminatie op grond van nationaliteit. Met betrekking tot de Spaanse onderdaan legde het Hof de verordening aldus uit, dat een rechthebbende op pensioen, verschuldigd krachtens de wettelijke regeling van een enkele lidstaat, die op het grondgebied van een andere lidstaat woont, zich niet kan beroepen op verordening nr. 1408/71 teneinde van de lidstaat krachtens de wetgeving waarvan hij zijn pensioen ontvangt, een studiefinanciering te verkrijgen. Dit geldt ook voor verordening nr. 1612/68 en artikel 39 EG. Aangaande deze laatste bepaling was het Hof van oordeel, dat voor een werknemer die niet langer actief is en is teruggekeerd naar zijn lidstaat van herkomst waar ook zijn kinderen wonen, niet kan worden gesteld, dat de voorwaarden voor toekenning van studiefinanciering van dien aard zijn, dat zij

¹⁸ Reeds aangehaald in voetnoot 8, zoals gewijzigd en bijgewerkt bij verordening (EEG) nr. 2001/83 van de Raad van 2 juni 1983 (PB L 230, blz. 6), zoals gewijzigd bij verordening (EEG) nr. 1247/92 van de Raad van 30 april 1992 (PB L 136, blz. 1).

¹⁹ Reeds aangehaald in voetnoot 2.

²⁰ Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en het Koninkrijk Marokko, ondertekend te Rabat op 27 april 1976 en namens de Gemeenschap goedgekeurd bij verordening (EEG) nr. 2211/78 van de Raad van 26 september 1978 (PB L 264, blz. 1).

het recht van vrij verkeer dat deze werknemer krachtens artikel 39 EG geniet, belemmeren. Wat de Marokkaanse onderdaan betreft, kwam het Hof tot de conclusie dat wanneer zijn ten laste komende kinderen niet binnen de Gemeenschap wonen, uit artikel 41, leden 1 en 3, van de Samenwerkingsovereenkomst EEG-Marokko, die in een verblijfsvoorwaarde voorzien, volgt dat hij noch zijn kinderen zich met betrekking tot een studiefinanciering als in het hoofdgeding kunnen beroepen op de bepaling van die overeenkomst waarin het verbod van discriminatie op grond van nationaliteit is neergelegd.

In de zaak *Leclere en Deaconescu* (arrest van 31 mei 2001, C-43/99, Jurispr. blz. I-4265) stonden Leclere, een grensarbeider van Belgische nationaliteit, en zijn echtgenote tegenover een Luxemburgse instantie die weigerde hun de Luxemburgse uitkeringen bij moederschap, geboorte en opvoeding toe te kennen, op grond dat de aanvragers niet in Luxemburg woonden. De nationale rechter stelde het Hof prejudiciële vragen over de uitlegging van verschillende bepalingen van verordening nr. 1408/71²¹ en verordening nr. 1612/68²² en over de verenigbaarheid van bepaalde artikelen van en bijlagen bij verordening nr. 1408/71 met de artikelen 39 EG en 42 EG.

De vragen inzake de geldigheid betroffen de verenigbaarheid met het Verdrag van de bepalingen van de verordening die het mogelijk maken, dat voor de toekenning van de Luxemburgse uitkeringen bij geboorte of moederschap een woonplaatsvereiste wordt gesteld. Het Hof stelde allereerst, dat gezien de ruime beoordelingsbevoegdheid waarover de Raad bij de uitvoering van de artikelen 39 EG en 42 EG beschikt, de uitsluiting van de uitkeringen bij geboorte uit de werkingssfeer van verordening nr. 1408/71 die bepalingen niet schendt. Die uitsluiting betekent evenwel niet, dat de lidstaten zijn ontslagen van de verplichting om andere voorschriften van gemeenschapsrecht, in het bijzonder verordening nr. 1612/68, na te leven. Het Hof was daarentegen van oordeel dat het feit dat de moederschapsuitkering was opgenomen in de uitzonderingsregeling van artikel 10 bis van verordening nr. 1408/71 betreffende de bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties die uitsluitend op het grondgebied van de woonstaat worden uitbetaald, schending opleverde van de artikelen 39 EG en 42 EG, daar deze uitkering geen bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestatie is.

²¹ Reeds aangehaald in voetnoot 17.

²² Reeds aangehaald in voetnoot 2.

De opvoedingsuitkering behoort volgens het Hof niet tot de bijslagen die krachtens verordening nr. 1408/71 moeten worden betaald aan rechthebbenden op pensioen, ongeacht op het grondgebied van welke lidstaat zij wonen, daar de hoogte van deze uitkering losstaat van het aantal kinderen in een gezin en de uitkering dus niet voldoet aan de omschrijving van „kinderbijslag” in de verordening. Verder was het Hof van oordeel dat de rechthebbende op een invaliditeitspensioen die woont in een andere lidstaat dan die welke zijn pensioen betaalt, geen werknemer is in de zin van verordening nr. 1612/68 en enkel op grond van zijn vroegere beroepsuitoefening aanspraak kan maken op met die hoedanigheid verbonden rechten. Die uitlegging volgt uit het feit dat de voormalige werknemer door artikel 39 EG en verordening nr. 1612/68 wordt beschermd tegen iedere discriminatie die inbreuk maakt op de rechten die tijdens de voormalige arbeidsverhouding zijn verkregen, maar dat hij, waar hij geen arbeidsverhouding meer heeft, geen nieuwe rechten kan verkrijgen welke geen verband houden met zijn vroegere beroepsarbeid.

De zaak *Khalil e.a.* (arrest van 11 oktober 2001, C-95/99—C-98/99 en C-180/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) betrof het recht van verschillende staatlozen en vluchtelingen, of van hun echtgenoten, op „Kindergeld” (kinderbijslag) en „Erziehungsgeld” (kindertoelage) in Duitsland. De Duitse regering had een tijd lang de toekenning van die uitkeringen beperkt tot vreemdelingen die in het bezit zijn van een vestigingsvergunning of een verblijfsvergunning, zodat die staatlozen en vluchtelingen de betrokken uitkeringen niet langer ontvingen. Voor de Duitse rechter voerden zij de artikelen 2 en 3 van verordening nr. 1408/71²³ aan. In dat verband stelde het Bundessozialgericht het Hof twee vragen over het gemeenschapsrecht. Het wilde vernemen, of verordening nr. 1408/71 van toepassing is op staatlozen en vluchtelingen wanneer deze niet recht op vrij verkeer hebben, en zo ja, of de verordening ook van toepassing is op staatlozen en vluchtelingen die rechtstreeks uit een derde land in een lidstaat zijn geïmmigreerd en zich niet binnen de Gemeenschap hebben verplaatst.

Het Hof legde de eerste vraag aldus uit, dat daarmee de geldigheid in twijfel werd getrokken van de opname van staatlozen en vluchtelingen in de personele werkingssfeer van verordening nr. 1408/71. Het herinnerde eraan dat deze vraag moet worden beoordeeld op het tijdstip dat de betrokkenen in de verordening zijn opgenomen, dat wil zeggen in 1971, toen de rechtsgrondslag van de verordening werd gevormd door artikel 7 EEG-Verdrag (thans, na

²³

Reeds aangehaald in voetnoot 8.

wijziging, artikel 12 EG) en artikel 51 EEG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 42 EG). Bij onderzoek van de toenmalige internationale context stelde het Hof vast, dat de lidstaten zich op internationaal niveau hadden verbonden de sociale zekerheid toe te passen op staatlozen en vluchtelingen onder de voorwaarden die gelden voor de onderdanen van andere staten. Met de opname van staatlozen en vluchtelingen in de personele werkingssfeer van de verordening is dus slechts de inhoud van bepalingen van internationaal recht overgenomen. Volgens het Hof maakt artikel 42 EG gebruik van de methode van coördinatie van de nationale stelsels van sociale zekerheid. Bij die coördinatie mocht de Raad van die bepaling gebruik maken teneinde rekening te houden met de internationale verplichtingen van de staten, en de staatlozen en vluchtelingen opnemen in de personele werkingssfeer van de verordening. Die opname is dan ook geldig.

Met betrekking tot de tweede vraag verklaarde het Hof voor recht, dat „de werknemers die als staatlozen of vluchtelingen op het grondgebied van een van de lidstaten wonen en hun gezinsleden geen aanspraak kunnen maken op de door verordening nr. 1408/71 toegekende rechten wanneer zij zich in een situatie bevinden waarvan alle elementen geheel in de interne sfeer van één lidstaat liggen” (punt 72). Het Hof legde de verordening uit in het licht van artikel 42 EG, dat de grondslag vormt van de opname van vluchtelingen en staatlozen in de personele werkingssfeer ervan. Volgens het Hof volgt uit artikel 42 EG en de rechtspraak inzake verordening nr. 1408/71 dat dit artikel ziet op de coördinatie van de stelsels van sociale zekerheid van de lidstaten en niet kan worden toegepast op activiteiten die geen enkel aanknopingspunt hebben met een van de situaties die het gemeenschapsrecht op het oog heeft, en waarvan alle elementen geheel in de interne sfeer van een enkele lidstaat liggen.

12.3. In de zaak *Lange* (arrest van 8 februari 2001, C-350/99, Jurispr. blz. I-1061) diende het Hof een aantal bepalingen uit te leggen van richtlijn 91/533²⁴ betreffende de verplichting van de werkgever de werknemer te informeren over de voorwaarden die op zijn arbeidsovereenkomst of -verhouding van toepassing zijn. De vragen waren gesteld in een geding over de geldigheid van het ontslag van Lange omdat hij weigerde overuren te maken. Het Hof legde de richtlijn aldus uit, dat de werkgever de werknemer in kennis dient te stellen van een beding op grond waarvan laatstgenoemde verplicht is,

²⁴ Richtlijn 91/533/EEG van de Raad van 14 oktober 1991 betreffende de verplichting van de werkgever de werknemer te informeren over de voorwaarden die op zijn arbeidsovereenkomst of -verhouding van toepassing zijn (PB L 288, blz. 32).

op eenvoudig verzoek van de werkgever overuren te maken. Deze informatie kan worden verstrekt in de vorm van een eenvoudige vermelding van de wettelijke, bestuursrechtelijke of statutaire bepalingen of van de relevante collectieve overeenkomsten. Volgens het Hof gebiedt geen enkele bepaling van de richtlijn om een belangrijk gegeven van de arbeidsovereenkomst of -verhouding dat niet of niet voldoende nauwkeurig is vermeld in een schriftelijk document dat aan de werknemer is overhandigd, als niet toepasselijk te beschouwen. Ten slotte verklaarde het Hof voor recht, dat de richtlijn de nationale rechter niet verplicht, noch verbiedt, in het kader van de richtlijn de beginselen van het nationale recht op grond waarvan een belemmering van de bewijsvoering wordt aangenomen, indien een van de procespartijen niet aan wettelijke documentatieverplichtingen heeft voldaan, toe te passen.

In de zaak *BECTU* (arrest van 26 juni 2001, C-173/99, Jurispr. blz. I-4881) stelde een Engelse rechter het Hof een prejudiciële vraag over de uitlegging van artikel 7 van richtlijn 93/104²⁵ betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd. De belangrijkste vraag was, of de richtlijn een lidstaat toestaat te bepalen dat een werknemer pas een recht op jaarlijkse vakantie met behoud van loon verwerft, wanneer hij gedurende minimaal dertien weken ononderbroken bij dezelfde werkgever is tewerkgesteld.

Na een gedetailleerd onderzoek van de context en het doel van de richtlijn beantwoordde het Hof die vraag ontkennend. Het wees er met name op, dat „het recht op jaarlijkse vakantie met behoud van loon van elke werknemer [moet] worden beschouwd als een bijzonder belangrijk beginsel van communautair sociaal recht, waarvan niet mag worden afgeweken en waaraan de bevoegde nationale autoriteiten slechts uitvoering mogen geven binnen de uitdrukkelijk in richtlijn 93/104 zelf opgesomde grenzen” (punt 43).

13. Op het gebied van het *recht van de externe betrekkingen* van de Gemeenschap moet worden gewezen op advies 2/00 (13.1), vragen over de uitlegging van associatieovereenkomsten (13.2) en een arrest over de uitlegging van de TRIPs-overeenkomst (13.3).

13.1. Advies 2/00 (advies van 6 december 2001, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) betrof het Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid, een internationale overeenkomst die is opgesteld in het kader van het Verdrag inzake

²⁵ Richtlijn 93/104/EG van de Raad van 23 november 1993 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd (PB L 307, blz. 18).

biologische diversiteit, dat op 5 juni 1992 door de Gemeenschap en haar lidstaten is ondertekend tijdens de Conferentie van Rio de Janeiro, de zogeheten „Top over de aarde”. Het verzoek van de Commissie om advies betrof de vraag of de bevoegdheid van de Gemeenschap om dat protocol goed te keuren, moet worden gebaseerd op de artikelen 133 EG betreffende de gemeenschappelijke handelspolitiek en 174, lid 4, EG betreffende het milieu, en of de bevoegdheid van de lidstaten ten opzichte van de bevoegdheid van de Gemeenschap een residueel of dominant karakter heeft.

Sommige regeringen en de Raad betwistten de ontvankelijkheid van het verzoek, daar het noch de verenigbaarheid van het protocol met het Verdrag betrof, noch de verdeling van de bevoegdheden tussen de Gemeenschap en de lidstaten ter zake van dit protocol. Het Hof merkte echter op, dat „de keuze van de juiste rechtsgrondslag van constitutioneel belang is”. „Daar de Gemeenschap slechts beschikt over bevoegdheden die haar uitdrukkelijk zijn toegekend”, moet zij het protocol immers „baseren op een bepaling van het Verdrag die haar machtigt tot het goedkeuren van een dergelijke handeling” (punt 5). Een onjuiste rechtsgrondslag zou de handeling tot sluiting van het akkoord ongeldig kunnen maken, hetgeen tot complicaties zou leiden die juist moeten worden voorkomen door de uitzonderlijke procedure van artikel 300, lid 6, EG. De procedure van voorafgaand advies is echter niet bedoeld voor het oplossen van de moeilijkheden die zouden kunnen ontstaan bij de uitvoering van een beoogd akkoord dat tot de gedeelde bevoegdheden van de Gemeenschap en de lidstaten behoort. Derhalve verklaarde het Hof het verzoek om advies uitsluitend ontvankelijk voorzover het de vraag betrof of het protocol tot de uitsluitende bevoegdheid van de Gemeenschap behoort dan wel tot een gedeelde bevoegdheid van de Gemeenschap en de lidstaten.

Met betrekking tot de grond van de zaak stelde het Hof, dat voor de sluiting van het Protocol van Cartagena de Europese Gemeenschap en de lidstaten over een gedeelde bevoegdheid beschikken. Het Hof wees het argument van de Commissie af, dat het protocol in hoofdzaak valt binnen de werkingssfeer van artikel 133 EG en voor enkele meer specifieke materies binnen de werkingssfeer van artikel 174 EG. De redenering van het Hof is gebaseerd op de vaste rechtspraak inzake de rechtsgrondslag. Gelet op de context, het doel en de inhoud van het protocol was het Hof van oordeel, dat „het hoofddoel of de overwegende component daarvan [is] de bescherming van de biologische diversiteit tegen de mogelijke schadelijke gevolgen van activiteiten die de behandeling van [veranderde levende organismen] impliceren, met name de grensoverschrijdende beweging” daarvan (punt 34). Op grond daarvan en van andere overwegingen betreffende met name het feit dat het protocol in essentie

bestemd is om risico's voor de bioveiligheid te voorkomen en niet om het handelsverkeer te bevorderen, te vergemakkelijken of te regelen, besliste het Hof, „dat de sluiting van het protocol namens de Gemeenschap op één rechtsgrondslag moet worden gebaseerd, welke specifiek betrekking heeft op het milieubeleid” (punt 42).

13.2. In de zaken *Gloszczuk, Barkoci en Malik* en *Kondova* (arresten van 27 september 2001, resp. C-63/99, C-257/99 en C-235/99, Jurispr. blz. I-6369, blz. I-6557 en blz. I-6427) gaf het Hof een uitlegging van de identieke bepalingen betreffende het recht van vestiging voorzien in de Europa-overeenkomsten waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Republiek Polen, de Tsjechische Republiek en de Republiek Bulgarije, anderzijds.²⁶ Daar het Hof in de drie zaken in wezen dezelfde verduidelijkingen heeft gebracht, wordt hierna enkel naar het arrest *Gloszczuk* verwezen.

Het Hof erkende allereerst dat de bepalingen van de associatieovereenkomst die de lidstaten verbieden om Poolse onderdanen die op het grondgebied van deze staten economische activiteiten als zelfstandige wensen uit te oefenen te discrimineren op grond van hun nationaliteit, rechtstreekse werking hebben, aangezien die bepalingen een nauwkeurig bepaald en onvoorwaardelijk beginsel stellen, dat voldoende werkbaar is om door de nationale rechter te kunnen worden toegepast en dat derhalve de rechtspositie van particulieren kan beheersen. De rechtstreekse werking brengt mee, dat particulieren zich voor de rechterlijke instanties van de lidstaat van ontvangst op die bepalingen kunnen beroepen. Die rechtstreekse werking belet evenwel niet dat de autoriteiten van de lidstaat van ontvangst de nationale wettelijke regeling betreffende toelating, verblijf en vestiging toepassen. Vervolgens stelde het Hof vast, dat het door de associatieovereenkomsten ingevoerde recht van vestiging een recht op toelating

²⁶ Europa-overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Republiek Polen, anderzijds, namens de Gemeenschap gesloten en goedgekeurd bij besluit 93/743/EG, EGKS, Euratom van de Raad en de Commissie van 13 december 1993 (PB L 348, blz. 1); Europa-overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Tsjechische Republiek, anderzijds, namens de Gemeenschap gesloten en goedgekeurd bij besluit 94/910/EG, EGKS, Euratom van de Raad en van de Commissie van 19 december 1994 (PB L 360, blz. 1); Europa-overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Republiek Bulgarije, anderzijds, namens de Gemeenschap gesloten en goedgekeurd bij besluit 94/908/EG, EGKS, Euratom van de Raad en van de Commissie van 19 december 1994 (PB L 358, blz. 1).

en verblijf vooronderstelt. De uitlegging van het recht van vestiging in het gemeenschapsrecht kan evenwel niet worden toegepast op de soortgelijke bepalingen van de associatieovereenkomsten, die een beperkter doel hebben dan het EG-Verdrag. In het kader van de associatieovereenkomst is het recht van vestiging niet absoluut; de uitoefening ervan kan worden beperkt door de wettelijke regeling van de lidstaat van ontvangst betreffende toelating, verblijf en vestiging, op voorwaarde dat de voor de Republiek Polen uit die overeenkomst voortvloeiende voordelen niet teniet worden gedaan of beperkt. Ten slotte onderzocht het Hof of de beperkingen van het recht van vestiging met die voorwaarde verenigbaar zijn. In dat verband verklaarde het een stelsel van voorafgaande controle, dat de verlening van een inreis- en verblijfsvergunning afhankelijk stelt van het bewijs door de aanvrager, dat hij werkelijk voornemens is een werkzaamheid als zelfstandige te beginnen, zonder tegelijkertijd arbeid in loondienst te verrichten of een beroep op openbare middelen te doen, en dat hij van meet af aan over voldoende financiële middelen beschikt en een redelijke kans van slagen heeft, verenigbaar met de associatieovereenkomsten. De associatieovereenkomst staat er niet aan in de weg, dat de lidstaat van ontvangst een krachtens artikel 44, lid 3, van de overeenkomst ingediende aanvraag van een Poolse onderdaan afwijst op de enkele grond, dat de Poolse onderdaan zich illegaal op het grondgebied van die staat ophield wegens het afleggen van valse verklaringen ter verkrijging van de oorspronkelijke toelating of wegens niet-naleving van aan deze toelating verbonden beperkingen. De lidstaat van ontvangst kan verlangen, dat een nieuwe vestigingsaanvraag wordt ingediend bij de bevoegde diensten in het land van oorsprong of in een ander land.

De zaak *Jany e.a.* (arrest van 20 november 2001, C-268/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) betrof het recht van vestiging van verschillende Poolse en Tsjechische onderdanen, aan wie de Nederlandse autoriteiten hadden geweigerd een verblijfsvergunning met het oog op het verrichten van arbeid als zelfstandige prostitutees te verlenen. Voor de algemene uitlegging (rechtstreekse werking, grenzen, enz.) van de relevante bepalingen van de associatieovereenkomsten tussen de Gemeenschap en haar lidstaten enerzijds en de Republiek Polen en de Tsjechische Republiek anderzijds, verwees het Hof naar het arrest *Gloszczuk*. Vervolgens rees de vraag of de als zelfstandige uitgeoefende activiteiten van een prostituee onder het begrip „economische activiteiten anders dan in loondienst” vallen.

Volgens het Hof heeft dit begrip dezelfde betekenis en dezelfde draagwijdte als het begrip „werkzaamheden anders dan in loondienst” in artikel 43 EG. Door een zelfstandige beoefende prostitutie valt binnen de materiële werkingssfeer van

het recht van vestiging, zoals voorzien in de associatieovereenkomsten en het EG-Verdrag.

Aangaande de beperkingen die een lidstaat kan stellen op grond van de specificiteit van prostitutie verklaarde het Hof voor recht, dat prostitutie onder de economische activiteiten anders dan in loondienst valt, wanneer zij wordt beoefend zonder enige gezagsverhouding met betrekking tot de keuze van deze activiteit, de arbeidsomstandigheden en de beloning, onder eigen verantwoordelijkheid van de betrokkene, en tegen een beloning die volledig en rechtstreeks aan hem wordt betaald.

Het Hof kwam tot deze conclusie nadat het een de door de verwijzende rechter naar voren gebracht argument verwierp voor een mogelijke beperking van de toepassing van de associatieovereenkomsten, namelijk de onzedelijkheid van prostitutie. Op basis van zijn eerdere rechtspraak (arrest van 4 oktober 1991, *Society for the Protection of Unborn Children Ireland*, C-159/90, Jurispr. blz. I-4685) stelde het Hof „dat het zijn oordeel niet in de plaats dient te stellen van dat van de wetgevers van de lidstaten waar een vermeend onzedelijke activiteit wettig wordt uitgeoefend” (punt 56). Het voegde daaraan toe: „Prostitutie is niet in alle lidstaten verboden, maar wordt veeleer in de meeste van die staten, ook in de lidstaat waar het hoofdgeding aanhangig is, geduld en zelfs gereguleerd” (punt 57). Het Koninkrijk der Nederlanden kan zich niet op de in de associatieovereenkomsten toegestane afwijking uit hoofde van de openbare orde beroepen, daar de toepasselijkheid van deze afwijking afhankelijk is van de voorwaarde dat de staat die zich op die afwijking beroept effectieve maatregelen heeft getroffen om ook activiteiten van dien aard die door eigen onderdanen worden uitgeoefend, te controleren en te beteugelen.

13.3. In de zaak *Schieving-Nijstad e.a.* (arrest van 13 september 2001, C-89/99, Jurispr. blz. I-5851) bevestigde het Hof zijn rechtspraak betreffende artikel 50 van de TRIPs-overeenkomst, die als bijlage 1 C aan de WTO-overeenkomst is gehecht (arresten van 16 juni 1998, *Hermès*, C-53/96, Jurispr. blz. I-3603, en 14 december 2000, *Dior e.a.*, C-300/98 en C-392/98, Jurispr. blz. I-11307). Dit artikel is een procedurevoorschrift voor het treffen van voorlopige maatregelen door de rechter ter bescherming van intellectuele-eigendomsrechten, dat door de communautaire en nationale rechterlijke instanties behoort te worden toegepast ingevolge de verbintenissen die zowel de Gemeenschap als de lidstaten zijn aangegaan. Zoals in het arrest *Dior e.a.* stelde het Hof, dat dit procedurevoorschrift van het TRIPs geen rechtstreekse werking heeft. Wanneer de rechterlijke autoriteiten hun nationale recht toepassen bij het treffen van voorlopige maatregelen ter bescherming van intellectuele-

eigendomsrechten op een gebied waarop het TRIPs van toepassing is en de Gemeenschap reeds regelgevend is opgetreden, moeten zij dit niettemin zo veel mogelijk doen in het licht van de bewoordingen en het doel van artikel 50, teneinde een evenwicht te verzekeren tussen de conflicterende rechten en verplichtingen van de houder van de intellectuele-eigendomsrechten en van de verweerder.

14. Op het gebied van het *milieu* moet de zaak *DaimlerChrysler* worden vermeld (arrest van 13 december 2001, C-324/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie). Deze zaak betrof de uitlegging van verordening (EEG) nr. 259/93²⁷ betreffende de overbrenging van afvalstoffen binnen de Gemeenschap. In een geding tussen DaimlerChrysler en de deelstaat Baden-Württemberg stelde het Duitse Bundesverwaltungsgericht verschillende prejudiciële vragen over de verenigbaarheid van een verordening van die deelstaat tot uitvoering van de gemeenschapsverordening met het gemeenschapsrecht. De betrokken verordening was vastgesteld op grond van een bepaling van verordening nr. 259/93 die de lidstaten toestaat in bepaalde gevallen algemene maatregelen te nemen om de uitvoer van voor verwijdering bestemde afvalstoffen te verbieden. In die bepaling is ook voorzien dat het verbod „in overeenstemming met het Verdrag” moet zijn.

De verwijzende rechter vroeg zich allereerst af, of deze uitdrukking betekent dat moet worden nagegaan of het verbod verenigbaar is met het primaire gemeenschapsrecht, in het bijzonder de artikelen 28 EG tot en met 30 EG. Dienaangaande wees het Hof erop, dat de nationale rechter niet had blijk gegeven van twijfel aan de geldigheid van artikel 4, lid 3, sub a, van de verordening tegen de achtergrond van de artikelen 28 EG tot en met 30 EG. Het herinnerde aan de rechtspraak, dat „wanneer op communautair niveau een geharmoniseerde regeling is getroffen voor een bepaalde materie, alle daarop betrekking hebbende nationale regelingen aan de bepalingen van de harmonisatiemaatregel moeten worden getoetst en niet aan de artikelen [28 EG tot en met 30 EG]” (punt 32, waarin wordt verwezen naar het arrest van 12 oktober 1993, *Vanacker en Lesage*, C-37/92, Jurispr. blz. I-4947, punt 9). Uit een gedetailleerd onderzoek van verordening nr. 259/93 concludeerde het Hof, dat zij een geharmoniseerde regeling bevat voor de overbrenging van afvalstoffen, en dat nationale maatregelen dus moeten worden getoetst aan de

²⁷ Verordening (EEG) nr. 259/93 van de Raad van 1 februari 1993 betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschap (PB L 30, blz. 1).

bepalingen van de verordening en niet aan de artikelen 28 EG tot en met 30 EG. De uitdrukking „in overeenstemming met het Verdrag” werd aldus uitgelegd, dat voornoemde maatregelen „niet alleen in overeenstemming moeten zijn met de verordening, maar ook met de regels of algemene beginselen van het Verdrag die niet rechtstreeks verband houden met de regelgeving betreffende de overbrenging van afvalstoffen” (punt 45).

De andere vragen van de verwijzende rechter betroffen de verenigbaarheid van sommige aspecten van de Duitse regeling op het gebied van de verwijdering van afvalstoffen met verordening nr. 259/93. Het Hof verklaarde voor recht, dat de verordening niet toestaat dat een lidstaat die een verplichting heeft opgelegd om voor verwijdering bestemde afvalstoffen aan te bieden bij een bepaalde instantie, de voorwaarde stelt dat afvalstoffen slechts naar verwerkingsinstallaties in andere lidstaten mogen worden overgebracht indien de beoogde verwijdering voldoet aan de milieuhygiënische voorschriften van die lidstaat. De verordening verzet zich er ook tegen dat een lidstaat met betrekking tot de overbrenging van dergelijke afvalstoffen toepassing geeft aan een eigen, van de verordening afwijkende nationale procedure voor de kennisgeving, aanbidding en toewijzing van die stoffen.

15. Op het gebied van het *vervoerbeleid* moet worden gewezen op de zaken *Italië/Commissie* en *Analir*.

In de zaak *Italië/Commissie* (arrest van 18 januari 2001, C-361/98, Jurispr. blz. I-385) verwierp het Hof het beroep van de Italiaanse regering tot nietigverklaring van een beschikking van de Commissie op grond van verordening (EEG) nr. 2408/92.²⁸ De bestreden beschikking verbood de Italiaanse Republiek bepaalde regels voor de verdeling van het verkeer tussen de Milanese luchthavens Malpensa en Linate toe te passen, omdat zij een discriminerende werking hadden ten gunste van Alitalia en in strijd waren met het evenredigheidsbeginsel. De Italiaanse regering stelde dat de Commissie de grenzen van haar bevoegdheid uit hoofde van verordening nr. 2408/92 had overschreden. Die verordening verbiedt slechts discriminatie op grond van de nationaliteit van de luchtvaartmaatschappij, terwijl de bestreden beschikking op het evenredigheidsbeginsel was gebaseerd.

²⁸ Verordening (EEG) nr. 2408/92 van de Raad van 23 juli 1992 betreffende de toegang van communautaire luchtvaartmaatschappijen tot intracommunautaire luchtroutes (PB L 240, blz. 8).

In het arrest herinnerde het Hof eraan, dat bij de uitlegging van een gemeenschapsrechtelijke bepaling niet enkel rekening moet worden gehouden met de bewoordingen ervan, maar ook met de context en de doelstellingen van de regeling waarvan zij deel uitmaakt (punt 31). Uit de considerans van verordening nr. 2408/92 blijkt volgens het Hof, dat deze verordening tot doel heeft voor de luchtvervoerssector de toepassingsvoorwaarden vast te stellen betreffende het in het Verdrag neergelegde beginsel van het vrij verrichten van diensten. Het Hof stelde vast, dat de door de Commissie met de verordening onverenigbaar verklaarde Italiaanse maatregelen beperkingen van de vrije dienstverrichting inhielden. Dergelijke beperkingen kunnen alleen worden toegestaan, indien zij evenredig zijn aan het doel waarvoor zij zijn aangenomen. Derhalve had de Commissie terecht onderzocht of de Italiaanse maatregelen evenredig waren en geschikt om het beoogde doel te bereiken.

De zaak *Analir e.a.* (arrest van 20 februari 2001, C-205/99, Jurispr. blz. I-1271) betrof de toepassing van het vrij verrichten van diensten op de cabotage in het zeevervoer. In casu had het Spaanse Tribunal Supremo drie prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van verschillende artikelen van verordening (EEG) nr. 3577/92²⁹ houdende toepassing van het beginsel van het vrij verrichten van diensten op het zeevervoer binnen de lidstaten. Die vragen waren gerezen in het kader van verschillende beroepen van Spaanse zeevervoerondernemingen tot nietigverklaring van de Spaanse wettelijke regeling voor geregelde lijndiensten voor cabotage in het zeevervoer en maritieme diensten van algemeen belang, op grond dat deze regeling in strijd zou zijn met de communautaire regelgeving.

Met zijn eerste vraag wenste de verwijzende rechter te vernemen of het feit dat voor het verrichten van cabotage met de eilanden vooraf een administratieve vergunning moet worden verkregen, verenigbaar is met verordening nr. 3577/92. Het Hof stelde vast dat de verordening de vrijheid van dienstverrichting ten uitvoer beoogt te leggen voor cabotage in het zeevervoer. Het herinnerde aan de rechtspraak inzake het vrije verkeer van diensten en concludeerde dat de vergunningsregeling een beperking op het vrije verkeer vormt. Deze beperking kan echter gerechtvaardigd zijn als instrument om openbaredienstverplichtingen op te leggen wanneer is voldaan aan een aantal voorwaarden: i) aangetoond kan worden, dat er een reële behoefte aan openbare

²⁹ Verordening (EEG) nr. 3577/92 van de Raad van 7 december 1992 houdende toepassing van het beginsel van het vrij verrichten van diensten op het zeevervoer binnen de lidstaten (cabotage in het zeevervoer) (PB L 364, blz. 7).

diensten bestaat wegens de ontoereikendheid van de geregelde zeevervoerdiensten in een situatie van vrije mededinging; ii) het stelsel van vergunningen is noodzakelijk en evenredig in verhouding tot het beoogde doel; iii) dit stelsel is gebaseerd op objectieve criteria, die niet-discriminatoir en vooraf kenbaar voor de betrokken ondernemingen zijn. In antwoord op de tweede vraag stelde het Hof, dat de verordening zich niet verzet tegen de bevoegdheid van een lidstaat om in de voorwaarden voor de afgifte en het behoud van een voorafgaande administratieve vergunning een voorwaarde op te nemen als het vereiste dat een reder uit de Gemeenschap moet hebben voldaan aan zijn betalingsverplichtingen op het gebied van de belastingen en de sociale zekerheid, waardoor de lidstaat zijn solvabiliteit kan controleren, mits een dergelijke voorwaarde op niet-discriminatoire grondslag wordt toegepast. In antwoord op de derde vraag legde het Hof artikel 4, lid 1, van de verordening in dier voege uit, dat een lidstaat voor een zelfde scheepvaartlijn of -traject aan scheepvaartmaatschappijen openbardienstverplichtingen mag opleggen en tegelijkertijd met andere ondernemingen openbardienstcontracten mag sluiten, voorzover een reële behoefte aan openbare diensten kan worden aangetoond en voorzover die gelijktijdige toepassing op niet-discriminatoire grondslag geschiedt en gerechtvaardigd is in verhouding tot het nagestreefde doel van openbaar belang.

16. Op *fiscaal* gebied moet met betrekking tot de zoals altijd overvloedige rechtspraak betreffende de belasting over de toegevoegde waarde (BTW) worden gewezen op de zaak *Primback*. In die zaak (arrest van 15 mei 2001, C-34/99, Jurispr. blz. I-3833) gaf het Hof een uitlegging van de bepalingen van de Zesde richtlijn 77/388/EEG³⁰ betreffende de maatstaf van heffing. In casu wilde een handelaar goederen verkopen via een rentevrij krediet dat de koper verkreeg van een ander persoon dan de verkoper. De financieringsmaatschappij betaalde de verkoper vervolgens een lager bedrag dan de prijs van het goed; het verschil was de tegenprestatie voor de lening. De consument werd van die financiële transactie niet in kennis gesteld. De rechtsvraag was, welk bedrag (het door de verkoper werkelijk ontvangen nettobedrag dan wel het totale door de koper verschuldigde bedrag) in aanmerking moest worden genomen als maatstaf van heffing van de BTW. Volgens het Hof wordt in een dergelijke casuspositie de maatstaf van heffing ter berekening van de BTW gevormd door het totale door de koper verschuldigde bedrag.

³⁰ Zesde richtlijn (77/388/EEG) van de Raad van 17 mei 1977 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der lidstaten inzake omzetbelasting — Gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde: uniforme grondslag (PB L 145, blz. 1).

In een zaak betreffende het belastingrecht en het verzekeringsrecht (arrest van 14 juni 2001, *Kvaerner*, C-191/99, Jurispr. blz. I-4447) gaf het Hof een prejudiciële beslissing over de uitlegging van richtlijn 88/357/EEG³¹ betreffende verzekeringen, met name de begrippen vestiging en lidstaat waar het risico gelegen is. In het arrest verklaarde het Hof voor recht dat de artikelen 2 en 3 van de richtlijn toestaan, dat een lidstaat ten laste van een in een andere lidstaat gevestigde rechtspersoon assurantiebelaasting heft over de door deze rechtspersoon aan een eveneens in een andere lidstaat gevestigde verzekeraar betaalde premies voor de verzekering van bedrijfsrisico's van haar in de heffende lidstaat gevestigde dochter- of kleindochtervennootschap. Hetzelfde geldt indien de rechtspersoon die de premies heeft betaald en de rechtspersoon waarvan de bedrijfsrisico's zijn verzekerd, tot hetzelfde concern behoren en een andere band hebben dan die van moeder- en dochtervennootschap.

17. Op het gebied van het *gemeenschappelijk landbouwbeleid* moet worden gewezen op drie zaken betreffende de communautaire maatregelen tegen mond- en klauwzeer, de spoedmaatregelen ter bescherming tegen boviene spongiforme encefalopathie en de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen.

De reeds aangehaalde zaak *Jippes* is ook het eerste voorbeeld van toepassing van de versnelde procedure van artikel 104 bis van het Reglement voor de procesvoering in het kader van een prejudiciële vraag. In die zaak diende het Hof zich uit te spreken over de geldigheid van het in richtlijn 85/511³² en de beschikking van de Commissie tot uitvoering daarvan gestelde verbod op vaccinatie tegen mond- en klauwzeer in het licht van het Verdrag en met name

³¹ Tweede richtlijn (88/357/EEG) van de Raad van 22 juni 1988 tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende het directe verzekeringsbedrijf, met uitzondering van de levensverzekeringsbranche, tot vaststelling van bepalingen ter bevordering van de daadwerkelijke uitoefening van het vrij verrichten van diensten en houdende wijziging van richtlijn 73/239/EEG (PB L 172, blz. 1).

³² Richtlijn 85/511/EEG van de Raad van 18 november 1985 tot vaststelling van gemeenschappelijke maatregelen ter bestrijding van mond- en klauwzeer (PB L 315, blz. 11), zoals gewijzigd bij richtlijn 90/423/EEG van de Raad van 26 juni 1990 (PB L 224, blz. 13). Beschikking 2001/246/EG van de Commissie van 27 maart 2001 houdende vaststelling van voorschriften voor de bestrijding en de uitroeiing van mond- en klauwzeer in Nederland op grond van artikel 13 van richtlijn 85/511 (PB L 88, blz. 21), zoals gewijzigd bij beschikking 2001/279/EG van de Commissie van 5 april 2001 (PB L 96, blz. 19).

het evenredigheidsbeginsel, gelet op de noodzaak van bescherming van het dierenwelzijn.

Volgens het Hof moeten de gemeenschapsinstellingen bij het formuleren en uitvoeren van het gemeenschappelijk landbouwbeleid ten volle rekening houden met de gezondheid en de bescherming van dieren. Of aan die verplichting is voldaan, kan worden onderzocht in het kader van de evenredigheidstoetsing van de maatregel. Na onderzoek van de evenredigheid van het verbod concludeerde het Hof, dat gezien de ruime discretionaire bevoegdheid van de Raad op dit gebied, het verbod van preventieve vaccinatie niet de grenzen overschrijdt van wat geschikt en noodzakelijk is ter verwezenlijking van het met de gemeenschapsregeling nagestreefde doel. Met betrekking tot de beschikking van de Commissie op grond van richtlijn 85/511 stelde het Hof, dat deze richtlijn een toereikende rechtsgrondslag vormt voor de vaststelling van beschikking 2001/246 door de Commissie. Ten slotte is de beschikking van de Commissie niet in strijd met het beginsel van gelijke behandeling, daar de dieren die volgens de gemeenschapsregeling kunnen worden gevaccineerd, zich niet in een vergelijkbare situatie als de dieren van Jippes bevinden.

In de zaak *Commissie/Frankrijk* (arrest van 13 december 2001, C-1/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) werd de Franse Republiek veroordeeld wegens haar weigering de maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn om te voldoen aan de beschikkingen 98/256 van de Raad en 1999/514 van de Commissie³³ inzake spoedmaatregelen ter bescherming tegen boviene spongiforme encefalopathie. Met die beschikkingen werd onder de strenge voorwaarden van een regeling betreffende voor uitvoer erkende beslagen het embargo voor bepaald vlees en bepaalde vleesproducten afkomstig van in het Verenigd Koninkrijk geslachte runderen opgeheven. Ondanks die beschikkingen had de Franse Republiek eenzijdig beslist het embargo te handhaven.

³³ Beschikking 98/256/EG van de Raad van 16 maart 1998 inzake spoedmaatregelen ter bescherming tegen boviene spongiforme encefalopathie, tot wijziging van beschikking 94/474/EG en tot intrekking van beschikking 96/239/EG (PB L 113, blz. 32), in de versie die voortvloeit uit beschikking 98/692/EG van de Commissie van 25 november 1998 (PB L 328, blz. 28). Beschikking 1999/514/EG van de Commissie van 23 juli 1999 houdende vaststelling van de datum waarop mag worden begonnen met de verzending, in het kader van de „Date-Based Export Scheme”, van van runderen verkregen producten uit het Verenigd Koninkrijk, op grond van artikel 6, lid 5, van beschikking 98/256 (PB L 195, blz. 42).

De niet-nakoming had evenwel niet de door de Commissie gestelde omvang. De Commissie had immers niet bewezen dat de Franse regering zich had verzet tegen de invoer van alle rundvlees of alle vleesproducten uit andere lidstaten die niet waren voorzien van het speciaal merk voor de aan de bij de betrokken beschikkingen ingestelde uitvoerregeling onderworpen producten op grond dat bepaalde zendingen vlees of bepaalde zendingen producten die zijn uitgesneden, be- of verwerkt, dan wel herverpakt, eventueel rundvlees of producten afkomstig uit Groot-Brittannië zouden kunnen bevatten die niet als dusdanig identificeerbaar zijn. Bijgevolg werd het verzoek tot vaststelling van een niet-nakoming afgewezen voorzover het deze categorie van producten betrof. Verder verzocht de Commissie om een niet-nakoming van artikel 28 EG, betreffende het vrij verkeer van goederen, vast te stellen. Volgens het Hof had de Commissie niet uiteengezet wat de vaststelling van een andere niet-nakoming dan die met betrekking tot de beschikkingen zou rechtvaardigen. Bijgevolg werd dit onderdeel van het beroep van de Commissie verworpen. Dat gebeurde ook met het verzoek van de Commissie om een niet-nakoming van artikel 10 EG vast te stellen, dat de Franse Republiek niet had geschonden, gelet op de moeilijkheden bij de uitlegging en de uitvoering van beschikking 98/256.

De zaak *Kühne e.a.* (arrest van 6 december 2001, C-269/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) betrof een prejudiciële vraag over de geldigheid van de registratie van de benaming „Spreewälder Gurken” als geografische aanduiding in de zin van verordening (EEG) nr. 2081/92.³⁴ Het Hof diende zich uit te spreken over de bevoegdheidsverdeling tussen de lidstaat die om registratie verzoekt en de Commissie. Volgens het Hof moeten de lidstaten nagaan of de aanvraag tot registratie gerechtvaardigd is, gelet op de door die verordening gestelde voorwaarden. De Commissie dient onder meer na te gaan of het bij de aanvraag gevoegde productdossier in overeenstemming is met verordening nr. 2081/92 en, op grond van de in het dossier vervatte gegevens, of de benaming voldoet aan de vereisten van artikel 2, lid 2, sub a of b, van de verordening. Dit stelsel van bevoegdheidsverdeling is onder meer te verklaren door het feit, dat voor de registratie moet worden nagegaan of een aantal voorwaarden is vervuld, hetgeen in belangrijke mate een grondige kennis vereist van gegevens die specifiek zijn voor de betrokken lidstaat, en die de bevoegde autoriteiten van die staat het best kunnen controleren. Daarom moet de vraag of een benaming door het gebruik algemeen gangbaar is geworden en

³⁴ Verordening (EEG) nr. 2081/92 van de Raad van 14 juli 1992 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen (PB L 208, blz. 1).

de bepaling van het geografische gebied worden onderzocht door de bevoegde nationale autoriteiten. Met betrekking tot het argument dat de handeling die de aanvraag tot inschrijving vormt, op nationaal vlak niet kan worden betwist, herinnerde het Hof aan de rechtspraak, volgens welke het aan de nationale rechterlijke instanties staat om zich uit te spreken over de wettigheid van een aanvraag tot registratie van een benaming, zodat zij het daartoe ingestelde beroep als ontvankelijk dienen te beschouwen, zelfs indien het nationale procesrecht niet in een dergelijk geval voorziet (arrest van 3 december 1992, *Oleificio Borelli/Commissie*, C-97/91, Jurispr. blz. I-6313, punt 13).

18. Aangaande het *Europees ambtenarenrecht* moeten drie zaken worden vermeld. Voorzover daarin vragen aan de orde waren betreffende de fundamentele rechten, zijn die zaken niet enkel van belang voor de uitlegging van het statuut van de ambtenaren van de Gemeenschappen, maar ook voor de communautaire rechtsorde in haar geheel.

In de zaak *Connolly/Commissie* (arrest van 6 maart 2001, C-274/99 P, Jurispr. blz. I-1611) verduidelijkte het Hof de vrijheid van meningsuiting van gemeenschapsambtenaren in verband met publicaties over de activiteit van de Gemeenschappen, waarvoor krachtens artikel 17 van het Ambtenarenstatuut een voorafgaande machtiging is vereist. Tegen Connolly, een ambtenaar van de Commissie die een boek had gepubliceerd zonder de in het Statuut bedoelde machtiging aan te vragen, was een tuchtprocedure ingeleid. Na advies van de tuchtraad werd hij tuchtrechtelijk ontslagen. Bij het Gerecht van eerste aanleg stelde hij een beroep in tot nietigverklaring van het ontslagbesluit, dat is verworpen bij arrest van het Gerecht van 19 mei 1999, *Connolly/Commissie* (T-34/96 en T-163/96, JurAmbt. blz. I-A-87 en II-463). Tegen dat arrest stelde Connolly hogere voorziening in bij het Hof.

De hogere voorziening werd afgewezen. In het arrest herinnert het Hof eraan, dat de fundamentele rechten, waaronder de vrijheid van meningsuiting, integrerend deel uitmaken van de algemene beginselen van het gemeenschapsrecht. Het Hof neemt de woorden over van het Europees Hof voor de rechten van de mens, volgens hetwelk de vrijheid van meningsuiting een van de essentiële fundamentele van een democratische maatschappij is, een van de primordiale voorwaarden voor haar vooruitgang en voor de ontplooiing van elk individu. De beperkingen waaraan de vrijheid van meningsuiting volgens artikel 10, lid 2, van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) kan worden onderworpen, moeten strikt worden uitgelegd. Dat voor de publicatie van geschriften in verband met de activiteit van de Gemeenschappen vooraf machtiging moet

worden gevraagd, houdt verband met de bescherming van de rechten van de instellingen. Een dergelijk stelsel van voorafgaande machtiging weerspiegelt de vertrouwensrelatie die tussen een werkgever en zijn personeelsleden moet bestaan, vooral wanneer laatstgenoemden hogere openbare functies vervullen. Het Hof herinnert eraan dat de gemeenschapsrechter een goed evenwicht moet waarborgen tussen de vrijheid van meningsuiting en het rechtmatige belang van de instellingen, en past die beginselen toe op de concrete feiten. Het komt tot de conclusie, dat Connolly niet is ontslagen omdat hij niet om voorafgaande machtiging tot publicatie had verzocht of omdat hij een afwijkende mening had verkondigd, maar omdat hij een geschrift had gepubliceerd waarin hij leden van de Commissie of andere hiërarchieke meerderen sterk had bekritiseerd, en fundamentele beleidskeuzen van de Gemeenschap in twijfel had getrokken. Op die manier heeft hij volgens het Hof op onherstelbare wijze het vertrouwen geschonden dat de Commissie in haar ambtenaren moet kunnen stellen en bijgevolg het behoud van enige werkrelatie met de instelling onmogelijk gemaakt.

In de zaak *Commissie/Cwik* (arrest van 13 december 2001, C-340/00 P, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie) bevestigde het Hof in hogere voorziening het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van 14 juli 2000, *Cwik/Commissie* (T-82/99, JurAmbt. blz. I-A-155 en II-713). Het Gerecht had een besluit van de Commissie nietig verklaard, houdende weigering om Cwik, een ambtenaar van de Commissie, te machtigen de tekst van een door hem gegeven lezing te publiceren. Het Hof herinnert aan de in het arrest *Connolly/Commissie* neergelegde beginselen en verwerpt de door de Commissie aangevoerde middelen. Volgens het Hof is het Gerecht niet voorbijgegaan aan de preventieve werking van de in het Ambtenarenstatuut geregelde procedure van voorafgaande machtiging, maar heeft het alleen een sanctie verbonden aan de ontoereikende motivering van het besluit om toestemming voor publicatie te weigeren, waarin alleen werd gewezen op het risico dat de belangen van de Europese Gemeenschappen worden geschaad indien de mening van de ambtenaar afwijkt van die van de Commissie. Dienaangaande herinnert het Hof eraan, dat alleen een reëel risico van ernstige aantasting van de belangen van de Europese Gemeenschappen dat aan de hand van concrete en objectieve omstandigheden is aangetoond, kan rechtvaardigen dat een machtiging tot publicatie wordt geweigerd.

In de zaak *D en Zweden/Raad* (arrest van 31 mei 2001, C-122/99 P en C-125/99 P, Jurispr. blz. I-4319) wees het Hof twee hogere voorzieningen af van D en het Koninkrijk Zweden tegen het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van 28 januari 1999, *D/Raad* (T-264/97, JurAmbt. blz. I-A-1 en II-1),

waarbij het Gerecht het beroep van D tot nietigverklaring van het besluit van de Raad van de Europese Unie houdende niet-toekenning van de kostwinnerstoelage aan verzoeker, had verworpen. D, ambtenaar van de Europese Gemeenschappen in dienst van de Raad, met de Zweedse nationaliteit, had in Zweden een partnerschap met een andere Zweedse onderdaan van hetzelfde geslacht laten registreren. Hij had de Raad verzocht om zijn staat van geregistreerd partnerschap met het huwelijk gelijk te stellen ter verkrijging van de in het Ambtenarenstatuut voorziene kostwinnerstoelage. De Raad had zijn verzoek afgewezen op grond dat de bepalingen van het Statuut niet toelieten om via uitlegging de staat van „geregistreerd partnerschap” gelijk te stellen met de huwelijkse staat. Het Gerecht had de wettigheid van dat besluit bevestigd; het Hof wees de hogere voorzieningen tegen het arrest van het Gerecht af.

De belangrijkste middelen in hogere voorziening betroffen de uitlegging van het Ambtenarenstatuut en de gelijke behandeling. Het Hof stelde, dat gelet op de grote verscheidenheid in de nationale wettelijke regelingen betreffende de juridische behandeling van partners van hetzelfde geslacht, de gemeenschapswetgever het Statuut niet in dier voege kan uitleggen, dat wettelijke situaties die verschillen van het huwelijk, hiermee worden gelijkgesteld. Het kan slechts aan de wetgever staan om, in voorkomend geval, op die situatie toepasselijke maatregelen te treffen, bijvoorbeeld door de bewoordingen van het Statuut te wijzigen (punt 38). Met betrekking tot de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling diende het Hof te beoordelen, of de situatie van een ambtenaar die een partnerschap tussen personen van hetzelfde geslacht heeft laten registreren, vergelijkbaar is met die van een gehuwd ambtenaar. Het stelde dat die situaties niet vergelijkbaar zijn, gelet op de grote verscheidenheid in de nationale wetgevingen ter zake en het algemeen ontbreken van gelijkstelling tussen het huwelijk en andere vormen van wettelijke verbintenissen.

B – Samenstelling van het Hof van Justitie

(Protocollaire rangorde op 1 januari 2001)

Eerste rij, van links naar rechts:

Rechter V. Skouris, eerste advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer, rechter C. Gulmann, president G. C. Rodríguez Iglesias, rechter A. M. La Pergola, rechter M. Wathelet, advocaat-generaal F. G. Jacobs.

Tweede rij, van links naar rechts:

Rechter R. Schintgen, rechter P. Jann, advocaat-generaal A. Tizzano, rechter D. A. O. Edward, advocaat-generaal P. Léger, rechter L. Sevón, advocaat-generaal S. Alber, advocaat-generaal J. Mischo.

Derde rij, van links naar rechts:

Advocaat-generaal C. Stix-Hackl, rechter J.-P. Puissochet, rechter C. W. A. Timmermans, rechter N. Colneric, rechter F. Macken, rechter S. von Bahr, rechter J. N. Cunha Rodrigues, advocaat-generaal L. A. Geelhoed, griffier R. Grass.

1. Leden van het Hof van Justitie (in volgorde van ambtsaanvaarding)

Gil Carlos Rodríguez Iglesias

geboren in 1946; assistent en vervolgens hoogleraar te Oviedo, Freiburg im Breisgau, Madrid (Universidad Autonoma en Universidad Complutense) en Granada; hoogleraar internationaal publiekrecht (Granada); lid van het Curatorium van het Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht te Heidelberg; doctor honoris causa van de universiteit van Turijn, de universiteit van Cluj-Napoca (Roemenië) en de universiteit van het Saarland; Honorary Bencher of Gray's Inn (Londen) en King's Inn (Dublin); erelid van de Society of Advanced Legal Studies (Londen); erelid van de Academia Asturiana de jurisprudencia; rechter in het Hof van Justitie sedert 31 januari 1986; president van het Hof van Justitie sedert 7 oktober 1994.

Francis Jacobs, QC

geboren in 1939; barrister; ambtenaar bij het secretariaat van de Europese Commissie voor de mensenrechten; referendaris bij advocaat-generaal J.-P. Warner; hoogleraar Europees recht aan King's College te Londen; auteur van diverse publicaties over het Europees recht; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie sedert 7 oktober 1988.

Claus Christian Gulmann

geboren in 1942; ambtenaar bij het Ministerie van Justitie; referendaris bij rechter M. Sørensen; hoogleraar internationaal publiekrecht en decaan van de faculteit rechtsgeleerdheid van de universiteit van Kopenhagen; advocaat; voorzitter en lid van arbitragecolleges; lid van het college van administratief beroep; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie van 7 oktober 1991 tot 6 oktober 1994; rechter in het Hof van Justitie sedert 7 oktober 1994.

David Alexander Ogilvy Edward

geboren in 1934; Advocate (Schotland); Queen's Counsel (Schotland); secretaris en later penningmeester van de Faculty of Advocates; voorzitter van de Consultative Committee (thans Council) of the Bars and Laws Societies of the EC; Salvesen Professor of European Institutions en directeur van het Europa Institute van de universiteit te Edinburgh; bijzonder adviseur van het House of Lords Select Committee on the European Communities; Honorary Bencher (Gray's Inn, Londen); rechter in het Gerecht van eerste aanleg van 25 september 1989 tot 9 maart 1992; rechter in het Hof van Justitie sedert 10 maart 1992.

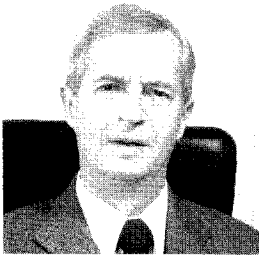
Antonio Mario La Pergola

geboren in 1931; hoogleraar constitutioneel recht, algemeen publiekrecht en rechtsvergelijking aan de universiteiten van Padua, Bologna en Rome; lid van de Hoge Raad voor de magistratuur (1976-1978); lid en voorzitter van het Constitutionele Hof (1986-1987); minister voor Communautaire aangelegenheden (1987-1989); lid van het Europees Parlement (1989-1994); rechter in het Hof van Justitie van 7 oktober tot 31 december 1994; advocaat-generaal van 1 januari 1995 tot 14 december 1999; rechter in het Hof van Justitie sedert 15 december 1999.

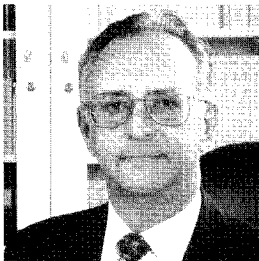
Jean-Pierre Puissochet

geboren in 1936; lid van de Conseil d'État (Frankrijk); directeur en vervolgens directeur-generaal van de juridische dienst van de Raad van de Europese Gemeenschappen (1968-1973); directeur-generaal van het Agence nationale pour l'emploi (1973-1975); directeur algemeen beheer bij het Ministerie van Industrie (1977-1979); directeur juridische zaken bij de OESO (1979-1985); directeur van het Institut international d'administration publique (1985-1987); jurisconsulte, directeur juridische zaken bij het ministerie van Buitenlandse Zaken (1987-1994); rechter in het Hof van Justitie sedert 7 oktober 1994.

Philippe Léger

geboren in 1938; magistraat bij het ministerie van Justitie (1966-1970); kabinetschef en vervolgens technisch adviseur in het kabinet van de minister van Welzijn in 1976; technisch adviseur in het kabinet van de minister van Justitie (1976-1978); vice-directeur strafzaken en gratieverzoeken (1978-1983); raadsheer in de Cour d'appel de Paris (1983-1986); adjunct-directeur van het kabinet van de garde des Sceaux, minister van Justitie (1986); voorzitter van het Tribunal de grande instance de Bobigny (1986-1993); directeur van het Cabinet du ministre d'État, garde des Sceaux, ministre de la Justice, en advocaat-generaal bij de Cour d'appel de Paris (1993-1994); geassocieerd hoogleraar aan de universiteit René Descartes (Paris-V) van 1988 tot 1993; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie sedert 7 oktober 1994.

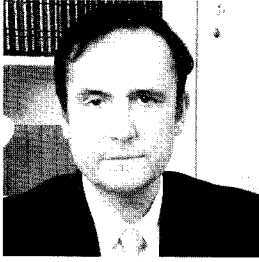
Peter Jann

geboren in 1935; doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Wenen (1957); benoeming tot rechter en plaatsing bij het Bondsministerie van Justitie (1961); Presserichter bij het Straf-Bezirksgericht Wenen (1963-1966); woordvoerder van het Bondsministerie van Justitie (1966-1970), vervolgens verschillende functies binnen de afdeling internationale zaken van dat ministerie; adviseur van de justitiële commissie en woordvoerder in het parlement (1973-1978); benoeming tot lid van het Constitutionele Hof (1978); permanente rechter-rapporteur bij dit Hof tot einde 1994; rechter in het Hof van Justitie sedert 19 januari 1995.

Leif Sevón

geboren in 1941; doctor in de rechtsgeleerdheid (OTL), universiteit te Helsinki; directeur bij het Ministerie van Justitie; adviseur bij de afdeling handel van het ministerie van Buitenlandse Zaken; rechter in het Hooggerechtshof; rechter in het EVA-Hof; president van het EVA-Hof; rechter in het Hof van Justitie sedert 19 januari 1995.

Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer

geboren in 1949; rechter; magistraat van de Consejo General del Poder Judicial (Hoge Raad voor de magistratuur); hoogleraar; kabinetschef van de voorzitter van de Hoge Raad voor de magistratuur; rechter ad hoc bij het Europees Hof voor de rechten van de mens; magistraat van het Tribunal Supremo sedert 1996; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie sedert 19 januari 1995.

Melchior Wathelet

geboren in 1949; vice-eerste minister en minister van Landsverdediging (1995); burgemeester van Verviers; vice-eerste minister, minister van Justitie en Economische Zaken (1992-1995); vice-eerste minister, minister van Justitie en Middenstand (1988-1991); volksvertegenwoordiger (1977-1995); licentiaat in de rechten en licentiaat in de economische wetenschappen (universiteit te Luik); Master of Laws (Harvard University, USA); hoogleraar aan de université catholique de Louvain; rechter in het Hof van Justitie sedert 19 september 1995.

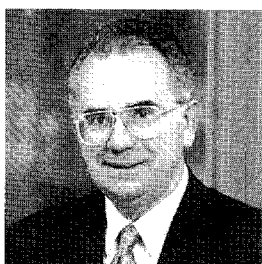
Romain Schintgen

geboren in 1939; advocaat; administrateur-generaal bij het ministerie van Arbeid; voorzitter van de Sociaal-economische Raad; bestuurder van de Nationale krediet- en investeringsmaatschappij en de Société européenne des satellites; van regeringswege lid van het Comité van het Europees Sociaal Fonds, van het Raadgevend comité voor het vrije verkeer van werknemers en van het bestuur van de Europese stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden; rechter in het Gerecht van eerste aanleg van 25 september 1989 tot 11 juli 1996; rechter in het Hof van Justitie sedert 12 juli 1996.

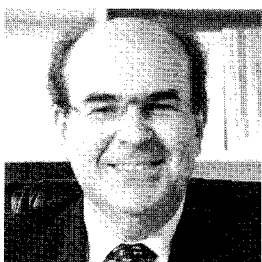
Siegbert Alber

geboren in 1936; rechtenstudie aan de universiteiten van Tübingen, Berlijn, Parijs, Hamburg, Wenen; aanvullende studie te Turijn en Cambridge; van 1969 tot 1980 lid van de Bundestag; in 1977 lid van het Europees Parlement; lid en later (1993-1994) voorzitter van de commissie juridische zaken en rechten van de burger; voorzitter van de delegatie voor de betrekkingen met de Baltische staten en van de subcommissies inzake gegevensbescherming en inzake giftige of gevaarlijke stoffen; van 1984 tot 1992 ondervoorzitter van het Europees Parlement; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie sedert 7 oktober 1997.

Jean Mischo

geboren in 1938; licentiaat in de rechten en de politieke wetenschappen (universiteiten van Montpellier, Parijs en Cambridge); lid van de Juridische dienst van de Commissie, vervolgens hoofdadministrateur in het kabinet van twee leden van de Commissie; gezantschapssecretaris bij het ministerie van Buitenlandse Zaken van het Groothertogdom Luxemburg, dienst geschillen en verdragen; plaatsvervangend permanent vertegenwoordiger van Luxemburg bij de Europese Gemeenschappen; directeur politieke aangelegenheden bij het ministerie van Buitenlandse Zaken; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie van 13 januari 1986 tot 6 oktober 1991; secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie sedert 19 december 1997.

Vassilios Skouris

geboren in 1948; gediplomeerde in de rechten van de vrije universiteit te Berlijn (1970); doctor in het staatsrecht en het administratief recht van de universiteit te Hamburg (1973); hoogleraar aan de universiteit te Hamburg (1972-1977); hoogleraar publiek recht aan de universiteit te Bielefeld (1978); hoogleraar publiek recht aan de universiteit te Thessaloniki (1982); minister van Binnenlandse Zaken (1989 en 1996); lid van het bestuurscomité van de universiteit van Kreta (1983-1987); directeur van het Centrum voor internationaal en Europees economisch recht te Thessaloniki (sedert 1997); voorzitter van de Griekse vereniging voor Europees recht (1992-1994); lid van het Grieks nationaal comité voor het onderzoek (1993-1995); lid van het Hoog comité voor de selectie van Griekse ambtenaren (1994-1996); lid van de wetenschappelijke raad van de Academie voor Europees recht te Trier (sedert 1995); lid van het bestuurscomité van de Griekse nationale school voor de magistratuur (1995-1996); lid van de wetenschappelijke raad van het ministerie van Buitenlandse Zaken (1997-1999); voorzitter van de Griekse economische en sociale raad in 1998; rechter in het Hof van Justitie sedert 8 juni 1999.

Fidelma O'Kelly Macken

geboren in 1945; ingeschreven bij de Ierse balie (1972); juridisch adviseur octrooi- en merkenrecht (1973-1979); barrister (1979-1995) en Senior Counsel (1995-1998) bij de Ierse balie; lid van de balie van Engeland en Wales; rechter in de Ierse High Court (1998); docent rechtsstelsels en -methoden en „Averil Deverell”-docent handelsrecht aan het Trinity College, Dublin; bestuurslid van de Honourable Society of King's Inns; rechter in het Hof van Justitie sedert 6 oktober 1999.

Ninon Colneric

geboren in 1948; studies aan de universiteiten van Tübingen, München en Genève; na wetenschappelijk onderzoek in Londen, doctor in de rechtsgeleerdheid aan de universiteit te München; rechter bij het Arbeitsgericht Oldenburg; doceerbevoegdheid, behaald aan de universiteit te Bremen, in het arbeidsrecht, de rechtssociologie en het sociaal recht; plaatsvervangend hoogleraar aan de faculteit rechtsgeleerdheid van de universiteiten te Frankfurt en Bremen; president van het Landesarbeitsgericht Schleswig-Holstein (1989); medewerking, als deskundige, aan het project van de European Expert Service (EU) betreffende de hervorming van het arbeidsrecht in Kirgizië (1994-1995); professor honoris causa aan de universiteit te Bremen in het arbeidsrecht, in het bijzonder in het Europees arbeidsrecht; rechter in het Hof van Justitie sedert 15 juli 2000.

Stig von Bahr

geboren in 1939; werkte bij de Parlementaire Ombudsman, het Secretariaat-generaal van de Zweedse regering en op verschillende ministeries, onder andere als departementsråd bij het ministerie van Financiën; in 1981 benoemd tot rechter in de Kamarrätten (administratief gerecht in tweede aanleg) te Göteborg en in 1985 tot rechter in de Regeringsrätten (hoogste administratieve rechtscollege); werkte mee aan de totstandkoming van talrijke officiële rapporten, onder meer op het gebied van belastingwetgeving en boekhouding; was onder meer voorzitter van het comité inflatiecorrectie inkomstenbelasting, voorzitter van het comité boekhouding en speciaal rapporteur van het comité belastingvoorschriften betreffende eigenaren van kleine ondernemingen; was tevens voorzitter van de raad voor normen voor de boekhouding en lid van de raad voor de nationale rechterlijke administratie, alsmede lid van de raad van de financiële toezichthoudende autoriteit; heeft vele artikelen gepubliceerd, met name op het gebied van de belastingwetgeving; rechter in het Hof van Justitie sedert 7 oktober 2000.

Antonio Tizzano

geboren in 1940; diverse docentschappen aan Italiaanse universiteiten; juridisch adviseur bij de permanente vertegenwoordiging van Italië bij de Europese Gemeenschappen (1984-1992); advocaat bij het Hof van Cassatie en andere hogere rechtscolleges; lid van de Italiaanse delegatie bij internationale onderhandelingen en intergouvernementele conferenties, waaronder die betreffende de Europese Akte en het Verdrag betreffende de Europese Unie; diverse publicaties; lid van de groep onafhankelijke deskundigen die is benoemd om de financiën van de Europese Commissie te onderzoeken (1999); hoogleraar Europees recht, directeur van het instituut voor internationaal en Europees recht van de universiteit te Rome; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie sedert 7 oktober 2000.

José Narciso Da Cunha Rodrigues

geboren in 1940; diverse ambten bij de rechterlijke macht (1964-1977); verschillende regeringsopdrachten met betrekking tot het verrichten en coördineren van studies betreffende de herziening van de rechterlijke organisatie; gevolmachtigde van de regering bij de Europese Commissie voor de rechten van de mens en het Europees Hof voor de rechten van de mens (1980-1984); deskundige in de stuurgroep voor de mensenrechten van de Raad van Europa (1980-1985); lid van de commissie voor de herziening van de wetboeken van strafrecht en strafvordering; Procurador-Geral da República (1984-2000); lid van het comité van toezicht van het Bureau voor fraude-onderzoek van de Europese Unie (OLAF) (1999-2000); rechter in het Hof van Justitie sedert 7 oktober 2000.

Christiaan Willem Anton Timmermans

geboren in 1941; referendaris bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (1966-1969); ambtenaar bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen (1969-1977); doctor in de rechtsgeleerdheid (universiteit te Leiden); hoogleraar Europees recht aan de universiteit te Groningen (1977-1989); rechter-plaatsvervanger aan het Gerechtshof te Arnhem; diverse publicaties; adjunct directeur-generaal van de Juridische dienst van de Commissie van de Europese Gemeenschappen (1989-2000); hoogleraar Europees recht aan de universiteit te Amsterdam; rechter in het Hof van Justitie sedert 7 oktober 2000.

Leendert Adrie Geelhoed

geboren in 1942; wetenschappelijk medewerker aan de universiteit te Utrecht (1970-1971); referendaris bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (1971-1974); raadadviseur bij het ministerie van Justitie (1975-1982); lid van de Wetenschappelijke Raad voor het regeringsbeleid (1983-1990); verschillende docentschappen; secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken (1990-1997); secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken (1997-2000); advocaat-generaal bij het Hof van Justitie sedert 7 oktober 2000.

Christine Stix-Hackl

geboren in 1957; doctor in de rechtsgelcerdheid (universiteit te Wenen), postdoctorale studie Europees recht (Europacollege te Brugge); lid van de Oostenrijkse diplomatieke dienst (sedert 1982); deskundige voor EU-vraagstukken in het bureau van de juridisch adviseur van het ministerie van Buitenlandse Zaken (1984-1988); juridische dienst van de Commissie van de EG (1989); chef van de „juridische dienst - EU” van het ministerie van Buitenlandse Zaken (1992-2000, gevolmachtigd minister); deelname aan de onderhandelingen betreffende de EER en de toetreding van de Republiek Oostenrijk tot de EU, gemachtigde van de Republiek Oostenrijk bij het Hof van Justitie van de EG; Consul-Generaal van Oostenrijk te Zürich (2000); docentschappen en publicaties; advocaat-generaal bij het Hof van Justitie sedert 7 oktober 2000.

Roger Grass

geboren in 1948; afgestudeerd aan het Institut d'études politiques te Parijs, en heeft de studie publiek recht succesvol beëindigd; substitueert van de procureur de la République bij het Tribunal de grande instance de Versailles; hoofdadministrateur bij het Hof van Justitie; secretaris-generaal van het algemeen parket van de Cour d'appel de Paris; kabinet van de garde des Sceaux, minister van Justitie; referendaris van de president van het Hof van Justitie; griffier van het Hof van Justitie sedert 10 februari 1994.

2. Protocollaire rangorde

van 1 januari tot 6 oktober 2001

G. C. RODRÍGUEZ IGLESIAS, president van het Hof
C. GULMANN, president van de Derde en de Zesde kamer
A. M. LA PERGOLA, president van de Vierde en de Vijfde kamer
D. RUIZ-JARABO COLOMER, eerste advocaat-generaal
M. WATHELET, president van de Eerste kamer
V. SKOURIS, president van de Tweede kamer
F. G. JACOBS, advocaat-generaal
D. A. O. EDWARD, rechter
J.-P. PUISSOCHET, rechter
P. LEGER, advocaat-generaal
P. JANN, rechter
L. SEVÓN, rechter
R. SCHINTGEN, rechter
S. ALBER, advocaat-generaal
J. MISCHO, advocaat-generaal
F. MACKEN, rechter
N. COLNERIC, rechter
S. von BAHR, rechter
A. TIZZANO, advocaat-generaal
J. N. CUNHA RODRIGUES, rechter
C. W. A. TIMMERMANS, rechter
L. A. GEELHOED, advocaat-generaal
C. STIX-HACKL, advocaat-generaal

R. GRASS, griffier

van 7 oktober tot 31 december 2001

G. C. RODRÍGUEZ IGLESIAS, president van het Hof
P. JANN, president van de Eerste en de Vijfde kamer
S. ALBER, eerste advocaat-generaal
F. MACKEN, president van de Derde en de Zesde kamer
N. COLNERIC, president van de Tweede kamer
S. von BAHR, president van de Vierde kamer
F. G. JACOBS, advocaat-generaal
C. GULMANN, rechter
D. A. O. EDWARD, rechter
A. M. LA PERGOLA, rechter
J.-P. PUISSOCHET, rechter
P. LEGER, advocaat-generaal
L. SEVÓN, rechter
D. RUIZ-JARABO COLOMER, advocaat-generaal
M. WATHELET, rechter
R. SCHINTGEN, rechter
J. MISCHO, advocaat-generaal
V. SKOURIS, rechter
A. TIZZANO, advocaat-generaal
J. N. CUNHA RODRIGUES, rechter
C. W. A. TIMMERMANS, rechter
L. A. GEELHOED, advocaat-generaal
C. STIX-HACKL, advocaat-generaal

R. GRASS, griffier

3. Gewezen leden van het Hof van Justitie

PILOTTI Massimo, rechter (1952-1958), president van 1952 tot 1958
SERRARENS Petrus Josephus Servatius, rechter (1952-1958)
RIESE Otto, rechter (1952-1963)
DELVAUX Louis, rechter (1952-1967)
RUEFF Jacques, rechter (1952-1959 en 1960-1962)
HAMMES Charles Léon, rechter (1952-1967), president van 1964 tot 1967
VAN KLEFFENS Adrianus, rechter (1952-1958)
LAGRANGE Maurice, advocaat-generaal (1952-1964)
ROEMER Karl, advocaat-generaal (1953-1973)
ROSSI Rino, rechter (1958-1964)
DONNER Andreas Matthias, rechter (1958-1979), president van 1958 tot 1964
CATALANO Nicola, rechter (1958-1962)
TRABUCCHI Alberto, rechter (1962-1972), vervolgens advocaat-generaal (1973-1976)
LECOURT Robert, rechter (1962-1976), president van 1967 tot 1976
STRAUSS Walter, rechter (1963-1970)
MONACO Riccardo, rechter (1964-1976)
GAND Joseph, advocaat-generaal (1964-1970)
MERTENS DE WILMARS Josse J., rechter (1967-1984), president van 1980 tot 1984
PESCATORE Pierre, rechter (1967-1985)
KUTSCHER Hans, rechter (1970-1980), president van 1976 tot 1980
DUTHEILLET DE LAMOTHE Alain Louis, advocaat-generaal (1970-1972)
MAYRAS Henri, advocaat-generaal (1972-1981)
O'DALAIGH Cearbhall, rechter (1973-1974)
SØRENSEN Max, rechter (1973-1979)
MACKENZIE STUART Alexander J., rechter (1973-1988), president van 1984 tot 1988
WARNER Jean-Pierre, advocaat-generaal (1973-1981)
REISCHL Gerhard, advocaat-generaal (1973-1981)
O'KEEFFE Aindrias, rechter (1975-1985)
CAPOTORTI Francesco, rechter (1976), vervolgens advocaat-generaal (1976-1982)
BOSCO Giacinto, rechter (1976-1988)
TOUFFAIT Adolphe, rechter (1976-1982)
KOOPMANS Thymen, rechter (1979-1990)
DUE Ole, rechter (1979-1994), president van 1988 tot 1994
EVERLING Ulrich, rechter (1980-1988)

CHLOROS Alexandros, rechter (1981-1982)
SLYNN Sir Gordon, advocaat-generaal (1981-1988), vervolgens rechter (1988-1992)

ROZES Simone, advocaat-generaal (1981-1984)
VERLOREN van THEMAAT Pieter, advocaat-generaal (1981-1986)
GRÉVISSE Fernand, rechter (1981-1982 en 1988-1994)
BAHLMANN Kai, rechter (1982-1988)
MANCINI G. Federico, advocaat-generaal (1982-1988), vervolgens rechter (1988-1999)
GALMOT Yves, rechter (1982-1988)
KAKOURIS Constantinos, rechter (1983-1997)
LENZ Carl Otto, advocaat-generaal (1984-1997)
DARMON Marco, advocaat-generaal (1984-1994)
JOLIET René, rechter (1984-1995)
O'HIGGINS Thomas Francis, rechter (1985-1991)
SCHOCKWEILER Fernand, rechter (1985-1996)
Da CRUZ VILAÇA José Luis, advocaat-generaal (1986-1988)
DIEZ DE VELASCO Manuel, rechter (1988-1994)
ZULEEG Manfred, rechter (1988-1994)
VAN GERVEN Walter, advocaat-generaal (1988-1994)
TESAURO Giuseppe, advocaat-generaal (1988-1998)
ELMER Michael Bendik, advocaat-generaal (1994-1997)
IOANNOU Krateros, rechter (1997-1999)
De CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA José Carlos, rechter (1986-2000)
KAPTEYN Paul Joan George, rechter (1990-2000)
COSMAS Georges, advocaat-generaal (1994-2000)
HIRSCH Günter, rechter (1994-2000)
RAGNEMALM Hans, rechter (1995-2000)
FENNELLY Nial, advocaat-generaal (1995-2000)
SAGGIO Antonio, advocaat-generaal (1998-2000)

— Presidenten

PILOTTI Massimo (1952-1958)
DONNER Andreas Matthias (1958-1964)
HAMMES Charles Léon (1964-1967)
LECOURT Robert (1967-1976)
KUTSCHER Hans (1976-1980)

MERTENS DE WILMARS Josse J. (1980-1984)
MACKENZIE STUART Alexander John (1984-1988)
DUE Ole (1988-1994)

— Griffiers

VAN HOUTTE Albert (1953-1982)
HEIM Paul (1982-1988)
GIRAUD Jean-Guy (1988-1994)

Hoofdstuk II

Het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen

A – De werkzaamheden van het Gerecht van eerste aanleg in 2001
door Bo Vesterdorf, president

. De cijfers betreffende de gerechtelijke werkzaamheden van het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen in 2001 geven een grote stabiliteit te zien.

Het aantal nieuw ingeschreven zaken, afgedane zaken en aanhangige zaken was immers nagenoeg hetzelfde als in 2000.

In 2001 werden bij het Gerecht 327 zaken aanhangig gemaakt.¹ Dat dit cijfer lager ligt dan de 387 nieuwe zaken van 2000 is vooral te verklaren door het ontbreken van reeksen soortgelijke beroepen.

Afgezien van de bijzondere procedures werd uitspraak gedaan in 325 zaken (216 na voeging), tegenover 327 in 2000. Het aantal afgedane zaken op het gebied van de intellectuele eigendom is aanzienlijk gestegen, van 7 in 2000 tot 30 het jaar daarop.

Het aantal arresten gewezen door kamers van vijf rechters bedroeg 14 (24 in 2000 en 39 in 1999), terwijl 96 arresten werden gewezen door kamers van drie rechters (82 in 2000 en 74 in 1999). Tien arresten van het Gerecht werden door een alleensprekende rechter gewezen (tegenover elf in 2000).

Dit jaar werden geen zaken voor het Gerecht in volle samenstelling gebracht en werd geen enkele maal een advocaat-generaal aangewezen.

Het aantal kortgedingvorderingen bleef groot: 37 verzoeken werden ingediend (43 in 2000 en 38 in 1999) en 41 kortgedingprocedures werden afgedaan (45 in 2000).

Het totale aantal zaken — afgezien van bijzondere procedures — dat aan het eind van het jaar aanhangig was, bedraagt 786 (784 in 2000).

De gemiddelde procesduur daalde van 23,5 maand in 2000 tot 19,5 maand.

¹ Exclusief 18 bijzondere procedures, met name betreffende rechtsbijstand en begroting van kosten.

. Op 1 februari 2001 zijn wijzigingen van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht (PB 2000, L 322, blz. 4) in werking getreden, die tot doel hebben de behandeling van zaken te versnellen. Het is nog te vroeg om een oordeel te vellen over de reële invloed van die wijzigingen op de gemiddelde procesduur. Toch kan worden vastgesteld dat in 2001 twaalf keer om de versnelde procedure is verzocht en dat op 31 december twee van die verzoeken waren ingewilligd.

. Op 6 juni 2001 nam de conferentie van vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten een besluit tot benoeming van leden van het Gerecht voor de periode van 1 september 2001 tot en met 31 augustus 2007. Daarbij werden de rechters J. D. Cooke, N. J. Forwood, R. García-Valdecasas y Fernández, P. Lindh, P. Mengozzi en J. Pirrung herbenoemd.

De vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten benoemden de heer Hubert Legal tot lid van het Gerecht. Hij volgt rechter A. Potocki op, wiens ambtstermijn was verstreken.

Bo Vesterdorf is herkozen als president van het Gerecht voor de periode van 20 september 2001 tot en met 3 augustus 2004.

Ontwikkeling van de rechtspraak²

De belangrijkste uitspraken van 2001 betroffen de wettigheidscontrole (I), waarop de overgrote meerderheid van de door het Gerecht afgedane zaken betrekking had, geschillen inzake schadevergoeding (II) en vorderingen in kort geding (III).

I. Wettigheidscontrole

A. *De ontvankelijkheid van beroepen tot nietigverklaring in de zin van artikel 230 EG*

De rechtspraak bracht verduidelijking van het begrip voor beroep vatbare handeling, het procesbelang, de procesbevoegdheid en de beroepstermijn.

² Gemakshalve worden de artikelen van het EG-Verdrag en het EGKS-Verdrag hierna aangehaald in de versie die van kracht is sinds 1 mei 1999.

1. Het begrip voor beroep vatbare handeling

Volgens vaste rechtspraak zijn als handelingen of besluiten die vatbaar zijn voor beroep tot nietigverklaring in de zin van artikel 230 EG te beschouwen, maatregelen die bindende rechtsgevolgen in het leven roepen, welke de belangen van de verzoeker kunnen aantasten doordat zij diens rechtspositie aanmerkelijk wijzigen.

. In het arrest van 18 september 2001, *M6 e.a./Commissie* (T-112/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), besliste het Gerecht overeenkomstig die rechtspraak, dat elke natuurlijke of rechtspersoon beroep kan instellen tot nietigverklaring van een beschikking van een gemeenschapsinstelling waarbij een nauwkeurig en duidelijk verzoek van die persoon dat binnen haar bevoegdheid valt, geheel of ten dele wordt afgewezen. In een dergelijke situatie heeft de gehele of gedeeltelijke afwijzing van het verzoek immers bindende rechtsgevolgen die de belangen van de verzoeker kunnen aantasten. In casu was het Gerecht van oordeel, dat het dispositief van een beschikking van de Commissie waarbij overeenkomstig de mededingingsregels slechts voor een deel van de looptijd van een aangemelde overeenkomst een negatieve verklaring (voor een beding van de aangemelde overeenkomst) en een vrijstelling (voor andere bepalingen van die overeenkomst) wordt verleend, voor de partijen bij die overeenkomst bindende rechtsgevolgen heeft die hun belangen kunnen aantasten.

. Handelingen die in een uit verscheidene fasen bestaande procedure tot stand komen, inzonderheid wanneer zij de afsluiting vormen van een interne procedure, zijn slechts voor beroep vatbare handelingen wanneer het maatregelen betreft die aan het einde van die procedure het standpunt van de instelling definitief vastleggen; hiertoe behoren dus niet voorlopige maatregelen ter voorbereiding van de eindbeschikking.

In de beschikking van 20 maart 2001, *Compagnia Portuale Pietro Chiesa/Commissie* (T-59/00, Jurispr. blz. II-1019), herinnerde het Gerecht eraan dat een instelling die bevoegd is om inbreuken vast te stellen en daarvoor een sanctie op te leggen, en bij wie particulieren een klacht kunnen indienen — zoals de Commissie in het kader van het mededingingsrecht — noodzakelijkerwijs een handeling met rechtsgevolgen vaststelt wanneer zij het op die klacht ingestelde onderzoek beëindigt. In casu was het Gerecht van oordeel, dat de procedure niet wordt beëindigd door een handeling waarbij de Commissie de betrokkene enkel mededeelt hoever de procedure is gevorderd die tegen een lidstaat is ingeleid met betrekking tot de vaststelling van een

mogelijke schending van de artikelen 82 EG en 86 EG en waarbij zij hem haar eerste opmerkingen meedeelt over het onderzoek tegen die lidstaat. Een dergelijke handeling is immers een voorlopige maatregel.

. Bij arrest van 7 februari 2001, *Inpesca/Commissie* (T-186/98, Jurispr. blz. II-557; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-170/01 P), werd beslist dat indien een verzoek om heronderzoek door een gemeenschapsinstelling van een definitief geworden beschikking op belangrijke nieuwe feiten berust, de betrokken instelling tot hernieuwd onderzoek moet overgaan. Na dat heronderzoek zal de instelling een nieuwe beschikking moeten geven, waarvan de wettigheid eventueel voor de gemeenschapsrechter kan worden aangevochten. Berust het verzoek om heronderzoek daarentegen niet op dergelijke feiten, dan is de instelling niet gehouden er gevolg aan te geven. Daaruit volgt, dat een beroep dat wordt ingesteld tegen een beschikking houdende weigering om een definitief geworden beschikking opnieuw te onderzoeken, ontvankelijk zal worden verklaard indien blijkt dat het verzoek om heronderzoek inderdaad berustte op belangrijke nieuwe feiten. Blijkt dit daarentegen niet het geval te zijn, dan moet het beroep tegen de beschikking houdende weigering om tot het gevraagde heronderzoek over te gaan, niet-ontvankelijk worden verklaard. In het arrest beklemtoonde het Gerecht, dat hernieuwd onderzoek van een definitief geworden beschikking op grond van belangrijke nieuwe feiten behoort tot de algemene beginselen van bestuursrecht, zoals die in de rechtspraak van het Hof en het Gerecht zijn geformuleerd, en besliste het dat verzoekster geen enkel dergelijk feit had aangevoerd op grond waarvan de beschikking waarbij haar aanvraag om financiële bijstand was afgewezen, opnieuw had moeten worden onderzocht.

. Het is eveneens vaste rechtspraak dat een beroep tot nietigverklaring van een handeling die enkel een eerdere, definitief geworden beschikking bevestigt, niet-ontvankelijk is. Het begrip bevestigende handeling is in de rechtspraak met name ontwikkeld om beroepen tegen te gaan die eenmaal verstreken beroepstermijnen opnieuw doen ingaan. Wanneer er geen sprake is van een dergelijke omzeiling van de beroepstermijnen heeft de gemeenschapsrechter in een aantal gevallen beroepen die tegelijkertijd tegen de bevestigde en de bevestigende beschikking waren gericht, ontvankelijk verklaard. In de beschikking van 25 oktober 2001, *M6/Commissie* (T-354/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), was het Gerecht echter van oordeel, dat dit niet het geval is wanneer de twee beschikkingen worden aangevochten met twee verschillende beroepen en de verzoeker zijn argumenten kan aanvoeren in het beroep tegen de eerste beschikking.

Volgens artikel 230, eerste alinea, EG gaat de gemeenschapsrechter de wettigheid na „van de handelingen van het Europees Parlement die beogen rechtsgevolgen ten aanzien van derden te hebben”. Met hun beroepen tot nietigverklaring betwistten verschillende leden van het Europees Parlement, het Front national en de Lista Emma Bonino de wettigheid van de handeling van 14 september 1999 waarbij het Parlement had besloten de door de commissie constitutionele zaken voorgestelde uitlegging van artikel 29, lid 1, van zijn reglement³ en het door die commissie verwoorde advies omtrent de verenigbaarheid van de oprichtingsverklaring van de „Fractie van onafhankelijke leden — Gemengde fractie (TDI)” met dat artikel goed te keuren en de non-existentie ex tunc van die fractie vast te stellen.

Volgens het Gerecht kan bij de gemeenschapsrechter tegen een dergelijke handeling worden opgekomen voorzover haar rechtsgevolgen verder reiken dan de interne organisatie van de werkzaamheden van het Parlement (arrest van 2 oktober 2001, *Martinez e.a./Parlement*, T-222/99, T-327/99 en T-329/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaken C-486/01 P en C-488/01 P). Dienaangaande overwoog het Gerecht allereerst, dat het reglement van orde van een gemeenschapsinstelling tot doel heeft de interne werking van de diensten in het belang van een goed bestuur te regelen, en dat de voorschriften van een dergelijk reglement daarom vooral tot functie hebben het goede verloop van de debatten te verzekeren. Dit sluit op zichzelf evenwel niet uit dat een handeling van het Parlement als die welke aan de orde was, rechtsgevolgen jegens derden in het leven roept, zodat daartegen een vordering tot nietigverklaring kan worden ingesteld. Bij onderzoek van de feiten stelde het Gerecht allereerst vast, dat de handeling van 14 september 1999 van invloed was op de omstandigheden waaronder de betrokken leden hun parlementaire functie uitoefenen, met name doordat zij zich niet als fractie konden verenigen, en dus jegens hen rechtsgevolgen teweegbracht. Vervolgens wees het erop dat die leden van het Parlement, als houders van een mandaat van vertegenwoordiger van de volkeren van de in de Gemeenschap verenigde staten, ten opzichte van een handeling van het Parlement die rechtsgevolgen teweegbrengt betreffende de omstandigheden waaronder dat mandaat wordt uitgeoefend, als derden in de zin van artikel 230, eerste alinea, EG moeten worden beschouwd.

³

Artikel 29, lid 1, van het reglement van het Europees Parlement in de versie die geldt vanaf 1 mei 1999 (PB L 202, blz. 1), bepaalt onder het opschrift „Oprichting van fracties”, dat de leden fracties kunnen oprichten „naar politieke gezindheid”.

2. Procesbelang

Ofschoon het procesbelang in artikel 230 EG niet uitdrukkelijk wordt genoemd, is het toch een voorwaarde voor de ontvankelijkheid van een door een natuurlijk of rechtspersoon ingesteld beroep tot nietigverklaring. Van een dergelijk belang is slechts sprake, indien de nietigverklaring van de handeling op zichzelf rechtsgevolgen kan teweegbrengen (zie met name arresten Gerecht van 20 juni 2001, *Euroalliances/Commissie*, T-188/99, Jurispr. blz. II-1757, en 22 november 2001, *Mitteldeutsche Erdoel-Raffinerie/Commissie*, T-9/98, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie). Het procesbelang moet worden beoordeeld op het tijdstip dat het beroep wordt ingesteld (arrest *Mitteldeutsche Erdoel-Raffinerie/Commissie*) en moet een persoonlijk belang zijn van de natuurlijke of rechtspersoon die het beroep instelt.

Volgens het Gerecht is die voorwaarde niet vervuld wanneer het beroep van een rechtspersoon strekt tot nietigverklaring van een tot een ander persoon gerichte beschikking waarbij deze de toegang tot documenten wordt geweigerd. In een dergelijk geval heeft de verzoeker — in casu ging het om de moedervennootschap van de geadresseerde van de bestreden beschikking — geen belang bij nietigverklaring van die beschikking, daar haar eigen rechten daardoor niet worden geschonden. Het Gerecht stelde immers vast, dat verzoekster zelf geen verzoek om toegang tot de documenten had ingediend en dat de mogelijkheid van een dergelijk verzoek niet was uitgesloten [beschikking van 30 april 2001, *British American Tobacco International (Holdings)/Commissie*, T-41/00, Jurispr. blz. II-1301)].

3. Procesbevoegdheid

Artikel 230, vierde alinea, EG luidt: „Iedere natuurlijke of rechtspersoon kan (...) beroep instellen tegen de tot hem gerichte beschikkingen, alsmede tegen beschikkingen die, hoewel genomen in de vorm van een verordening, of van een beschikking gericht tot een andere persoon, *hem rechtstreeks en individueel raken*.”

In 2001 verklaarde het Gerecht verschillende beroepen tot nietigverklaring van beschikkingen die niet tot de verzoekers waren gericht of van normatieve handelingen niet-ontvankelijk wegens het ontbreken van procesbevoegdheid. In sommige zaken werd het beroep verworpen bij arrest (arresten Gerecht van 7 februari 2001, *Sociedade Agrícola dos Arinhos e.a./Commissie*, T-38/99—T-50/99, Jurispr. blz. II-585, 21 maart 2001, *Hamburger Hafen- und Lagerhaus e.a./Commissie*, T-69/96, Jurispr. blz. II-1037, 27 juni 2001, *Andres*

de Dios e.a./Raad, T-166/99, Jurispr. blz. II-1857, en 12 juli 2001, *Comafrika en Dole Fresh Fruit Europe/Commissie*, T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 en T-225/99, Jurispr. blz. II-1975), in andere bij beschikking.

a) *Rechtstreeks belang*

Een particulier wordt door de bestreden communautaire maatregel slechts rechtstreeks geraakt wanneer die maatregel rechtstreeks gevolgen heeft voor zijn rechtspositie en aan degenen tot wie hij is gericht en die met de uitvoering ervan zijn belast, geen beoordelingsbevoegdheid laat, omdat de uitvoering zuiver automatisch en alleen op grond van de communautaire regeling gebeurt, zonder dat daarvoor nadere regels moeten worden vastgesteld. Hetzelfde geldt wanneer de mogelijkheid dat degenen tot wie de maatregel is gericht, geen gevolg zullen geven aan de communautaire handeling, louter theoretisch is, omdat buiten twijfel staat dat zij vastbesloten zijn daaraan consequenties te verbinden.

In de beschikking van 25 april 2001, *Coillte Teoranta/Commissie* (T-244/00, Jurispr. blz. II-1275), werd vastgesteld dat de rechtspositie van een marktdeelnemer niet rechtstreeks werd geraakt. Volgens het Gerecht wordt een marktdeelnemer niet rechtstreeks geraakt door een tot de lidstaten gerichte beschikking van de Commissie waarbij wegens niet-nakoming van de gemeenschapsregeling communautaire financiering wordt geweigerd voor bepaalde uitgaven van de nationale uitkeringsinstanties in het kader van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL), met inbegrip van de uitgaven voor steun aan de betrokken marktdeelnemer. Een dergelijke beschikking betreft immers slechts de financiële verhouding tussen het EOGFL en de lidstaten, en geen enkele bepaling van de beschikking verplicht de betrokken nationale instanties om de bedoelde bedragen van de begunstigten terug te vorderen. De correcte uitvoering van de beschikking impliceert enkel, dat de betrokken lidstaat het EOGFL de bedragen terugbetaalt die overeenstemmen met de uitgaven waarvoor communautaire financiering is geweigerd. De terugbetaling van de aan die marktdeelnemer voor de betrokken boekjaren verleende communautaire steun zou derhalve geen rechtstreeks gevolg zijn van de beschikking, maar van de vordering die de bevoegde instanties op grond van hun nationale regeling zouden instellen om de verplichtingen na te komen die op hen rusten krachtens de gemeenschapsregeling. Dienaangaande kan niet worden uitgesloten dat de betrokken nationale instanties wegens bijzondere omstandigheden kunnen afzien van terugvordering van de uitgekeerde steun en zelf aan het EOGFL de bedragen terugbetalen die zij ten onrechte meenden te mogen betalen.

Op het gebied van steunmaatregelen van de staten was het Gerecht daarentegen van oordeel dat een onderneming die een investeringspremie had ontvangen, rechtstreeks werd geraakt door een tot een lidstaat gerichte beschikking van de Commissie waarbij een bepaling van de jaarlijkse belastingwet van die staat houdende verlenging van de uitvoeringsperiode voor investeringen die recht geven op die premie onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt werd verklaard voorzover de in de beschikking opgelegde verplichting tot intrekking van die bepaling tot noodzakelijk gevolg had dat de nationale autoriteiten van de betrokken onderneming het bedrag van de premie moesten terugvorderen (arrest van 22 november 2001, *Mitteldeutsche Erdoel-Raffinerie/Commissie*, reeds aangehaald).

b) *Individueel belang*

Sinds het arrest van het Hof van 15 juli 1963, *Plaumann/Commissie* (25/62, Jurispr. blz. 197), is het vaste rechtspraak dat degenen die niet de adressaten van een beschikking zijn, kunnen stellen dat zij individueel worden geraakt in de zin van artikel 230, vierde alinea, EG, indien de beschikking hen in hun rechtspositie raakt uit hoofde van zekere bijzondere hoedanigheden of van een feitelijke situatie, welke hen ten opzichte van ieder ander karakteriseert en hen derhalve individualiseert op soortgelijke wijze als de adressaat. Deze voorwaarde werd onderzocht in talrijke uitspraken, waarvan hierna slechts enkele worden vermeld.⁴

⁴ Zie voor de beoordeling van het individueel belang ook de beschikkingen van het Gerecht van 24 januari 2001, *Iberotam e.a./Commissie* (T-112/00 en T-122/00, Jurispr. blz. II-97), 30 januari 2001, *Iposea/Commissie* (T-49/00, Jurispr. blz. II-163), en *La Conquete/Commissie* (T-215/00, Jurispr. blz. II-181; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-151/01 P), en 11 september 2001, *Tessa en Tessa/Raad* (T-270/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-461/01 P), alsmede de reeds aangehaalde arresten *Martinez e.a./Parlement* en *Comafrika en Dole Fresh Fruit Europe/Commissie*, en de arresten van 19 september 2001, *Mukand e.a./Raad* (T-58/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), en 6 december 2001, *Emesa Sugar/Raad* (T-43/98, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie).

Portugese fokkers van vechstieren hadden beroep ingesteld tot nietigverklaring van een bepaling van een beschikking van de Commissie waarbij een verbod was gesteld op de verzending uit Portugal naar Spanje en Frankrijk van vechstieren bestemd voor culturele of sportieve evenementen.⁵ Daar verzoekers echter niet hadden aangetoond dat zij door de bestreden handeling individueel werden geraakt, werd hun beroep bij arrest van 7 februari 2001, *Sociedade Agrícola dos Arinhos e.a./Commissie* (reeds aangehaald), niet-ontvankelijk verklaard. Het Gerecht overwoog, dat het feit dat de door exporteurs gefokte stieren zijn bestemd voor gevechten tijdens culturele en sportieve evenementen, dat voor de uitvoer en het transport van deze dieren specifieke regels gelden die een strenge controle van alle uitgevoerde dieren waarborgen en dat de exporteurs zijn ingeschreven in stamboeken van vechstieren, niet kan worden beschouwd als een bijzondere situatie waardoor verzoekers ten opzichte van de bestreden handeling worden gekarakteriseerd ten opzichte van iedere andere fokker of exporteur van runderen die door het bij de bestreden beschikking gestelde uitvoerverbod is getroffen. Het Gerecht stelde ook vast, dat de betrokken beschikking hen enkel uit hoofde van hun objectieve hoedanigheid van runderexporteurs raakte, op dezelfde wijze als elke andere marktdeelnemer die vanaf het grondgebied van de betrokken lidstaat dezelfde uitvoeractiviteit uitoefent. Verder kan het feit dat iemand op enigerlei wijze intervenieert in de procedure leidende tot de vaststelling van een gemeenschapshandeling, deze persoon enkel individualiseren ten opzichte van de betrokken handeling, wanneer de toepasselijke communautaire regeling hem bepaalde procedurele waarborgen biedt. Dat is evenwel niet het geval voor richtlijnen 89/662 en 90/425⁶ inzake veterinaire en zoötechnische controles in het intracommunautaire handelsverkeer.

⁵ Beschikking 98/653/EG van de Commissie van 18 november 1998 inzake spoedmaatregelen die noodzakelijk zijn geworden wegens het voorkomen van boviene spongiforme encefalopathie in Portugal (PB L 311, blz. 23).

⁶ Richtlijn 90/425/EEG van de Raad van 26 juni 1990 inzake veterinaire en zoötechnische controles in het intracommunautaire handelsverkeer in bepaalde levende dieren en producten in het vooruitzicht van de totstandbrenging van de interne markt (PB L 224, blz. 29), en richtlijn 89/662/EEG van de Raad van 11 december 1989 inzake veterinaire controles in het intracommunautaire handelsverkeer in het vooruitzicht van de totstandbrenging van de interne markt (PB L 395, blz. 13).

Bij beschikking van 19 september 2001, *Federación de Cofradías de Pescadores de Guipúzcoa e.a./Raad* (T-54/00 en T-73/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), verklaarde het Gerecht de beroepen van Spaanse reders tot nietigverklaring van de negende rubriek van bijlage I D bij verordening (EG) nr. 2742/1999⁷ niet-ontvankelijk. Daarbij was toegestaan dat uit hoofde van het ruilen van vangstmogelijkheden tussen de Franse Republiek en de Portugese Republiek voor het jaar 2000 tot 3 000 ton van het Portugese quotum van 5 220 ton ansjovis voor de zones ICES IX, ICES X en Cefac 34.1.1 mocht worden gevangen in de wateren van ICES-deelgebied VIII onder de soevereiniteit of de jurisdictie van Frankrijk.⁸ De verzoekers werden door de bestreden bepaling, die een algemene strekking heeft, immers niet geraakt uit hoofde van zekere bijzondere hoedanigheden of van een feitelijke situatie welke hen ten opzichte van ieder ander karakteriseert. De Raad was op het tijdstip van vaststelling van die bepaling inzonderheid niet verplicht rekening te houden met de bijzondere situatie van verzoekers.

Hoewel de beroepen tot nietigverklaring niet-ontvankelijk waren, wees het Gerecht erop dat voorzover de betrokkenen van mening waren dat zij door de bestreden handeling rechtstreeks schade hadden ondervonden, zij deze nog in geding konden brengen in het kader van de procedure inzake de niet-contractuele aansprakelijkheid als bedoeld in de artikelen 235 EG en 288 EG. Het leidde daaruit af dat het algemeen beginsel van gemeenschapsrecht, dat eenieder wier rechten en vrijheden zijn geschonden, recht heeft op een beroepsmogelijkheid, dat is geïnspireerd door artikel 13 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950 (EVRM), in casu was geëerbiedigd.

⁷ Verordening (EG) nr. 2742/1999 van de Raad van 17 december 1999 tot vaststelling, voor het jaar 2000, van de vangstmogelijkheden die gelden voor bepaalde visbestanden en groepen visbestanden in de wateren van de Gemeenschap en, wat vaartuigen van de Gemeenschap betreft, in andere wateren met vangstbeperkingen, tot vaststelling voorts van de bij de visserij in acht te nemen voorschriften, en tot wijziging van verordening (EG) nr. 66/98 (PB L 341, blz. 1).

⁸ Het ICES-gebied is de door de Internationale Raad voor het onderzoek van de zee vastgestelde en gedefinieerde statistische gebied. „Cecaf” is de Visserijcommissie voor het centraal-oostelijk deel van de Atlantische Oceaan.

. In de zaak waarin het arrest van 27 juni 2001, *Andres de Dios e.a./Raad* (reeds aangehaald), is gewezen, herinnerde het Gerecht eraan, dat het begrip „beschikking” in artikel 230, vierde alinea, EG de technische betekenis heeft die daaraan wordt toegekend door artikel 249 EG. Daar beschikking 1999/307/EG van de Raad van 1 mei 1999 tot vaststelling van de wijze waarop het Schengen-secretariaat in het secretariaat-generaal van de Raad wordt opgenomen (PB L 119, blz. 49) van toepassing is op objectief bepaalde situaties en rechtsgevolgen heeft voor op algemene en abstracte wijze aangewezen categorieën van personen, is zij ondanks het opschrift „beschikking” een maatregel van algemene strekking. Bij het daaropvolgende onderzoek van de vraag of verzoekers nietigverklaring van de handeling — die niet tot hen was gericht — konden vorderen, stelde het Gerecht dat zij door die handeling niet individueel werden geraakt. In antwoord op het argument dat verzoekers werden geïndividualiseerd doordat de Raad geen met de relevante bepalingen van het Statuut van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen overeenstemmende aanwervingsprocedure had ingesteld waaraan zij hadden kunnen deelnemen, overwoog het Gerecht, dat dit betoog, waarmee de instelling werd verweten hen van procedurele rechten te hebben beroofd, irrelevant was voor de beoordeling van de ontvankelijkheid van een beroep tegen een normatieve handeling, tenzij werd aangetoond dat deze instelling zich door haar keuze schuldig had gemaakt aan misbruik van procedure. In casu was daarvan evenwel niet het bewijs geleverd. Het Gerecht wees er ook op, dat het bestaan van een besloten kring van particulieren relevant kon zijn als element om hen, wat de normatieve handeling betreft, te individualiseren, indien de instelling waarvan de bestreden handeling afkomstig is, verplicht was bij de vaststelling van die handeling rekening te houden met de specifieke situatie van die particulieren. Aangezien evenwel uit niets bleek dat verzoekers individueel werden geraakt, werd hun beroep niet-ontvankelijk verklaard.

. Op het gebied van steunmaatregelen van de staten volgt uit het arrest van 21 maart 2001, *Hamburger Hafen- und Lagerhaus e.a./Commissie* (reeds aangehaald), dat men een concurrent van de steunontvanger moet zijn om belanghebbende te zijn in de zin van artikel 88, lid 2, EG. Daar verzoeksters in die zaak geen rechtstreekse concurrenten waren van de steunontvanger, werden zij niet als belanghebbenden beschouwd en werd hun beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie waarbij een steunmaatregel zonder inleiding van de in voornoemde bepaling bedoelde formele onderzoeksprocedure werd goedgekeurd, niet-ontvankelijk verklaard.

Een beroep tot nietigverklaring van een beschikking van de Commissie waarbij een bepaling van een belastingwet onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt werd verklaard en de terugvordering van de krachtens die bepaling verleende steun werd gelast, dat was ingediend door één van de begunstigten van de betrokken algemene steunregeling, achtte het Gerecht daarentegen ontvankelijk. In het arrest van 22 november 2001, *Mitteldeutsche Erdoel-Raffinerie/Commissie* (reeds aangehaald), werd verzoekster geacht door de bestreden beschikking individueel te worden geraakt. Het Gerecht merkte immers op, dat verschillende elementen waaruit bleek dat specifiek rekening was gehouden met verzoeksters investeringsproject, haar in een feitelijke situatie plaatsten die haar ten opzichte van iedere andere marktdeelnemer karakteriseerde.

In verschillende zaken herinnerde het Gerecht aan de voorwaarden waaronder een beroepsorganisatie procesbevoegdheid heeft in de zin van artikel 230 EG (reeds aangehaalde beschikkingen *Iberotam e.a./Commissie* en *Federación de Cofradías de Pescadores de Guipúzcoa e.a./Raad* en arrest *Hamburger Hafen- und Lagerhaus e.a./Commissie*). Geen van de verzoekende verenigingen werd geacht geldig in de plaats te zijn getreden van één of meer leden (overeenkomstig de oplossing in het arrest van het Gerecht van 6 juli 1995, *AITEC e.a./Commissie*, T-447/93, T-448/93 en T-449/93, Jurispr. blz. II-1971) of de hoedanigheid van onderhandelaar te hebben in de zin van de arresten van het Hof van 2 februari 1988, *Van der Kooy e.a./Commissie* (67/85, 68/85 en 70/85, Jurispr. blz. 219), en 24 maart 1993, *CIRFS e.a./Commissie* (C-313/90, Jurispr. blz. I-1125).

4. De beroepstermijn

In de beschikking van 14 februari 2001, *Pitsiorlas/Raad en ECB* (T-3/00, Jurispr. blz. II-717; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-193/01 P), herinnerde het Gerecht eraan dat een verschoonbare dwaling onder uitzonderlijke omstandigheden tot gevolg kan hebben dat de beroepstermijn niet ingaat. Dat is met name het geval wanneer de betrokken instelling zich aldus heeft gedragen, dat dit gedrag alleen of in doorslaggevende mate bij een burger te goeder trouw, die alle zorgvuldigheid aan de dag legt die van een marktdeelnemer met normale kennis van zaken mag worden verwacht, tot een begrijpelijk misverstand heeft geleid. In deze zaak werden de door verzoeker aangevoerde omstandigheden echter niet beschouwd als uitzonderlijke omstandigheden die de dwaling verschoonbaar maakten, zodat het beroep tot nietigverklaring niet-ontvankelijk werd verklaard voorzover het tegen het besluit van de Raad was gericht.

B. *Wettigheidstoetsing*

1. **Mededingingsregels voor ondernemingen**

De *rechtspraak inzake de mededingingsregels voor ondernemingen* had betrekking op de regels van het EG-Verdrag en het EGKS-Verdrag.

De lering die uit de rechtspraak van het jaar 2001 kan worden getrokken, betreft zeer uiteenlopende kwesties: de werkingssfeer van de communautaire mededingingsregels, de door de artikelen 81 EG en 65 KS verboden kartels, het door artikel 82 EG verboden misbruik van een machtspositie, de eerbiediging van de rechten van de verdediging, het onderzoek van klachten betreffende inbreuken op de mededingingsregels en de vaststelling van de op te leggen sancties.

a) *Werkingssfeer van de communautaire mededingingsregels*

a.1) Materiële werkingssfeer

Vallen gedragsregels die de uitoefening van een vrij beroep organiseren binnen de materiële werkingssfeer van artikel 81 EG? Op die vraag antwoordde het Gerecht in het arrest van 28 maart 2001, *Institut des mandataires agréés/Commissie* (T-144/99, Jurispr. blz. II-1087), dat door het enkele feit dat regels die de uitoefening van een vrij beroep organiseren door de bevoegde instanties als „gedragsregels” worden gekwalificeerd, die regels niet principieel ontsnappen aan de werkingssfeer van artikel 81, lid 1, EG. Daarmee bevestigde het Gerecht de zienswijze van de Commissie in de beschikking⁹ waartegen het beroep was ingesteld. De geldigheid van dergelijke regels uit het oogpunt van die bepaling van het Verdrag kan derhalve enkel worden beoordeeld aan de hand van een onderzoek van geval tot geval, in het bijzonder door rekening te houden met de gevolgen ervan voor de handelingsvrijheid van de beroepsuitoefenaren en op de organisatie van het beroep, alsmede op de gebruikers van de betrokken diensten.

⁹ Beschikking 1999/267/EG van de Commissie van 7 april 1999 inzake een procedure op grond van artikel 85 van het EG-Verdrag (zaak IV/36.147 — EPI-gedragscode) (PB L 106, blz. 14).

Deze benadering had reële gevolgen voor de zaak, daar het Gerecht op een punt de conclusie van de Commissie bevestigde dat wanneer vergelijkende reclame tussen gemachtigden door een gedragscode zonder meer verboden wordt, de mededinging wordt beperkt daar dat verbod het voor de gemachtigden welke het efficiëntst werken, moeilijker maakt hun activiteiten uit te breiden. Dit leidt met name tot een verstarring van de klantenkring van elke gemachtigde binnen een nationale markt.

a.2) Rule of reason

In een beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 3 maart 1999¹⁰ stelden verzoeksters [Métropole télévision (M6), France Télécom, Suez-Lyonnaise des eaux en Télévision française 1 SA (TF1)] dat de toepassing van een rule of reason de Commissie tot de conclusie had kunnen leiden, dat artikel 81, lid 1, EG niet van toepassing was op een exclusiviteitsbeding en een beding betreffende de themaketens in de overeenkomst tot oprichting van de vennootschap Télévision par satellite (TPS), zodat die twee bedingen niet behoeften te worden onderzocht in het licht van artikel 81, lid 3, EG — en daar a fortiori geen ontheffing voor behoefde te worden verleend — hetgeen de Commissie wel had gedaan.

Volgens het Gerecht (arrest van 18 september 2001, *M6 e.a./Commissie*, reeds aangehaald) kan het bestaan van een rule of reason in het kader van de toepassing van artikel 81, lid 1, EG niet worden aanvaard. De uitlegging van artikel 81, lid 1, EG volgens welke overeenkomstig een rule of reason de positieve en negatieve gevolgen van een overeenkomst voor de mededinging tegen elkaar moeten worden afgewogen ten einde te bepalen of die overeenkomst onder het in artikel 81, lid 1, EG gestelde verbod valt, valt moeilijk te rijmen met de normatieve structuur van artikel 81. Artikel 81, lid 3, voorziet immers uitdrukkelijk in de mogelijkheid om overeenkomsten die de mededinging beperken, vrij te stellen wanneer zij aan een aantal voorwaarden voldoen, met name wanneer zij noodzakelijk zijn om bepaalde doelstellingen te verwezenlijken en de ondernemingen niet de mogelijkheid geven, voor een wezenlijk deel van de betrokken producten de mededinging uit te schakelen. Slechts binnen het strikte kader van deze bepaling kunnen de positieve en negatieve gevolgen van een restrictie voor de mededinging tegen elkaar worden

¹⁰ Beschikking 1999/242/EG van de Commissie van 3 maart 1999 in een procedure op grond van artikel 85 van het EG-Verdrag (IV/36.237 — TPS) (PB L 90, blz. 6).

afgewogen, zo niet zou artikel 81, lid 3, EG een groot deel van zijn nuttig effect verliezen.

Onder verwijzing naar een aantal arresten waarin het Hof en het Gerecht zich hebben uitgesproken voor een soepeler benadering van het verbod in artikel 81, lid 1, EG, overwoog het Gerecht dat die arresten evenwel niet aldus kunnen worden uitgelegd, dat zij het bestaan van een rule of reason bevestigen. Zij liggen veeleer in de lijn van een ruimere rechtspraak volgens welke niet geheel in abstracto en zonder onderscheid mag worden aangenomen, dat elke overeenkomst die de handelingsvrijheid van partijen of van één van hen beperkt, noodzakelijkerwijs onder het verbod van artikel 81, lid 1, EG valt. Bij het onderzoek naar de toepasselijkheid van deze bepaling op de overeenkomst moet immers rekening worden gehouden met de concrete situatie waarin zij effect sorteert, in het bijzonder met de economische en juridische context waarin de betrokken ondernemingen opereren, de aard van de producten en/of diensten waarop deze overeenkomst betrekking heeft, en de structuur van de relevante markt en de werkelijke omstandigheden waaronder deze functioneert.

a.3) Nevenrestricties

In het arrest *M6 e.a./Commissie* heeft het Gerecht ook het begrip nevenrestricties in het communautaire mededingingsrecht en de gevolgen van een kwalificatie als nevenrestrictie verduidelijkt. Verzoeksters stelden in wezen, dat de Commissie het exclusiviteitsbeding en het beding betreffende de themaketens (waarvoor krachtens artikel 81, lid 3, EG een vrijstelling was verleend) had moeten aanmerken als nevenrestricties bij de oprichting van TPS (met betrekking waartoe de Commissie had geoordeeld, dat er voor haar geen reden was om op te treden uit hoofde van artikel 81, lid 1, EG).

Volgens het Gerecht omvat het begrip nevenrestrictie in het communautaire mededingingsrecht elke restrictie die rechtstreeks verband houdt met en nodig is voor de verwezenlijking van een primaire transactie.

Volgens het arrest moet onder rechtstreeks met een primaire transactie verband houdende restrictie worden verstaan elke restrictie die van ondergeschikt belang is bij de verwezenlijking van die transactie en die daarmee een duidelijk verband heeft. De voorwaarde dat een restrictie nodig moet zijn, impliceert een dubbel onderzoek: onderzocht moet worden, of de restrictie objectief noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de primaire transactie, en of zij niet verder gaat dan noodzakelijk is. Het onderzoek van de objectieve noodzakelijkheid van een restrictie voor de primaire transactie kan slechts vrij abstract zijn. Indien blijkt

dat de primaire transactie zonder de restrictie moeilijk of niet kan worden gerealiseerd, kan de restrictie voor de verwezenlijking ervan objectief noodzakelijk worden geacht. Indien de duur of de materiële en geografische werkingssfeer evenwel verder gaan dan noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de transactie, moet de restrictie in het kader van artikel 81, lid 3, EG afzonderlijk worden geanalyseerd.

Met betrekking tot de gevolgen van een aldus gekwalificeerde restrictie moet de verenigbaarheid met de mededingingsregels tezamen met die van de primaire transactie worden onderzocht. Indien de primaire transactie niet onder het verbod van artikel 81, lid 1, EG valt, geldt dat ook voor de restricties die rechtstreeks verband houden met en noodzakelijk zijn voor de verwezenlijking van die transactie. Zo de primaire transactie daarentegen een beperking is in de zin van die bepaling, waarvoor op grond van artikel 81, lid 3, EG evenwel een vrijstelling is verleend, geldt die vrijstelling ook voor de nevenrestricties. In casu was het Gerecht van oordeel, dat de Commissie geen kennelijke beoordelingsfout had gemaakt door de genoemde bedingen niet als nevenrestricties bij de oprichting van TPS te kwalificeren en derhalve de verenigbaarheid van die bedingen met de mededingingsregels afzonderlijk te onderzoeken.

b) Verboden mededingingsregelingen

b.1) Bij artikel 81, lid 1, EG verboden mededingingsregelingen

In verschillende zaken diende het Gerecht de wettigheid te toetsen van beschikkingen van de Commissie waarbij inbreuken op artikel 81, lid 1, EG werden vastgesteld. In het arrest van 12 juli 2001, *Tate & Lyle e.a./Commissie* (T-202/98, T-204/98 en T-207/98, Jurispr. blz. II-2035; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-359/01 P), besliste het dat de Commissie in haar beschikking van 14 oktober 1998¹¹ de voorwaarden voor het verbod van een kartel juist had toegepast en verwierp het bijgevolg de beroepen op dit punt.

¹¹ Beschikking 1999/210/EG van de Commissie van 14 oktober 1998 betreffende een procedure krachtens artikel [81] van het EG-Verdrag (Zaak nr. IV/F-3/33.708 — British Sugar plc, zaak nr. IV/F-3/33.709 — Tate & Lyle plc, zaak nr. IV/F-3/33.710 — Napier Brown & Company Ltd, zaak nr. IV/F-3/33.711 — James Budgett Sugars Ltd) (PB 1999, L 76, blz. 1).

De kwestie van mededingingsbeperkingen die het gevolg zijn van het cumulatieve effect van soortgelijke verticale overeenkomsten werd grondig onderzocht in het arrest van 5 juli 2001, *Roberts/Commissie* (T-25/99, Jurispr. blz. II-1881).

In casu hadden de exploitanten van een pub in het Verenigd Koninkrijk in een klacht op grond van artikel 3, lid 2, van verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962, Eerste verordening over de toepassing van de artikelen [81] en [82] van het Verdrag (PB 1962, 13, blz. 204), gesteld dat hun huurcontract met de regionale brouwerij Greene King, waarvan zij als huurders verplicht waren hun bier te betrekken, in strijd was met artikel 81, lid 1, EG. Hun klacht werd bij beschikking van de Commissie afgewezen op grond dat het door Greene King gebruikte standaard-huurcontract niet binnen de werkingssfeer van deze bepaling valt. Hun beroep bij het Gerecht strekte tot nietigverklaring van die beschikking.

Nadat het Gerecht zich er in detail van had vergewist dat de relevante markt in de bestreden beschikking juist was afgebakend als de markt van de distributie van bier in drankgelegenheden — zoals het Hof had gedaan in het arrest van 28 februari 1991, *Delimitis* (C-234/89, Jurispr. blz. I-935) — onderzocht het of de Commissie terecht had overwogen dat het netwerk van overeenkomsten van Greene King, bestaande uit een huurovereenkomst in combinatie met een afnameverplichting tussen deze brouwerij en haar huurders, geen aanmerkelijke invloed op de afscherming van de betrokken markt heeft, zodat deze overeenkomsten niet onder het verbod van artikel 81, lid 1, EG vallen. Het Gerecht was het met die conclusie eens.

In dat verband herinnerde het Gerecht er allereerst aan, dat om te beoordelen of een standaard-bierleveringsovereenkomst bijdraagt tot de cumulatieve afschermende werking van al dergelijke contracten tezamen, volgens de rechtspraak van het Hof moet worden uitgegaan van de positie van de contractpartijen op de markt. Deze bijdrage hangt bovendien af van de duur van deze overeenkomsten. Indien deze, vergeleken met de gemiddelde duur van de in het algemeen op de relevante markt gesloten overeenkomsten, klaarblijkelijk buitensporig is, valt de individuele overeenkomst onder het verbod van artikel 81, lid 1, EG. Een brouwerij met een betrekkelijk klein marktaandeel, die haar verkooppunten jarenlang aan zich bindt, kan namelijk evenzeer tot een marktafscherming bijdragen als een brouwerij met een vrij sterke marktpositie, die haar verkooppunten in de regel na kortere tijd van de binding bevrijdt. In casu werden noch het marktaandeel van de brouwerij noch de duur van haar

bierleveringsovereenkomsten geacht aanmerkelijk bij te dragen tot de afscherming van de markt.

Vervolgens onderzocht het Gerecht of het netwerk van contracten van een brouwer/groothandelaar, in casu Greene King — dat op zichzelf niet aanmerkelijk bijdraagt tot de afscherming van de markt — kan worden gerekend tot de netwerken van contracten van de brouwers/leveranciers die wel aanmerkelijk tot deze afscherming bijdragen en aldus onder artikel 81, lid 1, EG kan vallen. Daarvoor moet aan twee voorwaarden worden voldaan. In de eerste plaats moet worden onderzocht of de bierleveringsovereenkomsten tussen deze brouwer/groothandelaar en de brouwers/leveranciers — de „overeenkomsten aan de toeleveringszijde” — als een deel van de contractennetwerken van de brouwers/leveranciers kunnen worden beschouwd. Dat is het geval indien zij een bepaling bevatten die als een afnameverplichting (verbintenissen tot minimumafname, voorraadverplichtingen of concurrentiebedingen) kan worden beschouwd. Opdat niet alleen de overeenkomsten aan de toeleveringszijde, maar ook de overeenkomsten tussen de brouwer/groothandelaar en de met hem verbonden drankgelegenheden, dus de overeenkomsten aan de afnemerszijde, tot de contractennetwerken van de brouwers-leveranciers kunnen worden gerekend, is het in de tweede plaats bovendien noodzakelijk, dat de overeenkomsten tussen de brouwers/leveranciers en de brouwer/groothandelaar een dermate dwingende werking hebben, dat de toegang tot het netwerk van overeenkomsten aan de toeleveringszijde van de brouwer/groothandelaar voor andere brouwers niet meer mogelijk is of ten minste erg moeilijk wordt gemaakt. Indien de dwingende werking van de overeenkomsten aan de toeleveringszijde beperkt is, kunnen andere brouwers immers leveringsovereenkomsten met de brouwer/groothandelaar sluiten en aldus toegang verkrijgen tot diens netwerk van overeenkomsten aan de afnemerszijde. Zij zouden zo ook toegang kunnen hebben tot alle drankgelegenheden die deel uitmaken van dit netwerk, zonder dat er met elk verkooppunt een aparte overeenkomst moet worden gesloten. Het bestaan van een netwerk van overeenkomsten aan de afnemerszijde kan dus een factor zijn die de toetreding tot de markt door andere brouwers kan begunstigen. Na deze analyse was het Gerecht van oordeel, dat de Commissie geen kennelijke beoordelingsfout had gemaakt door in de bestreden beschikking te beslissen dat het netwerk van overeenkomsten aan de afnemerszijde van Greene King niet kan worden gerekend tot de bierleveringsovereenkomsten die de brouwers/leveranciers met haar hebben gesloten.

b.2) Bij artikel 65 KS verboden mededingingsregelingen

De Wirtschaftsvereinigung Stahl, de beroepsvereniging van de Duitse staalindustrie, en zestien van haar leden hadden bij de Commissie een overeenkomst over een systeem van informatie-uitwisseling aangemeld, die bij beschikking van 26 november 1997¹² onverenigbaar met artikel 65, lid 1, KS was verklaard. Het Gerecht verklaarde deze beschikking nietig (arrest van 5 april 2001, *Wirtschaftsvereinigung Stahl e.a./Commissie*, T-16/98, Jurispr. blz. II-1217) omdat de Commissie ten onrechte rekening had gehouden met elementen die niet bij haar waren aangemeld. Dienaangaande herinnerde het Gerecht eraan, dat overeenkomsten over informatie-uitwisseling over het algemeen niet automatisch verboden zijn door artikel 65 KS, maar alleen wanneer met korte tussenpozen gevoelige, nauwkeurige en recente gegevens worden uitgewisseld. Aangezien de Commissie haar beoordeling van de overeenkomst had gebaseerd op het gecombineerde effect van de uitwisseling van de drie EGKS-vragenlijsten 2-71, 2-73 en 2-74, terwijl de aangemelde overeenkomst geen betrekking had op de uitwisseling van vragenlijst 2-73, die nu juist de meest nauwkeurige en gedetailleerde gegevens verstrekt en derhalve uitsluitend geeft over de strategie van de verschillende producenten, maakte die omstandigheid de analyse van de Commissie volkomen ongeldig. Het is niet uitgesloten, dat de Commissie tot een ander oordeel zou zijn gekomen en de aangemelde overeenkomst niet in strijd met artikel 65, lid 1, KS zou hebben geacht, indien zij rekening had gehouden met de werkelijke draagwijdte van de overeenkomst.

In de beschikking van 21 januari 1998¹³ stelde de Commissie vast, dat verschillende ondernemingen een overeenkomst hadden gesloten om met ingang van dezelfde datum dezelfde referentiewaarden te gebruiken bij de berekening van de legeringstoeslag [een prijssupplement dat wordt berekend aan de hand van de koers van de door de producenten van roestvrij staal gebruikte legeringselementen (nikkel, chroom en molybdeen) en dat aan de basisprijs van roestvrij staal wordt toegevoegd] teneinde voor roestvrij staal tot een prijsverhoging te komen. Zij legde hen daarvoor een sanctie op.

¹² Beschikking 98/4/EGKS van de Commissie van 26 november 1997 betreffende een procedure op grond van artikel 65 van het EGKS-Verdrag (zaak IV/36.069 — *Wirtschaftsvereinigung Stahl*) (PB 1998, L 1, blz. 10).

¹³ Beschikking 98/247/EGKS van de Commissie van 21 januari 1998 inzake een procedure op grond van artikel 65 van het EGKS-Verdrag (Zaak IV/35.814 — *Legeringstoeslag*) (PB L 100, blz. 55).

Bij arrest van 13 december 2001, *Krupp Thyssen Stainless en Acciai speciali Terni/Commissie* (T-45/98 en T-47/98, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), bevestigde het Gerecht de bestreden beschikking voorzover die twee verzoeksters een inbreuk ten laste werd gelegd, bestaande uit deelneming aan een mededingingsregeling betreffende de onderling afgestemde invoering en toepassing van dezelfde referentiewaarden voor legeringselementen in de berekeningsformule van de legeringstoeslag. Bij de beoordeling herinnerde het Gerecht eraan, dat de Commissie voor het bewijs van een inbreuk op artikel 65, lid 1, KS geen nadelig gevolg voor de mededinging hoeft aan te tonen wanneer zij het bestaan heeft aangetoond van een overeenkomst of van onderling samenhangende gedragingen die ertoe strekken de mededinging te beperken, en dat ondanks het feit dat de mededingingsregeling er slechts toe strekte dat een element van de uiteindelijke prijs van platte producten van roestvrij staal werd vastgesteld.

c) *Ontheffing van het verbod*

De duur van een ontheffing moet toereikend zijn om degenen aan wie de ontheffing wordt verleend, in staat te stellen de voordelen te verwezenlijken die de ontheffing rechtvaardigen. Een aantal verzoekers betwistten de wettigheid van tot hun gerichte beschikkingen omdat de duur van de ontheffing huns inziens te kort was (reeds aangehaalde arresten van 28 maart 2001, *Institut des mandataires agréés/Commissie*, en 18 september 2001, *M6 e.a./Commissie*). Beide beroepen werden evenwel verworpen.

In het arrest *M6 e.a./Commissie* stelde het Gerecht vast, dat verzoeksters onvoldoende elementen hadden aangevoerd om aan te tonen dat de Commissie bij de vaststelling van de duur van de ontheffing in de zin van artikel 81, lid 3, EG een kennelijke beoordelingsfout had gemaakt. Het beklemtoonde daarbij dat waar het om ingewikkelde economische beoordelingen gaat, de rechterlijke toetsing met name beperkt dient te blijven tot het onderzoek van de feitelijke grondslag en de daarop door de Commissie toegepaste juridische kwalificaties.

d) *Misbruik van machtspositie*

Bij arrest van 22 november 2001, *AAMS/Commissie* (T-139/98, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), bevestigde het Gerecht de beschikking¹⁴ waarbij de Commissie had vastgesteld, dat Amministrazione Autonoma dei Monopoli di Stato, een lichaam dat onder het belastingbestuur van de Italiaanse Staat ressorteert en met name werkzaam is in de productie, invoer, uitvoer en groothandel van tabaksfabrikaten, met gebruikmaking van haar machtspositie op de Italiaanse grootdistributiemarkt in sigaretten, in strijd met artikel 82 EG ongeoorloofde gedragingen ter bescherming van haar positie op de Italiaanse sigarettenmarkt had verricht.

e) *Rechten van de verdediging*

De vennootschap Mannesmannröhren-Werke stelde bij het Gerecht beroep in tot nietigverklaring van een beschikking van de Commissie op grond van artikel 11, lid 5, van verordening nr. 17 waarbij haar werd gelast binnen een bepaalde termijn een aantal vragen te beantwoorden op straffe van een dwangsom. Volgens verzoekster schond deze beschikking haar rechten van de verdediging.

In het arrest van 20 februari 2001, *Mannesmannröhren-Werke/Commissie* (T-112/98, Jurispr. blz. II-729), stelde het Gerecht haar ten dele in het gelijk. Het Gerecht baseerde zijn beoordeling op de redenering van het Hof in de zaak *Orkem*.¹⁵ Volgens het Gerecht bestaat er in de communautaire mededingingsprocedures geen absoluut zwijgrecht, maar een onderneming waartoe bij beschikking een verzoek om inlichtingen is gericht, heeft het recht geen antwoorden te geven waarmee zij het bestaan van de inbreuk zou erkennen. In casu verklaarde het Gerecht de beschikking van de Commissie nietig voorzover de onderneming daarin werd verzocht om een beschrijving van het onderwerp van bepaalde vergaderingen en van tijdens die vergaderingen genomen besluiten.

¹⁴ Beschikking 98/538/EG van de Commissie van 17 juni 1998 inzake een procedure op grond van artikel [82] van het EG-Verdrag (IV/36.010-F3 — Amministrazione Autonoma dei Monopoli di Stato) (PB L 252, blz. 47).

¹⁵ Arrest Hof van 18 oktober 1989, *Orkem/Commissie*, 374/87, Jurispr. blz. 3283.

Aangaande het argument dat een persoon tot wie een verzoek om inlichtingen is gericht, op grond van artikel 6, leden 1 en 2, EVRM kan weigeren zelfs zuiver feitelijke vragen te beantwoorden en kan weigeren documenten aan de Commissie over te leggen, herinnerde het Gerecht eraan, dat verzoekster zich voor de gemeenschapsrechter niet rechtstreeks op het EVRM kan beroepen.

Het beklemtoonde evenwel, dat het gemeenschapsrecht de fundamentele beginselen van eerbiediging van de rechten van de verdediging en van het recht op een eerlijk proces erkent en dat overeenkomstig die beginselen, *die op het specifieke vlak van het mededingingsrecht dat in deze zaak aan de orde was, een evenwaardige bescherming bieden als artikel 6 EVRM*, het Hof en het Gerecht in vaste rechtspraak hebben erkend dat de adressaten van verzoeken van de Commissie op grond van artikel 11, lid 5, van verordening nr. 17, het recht hebben enkel te antwoorden op vragen van zuiver feitelijke aard en enkel bestaande stukken en documenten over te leggen. Dat recht geldt trouwens vanaf de eerste fase van een onderzoek door de Commissie. De verplichting om zuiver feitelijke vragen van de Commissie te beantwoorden en gevolg te geven aan verzoeken van de Commissie om overlegging van bestaande documenten, levert geen schending op van de rechten van de verdediging of van het recht op een eerlijk proces. Niets belet de adressaat immers om later, in de administratieve procedure of tijdens de procedure voor de gemeenschapsrechter, zijn rechten van verdediging uit te oefenen en aan te tonen, dat de in zijn antwoorden uiteengezette feiten of de overgelegde documenten een andere betekenis hebben dan de Commissie meent.

Wat de mogelijke invloed van het op 7 december 2000 te Nice afgekondigde Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (PB C 364, blz. 1) op de beoordeling van deze zaak betreft, wees het Gerecht erop, dat dit Handvest nog niet was afgekondigd toen de bestreden beschikking werd vastgesteld (15 mei 1998) en dus niet van invloed kon zijn op de geldigheid daarvan.

In het reeds aangehaalde arrest van 13 december 2001, *Krupp Thyssen Stainless en Acciai speciali Terni/Commissie*, stelde het Gerecht vast dat hoewel Krupp Thyssen Stainless de verantwoordelijkheid had aanvaard voor de feiten die aan Thyssen Stahl ten laste waren gelegd — aangezien zij de activiteiten van deze laatste in de sector van de betrokken producten had overgenomen — zij niet had afgezien van haar recht om over die feiten te worden gehoord. Een dergelijke verklaring, die met name is ingegeven door economische overwegingen die eigen zijn aan concentraties van ondernemingen, en ten gevolge waarvan wordt afgeweken van het beginsel dat aan een natuurlijke of rechtspersoon slechts een sanctie kan worden opgelegd voor feiten die hem

individueel ten laste worden gelegd, moet restrictief worden uitgelegd. In het bijzonder mag degene die een dergelijke verklaring heeft afgelegd, zonder enige blijk van het tegendeel niet worden geacht te hebben afgezien van de uitoefening van zijn rechten van de verdediging. Om die redenen verklaarde het Gerecht artikel 1 van de bestreden beschikking ten dele nietig.

f) Onderzoek van klachten door de Commissie

Sinds het arrest van het Hof van 18 oktober 1979, *Gema/Commissie* (125/78, Jurispr. blz. 3173), staat vast dat artikel 3 van verordening nr. 17 een verzoeker in de zin van dat artikel niet het recht verleent op een definitieve beschikking van de Commissie in de zin van artikel 249 EG betreffende het al of niet bestaan van een inbreuk op artikel 81 EG en/of artikel 82 EG. Wanneer bij de Commissie een klacht is ingediend, moet zij evenwel de haar ter kennis gebrachte elementen nauwgezet onderzoeken, om te beoordelen, of zij een gedraging aan het licht brengen die de mededinging binnen de Gemeenschap kan vervalsen en de handel tussen lidstaten ongunstig kan beïnvloeden (arrest van 21 maart 2001, *Métropole télévision/Commissie*, T-206/99, Jurispr. blz. II-1057) en de klager meedelen waarom zij eventueel beslist de zaak te seponeren.

In verschillende zaken diende het Gerecht na te gaan of de verplichtingen van de Commissie bij de behandeling van bij haar ingediende klachten waren nagekomen [arresten van 31 januari 2001, *Weyl Beef Products e.a./Commissie* (T-197/97 en T-198/97, Jurispr. blz. II-303), 14 februari 2001, *Trabisco/Commissie* (T-26/99, Jurispr. blz. II-633), *Sodima/Commissie* (T-62/99, Jurispr. blz. II-655), en *SEP/Commissie* (T-115/99, Jurispr. blz. II-691), 21 maart 2001, *Métropole télévision/Commissie* (reeds aangehaald); beschikking van 20 maart 2001, *Compagnia Portuale Pietro Chiesa/Commissie* (reeds aangehaald)]. Een andere zaak betrof de verplichtingen van de Commissie met betrekking tot klachten inzake schending van het EGKS-Verdrag (arrest Gerecht van 7 februari 2001, *NALOO/Commissie*, T-89/98, Jurispr. blz. II-515; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaken C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P en C-180/01 P).

Eén van de verplichtingen van de Commissie is om de vastgestelde handeling te motiveren. In de reeds aangehaalde arresten *Métropole télévision/Commissie* en *NALOO/Commissie* wees het Gerecht ambtshalve op de ontoereikende motivering van de beschikkingen van de Commissie, die het dan ook nietig verklaarde.

In het arrest *Métropole télévision/Commissie* was een beschikking aan de orde tot afwijzing van de klacht van Métropole télévision tegen de herhaalde weigering van de Europese Radio- en Televisie-Unie (ERU) om haar als lid te aanvaarden.

Voor een goed begrip van de beslissing van het Gerecht moet eraan worden herinnerd dat het Gerecht bij arrest van 11 juli 1996, *Métropole e.a./Commissie* (T-528/93, T-542/93, T-543/93 en T-546/93, Jurispr. blz. II-649), de beschikking nietig had verklaard waarbij krachtens artikel 81, lid 3, EG een ontheffing was verleend voor met name de statutaire bepalingen van de ERU.

Na dit arrest houdende nietigverklaring, waarin het Gerecht zich niet over de toepassing van artikel 81, lid 1, EG had uitgesproken, was de Commissie teruggekomen op haar standpunt betreffende de toepassing van die bepaling op de regels betreffende het ERU-lidmaatschap. Anders dan in de nietig verklaarde ontheffingsbeschikking had zij in de beschikking tot afwijzing van de klacht geoordeeld dat die regels niet onder die verdragsbepaling vallen. Hoewel het Gerecht een dergelijke substantiële wijziging van het standpunt van de Commissie aanvaardde, was het van oordeel dat die wijziging moet worden gemotiveerd, hetgeen in casu niet was gebeurd.

. Het Gerecht toetste ook de juistheid van beschikkingen tot afwijzing van een klacht. In wezen moest worden onderzocht of de Commissie kon concluderen dat de klacht moest worden afgewezen omdat er onvoldoende communautair belang bestond bij een verder onderzoek van de zaak of omdat niet was voldaan aan de voorwaarden voor toepassing van de mededingingsregels van het EG-Verdrag.

In het arrest *Métropole télévision/Commissie* stelde het Gerecht niet alleen de ontoereikende motivering vast op grond waarvan de handeling moest worden nietig verklaard, maar stelde het ook vast dat de Commissie de op haar rustende verplichtingen had geschonden doordat zij had verzuimd, in het kader van een onderzoek van een klacht wegens een inbreuk op artikel 81 EG het eventuele voortduren van de mededingingsbeperkende gevolgen van de gestelde met die bepaling strijdige praktijken en de invloed daarvan op de betrokken markt te beoordelen.

. In de reeds aangehaalde arresten *Trabisco/Commissie* en *Sodima/Commissie* ten slotte, besliste het Gerecht dat hoewel de Commissie binnen een redelijke termijn moet beslissen op een klacht op grond van artikel 3 van verordening nr. 17, de overschrijding van die termijn — gesteld al dat die

vaststaat — op zich niet noodzakelijkerwijs de nietigverklaring van de bestreden beschikking rechtvaardigt. Ter zake van de toepassing van de mededingingsregels kan de overschrijding van de redelijke termijn enkel een reden voor nietigverklaring van een beschikking houdende vaststelling van een inbreuk zijn, wanneer is aangetoond dat door de schending van dit beginsel inbreuk is gemaakt op de rechten van de verdediging van de betrokken ondernemingen. Buiten dit specifieke geval heeft de niet-nakoming van de verplichting om binnen een redelijke termijn te beslissen, geen gevolgen voor de geldigheid van de administratieve procedure op grond van verordening nr. 17. Derhalve faalde het middel betreffende de onredelijk lange duur van de administratieve procedure voor de Commissie.

g) *Vaststelling van het bedrag van de geldboeten*

In 1998 stelde de Commissie richtsnoeren vast voor de berekening van geldboeten die uit hoofde van artikel 15, lid 2, van verordening nr. 17, respectievelijk artikel 65, lid 5, van het EGKS-Verdrag worden opgelegd (PB C 9, blz. 3). De eerste gevallen van toepassing daarvan werden thans aan het Gerecht voorgelegd.

Nadat British Sugar bij beschikking van de Commissie¹⁶ een geldboete van 39,6 miljoen ECU was opgelegd wegens een inbreuk op artikel 81, lid 1, EG op de industrie- en kleinhandelssuikermarkten, stelde zij voor het Gerecht dat het door de richtsnoeren ingevoerde begrip verzwarende omstandigheden niet in overeenstemming is met artikel 15, lid 2, van verordening nr. 17. In het reeds aangehaalde arrest van 12 juli 2001, *Tate & Lyle e.a./Commissie*, achtte het Gerecht dat argument ongegrond. De wijze waarop de Commissie geldboeten vaststelt, waarbij eerst de zwaarte van de inbreuk alleen wordt beoordeeld op basis van de specifieke elementen van de inbreuk, en de beoordeling van de zwaarte daarna wordt aangepast aan de specifieke omstandigheden van de betrokken onderneming, waarbij zij niet alleen eventuele verzwarende omstandigheden, maar in voorkomend geval ook verzachtende omstandigheden in acht neemt, is volstrekt niet in strijd met de letter en de geest van artikel 15, lid 2, van verordening nr. 17. In het kader van inbreuken waarbij verschillende ondernemingen betrokken zijn, kan aldus bij de beoordeling van de zwaarte van de inbreuk rekening worden gehouden met de verschillende rol van elke onderneming en met haar houding tegenover de Commissie in de loop van de procedure.

¹⁶

Zie voetnoot 11.

Een onderneming kan met de Commissie samenwerken. Voor die samenwerking kan zij worden beloond overeenkomstig de mededeling van de Commissie betreffende het niet opleggen of verminderen van geldboeten in zaken betreffende mededingingsregelingen (PB 1996, C 207, blz. 4).

De omvang van de samenwerking, de kwalificatie daarvan en de daadwerkelijke inaanmerkingneming ervan wanneer de Commissie het bedrag van de geldboete vaststelt, kan evenwel aanleiding geven tot betwisting, zoals blijkt uit de zaken die hebben geleid tot het reeds aangehaalde arrest *Tate & Lyle e.a./Commissie* — waarin het Gerecht van oordeel was, dat de Commissie de omvang van de medewerking van Tate & Lyle onjuist had beoordeeld — en tot de arresten van 13 december 2001, *Krupp Thyssen Stainless en Acciai speciali Terni/Commissie* (reeds aangehaald), en *Acerinox/Commissie* (T-48/98, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie).

In de laatste twee arresten was het Gerecht van oordeel dat de Commissie het beginsel van gelijke behandeling had geschonden door één van de in de mededeling genoemde criteria op discriminerende wijze toe te passen.

Het geschil was het gevolg van het feit dat de Commissie het bedrag van de aan verzoeksters opgelegde geldboete minder had verlaagd dan de geldboete van Usinor, de eerste onderneming die de vragen van de Commissie over de vermoedelijke inbreuk had beantwoord, omdat verzoeksters in vergelijking met het eerste antwoord geen enkel nieuw element hadden aangevoerd. In antwoord op een vraag van het Gerecht had de Commissie verklaard dat alle ondernemingen dezelfde vragenlijst hadden ontvangen.

Daar de Commissie niet had aangetoond dat verzoeksters kennis hadden van de inhoud van de antwoorden van Usinor, kon het feit alleen dat Usinor als eerste de gelaakte feiten had erkend, geen objectieve reden zijn om de betrokken ondernemingen verschillend te behandelen. De beoordeling van de mate waarin ondernemingen medewerking hebben verleend, kan immers niet afhankelijk zijn van louter toevallige factoren, zoals de volgorde waarin zij door de Commissie zijn ondervraagd.

h) Concentraties

Het Gerecht deed één zaak af betreffende concentraties van ondernemingen, en wel in het kader van de regels van het EGKS-Verdrag (arrest van 31 januari 2001, *RJB Mining/Commissie*, T-156/98, Jurispr. blz. II-337; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaken C-157/01 P en C-169/01 P). De zaak was het gevolg van de beschikking van de Commissie van 29 juli 1998¹⁷ waarbij overeenkomstig artikel 66 KS goedkeuring werd verleend voor de fusie van drie Duitse steenkolenproducenten, RAG Aktiengesellschaft (RAG), Saarbergwerke AG (SBW) en Preussag Anthrazit GmbH. De door RAG voor de aankoop van SBW te betalen prijs was vastgesteld op 1 DEM. De fusie maakte deel uit van het „kolencompromis”, gesloten tussen die drie producenten en de Duitse autoriteiten, waarin was voorzien in de verlening van staatssteun door de Duitse regering.

Alvorens de bestreden beschikking nietig te verklaren, overwoog het Gerecht, dat wanneer de Commissie een beschikking geeft over de verenigbaarheid van een concentratie tussen ondernemingen met de gemeenschappelijke markt, zij rekening moet houden met de gevolgen van staatssteun aan die ondernemingen voor de handhaving van een daadwerkelijke mededinging op te betrokken markt. Ofschoon de Commissie niet verplicht was vooraf in een formele beschikking de wettigheid te beoordelen van de veronderstelde steun, namelijk de voor de overname van SBW te betalen prijs, kon zij zich in het kader van een krachtens artikel 66, lid 2, KS verricht mededingingsonderzoek niet onttrekken aan een beoordeling van de vraag of en eventueel in welke mate de financiële en dus de commerciële macht van de gefuseerde eenheid is versterkt door de financiële ondersteuning in de vorm van die eventuele steun.

2. Steunmaatregelen van de staten

Het Gerecht deed uitspraak in beroepen tot nietigverklaring van beschikkingen op grond van de regels van het EG-Verdrag (arresten van 15 maart 2001, *Prayon-Rupel/Commissie*, T-73/98, Jurispr. blz. II-867, 4 april 2001, *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia/Commissie*, T-288/97, Jurispr. blz. II-1169, en 7 juni 2001, *Agrana Zucker und Stärke/Commissie*, T-187/99, Jurispr. blz. II-1587; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-321/01 P) en het

¹⁷ Beschikking van de Commissie van 29 juli 1998 houdende goedkeuring van de overname van Saarbergwerke AG en Preussag Anthrazit GmbH door RAG Aktiengesellschaft (zaak nr. IV/EGKS.1252 — RAG/Saarbergwerke AG/Preussag Anthrazit).

EGKS-Verdrag (arresten van 5 juni 2001, *ESF Elbe-Stahlwerke/Feralpi/Commissie*, T-6/99, Jurispr. blz. II-1523, en 12 juli 2001, *UK Coal/Commissie*, T-12/99 en T-63/99, Jurispr. blz. II-2153).

a) *Onderzoek door de Commissie*

Bij beschikking van 1 oktober 1997 besliste de Commissie dat de verlenging door de Duitse autoriteiten van de steunregeling voor investeringen in de nieuwe deelstaten, die zij voordien had goedgekeurd, een met de gemeenschappelijke markt onverenigbare steunregeling vormde. Eén van de begunstigden van deze verlenging, de Mitteldeutsche Erdoel-Raffinerie, die haar investeringsproject wegens niet aan haar toerekenbare omstandigheden niet binnen de door de oorspronkelijke steunregeling gestelde termijn had kunnen beëindigen, stelde een beroep in dat leidde tot het reeds aangehaalde arrest van 22 november 2001, *Mitteldeutsche Erdoel-Raffinerie/Commissie*, waarbij de bestreden beschikking nietig werd verklaard *voorzover zij verzoekster betreft*. Het Gerecht was immers van oordeel dat de Commissie, *wat verzoekster betreft*, niet had mogen concluderen dat de betrokken bepaling een *bijkomende* staatssteun inhield of met de gemeenschappelijke markt onverenigbaar was.

In zijn beoordeling wees het Gerecht erop, dat de Commissie in de beschikking waarmee zij haar onderzoek afsluit, kan vaststellen dat de toepassing van de aangemelde steunregeling in bepaalde gevallen een steunmaatregel oplevert en in andere gevallen niet, of die toepassing alleen voor bepaalde gevallen onverenigbaar kan verklaren met de gemeenschappelijke markt. Bij de uitoefening van haar ruime beoordelingsbevoegdheid kan zij meer in het bijzonder een onderscheid maken tussen de begunstigden van een aangemelde steunregeling, naargelang zij al dan niet bepaalde kenmerken vertonen of aan bepaalde voorwaarden voldoen. Het is ook mogelijk dat de Commissie niet mag volstaan met een algemene en abstracte analyse van de aangemelde steunregeling, maar ook het specifieke geval van één van de steunontvangers moet onderzoeken. In casu was een dergelijk onderzoek niet alleen noodzakelijk wegens de bijzonderheden van het geval, maar ook omdat de regering van de betrokken lidstaat gedurende de administratieve procedure uitdrukkelijk daarom had verzocht.

b) Inleiding van de formele onderzoeksprocedure

Omdat de Commissie had verzuimd de procedure van artikel 88, lid 2, EG in te leiden, verklaarde het Gerecht de beschikking waarbij zij verklaarde geen bezwaar te hebben tegen de steunverlening door de Bondsrepubliek Duitsland aan Chemische Werke Piesteritz, nietig (arrest van 15 maart 2001, *Prayon-Rupel/Commissie*, reeds aangehaald). De voorwaarden voor inleiding van die procedure werden verduidelijkt.

Volgens vaste rechtspraak is de procedure van artikel 88, lid 2, EG onontbeerlijk wanneer de Commissie op ernstige moeilijkheden stuit bij de beoordeling van de verenigbaarheid van een steunmaatregel met de gemeenschappelijke markt. De Commissie kan zich dus slechts tot de inleidende fase van artikel 88, lid 3, EG beperken en zich in positieve zin uitspreken over een aangemelde overheidsmaatregel, indien zij na een eerste onderzoek tot de conclusie komt, dat deze maatregel niet als steun in de zin van artikel 87, lid 1, EG kan worden aangemerkt, of dat het gaat om een steunmaatregel die verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt. Is de Commissie na dit eerste onderzoek echter tot de tegenovergestelde conclusie gekomen, of heeft zij geen oplossing gevonden voor de bij de beoordeling van de betrokken maatregel gerezen moeilijkheden, dan moet de instelling alle nodige informatie inwinnen en daartoe de procedure van artikel 88, lid 2, EG openen.

Wanneer de Commissie op grond van de feitelijke en juridische gegevens van de zaak beslist, of de problemen waarmee de beoordeling van de verenigbaarheid van de steunmaatregel zijn gepaard gegaan, de inleiding van die procedure noodzakelijk maken, moet zij aan drie criteria voldoen.

In de eerste plaats beperkt artikel 88 EG de bevoegdheid van de Commissie om zich aan het einde van de inleidende fase uit te spreken over de verenigbaarheid van een steunmaatregel met de gemeenschappelijke markt, tot de maatregelen die geen ernstige moeilijkheden doen rijzen, zodat dit criterium andere overwegingen uitsluit. De Commissie kan dus niet weigeren de formele onderzoeksprocedure te openen met een beroep op andere omstandigheden zoals het belang van derden, overwegingen van proceseconomie of eender welke andere administratieve opportuniteitsoverweging.

In de tweede plaats is de Commissie bij ernstige moeilijkheden gehouden de formele procedure te openen en beschikt zij daartoe niet over een discretionaire bevoegdheid. Hoewel haar bevoegdheid om te beslissen deze procedure in te leiden een gebonden bevoegdheid is, beschikt de Commissie toch over een

bepaalde beoordelingsmarge om de omstandigheden van de zaak vast te stellen en te onderzoeken, om uit te maken of zij ernstige moeilijkheden doen rijzen. Overeenkomstig het oogmerk van artikel 88, lid 3, EG en de op haar rustende verplichting van behoorlijk bestuur kan de Commissie met name contact opnemen met de aanmeldende staat of met derden om de eventueel gerezen ernstige moeilijkheden in de loop van de inleidende fase op te lossen.

In de derde plaats is het begrip ernstige moeilijkheden een objectief begrip. Of dergelijke moeilijkheden zich hebben voorgedaan, moet zowel aan de hand van de omstandigheden waarin de bestreden handeling is vastgesteld als van de inhoud ervan objectief worden beoordeeld, waarbij de motivering van de beschikking moet worden gerelateerd aan de gegevens waarover de Commissie beschikte toen zij zich uitsprak over de verenigbaarheid van de omstreden steunmaatregelen met de gemeenschappelijke markt. Daaruit volgt dat de wettigheidstoetsing door de gemeenschapsrechter inzake het bestaan van ernstige moeilijkheden uiteraard verder gaat dan het vaststellen van een kennelijke beoordelingsfout.

In casu kon verzoekster het bestaan van ernstige moeilijkheden bewijzen aan de hand van een reeks van overeenstemmende aanwijzingen, namelijk de ontoereikende informatie waarover de Commissie beschikte en het feit dat de handelwijze van de Commissie, zowel wat de duur van de administratieve procedure als de omstandigheden daarvan betreft, aanzienlijk verder ging dan normalerwijs voor een inleidend onderzoek in het kader van artikel 88, lid 3, EG noodzakelijk is.

c) *Onderscheid tussen nieuwe en bestaande steunmaatregelen*

Bij het reeds aangehaalde arrest van 4 april 2001, *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia/Commissie*, bevestigde het Gerecht de oplossing van het arrest van 15 juni 2000, *Alzetta e.a./Commissie* (T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97—T-607/97, T-1/98, T-3/98—T-6/98 en T-23/98, Jurispr. blz. II-2319¹⁸; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-298/00 P).

Bij wetten van de Italiaanse regio Friuli-Venezia Giulia van 1981 en 1985 waren regelingen ingevoerd voor financiële steun aan plaatselijke ondernemingen voor goederenvervoer over de weg, die niet bij de Commissie waren aangemeld. In 1997 verklaarde de Commissie bij beschikking de steun aan ondernemingen die

¹⁸ Dit arrest is besproken in het Jaarverslag 2000.

internationaal vervoer verrichten en de vanaf 1 juli 1990 verleende subsidies aan ondernemingen die plaatselijk, streek- of nationaal vervoer verrichten onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt, en gelastte zij de terugvordering daarvan.

Het Gerecht herhaalde wat het in het reeds aangehaalde arrest *Alzetta e.a./Commissie* had beslist: een steunregeling op een markt die aanvankelijk niet openstond voor concurrentie moet bij de liberalisering van die markt als een bestaande steunregeling worden aangemerkt, aangezien zij ten tijde van de instelling ervan niet viel binnen de werkingssfeer van artikel 87, lid 1, EG, dat enkel van toepassing is op sectoren die ontstaan voor concurrentie.

Daar de cabotagemarkt slechts per 1 juli 1990 is geliberaliseerd, moet de overeenkomstig de regelingen van 1981 en 1985 verleende steun aan ondernemingen die uitsluitend plaatselijk, streek- of nationaal vervoer verrichten, als een bestaande steunmaatregel worden aangemerkt en kan hij in voorkomend geval alleen voor de toekomst onverenigbaar worden verklaard.

Daar de sector internationaal goederenvervoer over de weg vanaf 1969 is opengesteld voor concurrentie, moeten omgekeerd de steunregelingen voor deze sector, die in 1981 en 1985 zijn ingevoerd, worden aangemerkt als nieuwe steunregelingen waarvoor derhalve de in artikel 88, lid 3, EG bedoelde aanmeldingsplicht gold.

De bestreden beschikking werd derhalve nietig verklaard voorzover de Commissie de vanaf 1 juli 1990 uitgekeerde steun aan ondernemingen die uitsluitend plaatselijk, streek- of nationaal vervoer verrichten, onwettig verklaarde en de terugvordering van die steun gelastte.

Daar bij het Hof zowel beroep is ingesteld tot nietigverklaring van de beschikking die in deze zaak aan de orde was (door de Italiaanse Republiek, zaak C-372/97), als hogere voorziening tegen die twee arresten van het Gerecht, zal het Hof het laatste woord hebben over de aldus beslechte rechtsvraag.

In het reeds aangehaalde arrest van 7 juni 2001, *Agrana Zucker und Stärke/Commissie*, wordt eraan herinnerd dat indien de Commissie binnen twee maanden na ontvangst van de complete aanmelding van een voorgenomen nieuwe steunmaatregel niet heeft gereageerd, de betrokken lidstaat het voornemen tot uitvoering kan brengen, mits hij de Commissie daarvan tevoren op de hoogte stelt, waarna deze steunmaatregel onder de regeling voor bestaande steunmaatregelen komt te vallen. Deze verplichting tot aanmelding

strekt ertoe, in het belang van de belanghebbenden en de nationale rechters het tijdstip vast te leggen waarna de steun onder de regeling voor bestaande steunmaatregelen valt. Wanneer de verplichting tot aanmelding niet is nagekomen, kan de betrokken steun niet als een bestaande steunmaatregel worden beschouwd.

d) *Afwijkingen van het verbod*

De beoordeling van de afwijkingen van het principiële verbod in het EG-Verdrag (met name arrest van 7 juni 2001, *Agrana Zucker und Stärke/Commissie*, reeds aangehaald) bevestigt de reeds eerder gegeven oplossingen.

In het kader van het EGKS-Verdrag daarentegen werd de uitlegging van de regels betreffende steunmaatregelen in de kolensector verduidelijkt in het geschil tussen UK Coal (voorheen RJB Mining) en de Commissie.

Op 9 september 1999 wees het Gerecht een *tussenarrest RJB Mining/Commissie* (T-110/98, Jurispr. blz. II-2585)¹⁹ dat beperkt was tot twee rechtsvragen die RJB Mining had opgeworpen in haar beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie waarbij goedkeuring werd verleend voor financiële steun van de Bondsrepubliek Duitsland ten behoeve van de kolenindustrie in 1997. Die vragen luiden, of de Commissie krachtens beschikking nr. 3632/93/EGKS van de Commissie²⁰ a posteriori goedkeuring kan verlenen voor steun die reeds betaald is zonder haar voorafgaande goedkeuring, en of de Commissie ingevolge artikel 3 van die beschikking steun voor de bedrijfsvoering kan goedkeuren op de enkele voorwaarde dat deze steun de begunstigde ondernemingen in staat stelt hun productiekosten te verlagen en de degressie van de steunmaatregelen te verzekeren, ook wanneer het voor hen redelijkerwijs niet mogelijk is binnen een afzienbare termijn de economische rentabiliteit te verzekeren.

¹⁹ Dit arrest is besproken in het Jaarverslag 1999.

²⁰ Beschikking nr. 3632/93/EGKS van de Commissie van 28 december 1993 tot vaststelling van een communautaire regeling voor de steunmaatregelen van de lidstaten ten behoeve van de kolenindustrie (PB L 329, blz. 12).

In het reeds aangehaalde arrest van 12 juli 2001, *UK Coal/Commissie*, gaf het Gerecht op die twee vragen, die opnieuw werden gesteld in het kader van beroepen tot nietigverklaring van beschikkingen van de Commissie waarbij goedkeuring werd verleend voor financiële steun van de Bondsrepubliek Duitsland ten behoeve van de kolenindustrie in 1998 en 1999, hetzelfde antwoord.

Het Gerecht verwierp dan ook het middel dat zonder voorafgaande goedkeuring verleende steun niet met terugwerkende kracht mag worden goedgekeurd. Het verwierp ook het middel dat de Commissie niet bevoegd was omdat de Bondsrepubliek Duitsland bepaalde financiële steunmaatregelen te laat had aangemeld. Het Gerecht overwoog dienaangaande dat de in beschikking nr. 3632/93 vastgestelde aanmeldingstermijn slechts een gewone procedurele termijn van indicatieve aard is.

Het antwoord op de tweede vraag vergt, dat eraan wordt herinnerd dat artikel 3 van beschikking nr. 3632/93 bepaalt, dat lidstaten die voornemens zijn in de loop van de jaren 1994 tot en met 2002 aan kolenmijnondernemingen *steun voor de bedrijfsvoering* te verlenen, de Commissie vooraf „een plan voor de modernisering, rationalisering en herstructurering [moeten voorleggen] *dat gericht is op de verbetering van de economische rentabiliteit van deze ondernemingen* door verlaging van de productiekosten”.

Het Gerecht stelde vast, dat in tegenstelling tot de door verzoekster verdedigde uitlegging geen enkele bepaling van beschikking nr. 3632/93 uitdrukkelijk voorschrijft dat de toekenning van steun voor de bedrijfsvoering strikt moet worden voorbehouden aan ondernemingen die een redelijke kans hebben om op lange termijn economisch rendabel te worden in die zin dat zij in staat moeten zijn de mededinging op de wereldmarkt op eigen kracht het hoofd te bieden. Zij eisen immers slechts „verbetering” van de economische levensvatbaarheid. Daaruit volgt dat de *verbetering van de economische levensvatbaarheid van een bepaalde onderneming noodzakelijkerwijs beperkt is tot een vermindering van haar gebrek aan rentabiliteit en competitiviteit*.

Verder diende het Gerecht het begrip „degressie van de steunmaatregelen” uit te leggen, één van de doelstellingen van beschikking nr. 3632/93. In dat verband beklemtoonde het Gerecht, dat steun voor de bedrijfsvoering volgens artikel 3, lid 1, van beschikking nr. 3632/93 enkel is bestemd ter dekking van het verschil tussen de productiekosten en de verkoopprijs op de wereldmarkt. Volgens artikel 3, lid 2, van de beschikking kan dergelijke steun slechts worden goedgekeurd wanneer de begunstigde ondernemingen een, zij het trendmatige,

verlaging van hun productiekosten doorvoeren. In die context bepaalt artikel 2, lid 1, eerste streepje, van de beschikking dat „een van de [te verwezenlijken] doelstellingen” „de degressie van de steunmaatregelen”, „in het licht van de kolenprijzen op de internationale markten” is. Bij de uitlegging van artikel 2, lid 1, van de beschikking moet rekening worden gehouden met de economische werkelijkheid, namelijk het structurele gebrek aan rentabiliteit van de communautaire kolenindustrie, met het oog waarop de beschikking is vastgesteld. Aangezien de instellingen van de Gemeenschap noch de lidstaten noch de betrokken ondernemingen aanmerkelijke invloed hebben op de prijs op de wereldmarkt, kan de Commissie niet worden verweten dat zij, wat de degressie van de steun aan de kolensector betreft, vooral belang heeft gehecht aan daling van de productiekosten, omdat elke daling daarvan tot gevolg heeft dat minder steun nodig is dan wanneer die daling niet zou hebben plaatsgevonden, ongeacht de ontwikkeling van de prijzen op de wereldmarkt.

Ten slotte werd de grief afgewezen dat de Commissie bij de beoordeling van de steun van de Bondsrepubliek Duitsland aan de kolenindustrie in 1998 en 1999 onvoldoende rekening had gehouden met de vraag of de fusie van de drie Duitse kolenproducenten²¹ niet-aangemelde steun behelsde. Volgens het Gerecht had de Commissie geen kennelijke beoordelingsfout gemaakt door de steunmaatregelen goed te keuren.

e) *De verplichting tot terugvordering*

De verplichting tot terugvordering van steun die onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt is verklaard, werd onderzocht in de reeds aangehaalde arresten van 4 april 2001, *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia/Commissie*, en 7 juni 2001, *Agrana Zucker und Stärke/Commissie*. Inzake de verplichting tot terugvordering verdient evenwel het arrest van 5 juni 2001, *ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi/Commissie*, bijzondere vermelding. Het Gerecht komt immers slechts zelden tot de vaststelling dat het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen zich verzet tegen terugvordering van een steunelement van de begunstigde.

²¹ De beschikking houdende goedkeuring van deze fusie is nietig verklaard bij arrest van 31 januari 2001, *RJB Mining/Commissie* (T-156/98, reeds aangehaald).

In het arrest besliste het Gerecht dat het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen zich ertegen verzet, dat de Commissie de terugbetaling gelast van steun waarvan zij op grond van inlichtingen van derden *meerdere jaren na de goedkeuring van de betrokken steun* de verenigbaarheid daarvan met de gemeenschappelijke markt voor kolen en staal opnieuw heeft onderzocht en heeft vastgesteld dat het daarmee onverenigbaar is.²²

3. Handelspolitieke beschermingsmaatregelen

Het Gerecht wees verschillende arresten inzake de antidumpingregeling (arresten van 5 april 2001, *Bic e.a./Raad*, T-82/00, Jurispr. blz. II-1241, en 20 juni 2001, *Euroalliages/Commissie*, reeds aangehaald) en de antisubsidieregeling (arrest van 19 september 2001, *Mukand e.a./Raad*, reeds aangehaald).

In het arrest *Euroalliages/Commissie*, waarbij een beroep tot nietigverklaring van een besluit van de Commissie tot beëindiging van een antidumpingprocedure²³ werd verworpen, legde het Gerecht de bepalingen van verordening (EG) nr. 384/96 van de Raad van 22 december 1995 betreffende beschermende maatregelen tegen invoer met dumping uit landen die geen lid zijn van de Europese Gemeenschap (PB 1996, L 56, blz. 1) uit, waarin is bepaald onder welke voorwaarden antidumpingmaatregelen kunnen worden gehandhaafd na het verstrijken van vijf jaar nadat zij zijn ingesteld (artikel 11, lid 2).

Volgens het Gerecht is de regel dat informatie die betrekking heeft op een na het onderzoektijdvak volgende periode, normaal niet in aanmerking wordt genomen, van toepassing op nieuwe onderzoeken bij het vervallen van een maatregel. Het Gerecht beklemtoonde, dat de uitzondering op die regel die is erkend in het arrest van het Gerecht van 11 juli 1996, *Sinochem/Raad* (T-161/94, Jurispr. blz. II-695), alleen het geval betreft dat feiten die zich na het onderzoektijdvak hebben voorgedaan nieuwe ontwikkelingen aan het licht brengen op grond waarvan de instelling of handhaving van antidumpingrechten kennelijk misplaatst zou zijn. Dit houdt in dat feiten die zich na het

²² In dit arrest verduidelijkte het Gerecht ook de werkingssfeer van de regels betreffende staatssteun in het EGKS-Verdrag.

²³ Besluit 1999/426/EG van de Commissie van 4 juni 1999 tot beëindiging van de antidumpingprocedure met betrekking tot de invoer van ferrosilicium uit Egypte en Polen (PB L 166, blz. 91).

onderzoekstijdvak hebben voorgedaan, niet in aanmerking mogen worden genomen *voor* de handhaving van antidumpingrechten.

In het reeds aangehaalde arrest *Mukand e.a./Raad* verklaarde het Gerecht verordening (EG) nr. 2450/98 van de Raad van 13 november 1998 tot instelling van een definitief compenserend recht op de invoer van roestvrijstalen staven van oorsprong uit India en tot definitieve invordering van het voorlopige recht (PB L 304, blz. 1) nietig voorzover zij betrekking heeft op de importen in de Europese Gemeenschap van de producten vervaardigd door de vier verzoeksters.

Krachtens verordening (EG) nr. 2026/97 van de Raad van 6 oktober 1997 betreffende bescherming tegen invoer met subsidiëring uit landen die geen lid van de Europese Gemeenschap zijn (PB L 288, blz. 1) en de Overeenkomst inzake subsidies en compenserende maatregelen, gesloten binnen de Wereldhandelsorganisatie in het kader van de handelsbesprekingen van de Uruguayronde (PB 1994, L 336, blz. 156) kunnen compenserende rechten slechts worden opgelegd indien de importen die het voorwerp van de subsidies vormen een bedrijfstak van de Gemeenschap aanmerkelijke schade berokkenen, en schade veroorzaakt door andere factoren niet aan de betrokken importen wordt toegeschreven.

In casu was het Gerecht van oordeel, dat bij de beoordeling in de bestreden verordening van de schade en van het oorzakelijk verband tussen deze schade en de importen die het voorwerp vormen van de subsidies, een kennelijke fout was gemaakt. De Commissie en de Raad hadden immers geen rekening gehouden met een andere bekende factor dan de invoer met subsidie — een uniforme en consequente industriële praktijk van de communautaire producenten inzake prijzen, die objectief tot gevolg had, dat op de markten van de betrokken producten kunstmatige prijsverhogingen werden doorberekend — die terzelfder tijd de bedrijfstak van de Gemeenschap schade kon toebrengen.

4. Merkenrecht

Op het gebied van het merkenrecht zijn talrijke arresten gewezen met betrekking tot de beoordeling van de in verordening (EG) nr. 40/94²⁴ gestelde voorwaarden voor de inschrijving van een gemeenschapsmerk, weze het een

²⁴ Verordening (EG) nr. 40/94 van de Raad van 20 december 1993 inzake het Gemeenschapsmerk (PB 1994, L 11, blz. 1).

woordmerk²⁵, een driedimensionaal merk²⁶ of een beeldmerk²⁷. De afgedane zaken betroffen beslissingen van kamers van beroep van het BHIM waarbij inschrijving als merk werd geweigerd wegens het ontbreken van onderscheidend vermogen (artikel 7, lid 1, sub b, van verordening nr. 40/94) of wegens het beschrijvend karakter (artikel 7, lid 1, sub c, van verordening nr. 40/94) van de merken waarvoor om inschrijving was verzocht. Deze beide *absolute weigeringsgronden* kunnen slechts worden beoordeeld in verband met de waren en diensten waarvoor om inschrijving is verzocht.

²⁵ Arresten Gerecht van 31 januari 2001, *Taurus-Film/BHIM (Cine Action)* (T-135/99, Jurispr. blz. II-379), *Taurus-Film/BHIM (Cine Comedy)* (T-136/99, Jurispr. blz. II-397), *Wrigley/BHIM (DOUBLEMINT)* (T-193/99, Jurispr. blz. II-417; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-191/01 P), *Mitsubishi HiTec Paper Bielefeld/BHIM (Giroform)* (T-331/99, Jurispr. blz. II-433), *Sunrider/BHIM (VITALITE)* (T-24/00, Jurispr. blz. II-449), 5 april 2001, *Bank für Arbeit und Wirtschaft/BHIM (EASYBANK)* (T-87/00, Jurispr. blz. II-1259), 7 juni 2001, *DKV/BHIM (EuroHealth)* (T-359/99, Jurispr. blz. II-1645), 14 juni 2001, *Telefon & Buch/BHIM (UNIVERSALTELEFONBUCH en UNIVERSAL-KOMMUNIKATIONSVERZEICHNIS)* (T-357/99 en T-358/99, Jurispr. blz. II-1705; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-326/01 P), 3 oktober 2001, *Zapf Creation/BHIM (New Born Baby)* (T-140/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-498/01 P), en 11 december 2001, *Erpo Möbelwerk/BHIM (DAS PRINZIP DER BEQUEMLICHKEIT)* (T-138/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie).

²⁶ Arresten van 19 september 2001 in de „tablettenzaken”, *Henkel/BHIM (rood en wit gekleurde rechthoekige tabletten)*, T-335/99 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-456/01 P), *Henkel/BHIM (groen en wit gekleurde rechthoekige tabletten)*, T-336/99 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-457/01 P), *Henkel/BHIM (rood en wit gekleurde ronde tabletten)*, T-337/99, *Procter & Gamble/BHIM (wit en lichtgroen gekleurde vierkante tabletten)*, T-117/00 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-468/01 P), *Procter & Gamble/BHIM (witte, lichtgroen gespikkelde vierkante tabletten)*, T-118/00 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-469/01 P), *Procter & Gamble/BHIM (witte, geel en blauw gespikkelde vierkante tabletten)*, T-119/00 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-470/01 P), *Procter & Gamble/BHIM (witte, blauw gespikkelde vierkante tabletten)*, T-120/00 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-471/01 P), *Procter & Gamble/BHIM (witte, blauw en groen gespikkelde vierkante tabletten)*, T-121/00 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-472/01 P), *Procter & Gamble/BHIM (vierkante tabletten met inzetstuk)*, T-128/00 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-473/01 P), *Procter & Gamble/BHIM (rechthoekige tabletten met inzetstuk)*, T-129/00 (hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-474/01 P), alle nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie.

²⁷ Arrest van 19 september 2001, *Henkel/BHIM (beeld van detergent)* (T-30/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), die deel uitmaakt van de „tablettenzaken”.

Zonder aanspraak te maken op volledigheid kan worden opgemerkt dat het Gerecht beslissingen van de kamers van beroep van het BHIM bevestigde waarbij wegens het beschrijvend karakter de inschrijving als gemeenschapsmerk werd geweigerd van de woorden Cine Action, voor diensten die concreet en direct de waar „actiefilm” of de productie of overbrenging hiervan betreffen, Cine Comedy, voor diensten die concreet en direct de waar „komische film” of de productie of overbrenging hiervan betreffen, Giroform, voor een set papier met doorschrijfkaracteristiek, en UNIVERSALTELEFONBUCH en UNIVERSAL-KOMMUNIKATIONS-VERZEICHNIS, voor telefoon- of communicatiegidsen met een universele opzet.

Anders dan de kamers van beroep van het BHIM was het Gerecht daarentegen van oordeel dat de woorden VITALITE, voor voedingsmiddelen voor baby's of minerale en gazeuse wateren, DOUBLEMINT, voor bepaalde producten met een muntsmaak, EASYBANK, voor de diensten van een on-linebank, EuroHealth, voor diensten behorend tot de categorie „financiële zaken”, of de woordcombinaties New Born Baby, voor poppen voor speeldoeleinden en accessoires voor deze poppen in de vorm van speelgoed, en DAS PRINZIP DER BEQUEMLICHKEIT, voor voertuigen en onderdelen daarvan alsmede voor woonkamer- en kantoormeubelen, geen beschrijvend karakter hebben.

In de „tablettenzaken” kon het Gerecht voor het eerst de wettigheid nagaan van beslissingen van de kamers van beroep van het BHIM waarbij het ontbreken van onderscheidend vermogen werd vastgesteld van een beeldmerk (zaak T-30/00) en van driedimensionale merken bestaande uit de vorm van de waar en, naar gelang van het geval, de kleurstelling of het motief van was- en afwasmiddelen.

Dienaangaande overwoog het Gerecht dat blijkens artikel 4 van verordening nr. 40/94 zowel de vorm van de waar als de kleuren tekens zijn die een gemeenschapsmerk kunnen vormen. Dat een categorie tekens algemeen geschikt is om een merk te vormen, impliceert evenwel niet dat deze tekens noodzakelijkerwijs onderscheidend vermogen hebben voor een bepaalde waar of dienst.

In tien van de betrokken arresten was het Gerecht ook van oordeel, dat artikel 7, lid 1, sub b, van verordening nr. 40/94 geen onderscheid maakt tussen de verschillende categorieën merken. De criteria ter beoordeling van het onderscheidend vermogen van driedimensionale merken bestaande uit de vorm van de waar zelf, verschillen dus niet van de voor andere categorieën merken te hanteren criteria. Het Gerecht preciseerde, dat bij de toepassing van deze criteria in aanmerking dient te worden genomen dat de perceptie van de

doelgroep in het geval van een driedimensionaal merk bestaande uit de vorm en de kleuren van de waar zelf, niet noodzakelijkerwijs dezelfde is als in het geval van een woordmerk, een beeldmerk of een driedimensionaal merk dat niet uit de vorm van de waar bestaat. Terwijl het publiek de gewoonte heeft deze laatste merken onmiddellijk als identificatietekens van de waar op te vatten, is dit immers niet noodzakelijkerwijs het geval wanneer het teken samenvalt met het voorkomen van de waar zelf.

Ten slotte overwoog het Gerecht in het arrest van 19 september 2001, *Henkel/BHIM (beeld van detergent)*, dat betrekking had op een beeldmerk bestaande uit de getrouwe weergave van de waar zelf, dat de beoordeling van het onderscheidend vermogen in het geval van een driedimensionaal merk bestaande uit de aanbiedingsvorm van de waar zelf, geen ander resultaat zal opleveren dan in het geval van een beeldmerk bestaande uit de waarheidsgetrouwe weergave van de waar zelf.

. Het geschil tussen Kik, ondersteund door de Helleense Republiek, en het BHIM betreffende de wettigheid van de taalregeling van verordening nr. 40/94 is beslecht door de verwerping van het beroep (arrest van 12 juli 2001, *Kik/BHIM*, T-120/99, Jurispr. blz. II-2235; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-361/01 P). Het Gerecht (een kamer bestaande uit vijf rechters) was immers van oordeel dat de verplichting van degene die om de inschrijving van een gemeenschapsmerk verzoekt om een „tweede taal” op te geven als eventuele taal in procedures betreffende oppositie, vervallen- en nietigverklaring, het discriminatieverbod niet schendt.

. Deze rubriek wordt afgesloten met het arrest van 15 november 2001, *Signal Communications/BHIM (TELEYE)* (T-128/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), dat bijzonder is doordat het betrekking heeft op een aspect dat verband houdt met de inschrijvingsprocedure die gepaard gaat met een beroep op de voorrang van een eerdere aanvraag. In casu vernietigde het Gerecht de beslissing van de kamer van beroep van het BHIM waarbij een verzoek om verbetering van een aanvraag van een gemeenschapsmerk was afgewezen, op grond dat de verbetering geen misbruik opleverde en geen wezenlijke wijziging van het merk betekende.

5. Toegang tot documenten van de Raad en de Commissie

Het Gerecht deed drie uitspraken over de voorwaarden waaronder het publiek toegang heeft tot documenten van de Raad en de Commissie [arresten van 12 juli 2001, *Mattila/Raad en Commissie*, T-204/99, Jurispr. blz. II-2265

(hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-353/01 P), 10 oktober 2001, *British American Tobacco International (Investments)/Commissie*, T-111/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, en 11 december 2001, *Petrie e.a./Commissie*, T-191/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie] volgens de teksten die van kracht waren vóór de vaststelling van verordening (EG) nr. 1049/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2001 inzake de toegang van het publiek tot documenten van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie²⁸ (PB L 145, blz. 43). Op 6 december 1993 hadden de Raad en de Commissie een gedragscode inzake de toegang van het publiek tot documenten van de Raad en de Commissie goedgekeurd (PB L 340, blz. 41). Voor de tenuitvoerlegging van de beginselen van die gedragscode stelde de Raad op 20 december 1993 besluit 93/731/EG vast, betreffende toegang van het publiek tot documenten van de Raad (PB L 340, blz. 43). Op 8 februari 1994 stelde de Commissie besluit 94/90/EGKS, EG, Euratom vast, inzake de toegang tot documenten van de Commissie (PB L 46, blz. 58).

. Bij het reeds aangehaalde arrest *British American Tobacco International (Investments)/Commissie* verklaarde het Gerecht de beschikking van de Commissie nietig, waarbij een verzoek om toegang tot bepaalde notulen van het Accijnscomité, voorgezeten door de Commissie en bestaande uit vertegenwoordigers van de lidstaten, gedeeltelijk was afgewezen. In casu diende het Gerecht te beslissen of de Commissie op grond van de facultatieve uitzondering betreffende de geheimhouding van haar beraadslagingen mocht weigeren de identiteit bekend te maken van de delegaties die tijdens de vergaderingen waarop de betrokken notulen betrekking hadden, een standpunt hadden ingenomen over de belastingregeling voor geëxpandeerde tabak.

Om de zaak in staat van wijzen te brengen had het Gerecht de Commissie verzocht, de betrokken notulen over te leggen, opdat het de inhoud ervan zou kunnen onderzoeken. Overeenkomstig artikel 67, lid 3, derde alinea, van het Reglement voor de procesvoering, waarvan sinds de inwerkingtreding per 1 februari 2001 voor het eerst gebruik werd gemaakt, zijn die documenten niet aan verzoekster meegedeeld.

Met betrekking tot de grond van de zaak was het Gerecht van oordeel, dat de beraadslagingen van het Accijnscomité moeten worden geacht van de Commissie te zijn. De enkele omstandigheid dat de betrokken documenten betrekking hebben op beraadslagingen volstaat echter niet om de toepassing van de

²⁸

Verordening nr. 1049/2001 is van toepassing sinds 3 december 2001.

uitzondering betreffende de geheimhouding van de beraadslagingen te rechtvaardigen. In elk geval moeten immers de belangen van de burger en van de Commissie worden afgewogen, rekening houdend met de inhoud van het betrokken document.

In casu stelde het Gerecht vast, dat de notulen betrekking hebben op beraadslagingen die afgerond waren toen British American Tobacco International (Investments) om toegang verzocht. Het onthullen van de identiteit van de in die documenten vermelde delegaties kon dus geen ongunstige invloed meer hebben op het goede verloop van de beraadslagingen van het comité en met name op het doeltreffend formuleren, door de lidstaten, van hun standpunten met betrekking tot de belastingregeling voor geëxpandeerde tabak. Derhalve kon de aangevoerde reden niet rechtvaardigen dat het belang van de Commissie om de geheimhouding van de beraadslagingen van het comité te beschermen ten koste ging van het belang van verzoekster.

. Hoewel de Raad en de Commissie niet de mogelijkheid hadden overwogen om overeenkomstig de regel van het arrest van 19 juli 1999, *Hautala/Raad* (T-14/98, Jurispr. blz. II-2489; in hogere voorziening bevestigd bij arrest Hof van 6 december 2001, *Raad/Hautala*, C-353/99 P, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), gedeeltelijk toegang tot documenten te verlenen, heeft het Gerecht in het reeds aangehaalde arrest *Mattila/Raad en Commissie* de besluiten van die twee instellingen om toegang tot de betrokken documenten te weigeren, niet nietig verklaard. Het Gerecht kwam tot die conclusie na te hebben overwogen dat gelet op het feit dat de overlegging van delen van documenten die geen reële informatie bevatten, voor verzoeker niet van nut zou zijn, en op de aard van de betrokken documenten, het onderzoek door de instellingen hoe dan ook niet tot het toestaan van gedeeltelijke toegang zou hebben geleid. Dat de verwerende instellingen de mogelijkheid van het verlenen van gedeeltelijke toegang niet hebben onderzocht, had in de bijzondere omstandigheden van het geval geen invloed op hun uiteindelijke oordeel.

. In het reeds aangehaalde arrest *Petrie e.a./Commissie* ten slotte heeft het Gerecht eens te meer geoordeeld dat de Commissie zich op de auteursregel mag beroepen om toegang tot door derden opgestelde documenten te weigeren. Daarin werd ook overwogen, dat de weigering om toegang te verlenen tot aanmaningsbrieven en met redenen omklede adviezen aan een lidstaat in het kader van een niet-nakomingsprocedure gerechtvaardigd is door de bescherming van het algemeen belang inzake inspectie- en enquêteactiviteiten en gerechtelijke procedures. Daar de bestreden beschikking gemotiveerd en gegrond was, werd het beroep verworpen.

6. Douanegeschillen

Behalve de tariefindeling van bepaalde goederen (arrest van 13 februari 2001, *Hewlett Packard France en Hewlett Packard Europe/Commissie*, T-133/98 en T-134/98, Jurispr. blz. II-613) stond eens te meer de gemeenschapsregeling betreffende de modaliteiten voor de kwijtschelding van invoerrechten²⁹ en betreffende de niet-inning van douanerechten centraal in verschillende zaken.

Dienaangaande zij eraan herinnerd, dat volgens artikel 13, lid 1, van verordening nr. 1430/79 en artikel 905, lid 1, van verordening (EEG) nr. 2454/93 tot kwijtschelding van invoerrechten kan worden overgegaan indien de betrokkene het bestaan van een bijzondere situatie aantoonde alsmede het ontbreken van klaarblijkelijke nalatigheid of manipulatie van zijn kant.

In het arrest van 10 mei 2001, *Kaufring e.a./Commissie* (T-186/97, T-187/97, T-190/97—T-192/97, T-210/97, T-211/97, T-216/97—T-218/97, T-279/97, T-280/97, T-293/97 en T-147/99, Jurispr. blz. II-1337; de zogenoemde „Turkse televisiezaken”), werden dertien Europese importeurs die waren opgekomen tegen beschikkingen van de Commissie volgens welke verzoeken om kwijtschelding van invoerrechten die verschillende lidstaten bij de instelling hadden ingediend, niet gerechtvaardigd waren, in het gelijk gesteld. Die verzoeken waren ingediend nadat de Commissie de betrokken lidstaten had gelast de in het gemeenschappelijk douanetarief voorziene douanerechten na te vorderen van de ondernemingen die uit Turkije kleurentelevisies hadden ingevoerd waarvan de onderdelen van oorsprong uit derde landen noch in het vrije verkeer waren gebracht noch aan de compenserende heffing waren onderworpen.

Het Gerecht stelde de Commissie op twee punten in het ongelijk.

In de eerste plaats onderzocht het in alle zaken ambtshalve, of de Commissie verzoeksters' rechten van de verdediging had geëerbiedigd in het kader van de administratieve procedure die tot de vaststelling van de bestreden beschikkingen

²⁹ Met name artikel 13, lid 1, van verordening (EEG) nr. 1430/79 van de Raad van 2 juli 1979 betreffende terugbetaling of kwijtschelding van in- of uitvoerrechten (PB L 175, blz. 1), naderhand vervangen door artikel 239, lid 1, van verordening (EEG) nr. 2913/92 van de Raad van 12 oktober 1992 tot vaststelling van het communautair douanewetboek (PB L 302, blz. 1), zoals met name gepreciseerd bij artikel 905 van verordening (EEG) nr. 2454/93 van de Commissie van 2 juli 1993 houdende vaststelling van enkele bepalingen ter uitvoering van het douanewetboek (PB L 253, blz. 1).

had geleid. Het Gerecht concludeerde dat dit niet het geval was, daar duidelijk was dat geen van de verzoeksters vóór de vaststelling van de bestreden beschikkingen in staat was gesteld haar standpunt te bepalen en haar opvatting behoorlijk kenbaar te maken over de elementen waarop de Commissie haar vaststelling had gebaseerd, dat kwijschelding niet was gerechtvaardigd. Het beklemtoonde inzonderheid, dat gelet op de beoordelingsmarge waarover de Commissie beschikt wanneer zij een beschikking geeft overeenkomstig de algemene billijkheidsclausule van artikel 13 van verordening nr. 1430/79, de eerbiediging van het recht om te worden gehoord a fortiori dient te worden gegarandeerd in procedures betreffende de toepassing van die verordening. Dit geldt in het bijzonder wanneer de Commissie in het kader van de uitsluitende bevoegdheid waarover zij beschikt ingevolge artikel 905 van verordening nr. 2454/93, wil afwijken van het standpunt van de nationale autoriteit wat de vraag betreft, of is voldaan aan de voorwaarden van voornoemd artikel 13, en inzonderheid, of de betrokkene een klaarblijkelijke nalatigheid kan worden verweten.

In de tweede plaats onderzocht het Gerecht, of de Commissie in de bestreden beschikkingen mocht aannemen dat de kwijschelding van de rechten niet gerechtvaardigd was omdat niet was voldaan aan de voorwaarden van artikel 13, lid 1, van verordening nr. 1430/79 (bestaan van een bijzondere situatie en ontbreken van klaarblijkelijke nalatigheid of manipulatie van de kant van de betrokkene). Dienaangaande overwoog het, dat teneinde uit te maken of de omstandigheden van het concrete geval een bijzondere situatie opleveren, de Commissie de relevante feitelijke gegevens in hun geheel moet onderzoeken. In gevallen waarin kwijscheldingsverzoeken worden gestaafd door ernstige tekortkomingen van de overeenkomstsluitende partijen bij de toepassing van een overeenkomst waardoor de Gemeenschap wordt gebonden, brengt deze verplichting mee, dat de Commissie bij haar onderzoek van de gegrondheid van die verzoeken rekening houdt met alle feitelijke omstandigheden van de litigieuze invoer waarvan zij kennis heeft gekregen in de uitoefening van haar toezichthoudende en controlerende taak in het kader van de toepassing van die overeenkomst. Evenmin mag zij relevante inlichtingen buiten beschouwing laten waarvan zij in de uitoefening van haar taak kennis heeft gekregen en die, hoewel zij in het stadium van de nationale procedure niet in het administratieve dossier waren opgenomen, eventueel een kwijschelding ten gunste van de belanghebbenden hadden kunnen rechtvaardigen. Hoewel de Commissie voorts bij de toepassing van voornoemd artikel 13 over een beoordelingsmarge beschikt, moet zij bij de uitoefening van die bevoegdheid het belang van de Gemeenschap bij de naleving van de douaneregels en het belang van de importeur te goeder trouw, geen nadeel te lijden dat verder gaat dan het

normale handelsrisico, werkelijk tegen elkaar afwegen. Bij haar onderzoek van de gegrondheid van een kwijtscheldingsverzoek mag de Commissie dus niet uitsluitend rekening houden met de gedragingen van de importeurs. Zij dient eveneens rekening te houden met de gevolgen van haar eigen, eventueel onrechtmatige, gedragingen op de betrokken situatie.

Rekening houdende met alle documenten inzake de toepassing van de Associatieovereenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en Turkije en het Aanvullend Protocol wat de invoer van kleurentelevisies uit Turkije in de betrokken periode (1991 tot 1993 en begin 1994) betreft en waarvan de Commissie kennis had toen zij de bestreden beschikkingen vaststelde, concludeerde het Gerecht na zijn onderzoek, dat *als gevolg van de aan de Commissie en de Turkse autoriteiten toe te rekenen ernstige tekortkomingen verzoeksters in een uitzonderlijke situatie waren gebracht ten opzichte van de andere marktdeelnemers die dezelfde activiteit verrichtten*. Die tekortkomingen hadden stellig bijgedragen tot de onregelmatigheden naar aanleiding waarvan ten aanzien van verzoeksters was overgegaan tot boeking achteraf van de douanerechten. Het Gerecht concludeerde ook, dat er in de omstandigheden van het onderhavige geval geen termen aanwezig waren om verzoeksters klaarblijkelijke nalatigheid of manipulatie te verwijten.

. Bij arrest van 7 juni 2001, *Spedition Wilhelm Rotermund/Commissie* (T-330/99, Jurispr. blz. II-1619), verklaarde het Gerecht een beschikking van de Commissie nietig volgens welke er geen bijzondere situatie in de zin van artikel 905, lid 1, van verordening nr. 2454/93 voorhanden was die kwijtschelding van invoerrechten kon rechtvaardigen.

Het Gerecht overwoog, dat aangezien de door de nationale autoriteiten aan de Commissie meegedeelde feiten die het gevolg waren van frauduleuze handelingen van derden niet ter discussie waren gesteld en evenmin aangevuld, aangezien de Commissie niet om de mededeling van aanvullende gegevens had verzocht, en het bij die feiten om interne handelingen binnen de administratie van een lidstaat ging waarop verzoekster geen recht op inzage had en die zij op generlei wijze kon beïnvloeden, de Commissie zich niet mocht beperken tot de vaststelling dat verzoekster zich niet in een bijzondere situatie bevond, aangezien dergelijke omstandigheden verder gaan dan het normale commerciële risico dat deze laatste loopt. In deze omstandigheden mocht de Commissie zich niet ertoe beperken, enkel de mogelijkheid van actieve medewerking van een bepaalde douanebeambte voor ogen te hebben en van verzoekster te eisen dat zij, desgevallend door een stuk van de bevoegde nationale autoriteiten voor te leggen, het formele en definitieve bewijs van een dergelijke medewerking zou

leveren. Aldus had de Commissie niet voldaan aan haar verplichting om zelf alle feiten te beoordelen om uit te maken of deze een bijzondere situatie vormen, en had zij het zelfstandige karakter van de in de artikelen 905 en volgende van verordening nr. 2454 bedoelde procedure niet in acht genomen.

7. Communautaire financiering

In dit onderdeel wordt enkel aandacht besteed aan het arrest van 14 juni 2001, *Hortiplant/Commissie* (T-143/99, Jurispr. blz. II-1665; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-330/01 P), waarin werd beklemtoond dat overeenkomstig de verplichtingen die rusten op de aanvragers en ontvangers van communautaire financiële bijstand, deze zich met name ervan moeten vergewissen dat zij de Commissie betrouwbare informatie verstrekken die haar niet kan misleiden, omdat anders het controle- en bewijsstelsel dat is ingevoerd om na te gaan of de voorwaarden voor toekenning van de bijstand worden vervuld, niet goed kan functioneren.

In casu bevestigde het Gerecht de beschikking van de Commissie houdende intrekking van de bijstand van het EOGFL die zij krachtens verordening (EEG) nr. 4256/88³⁰ had toegekend aan de vennootschap Hortiplant. Het stelde met name vast, dat het indienen van facturen en het declareren van kosten die niet met de werkelijkheid overeenstemmen, alsmede de niet-nakoming van de verplichting tot medefinanciering, die in casu waren aangetoond, ernstige schendingen vormen van de voorwaarden voor toekenning van financiële bijstand alsook van de informatie- en loyaliteitsplicht die op de ontvanger van deze bijstand rust, en derhalve zijn te beschouwen als onregelmatigheden in de zin van artikel 24 van verordening (EEG) nr. 4253/88.³¹

³⁰ Verordening (EEG) nr. 4256/88 van de Raad van 19 december 1988 tot vaststelling van bepalingen voor de uitvoering van verordening nr. 2052/88 met betrekking tot het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL), afdeling Oriëntatie (PB L 374, blz. 25).

³¹ Verordening (EEG) nr. 4253/88 van de Raad van 19 december 1988 tot vaststelling van toepassingsbepalingen van verordening nr. 2052/88 met betrekking tot de coördinatie van de bijstandsverlening uit de onderscheiden structuurfondsen enerzijds en van die bijstandsverlening met die van de Europese Investeringsbank en de andere bestaande financieringsinstrumenten anderzijds (PB L 374, blz. 1), zoals gewijzigd bij verordening (EEG) nr. 2082/93 van de Raad van 20 juli 1993 (PB L 193, blz. 20).

8. Institutioneel recht

Artikel 29 van het reglement van het Europees Parlement bepaalt dat de leden fracties kunnen oprichten naar politieke gezindheid. Na de Europese verkiezingen van juni 1999 werd de „Fractie van onafhankelijke leden — Gemengde fractie (TDI)” opgericht, waarvan de oprichtingsakte voorzag in de volstreekte politieke onafhankelijkheid van de deelnemers jegens elkaar. Het Parlement, dat van oordeel was dat niet was voldaan aan de voorwaarden voor de oprichting van een fractie, keurde op 14 september 1999 een handeling goed tot uitlegging van artikel 29 van zijn reglement, die de oprichting van de TDI-fractie onmogelijk maakte.³²

Bij het reeds aangehaalde arrest van 2 oktober 2001, *Martinez e.a./Parlement*, werden de beroepen van leden van het Europees Parlement, het Front national en de Lista Emma Bonino tegen deze handeling verworpen.³³ Daarmee bevestigde het Gerecht dat de oprichting van de TDI-fractie niet in overeenstemming was met het reglement van het Parlement.

Daaruit volgt dat de voorwaarde betreffende de politieke verwantschap voor de oprichting van fracties een dwingend karakter heeft. In dat verband wees het Gerecht erop, dat het vereiste van een politieke verwantschap tussen de leden van een fractie niet uitsluit, dat die leden in hun dagelijkse gedragingen van verschillende politieke meningen over deze of gene specifieke aangelegenheid blijk geven, overeenkomstig het beginsel van het ongebonden mandaat, vastgelegd in artikel 4, lid 1, van de Akte van 1976³⁴ en artikel 2 van het reglement. Diversiteit in het stemgedrag van de leden van eenzelfde fractie moet dus niet worden uitgelegd als een blijk van een ontbrekende politieke

³² Deze uitlegging luidt: „In de zin van dit artikel kan de oprichting van een fractie niet worden toegestaan als deze ieder politiek karakter en iedere politieke verwantschap tussen de delen waaruit zij is samengesteld, openlijk ontkent.”

³³ Bij beschikking van 25 november 1999, *Martinez en de Gaulle/Parlement* (T-222/99 R, Jurispr. blz. II-3397), had de president van het Gerecht de opschorting van de tenuitvoerlegging van deze handeling gelast; deze beschikking is besproken in het Jaarverslag 1999.

³⁴ Akte van 20 september 1976 betreffende de verkiezing van de vertegenwoordigers in het Europees Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen (PB L 278, blz. 5).

verwantschap tussen deze leden, maar als een bevestiging van de regel van het ongebonden mandaat.

In antwoord op de betwisting door verzoekers overwoog het Gerecht in de eerste plaats, dat het Parlement bevoegd is om na te gaan, zoals het in casu had gedaan, of artikel 29, lid 1, van het reglement wordt nageleefd door een fractie waarvan door een aantal leden de oprichting is aangekondigd.

Toen het Gerecht in de tweede plaats moest vaststellen hoe ver de beoordelingsvrijheid van het Parlement uit hoofde van die bevoegdheid reikt, overwoog het, dat het begrip politieke gezindheid moet worden verstaan in de zin die de leden die tot oprichting van een fractie besluiten, in het concrete geval en niet noodzakelijkerwijze expliciet daaraan zelf wensen te geven. Dat betekent dat afgevaardigden die verklaren op grond van deze bepaling een fractie te willen vormen, worden vermoed een — al was het maar geringe — politieke gezindheid te delen. Dit vermoeden is echter geenszins onweerlegbaar. Krachtens zijn toetsingsbevoegdheid kan het Parlement onderzoeken of aan het vereiste van artikel 29, lid 1, van het reglement is voldaan in het geval dat de leden die de oprichting van een fractie aankondigen, elke politieke verwantschap tussen hen openlijk uitsluiten, en daarmee duidelijk niet aan dit vereiste voldoen.

In de derde plaats was het Gerecht van oordeel dat het Parlement terecht van mening was dat de TDI-fractie niet voldeed aan het vereiste van een politieke verwantschap. Uit verschillende elementen in de oprichtingsverklaring van de TDI-fractie blijkt immers, dat de leden van de fractie zijn overeengekomen elk risico uit te bannen dat zij als vertegenwoordigers van een gedeelde politieke gezindheid overkomen, en de fractie niet als een kader voor gemeenschappelijke politieke actie hebben willen zien, door deze tot strikt administratieve en financiële functies te beperken.

Nadat het Gerecht verder de exceptie ontvankelijk had verklaard als zouden de gecombineerde bepalingen van de artikelen 29, lid 1, en 30 van het reglement onwettig zijn voorzover zij de oprichting van fracties in het Parlement alleen op basis van politieke gezindheid toelaten en de niet bij een fractie aangesloten leden als niet-ingeschrevenen aanmerken volgens de door het Bureau van het Parlement vastgestelde voorwaarden, in plaats van hun toe te staan een technische fractie op te richten of hen in een gemengde fractie onder te brengen, overwoog het, dat deze bepalingen *interne organisatiemaatregelen zijn die door de eigen kenmerken van het Parlement, zijn goede werking en de hem door het Verdrag opgedragen verantwoordelijkheden en doelstellingen worden gerechtvaardigd.*

De verschillende behandeling van leden van het Parlement die al dan niet lid zijn van een fractie ten gevolge van de rechten die het reglement aan fracties verleent, levert geen discriminatie op, daar zij gerechtvaardigd is door het feit dat de eerstgenoemden anders dan de laatstgenoemden voldoen aan een vereiste van het reglement dat door legitieme doelstellingen is ingegeven.

Nadat het Gerecht had vastgesteld dat de betrokken bepalingen noch het beginsel van democratie noch het beginsel van vrijheid van vereniging schenden, beklemtoonde het ten slotte, dat bij vergelijking van de parlementaire tradities van de lidstaten niet kan worden geconcludeerd dat de oprichting van een fractie waarvan de leden elke politieke verwantschap ontkennen, in het merendeel van de nationale parlementen mogelijk zou zijn.

9. Associatie van landen en gebieden overzee

Op 8 februari 2000 bevestigde het Hof in een zaak op grond van artikel 234 EG de geldigheid van besluit 97/803/EG van de Raad van 24 november 1997 tot tussentijdse herziening van besluit 91/482/EEG betreffende de associatie van de landen en gebieden overzee met de Europese Gemeenschap³⁵ (arrest *Emesa Sugar*, C-17/98, Jurispr. blz. I-675).

Bij de arresten van 6 december 2001, *Emesa Sugar/Raad* (T-43/98, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), en *Emesa Sugar/Commissie* (T-44/98, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), verwierp het Gerecht de beroepen in de zaken betreffende de wettigheid van besluit 97/803 — waarvan de behandeling was geschorst tot de uitspraak van het Hof over de geldigheid van die handeling.³⁶

Na het arrest van het Hof waren partijen verzocht hun opmerkingen kenbaar te maken. Verzoekster stelde dat het arrest was gebaseerd op feitelijke onjuistheden. Volgens het Gerecht kon echter geen van de door verzoekster aangevoerde middelen, noch de in haar opmerkingen aangevoerde argumenten, met name betreffende de beoordeling door de Raad van de noodzaak van de beperking van de importen van suiker met ACS/LGO-oorsprongscumulatie,

³⁵ PB 1997, L 329, blz. 50.

³⁶ De essentiële punten van de beoordeling van de wettigheid van besluit 97/803, waarop het Gerecht zich baseert in zaak T-44/98, zijn te vinden in het onderdeel betreffende de vordering tot schadevergoeding in zaak T-43/98.

zoals die door het Hof was goedgekeurd, tot de conclusie leiden dat het bestreden besluit onwettig was.

10. Ambtenarenzaken

Van de talrijke uitspraken in dit deel van de beroepen tot nietigverklaring verdienen zes arresten bijzondere vermelding.

Het arrest van 7 februari 2001, *Bonaiti Brighina/Commissie* (T-118/99, JurAmbt. blz. II-97), moet worden vermeld omdat het verduidelijking brengt met betrekking tot het beginpunt van de beroepstermijn wanneer het besluit tot afwijzing van een klacht aan de ambtenaar wordt meegedeeld in een taal die niet zijn moedertaal is, noch de taal waarin de klacht is ingediend. Dienaangaande besliste het Gerecht, dat een dergelijke mededeling van een dergelijk besluit regelmatig is wanneer de betrokkene er op gepaste wijze kennis kan van nemen. Indien degene tot wie het besluit is gericht daarentegen meent dat hij het besluit niet kan begrijpen, moet hij de instelling met de nodige spoed verzoeken om een vertaling in de taal van de klacht of zijn moedertaal. Wanneer een dergelijk verzoek onverwijld wordt ingediend, gaat de beroepstermijn slechts in vanaf het tijdstip van mededeling van de vertaling aan de betrokken ambtenaar, tenzij de instelling zonder dat dienaangaande twijfel kan bestaan, kan aantonen dat de ambtenaar nuttig kennis heeft kunnen nemen van het beschikkend gedeelte en de motivering van het besluit tot afwijzing van zijn klacht in de bij de oorspronkelijke kennisgeving gebezigde taal.

Nog met betrekking tot de ontvankelijkheid is het begrip „bezwarende handeling” in de zin van artikel 90, lid 2, van het Statuut van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen (hierna: „Ambtenarenstatuut”) verduidelijkt in de zaken *Zaur-Gora en Dubigh/Commissie* (beschikking van 3 april 2001, T-95/00 en T-96/00, JurAmbt. blz. II-379) en *Buisson/Commissie* (arrest van 20 juni 2001, T-243/99, JurAmbt. blz. II-601). Het Gerecht besliste, dat wanneer krachtens een regel tot eerbiediging waarvan een instelling zich heeft verbonden en waardoor zij derhalve gebonden is — zoals een bepaling in een aankondiging van een vergelijkend onderzoek — sollicitanten om heronderzoek van besluiten houdende niet-toelating kunnen verzoeken, het na heronderzoek genomen besluit als bezwarende handeling moet worden beschouwd, en niet het oorspronkelijke besluit houdende niet-toelating.

Het slachtoffer van een parapente-ongeval betwistte de wettigheid van het besluit waarbij werd geweigerd artikel 73 Ambtenarenstatuut toe te passen, betreffende de verzekering van de ambtenaar tegen uit beroepsziekten en

ongevallen voortvloeiende risico's. In zijn beroep betwistte hij de wettigheid van de bepaling die de rechtsgrondslag vormde van het bestreden besluit, namelijk artikel 4, lid 1, sub b, derde streepje, van de Regeling voor de verzekering van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen tegen ongevallen en beroepsziekten. Het Gerecht beschouwde dit als een exceptie van onwettigheid.

Volgens deze bepaling zijn niet gedekt door artikel 73 Ambtenarenstatuut „ongevallen voortvloeiende uit (...) de beoefening van notoir gevaarlijke sporten zoals boksen, karate, parachutespringen, speleologie, onderwatervisvangst of -onderzoek met ademhalingsapparatuur waarbij van lucht- of zuurstofcilinders gebruik wordt gemaakt”. In het arrest van 20 september 2001, *Spruyt/Commissie* (T-171/00, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), besliste het Gerecht dat voorzover deze bepaling het begrip „notoir gevaarlijke sporten” die van de bij artikel 73 Ambtenarenstatuut bedoelde verzekering zijn uitgesloten, definieert aan de hand van een indicatieve lijst van sporten, zij het rechtszekerheidsbeginsel schendt en derhalve onwettig is. Het rechtszekerheidsbeginsel kan immers niet verdragen dat een ambtenaar die een niet op de lijst van artikel 4, lid 1, sub b, derde streepje, van de Regeling voorkomende sport wil beoefenen, moet beoordelen of die sport, naar gelang van de gelijkenis met een van de sporten van die lijst, door de administratie als notoir gevaarlijk kan worden beschouwd. Op grond van dat beginsel kan evenmin worden aangenomen, dat de administratie die een verzoek om toepassing van artikel 73 Ambtenarenstatuut ontvangt in verband met een ongeval bij sportbeoefening, over een „discretionaire beoordelingsbevoegdheid” beschikt om die sport als een notoir gevaarlijke sport in de zin van het betrokken artikel van de Regeling te beschouwen.

Verder besliste het Gerecht in het arrest van 27 juni 2001, *X/Commissie* (T-214/00, JurAmbt. blz. II-663), dat er *geen rechtsgrondslag* bestaat voor het besluit van een instelling om zonder toestemming van de betrokkene op het salaris van een ambtenaar een bedrag in te houden dat overeenkomt met de kosten die haar in een eerdere aanleg waren opgekomen. De mogelijkheid dat een instelling in statutaire verhoudingen gebruik maakt van de betalingswijze van compensatie kan het recht van de ambtenaren om vrij over hun bezoldiging te beschikken, immers ernstig beperken. Nu in het Ambtenarenstatuut enige uitdrukkelijke bepaling in de zin van artikel 62, eerste alinea, die haar daartoe zou machtigen, ontbreekt, kan een instelling niet zonder toestemming van de betrokkene de compensatie hanteren om een deel in te houden van de bezoldiging van een ambtenaar wiens recht op bezoldiging is neergelegd in artikel 62.

. Om dit korte overzicht van ambtenarenzaken af te ronden, moet worden verwezen naar het arrest van 6 maart 2001, *Dunnett e.a./EIB* (T-192/99, Jurispr. blz. II-813 en JurAmbt. blz. II-313), waarbij de salarisafrekeningen van verzoekers, personeelsleden van de Europese Investeringsbank, nietig werden verklaard voorzover het systeem van de bijzondere omrekeningskoersen voor betalingen in andere communautaire valuta dan de Belgische/Luxemburgse frank ten belope van een bepaald percentage van de nettomaandbezoldiging daarin niet werd toegepast. Naar aanleiding van de invoering van de euro had het directiecomité van de EIB op 11 juni 1998 beslist, het systeem van de bijzondere omrekeningskoersen per 1 januari 1999 af te schaffen voor alle personeelsleden. Het Gerecht stelde evenwel vast, dat de procedure van raadpleging van de vertegenwoordigers van het personeel vóór de vaststelling van dit besluit onregelmatig was. Het wees er met name op dat de EIB, alvorens het betrokken voordeel in te trekken, de vertegenwoordigers van het personeel moest raadplegen op grond van het algemeen beginsel van arbeidsrecht dat de rechtsorden van de lidstaten gemeen hebben, dat een werkgever slechts na raadpleging van zijn werknemers of hun vertegenwoordigers eenzijdig een financieel voordeel kan intrekken dat hij hun vrijelijk en onafgebroken heeft toegekend. Die raadpleging moet evenwel van dien aard zijn, dat zij de inhoud van de handeling kan beïnvloeden, hetgeen inhoudt dat zij te gelegener tijd en te goeder trouw moet geschieden. In casu was het Gerecht van oordeel, dat de EIB het in artikel 24 van de overeenkomst betreffende de vertegenwoordiging van het personeel van de EIB geformuleerde algemene beginsel van het arbeidsrecht had geschonden door de vertegenwoordigers van het personeel niet te goeder trouw te raadplegen.

II. Geschillen inzake schadevergoeding

In het kader van het EG-Verdrag hadden nagenoeg alle arresten waarmee een procedure inzake schadevergoeding werd afgesloten betrekking op de landbouw, met name de regeling betreffende de invoer van bananen³⁷ of

³⁷ Arresten van 1 februari 2001, *T. Port/Commissie* (T-1/99, Jurispr. blz. II-465; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-122/01 P), 20 maart 2001, *Cordis/Commissie* (T-18/99, Jurispr. blz. II-913), *Bocchi Food Trade International/Commissie* (T-30/99, Jurispr. blz. II-943), *T. Port/Commissie* (T-52/99, Jurispr. blz. II-981; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-213/01 P), en 12 juli 2001, *Comafrika en Dole Fresh Fruit Europe/Commissie* (reeds aangehaald), *T. Port/Raad* (T-2/99, Jurispr. blz. II-2093), *Banatrading/Raad* (T-3/99, Jurispr. blz. II-2123).

visserijproducten³⁸ in de Gemeenschap, melkquota³⁹ of visserijquota.⁴⁰ In slechts één van die arresten werd vastgesteld dat de voorwaarden voor de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap voor door de instellingen veroorzaakte schade waren vervuld (arrest *Jansma/Raad en Commissie*). Verder veroordeelde het Gerecht de Commissie op grond van artikel 34 KS, dat van toepassing is wanneer de schade het gevolg is van een door de gemeenschapsrechter nietig verklaarde beschikking van de Commissie, tot terugbetaling van een ten onrechte geïnd bedrag (arrest van 10 oktober 2001, *Corus UK/Commissie*, T-171/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie).

In dit laatste arrest werd de Commissie veroordeeld om de vennootschap Corus UK meer dan dertig miljoen euro plus rente te betalen. Ten gevolge van een arrest van het Gerecht waarbij de aan Corus opgelegde geldboete was verlaagd, had de Commissie twaalf miljoen euro terugbetaald, overeenkomend met het verschil tussen het betaalde bedrag en het door het Gerecht vastgestelde bedrag. De Commissie weigerde evenwel over dat bedrag rente te betalen. Het Gerecht was van oordeel, dat de Commissie daardoor had verzuimd een maatregel te nemen die de tenuitvoerlegging van het arrest met zich bracht. In het geval van een arrest tot nietigverklaring of tot vermindering van de aan een onderneming wegens inbreuk op de mededingingsregels van het EGKS-Verdrag opgelegde boete, is de Commissie immers verplicht om de door de betrokken onderneming betaalde geldboete geheel of gedeeltelijk terug te betalen, omdat die betaling na de nietigverklaring als onverschuldigd moet worden aangemerkt. Die verplichting betreft niet enkel de hoofdsom van de onverschuldigd betaalde boete, maar ook de vertragingsrente over dat bedrag. Het Gerecht beklemtoonde dienaangaande, dat het niet betalen van die rente zou kunnen leiden tot een ongerechtvaardigde verrijking van de Gemeenschap, wat in strijd zou zijn met

³⁸ Arrest van 23 oktober 2001, *Dieckmann & Hansen/Commissie* (T-155/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-492/01 P).

³⁹ Arresten van 31 januari 2001, *Bouma/Raad en Commissie* (T-533/93, Jurispr. blz. II-203; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-162/01 P), *Beusmans/Raad en Commissie* (T-73/94, Jurispr. blz. II-223; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-163/01 P), *Jansma/Raad en Commissie* (T-76/94, Jurispr. blz. II-243), en *Van den Berg/Raad en Commissie* (T-143/97, Jurispr. blz. II-277; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-164/01 P).

⁴⁰ Arrest van 6 december 2001, *Area Cova e.a./Raad en Commissie* (T-196/99, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie).

de algemene beginselen van gemeenschapsrecht. Daar het beroep krachtens artikel 34 KS, dat was ingesteld na het verstrijken van een redelijke termijn, in beginsel gegrond was, werd aan verzoekster een geldelijke vergoeding toegekend tot een bedrag dat overeenkomt met het rentebedrag dat samen met de hoofdsom had moeten worden betaald.

Voor de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap als bedoeld in artikel 288, tweede alinea, EG moet een aantal voorwaarden zijn vervuld: onrechtmatigheid van de aan de instellingen van de Gemeenschap verweten gedraging, bestaan van schade en een causaal verband tussen die gedraging en de gestelde schade. Aangaande de aansprakelijkheid van de Gemeenschap voor aan particulieren berokkende schade heeft het Hof in de zaak *Bergaderm en Goupil* (arrest van 4 juli 2000, C-352/98 P, Jurispr. blz. I-5291) beslist, dat de aan de Commissie verweten gedraging *een voldoende gekwalificeerde schending van een rechtsregel die ertoe strekt aan particulieren rechten toe te kennen* moet opleveren. In de zaken die het Gerecht in 2001 heeft afgedaan, moest het beoordelen of het bewijs was geleverd van die twee elementen van onwettigheid, namelijk dat de geschonden regel ertoe strekt aan particulieren rechten toe te kennen en dat de schending voldoende gekwalificeerd was.

Zo moest het Gerecht bepalen of de regels waarvan werd gesteld, dat ze waren geschonden, ertoe strekten aan particulieren rechten toe te kennen. Het evenredigheidsbeginsel en het vertrouwensbeginsel zijn dergelijke regels (arrest van 6 december 2001, *Emesa Sugar/Raad*, reeds aangehaald). Aan particulieren worden daarentegen geen rechten toegekend door de overeenkomst tot oprichting van de WTO en haar bijlagen [reeds aangehaalde arresten *Cordis/Commissie*, *Bocchi Food Trade International/Commissie* en *T. Port/Commissie* (T-52/99)], artikel 253 EG (arrest *Emesa Sugar/Raad*) en het beginsel van de relatieve stabiliteit — een beginsel van de visserijreglementering dat ertoe strekt elke lidstaat een deel van de totaal toegestane vangsten van de Gemeenschap te verzekeren — (arrest *Area Cova e.a./Raad en Commissie*, reeds aangehaald).

Met betrekking tot de vraag of een schending van het gemeenschapsrecht voldoende gekwalificeerd is, paste het Gerecht het criterium toe van de kennelijke en ernstige miskenning door een gemeenschapsinstelling van de grenzen die zijn gesteld aan de discretionaire bevoegdheid waarover zij beschikt. Heeft de betrokken instelling slechts een zeer beperkte of in het geheel geen beoordelingsmarge, dan kan de loutere inbreuk op het gemeenschapsrecht volstaan om een voldoende gekwalificeerde schending vast te stellen.

In het reeds aangehaalde arrest *Comafrika en Dole Fresh Fruit Europe/Commissie* overwoog het Gerecht, dat in het geval van een zeer beperkte beoordelingsbevoegdheid uit de vaststelling van een onregelmatigheid die in analoge omstandigheden door een normaal voorzichtige en zorgvuldige overheid niet zou zijn begaan, kan worden geconcludeerd dat de gedraging van de instelling een onwettigheid oplevert waarvoor de Gemeenschap aansprakelijk kan worden gesteld uit hoofde van artikel 288 EG. In de gegeven omstandigheden was het van oordeel, dat de onregelmatigheden die de Commissie bij de vaststelling van de bestreden verordeningen⁴¹ had begaan, geen onregelmatigheden waren waaraan een normaal voorzichtige en zorgvuldige overheid, geplaatst in dezelfde omstandigheden, zich niet schuldig zou hebben gemaakt.

In het reeds aangehaalde arrest *Dieckmann & Hansen/Commissie* erkende het Gerecht allereerst, dat de Commissie een ruime beoordelingsbevoegdheid heeft wanneer zij maatregelen vaststelt voor de toepassing van het controlestelsel bij invoer van visserijproducten, zoals het opnemen op of het schrappen van een derde land van de lijst van landen die visserijproducten naar de Gemeenschap mogen uitvoeren. Daarna besliste het, dat de instelling bij de heroverweging van haar beoordeling van het vermogen van Kazachstan om te verzekeren dat inzake kaviaar gezondheidsomstandigheden bestonden die ten minste gelijkwaardig waren aan die waarin richtlijn 91/493⁴² voorziet, en bij haar beslissing om de beschikking tot toelating van de invoer van dat product in de Gemeenschap in te trekken, de grenzen van haar beoordelingsbevoegdheid niet klaarblijkelijk en ernstig had miskend. Het Gerecht wees er met name op, dat de Commissie door het vaststellen van de litigieuze beschikking haar verplichtingen volledig was nagekomen om bij het nastreven van de doelstellingen van het gemeenschappelijke landbouwbeleid rekening te houden met de eisen van algemeen belang, zoals de bescherming van consumenten of van de gezondheid

⁴¹ De onregelmatigheden betroffen het bestaan, bij de vaststelling van verminderings-/aanpassingscoëfficiënten voor het bepalen van de hoeveelheid bananen die in het kader van tariefcontingenten aan elke marktdeelnemer van de categorieën A en B wordt toegewezen, van eventuele verschillen tussen de door de bevoegde nationale autoriteiten meegedeelde cijfers en die van het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen (Eurostat) of andere gegevens omtrent de hoeveelheden die gedurende de betrokken referentieperioden in de Gemeenschap zijn afgezet of ingevoerd.

⁴² Richtlijn 91/493/EEG van de Raad van 22 juli 1991 stelt de gezondheidsvoorschriften vast voor de productie en het in de handel brengen van voor menselijke consumptie bestemde visserijproducten (PB L 268, blz. 15).

en het leven van mensen en dieren en om aan de bescherming van de volksgezondheid een groter belang toe te kennen dan aan economische overwegingen.

In het reeds aangehaalde arrest *Area Cova e.a./Raad en Commissie* ten slotte, herinnerde het Gerecht eraan dat indien het beginsel van een aansprakelijkheid *wegens rechtmatig handelen* in het gemeenschapsrecht zou moeten worden erkend, dit in elk geval zou veronderstellen dat gelijktijdig is voldaan aan drie voorwaarden, te weten de realiteit van de gestelde schade, het causaal verband tussen deze schade en de aan de instellingen van de Gemeenschap verweten handeling, en het *abnormale en bijzondere karakter van die schade*. Teneinde te bepalen of de schade ten gevolge van een vermindering van de vangstmogelijkheden een abnormaal karakter had, diende het Gerecht te beoordelen of deze de grenzen van het aan de activiteiten in de visserijsector verbonden economisch risico overschreed. Het antwoord luidde ontkennend.

III. Vorderingen in kort geding

De kortgedingrechter werd verzocht om voorlopige maatregelen op nagenoeg alle gebieden, in het bijzonder op dat van de mededinging⁴³, steunmaatregelen van de staten⁴⁴, antidumpingmaatregelen⁴⁵, communautaire

⁴³ Met name beschikkingen van de president van het Gerecht van 17 januari 2001, *Petrolessence en SG2R/Commissie* (T-342/00 R, Jurispr. blz. II-67), 28 mei 2001, *Poste Italiane/Commissie* (T-53/01 R, Jurispr. blz. II-1479), 26 oktober 2001, *IMS Health/Commissie* [T-184/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-481/01 P(R)], 15 november 2001, *Duales System Deutschland/Commissie* (T-151/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), 20 december 2001, *Österreichische Postsparkasse/Commissie* (T-213/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), en *Bank für Arbeit und Wirtschaft/Commissie* (T-214/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie).

⁴⁴ Beschikking van de president van het Gerecht van 19 december 2001, *Regering van Gibraltar/Commissie*, T-195/01 R en T-207/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie.

⁴⁵ Beschikking van de president van het Gerecht van 1 augustus 2001, *Euroalliages e.a./Commissie*, T-132/01 R, Jurispr. blz. II-2307 [vernietigd bij beschikking van de president van het Hof van 14 december 2001, *Commissie/Euroalliages e.a.*, C-404/01 P(R), nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie].

financiering⁴⁶ en institutioneel recht.⁴⁷ Ook werden verschillende verzoeken ingediend om een beschikking in kort geding in te trekken of te wijzigen, die alle zijn afgewezen.⁴⁸

Wanneer de verzoeken om voorlopige maatregelen werden afgewezen, gebeurde dat omdat zij niet-ontvankelijk waren⁴⁹ of omdat niet was voldaan aan de voorwaarden voor de gevorderde maatregel, namelijk de spoedeisendheid en de *fumus boni juris*. De afwijzende beschikking in de zaak *Poste Italiane/Commissie* verdient hierbij vermelding omdat de kortgedingrechter daarin voor het eerst diende te beoordelen of aan de voorwaarde van spoedeisendheid was voldaan in een zaak betreffende de openstelling voor concurrentie van diensten die tot dan toe gereserveerd waren, in casu aan *Poste Italiane*. Bij beschikking van 21 december 2000⁵⁰ had de Commissie de

⁴⁶ Beschikkingen van de president van het Gerecht van 15 januari 2001, *Le Canne/Commissie* (T-241/00 R, Jurispr. blz. II-37), 18 oktober 2001, *Aristoteleio Panepistimio Thessalonikis/Commissie* (T-196/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), 22 oktober 2001, *Entorn/Commissie* (T-141/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), en 7 december 2001, *Lior/Commissie* (T-192/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie).

⁴⁷ Beschikkingen van de president van het Gerecht van 15 januari 2001, *Stauner e.a./Parlement en Commissie* (T-236/00 R, Jurispr. blz. II-15), en 26 januari 2001, *Le Pen/Parlement* (T-353/00 R, Jurispr. blz. II-125).

⁴⁸ Beschikkingen van de president van het Gerecht van 5 september 2001, *Artegodan/Commissie* [T-74/00 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-440/01 P(R)], 12 september 2001, *Euroalliances e.a./Commissie* (T-132/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie), en 8 oktober 2001, *Stauner e.a./Parlement en Commissie* (T-236/00 R II, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie).

⁴⁹ Met name beschikkingen van de president van het Gerecht van 15 januari 2001, *Stauner e.a./Parlement en Commissie* (reeds aangehaald), en 5 december 2001, *Reisebank/Commissie* [T-216/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-477/01 P(R)], en *Commerzbank/Commissie* [T-219/01 R, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie; hiertegen is hogere voorziening ingesteld, zaak C-480/01 P(R)].

⁵⁰ Beschikking 2001/176/EG van de Commissie van 21 december 2000 betreffende een procedure op grond van artikel 86 van het EG-Verdrag in verband met de verstrekking in Italië van nieuwe postdiensten met een gegarandeerde aflevering op een zekere datum of zeker uur (PB 2001, L 63, blz. 59).

Italiaanse Republiek immers gelast een einde te maken aan de inbreuk op de artikelen 82 EG en 86, lid 1, EG, die erin bestond in het voordeel van Poste Italiane concurrentie uit te sluiten met betrekking tot de bestelfase met zekere datum of zeker uur van de hybride elektronische postdienst.

Daar de door Poste Italiane gestelde schade van financiële aard was, herinnerde de kortgedingrechter eraan dat dergelijke schade, uitzonderlijke omstandigheden daargelaten, niet kan worden beschouwd als onherstelbaar of zelfs moeilijk herstelbaar, wanneer zij later financieel kan worden vergoed. Krachtens die beginselen zou opschorting gerechtvaardigd zijn indien zou blijken, dat bij gebreke daarvan verzoekster in haar bestaan zou worden bedreigd. Voorzover Poste Italiane, die een universele dienst verleent, is belast met een taak van algemeen economisch belang in de zin van artikel 86, lid 2, EG, waarvan de verwezenlijking van essentieel belang is, zou de opschorting echter ook gerechtvaardigd zijn indien was aangetoond dat de uitsluiting van de bestelfase met zekere datum of zeker uur van de hybride elektronische postdienst uit het gereserveerde domein haar zou beletten de haar opgedragen taak te vervullen tot aan de uitspraak ten gronde. Het bewijs daarvan zou worden geleverd indien was aangetoond, dat *gelet op de economische voorwaarden waaronder de taak van algemeen economisch belang tot dan toe was vervuld*, het betrokken exclusieve recht onontbeerlijk is voor de vervulling van die taak. Daar verzoekster dat bewijs niet had geleverd en de belangenafweging voor de handhaving van de bestreden beschikking pleitte, werd het verzoek niet ingewilligd.

In de zaak waarin de beschikking *Duales System Deutschland/Commissie* houdende afwijzing van een verzoek om opschorting van tenuitvoerlegging is gegeven, was een ander probleem aan de orde. Bij beschikking van 20 april 2000⁵¹ stelde de Commissie vast dat de vennootschap Der Grüne Punkt — Duales System Deutschland (DSD), die als enige in geheel Duitsland een zogenoemd „collectief” systeem voor de inzameling van gebruikte verkoopverpakkingen bij de eindverbruiker of in diens onmiddellijke omgeving exploiteert, haar machtspositie had misbruikt in de zin van artikel 82 EG door aan de bij haar systeem aangesloten ondernemingen onbillijke prijzen en transactievoorwaarden op te leggen wanneer het gebruik van haar merkteken „Der Grüne Punkt”, dat moet worden aangebracht op alle verpakkingen van een

⁵¹ Beschikking 2001/463/EG van de Commissie van 20 april 2001 inzake een procedure op grond van artikel 82 van het EG-Verdrag (Zaak COMP D3/34493 — DSD) (PB L 166, blz. 1).

aangesloten onderneming, niet overeenstemt met het werkelijke beroep dat op DSD wordt gedaan om te voldoen aan de verplichting om afval te verwijderen. „Der Grüne Punkt” is een collectief merk dat naar behoren is ingeschreven bij de Duitse autoriteiten.

In de beschikking omschreef de kortgedingrechter allereerst het essentiële probleem van de bij hem aangebrachte zaak. Hij was van oordeel dat daarin in wezen de vraag rees, of het door de merkhouders opgelegde stelsel van vergoedingen gerechtvaardigd was door de noodzaak het specifieke voorwerp van dat recht te handhaven, of met andere woorden of in de gegeven omstandigheden DSD het merkenrecht gebruikte als instrument om haar machtspositie te misbruiken. In het kader van het onderzoek van de vraag of de aangevoerde middelen in rechte prima facie gegrond zijn, kan de kortgedingrechter echter niet overgaan tot de grondige analyse die voor de beantwoording van de daarmee verbonden vragen vereist is. Vervolgens onderzocht hij, of de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de betrokken beschikking verzoekster ernstige en onherstelbare schade zou berokkenen, en kwam tot de conclusie dat niet was bewezen dat de onmiddellijke tenuitvoerlegging het systeem van DSD in gevaar zou brengen. De kortgedingrechter beklemtoonde dat de afweging van het belang van verzoekster bij de gevorderde voorlopige maatregel enerzijds, en het algemeen belang dat is verbonden met de uitvoering van een beschikking van de Commissie op grond van artikel 82 EG en de belangen van de interveniënten in het kort geding, die door een eventuele opschorting van de bestreden beschikking rechtstreeks zouden worden geraakt, anderzijds, hoe dan ook tot afwijzing van het verzoek moest leiden. Hij was van oordeel, dat in de zeer bijzondere omstandigheden van dit geval het algemeen belang dat is verbonden met de eerbiediging van het eigendomsrecht in het algemeen en van het intellectuele eigendomsrecht in het bijzonder, zoals neergelegd in de artikelen 30 EG en 295 EG, geen voorrang had op het belang van de Commissie om onmiddellijk een einde te maken aan een schending van artikel 82 EG die zij meende te hebben vastgesteld, en om aldus gunstige voorwaarden te creëren voor de toegang van concurrenten van DSD tot de betrokken markt.

In 2001 is drie maal de opschorting van tenuitvoerlegging gelast (reeds aangehaalde beschikkingen *Le Pen/Parlement*, *Euroalliages e.a./Commissie* en *IMS Health/Commissie*).

Bij de beschikking *Le Pen/Parlement* is de tenuitvoerlegging opgeschort van het in de vorm van een verklaring van de voorzitter genomen besluit van het Europees Parlement van 23 oktober 2000, voorzover deze verklaring een besluit

van het Europees Parlement vormt waarbij dit akte heeft genomen van het verval van het mandaat van Le Pen als lid van het Europees Parlement. Bij de beoordeling van de voorwaarde inzake de *fumus boni juris* was de kortgedingrechter van oordeel dat één van de aangevoerde argumenten – volgens hetwelk de rol van het Parlement in een procedure betreffende het verval van het mandaat van een lid, op grond van artikel 12, lid 2, van de Akte van 1976 niet beperkt is tot een louter gebonden bevoegdheid – ernstig was en derhalve niet zonder meer kon worden afgewezen.

In de beschikking *Euroalliages e.a./Commissie* gelastte de kortgedingrechter dat de importen van ferrosilicium van oorsprong uit de Volksrepubliek China, Kazachstan, Rusland en Oekraïne worden onderworpen aan registratie zonder zekerheidsstelling door de importeurs. Deze zaak is het gevolg van besluit 2001/230/EG van de Commissie van 21 februari 2001 tot beëindiging van de antidumpingprocedure met betrekking tot de invoer van ferrosilicium uit verschillende landen⁵², waarvan verzoeksters primair de opschorting van de tenuitvoerlegging vorderden met betrekking tot de invoer uit een aantal van de betrokken landen. Daar de Commissie het bestaan van een *fumus boni juris* niet betwistte, betrof de beoordeling in wezen de voorwaarde inzake spoedeisendheid. Dienaangaande herinnerde de kortgedingrechter eraan, dat geldelijke schade, uitzonderlijke omstandigheden daargelaten, niet kan worden beschouwd als onherstelbaar of zelfs moeilijk herstelbaar, wanneer zij later financieel kan worden vergoed. Geldelijke schade die niet verdwijnt door de enkele uitvoering van het arrest in de hoofdzaak door de betrokken instelling vormt immers in voorkomend geval een economisch verlies dat via de beroepswegen van het Verdrag, met name de artikelen 235 EG en 288 EG, kan worden goedge maakt. Krachtens die beginselen zou een voorlopige maatregel gerechtvaardigd zijn indien zou blijken, dat bij gebreke daarvan de verzoeker in zijn bestaan zou worden bedreigd vóór het eindarrest in de hoofdzaak. In een dergelijk geval zou het verdwijnen van de verzoeker vóór de uitspraak ten gronde enige vordering tot schadevergoeding onmogelijk maken. In casu stelde hij vast, dat verzoeksters niet hadden aangetoond dat hun financiële leefbaarheid zodanig in het gedrang werd gebracht dat rationalisatiemaatregelen niet volstonden om hun activiteiten met betrekking tot de productie van ferrosilicium voort te zetten tot aan het eindarrest in de hoofdzaak. Gelet op de bijzondere omstandigheden van de zaak wees hij er echter *met name* op, dat de door

⁵²

Besluit 2001/230/EG van de Commissie van 21 februari 2001 tot beëindiging van de antidumpingprocedure met betrekking tot de invoer van ferrosilicium uit Brazilië, de Volksrepubliek China, Kazachstan, Rusland, Oekraïne en Venezuela (PB L 84, blz. 36).

verzoeksters geleden schade niet zou kunnen worden tenietgedaan door de enkele uitvoering door de Commissie van een arrest houdende nietigverklaring van de bestreden beschikking, en dat het latere herstel van de geleden schade krachtens de artikelen 235 EG en 288, tweede alinea, EG minstens onzeker leek gelet op de moeilijkheid om aan te tonen dat de Commissie de grenzen van haar bevoegdheid om het belang van de Gemeenschap te beoordelen klaarblijkelijk en ernstig had miskend. Derhalve werd de voorwaarde inzake spoedeisendheid geacht te zijn vervuld. Bij de afweging van de verschillende belangen, met name die van de importeurs, de exporteurs en de gebruikers, beperkte hij ten slotte de voorlopige maatregel tot hetgeen hem strikt noodzakelijk leek om de belangen van de verzoeksters tot aan het arrest in de hoofdzaak te handhaven.

Bij beschikking van 14 december 2001, *Commissie/Euroalliages e.a.* (reeds aangehaald), heeft de president van het Hof de beoordeling van de voorwaarde inzake de spoedeisendheid door de president van het Gerecht evenwel niet bevestigd. Hij was in wezen van oordeel, dat het onherstelbare karakter van de financiële schade niet kan worden afgeleid uit de onzekerheid over het succes van een beroep tot schadevergoeding. De zaak werd weer naar het Gerecht verwezen.

Dit overzicht van de belangrijkste uitspraken van 2001 kan worden afgesloten met de beschikking *IMS Health/Commissie*, waarbij de tenuitvoerlegging van de *beschikking van de Commissie houdende oplegging van voorlopige maatregelen* aan IMS Health (IMS)⁵³ is opgeschort. Bij die beschikking had de Commissie IMS, een vennootschap die gegevens over de verkoop en voorschriften van farmaceutische producten verzamelt, gelast een licentie te verlenen voor het gebruik van haar „1860 Brick Structure”, een geografisch model voor de analyse van de Duitse markt, die volgens de Commissie op de betrokken markt een de-facto-industriestandaard is. De Commissie was immers van mening dat de weigering van IMS om een dergelijke licentie te verlenen, op het eerste gezicht misbruik van een machtspositie opleverde, nieuwe concurrenten belette toegang te krijgen tot of zich te handhaven op de markt van gegevens over de verkoop van farmaceutische producten, en dreigde ernstige en onherstelbare schade te berokkenen aan twee concurrenten, de vennootschappen NDC Health en AzyX.

⁵³ Beschikking van de Commissie van 3 juli 2001 inzake een procedure op grond van artikel 82 EG (COMP D3/38.044 — NDC Health/IMS Health: Voorlopige maatregelen).

Nadat de kortgedingrechter had geoordeeld dat zijn controle op de naleving van de voorwaarde inzake de *fumus boni juris* niet verschilt naargelang de beschikking waarvan de opschorting wordt gevorderd, voorlopige maatregelen oplegt of een administratieve procedure beëindigt, overwoog hij dat deze zaak in wezen draaide om de vraag, of de Commissie terecht had geoordeeld dat IMS, als houder van het auteursrecht op de „1860 Brick Structure”, haar machtspositie misbruikt in de zin van artikel 82 EG wanneer zij haar auteursrecht uitoefent en weigert haar concurrenten gebruikslicenties te verlenen, en of de Commissie bij wege van voorlopige maatregel mocht gelasten dat gebruikslicenties voor het auteursrecht worden verleend. Daar in een kort geding niet kan worden overgegaan tot het diepgaande onderzoek dat dergelijke vragen vereisen, en dat met name impliceert dat moet worden beoordeeld of in casu sprake is van de „uitzonderlijke omstandigheden” die het Hof in de arresten *Magill*⁵⁴ en *Bronner*⁵⁵ heeft ontwaard, werd de voorwaarde inzake de *fumus boni juris* geacht te zijn vervuld.

Hij was ook van oordeel dat was voldaan aan de voorwaarde inzake spoedeisendheid, daar het verlenen van licenties voor het gebruik van het auteursrecht tot gevolg zou kunnen hebben dat de houder van dat recht blijvend en ernstig wordt geschaad en de ontwikkeling van de marktvoorwaarden ten gevolge van het verlenen van die licenties door een eventueel arrest houdende nietigverklaring van de betrokken beschikking niet meer zou kunnen worden gewijzigd.

Bij de afweging van de belangen van de partijen bij het geschil, met name de twee concurrenten van IMS, herinnerde hij tenslotte aan het algemeen belang dat is verbonden met de eerbiediging van het eigendomsrecht in het algemeen en van het intellectuele eigendomsrecht in het bijzonder, die uitdrukkelijk worden genoemd in de artikelen 30 EG en 295 EG, en beklemtoonde hij dat het enkele feit dat verzoekster haar auteursrecht op de „1860 Brick Structure” om economische redenen had aangevoerd en gepoogd te handhaven, haar niet belet zich te beroepen op dat exclusieve recht, dat door het nationale recht wordt gewaarborgd teneinde innovaties te belonen.

⁵⁴ Arrest Hof van 6 april 1995, *RTE en ITP/Commissie*, C-241/91 P en C-242/91 P, Jurispr. blz. I-743.

⁵⁵ Arrest Hof van 26 november 1998, *Bronner*, C-7/97, Jurispr. blz. I-7791.

B – Samenstelling van het Gerecht van eerste aanleg

(Protocollaire rangorde op 20 september 2001)

Eerste rij, van links naar rechts:

Rechter R. García-Valdecasas y Fernández, rechter M. Jaeger, rechter R. M. Moura Ramos, president B. Vesterdorf, rechter J. D. Cooke, rechter M. Vilaras, rechter K. Lenaerts.

Tweede rij, van links naar rechts:

Rechter H. Legal, rechter A. W. H. Meij, rechter J. Pirrung, rechter P. Lindh, rechter V. Tiili, rechter J. Azizi, rechter P. Mengozzi, rechter N. J. Forwood, griffier H. Jung.

1. Leden van het Gerecht van eerste aanleg
(in volgorde van ambtsaanvaarding)

Bo Vesterdorf

geboren in 1945; jurist-vertaler bij het Hof van Justitie; ambtenaar bij het ministerie van Justitie; rechter-plaatsvervanger; juridisch attaché bij de permanente vertegenwoordiging van Denemarken bij de Europese Economische Gemeenschap; rechter-plaatsvervanger in het Østre Landsret; hoofd van de afdeling „grondwettelijk en bestuursrecht” van het ministerie van Justitie; directeur bij het ministerie van Justitie; lector aan de universiteit van Kopenhagen; lid van de beheerscommissie voor de mensenrechten van de Raad van Europa (CDDH), en later lid van het bureau van de CDDH; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 25 september 1989; president van het Gerecht van eerste aanleg sedert 4 maart 1998.

Rafael García-Valdecasas y Fernández

geboren in 1946; Abogado del Estado (te Jaén en te Granada); griffier van de Economisch-Administratieve rechtbank van Jaén en van Cordoba; advocaat te Jaén en te Granada; hoofd van de juridische dienst voor gemeenschapszaken bij het ministerie van Buitenlandse Zaken; hoofd van de Spaanse delegatie in de werkgroep van de Raad voor de oprichting van het Gerecht van eerste aanleg; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 25 september 1989.

Koenraad Lenaerts

geboren in 1954; licentiaat en doctor in de rechten (Katholieke Universiteit Leuven); Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University); buitengewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven; gasthoogleraar aan de universiteiten van Burundi, Straatsburg en Harvard; hoogleraar aan het Europa college te Brugge; referendaris bij het Hof van Justitie; advocaat te Brussel; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 25 september 1989.

Virpi Tiili

geboren in 1942; doctor in de rechtsgeleerdheid, universiteit van Helsinki; assistent burgerlijk recht en handelsrecht aan de universiteit van Helsinki; directeur juridische zaken en handelspolitiek bij de Centrale Kamer van Koophandel van Finland; directeur-generaal van de Administratie Consumentenbescherming van Finland; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 18 januari 1995.

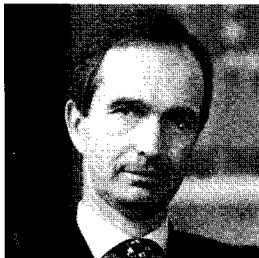
Pernilla Lindh

geboren in 1945; licentiaat in de rechtswetenschappen, universiteit van Lund; rechter (assessor) in het Hof van Beroep te Stockholm; juridisch adviseur en directeur-generaal voor juridische zaken bij de afdeling handel van het ministerie van Buitenlandse Zaken; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 18 januari 1995.

Josef Azizi

geboren in 1948; doctor in de rechtsgeleerdheid en licentiaat sociale en economische wetenschappen, universiteit van Wenen; docent en lector aan de Economische universiteit Wenen en aan de faculteit rechtsgeleerdheid van de universiteit van Wenen; Ministerialrat en afdelingshoofd bij de kanselarij van de bondskanselier; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 18 januari 1995.

André Potocki

geboren in 1950; raadsheer in het Hof van Beroep te Parijs en geassocieerd hoogleraar aan de universiteit van Paris-X-Nanterre (1994); hoofd van de dienst Europese en internationale aangelegenheden van het ministerie van Justitie (1991); vice-president van het Tribunal de grande instance de Paris (1990); secretaris-generaal bij de Cour de cassation (1988); rechter in het Gerecht van eerste aanleg van 18 september 1995 tot 20 september 2001.

Rui Manuel Gens de Moura Ramos

geboren in 1950; hoogleraar aan de faculteit rechtsgeleerdheid van de universiteit te Coimbra en de katholieke universiteit van Porto; bekleeder van de Jean Monnet-leerstool; directeur Franstalige cursussen bij de Haagse Academie voor internationaal recht (1984) en gasthoogleraar aan de faculteit rechtsgeleerdheid van de universiteit van Paris-I (1995); vertegenwoordiger van de Portugese regering bij de UNO-Commissie voor Internationaal Handelsrecht (Uncitral), de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht, de Internationale Commissie voor de Burgerlijke Stand en het Comité voor de Nationaliteit van de Raad van Europa; lid van het Institut de droit international; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 18 september 1995.

John D. Cooke

geboren in 1944; advocaat aan de balie van Ierland (1966); eveneens lid van de balies van Engeland en Wales, van Noord-Ierland en van Nieuw-Zuid-Wales; praktijk als barrister van 1966 tot 1996; ingeschreven bij de Inner Bar van Ierland (Senior Counsel) in 1980 en van Nieuw-Zuid-Wales in 1991; voorzitter van de Raad van de balies van de Europese Gemeenschap (CCBE) in 1985-1986; gasthoogleraar aan de rechtsfaculteit van University College (Dublin); lid van het Chartered Institute of Arbitrators; voorzitter van de Royal Zoological Society of Ireland van 1987 tot 1990; bencher van de Honorable Society of Kings Inns (Dublin); honorary bencher van Lincoln's Inn (Londen); rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 10 januari 1996.

Marc Jaeger

geboren in 1954; advocaat; attaché de Justice bij de procureur-generaal; rechter, vice-president in de Arrondissementsrechtbank te Luxemburg; docent aan het Centre universitaire te Luxemburg; gedetacheerd magistraat, referendaris bij het Hof van Justitie sedert 1986; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 11 juli 1996.

Jörg Pirrung

geboren in 1940; assistent aan de universiteit Marburg; Referent (internationaal burgerlijk procesrecht en kinderrecht); hoofd van de sectie internationaal privaatrecht en vervolgens hoofd van de afdeling burgerlijk recht van het bondsministerie van Justitie; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 11 juni 1997.

Paolo Mengozzi

geboren in 1938; hoogleraar internationaal recht en houder van de Jean Monnet-leerstoel voor het recht van de Europese Gemeenschappen aan de universiteit van Bologna; doctor honoris causa van de universiteit Carlos III te Madrid; gasthoogleraar aan de volgende universiteiten: Johns Hopkins (Bologna Center), St. Johns (New York), Georgetown, Parijs II, Georgia (Athens) en het Institut Universitaire International (Luxemburg); coördinator van het European Business Law Pallas Program van de universiteit van Nijmegen; lid van het raadgevend comité van de Commissie van de Europese Gemeenschappen inzake overheidsopdrachten; onderstaatssecretaris van Industrie en Handel tijdens het Italiaanse voorzitterschap van de Raad; lid van de reflectiegroep van de Europese Gemeenschap over de Wereldhandelsorganisatie en directeur van de in 1997 aan de WTO gewijde leergang van het studiecentrum van de Haagse Academie voor internationaal recht; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 4 maart 1998.

Arjen W. H. Meij

geboren in 1944; raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden (1996); lid en vice-voorzitter van het College van Beroep voor het Bedrijfsleven (1986); plaatsvervangend lid van de Centrale Raad van Beroep en van de Tariefcommissie; referendaris bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (1980); hoofddocent Europees recht aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen; research assistant aan de University of Michigan Law School; medewerker internationaal secretariaat van de Kamer van Koophandel te Amsterdam (1970); rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 17 september 1998.

Mihalis Vilaras

geboren in 1950; advocaat (1974-1980); nationaal deskundige bij de Juridische dienst van de Commissie van de Europese Gemeenschappen, daarna hoofdadministrateur bij DG V (werkgelegenheid, industriële betrekkingen en sociale zaken); auditeur, maître des requêtes bij de Raad van State en sinds 1999, raadsheer; toegevoegd lid van het Bijzondere Hooggerechtshof van Griekenland; lid van het Griekse centraal comité voor de voorbereiding van de wetgeving (1996-1998); directeur van de juridische dienst van het secretariaat-generaal van de Griekse regering; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 17 september 1998.

Nicholas James Forwood

geboren in 1948; in 1969 afgestudeerd aan de Universiteit van Cambridge (werktuigkunde en rechtsgeleerdheid); ingeschreven bij de Engelse balie in 1970 en vervolgens praktiserend te Londen (1971-1979) en Brussel (1979-1999); in 1982 ingeschreven bij de Ierse balie; in 1987 benoemd tot Queen's Counsel en in 1998 tot benchet (bestuurslid) van de Middle Temple; vertegenwoordiger van de balie van Engeland en Wales in de Raad van de balies van de Europese Gemeenschap (CCBE) en voorzitter van de vaste delegatie van de CCBE bij het Hof van Justitie; penningmeester van de European Maritime Law Organization (sinds 1991 bestuurslid); lid van het bestuur van de World Trade Law Association; rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 15 december 1999.

Hubert Legal

geboren in 1954; maître des requêtes bij de Conseil d'État sedert 1991; oud-leerling van de École normale supérieure te Saint-Cloud en van de École nationale d'administration; volledig bevoegd leraar Engels (1979-1985); rapporteur en vervolgens regeringscommissaris bij de afdelingen geschillen van bestuur van de Conseil d'État (1988-1993); juridisch adviseur van de permanente vertegenwoordiging van Frankrijk bij de Verenigde Naties te New York (1993-1997); referendaris in het kabinet van rechter Puissechot bij het Hof van Justitie (1997-2001); rechter in het Gerecht van eerste aanleg sedert 19 september 2001.

Hans Jung

geboren in 1944; assistent en vervolgens assistent-docent aan de juridische faculteit te Berlijn; advocaat te Frankfurt; jurist-vertaler bij het Hof van Justitie; referendaris bij het Hof van Justitie bij president Kutscher en later bij de Duitse rechter; adjunct-griffier van het Hof van Justitie; griffier van het Gerecht van eerste aanleg sedert 10 oktober 1989.

2. Wijzigingen in de samenstelling van het Gerecht van eerste aanleg in 2001

In 2001 is de samenstelling van het Gerecht als volgt gewijzigd:

Nadat zijn ambtsperiode was verstreken, heeft rechter André Potocki op 20 september het Gerecht verlaten. Hij werd opgevolgd door rechter Hubert Legal.

3. Protocollaire rangorde

van 1 januari tot 19 september 2001

B. VESTERDORF, president van het Gerecht
P. LINDH, kamerpresident
J. AZIZI, kamerpresident
P. MENGOZZI, kamerpresident
A. W. H. MEIJ, kamerpresident
R. GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ, rechter
K. LENAERTS, rechter
V. TIILI, rechter
A. POTOCKI, rechter
R. M. MOURA RAMOS, rechter
J. D. COOKE, rechter
M. JAEGER, rechter
J. PIRRUNG, rechter
M. VILARAS, rechter
N. J. FORWOOD, rechter

H. JUNG, griffier

van 20 september tot 31 december 2001

B. VESTERDORF, president van het Gerecht
R. M. MOURA RAMOS, kamerpresident
J. D. COOKE, kamerpresident
M. JAEGER, kamerpresident
M. VILARAS, kamerpresident
R. GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ, rechter
K. LENAERTS, rechter
V. TIILI, rechter
P. LINDH, rechter
J. AZIZI, rechter
J. PIRRUNG, rechter
P. MENGOZZI, rechter
A. W. H. MEIJ, rechter
N. J. FORWOOD, rechter
H. LEGAL, rechter

H. JUNG, griffier

4. Gewezen leden van het Gerecht van eerste aanleg

Da CRUZ VILAÇA José Luis (1989-1995), president van 1989 tot 1995
SAGGIO Antonio (1989-1998), president van 1995 tot 1998
BARRINGTON Donal Patrick Michael (1989-1996)
EDWARD David Alexander Ogilvy (1989-1992)
KIRSCHNER Heinrich (1989-1997)
YERARIS Christos (1989-1992)
SCHINTGEN Romain Alphonse (1989-1996)
BRIËT Cornelis Paulus (1989-1998)
BIANCARELLI Jacques (1989-1995)
KALOGEROPOULOS Andreas (1992-1998)
BELLAMY Christopher William (1992-1999)
POTOCKI André (1995-2001)

Presidenten

Da CRUZ VILAÇA José Luis (1989-1995)
SAGGIO Antonio (1995-1998)

Hoofdstuk III

Bijeenkomsten en bezoeken

A – Officiële bezoeken aan en evenementen bij het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg in 2001

18 januari	Raffaele Campanella, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van Italië te Luxemburg
25 januari	Theophilos V. Theophilou, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur, permanent afgevaardigde van de Republiek Cyprus te Brussel
29 januari	Nicole Fontaine, voorzitter van het Europees Parlement
31 januari	Ricardo Zalacain Jorge, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van Spanje te Luxemburg
7 februari	Kathalijne Maria Buitenweg, rapporteur van het Europees Parlement voor de begroting 2001
12-14 februari	Delegatie van het Hof van Justitie van de Economische en Monetaire Gemeenschap van Centraal-Afrika (CEMAC)
15 februari	The Right Rev. Andrew McLellan, Moderator of the Church of Scotland
22 februari	Delegatie van de vereniging van Raden van State en hoogste administratieve gerechten van de Europese Unie, P. Hallberg, voorzitter van het Hoogste Administratieve Gerechtshof van Finland, H. D. Tjeenk Willink, vice-voorzitter van de Nederlandse Raad van State, en Y. Kreins, lid van de Belgische Raad van State
8 maart	Petar Stoyanov, president van de Republiek Bulgarije

9 maart	Finale van de European Law Moot Court
14 maart	Michael Charles Wood, juridisch adviseur bij het ministerie van Buitenlandse Zaken van het Verenigd Koninkrijk
15 maart	Delegatie van het Hooggerechtshof van de Tsjechische Republiek
19 maart	Raffaele Campanella, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van Italië te Luxemburg
28 maart	Horst Pakowski, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van Duitsland te Luxemburg
10 april	Gerald J. Loftus, zaakgelastigde a.i. bij de ambassade van de Verenigde Staten van Amerika te Luxemburg, en Robert Faucher, eerste secretaris bij de missie van de Verenigde Staten van Amerika bij de Europese Gemeenschappen te Brussel
3 mei	Willi Rothley en Klaus-Heiner Lehne, leden van het Europees Parlement
10 mei	Arturo García Tizón, Abogado General del Estado (Spanje)
23 mei	Kurt Biedenkopf, minister-president van de Freistaat Sachsen
29 mei	Clay Constantinou, gewezen ambassadeur van de Verenigde Staten van Amerika te Luxemburg en decaan van de Seton Hall School of Diplomacy & International Relations
30 mei	Delegatie van de Consell Consultiu van de Balearen

31 mei	Yueh-sheng Weng, hoofd van de rechterlijke macht en voorzitter van de Raad van Opperrechters (Taiwan)
18 en 19 juni	Bijeenkomst van magistraten uit de lidstaten
25 juni	Wolfgang Thierse, voorzitter van de Duitse Bundestag
25 juni	Pierre Vimont, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur, permanent vertegenwoordiger van Frankrijk bij de Europese Unie te Brussel
26 juni	Helmut Schröder, Oberbürgermeister van Trier
27 juni	Delegatie van Grondwettelijke en Hoogste Gerechtshoven van Latijns-Amerika
27 juni	Tudorel Postolache, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van Roemenië te Luxemburg
2 en 3 juli	Delegatie van het Hoogste Arbitragehof van Rusland
10 juli	Rocco Antonio Cangelosi, directeur-generaal Europese integratie bij het secretariaat-generaal van het Italiaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, en Raffaele Campanella, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van Italië te Luxemburg
11 juli	Konstantinos Stephanopoulos, president van de Helleense Republiek
16 juli	I Wo Byczewski, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur, hoofd van de missie van de Republiek Polen bij de Europese Unie

17 september	Josef Pühringer, Landeshauptmann van Oberösterreich
18 september	Michel Petite, directeur-generaal van de Juridische dienst van de Europese Commissie
24 en 25 september	Delegatie Deense magistraten
1 oktober	Delegatie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg
3 oktober	Masahiro Ando, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van Japan te Luxemburg
4 oktober	Delegatie van het Hoogste Gerechtshof van Estland
8 en 9 oktober	Delegatie van het Nederlandse College van Beroep voor het Bedrijfsleven
18 oktober	Delegatie van de Afdeling sociale zekerheid van het Zwitserse Federaal Gerechtshof
13 november	Delegatie van Schotse Law Officers: Colin Boyd, QC, Lord Advocate, Lynda Clark, QC MP, Advocate General for Scotland, en Neil Davidson, QC, Solicitor general for Scotland
15 november	Lazar Comanescu, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur, hoofd van de missie van Roemenië bij de Europese Gemeenschappen
15 november	Loyola de Palacio, vice-voorzitter van de Europese Commissie
15 november	Hans-Georg Landfermann, voorzitter van het Duitse Bundespatentgericht

19 en 20 november	Studiedagen voor magistraten van de lidstaten
26 november	Dante Martinelli, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van de Zwitserse Bondsstaat te Brussel
27 november	Delegatie van de Eerste Afdeling voor publiekrecht van het Zwitserse Federaal Gerechtshof
29 november	Delegatie van het Bulgaarse Hooggerechtshof
10 en 11 december	Delegatie van de Raad van State van de Helleense Republiek

B – Studiebezoeken aan het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg in 2001
(Aantal bezoekers)

	Nationale magistraten ¹	Advocaten, juridisch adviseurs, stagiairs	Hoogleraren gemeenschapsrecht, docenten ²	Diplomaten, parlementsleden, politieke groeperingen, nationale ambtenaren	Studenten, stagiairs Commissie/EP	Leden van beroepsorganisaties	Overigen	TOTAAL
B	154	42	—	46	368	38	—	648
DK	7	52	—	13	114	7	15	208
D	120	147	100	312	1297	259	40	2275
EL	58	—	—	4	108	—	—	170
E	24	131	—	15	611	60	—	841
F	83	252	38	132	638	63	—	1206
IRL	5	—	—	—	133	—	—	138
I	52	38	—	—	213	—	—	303
L	2	—	—	—	29	60	—	91
NL	8	—	34	11	25	—	—	78
A	16	52	13	—	214	—	—	295
P	8	18	—	—	9	—	—	35
FIN	8	66	—	7	34	68	—	183
S	89	68	—	—	19	—	—	176
UK	45	32	5	22	792	86	—	982
Derde landen	69	222	—	153	795	13	—	1252
Gemengde groepen	—	71	—	—	1003	16	—	1090
TOTAAL	748	1191	190	715	6402	670	55	9971

(vervolg)

¹ Deze rubriek omvat mede het aantal magistraten dat heeft deelgenomen aan de door het Hof georganiseerde bijeenkomsten en studiedagen voor magistraten. Dit aantal bedroeg in 2001: België: 9; Denemarken: 7; Duitsland: 21; Griekenland: 8; Spanje: 24; Frankrijk: 24; Ierland: 5; Italië: 22; Luxemburg: 2; Nederland: 8; Oostenrijk: 8; Portugal: 8; Finland: 8; Zweden: 8; Verenigd Koninkrijk: 24.

² Hoogleraren die studenten begeleiden niet meegerekend.

Studiebezoeken aan het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg in 2001
(Aantal groepen)

	Nationale magistraten ¹	Advocaten, juridisch adviseurs, stagiairs	Hoogleraren gemeenschaps-recht, docenten ²	Diplomaten, parlementsleden, politieke groeperingen, nationale ambtenaren	Studenten, stagiairs Commissie/ EP	Leden van beroeps-organisaties	Overigen	TOTAAL
B	6	3	—	1	13	2	—	25
DK	2	1	—	1	4	1	1	10
D	6	8	2	10	42	9	1	78
EL	6	—	—	1	5	—	—	12
E	2	8	—	1	21	2	—	34
F	8	11	1	8	22	5	—	55
IRL	2	—	—	—	4	—	—	6
I	3	2	—	—	6	—	—	11
L	2	—	—	—	2	1	—	5
NL	2	—	1	1	1	—	—	5
A	3	1	1	—	8	—	—	13
P	2	1	—	—	1	—	—	4
FIN	2	4	—	1	1	5	—	13
S	6	4	—	—	1	—	—	11
UK	4	1	1	3	23	2	—	34
Derde landen	6	10	—	13	30	1	—	60
Gemengde groepen	—	1	—	—	28	1	—	30
TOTAAL	62	55	6	40	212	29	2	406

¹ Deze rubriek omvat onder meer de bijeenkomst en de studiedagen voor magistraten.

² Hoogleraren die studenten begeleiden niet meegerekend.

C – Plechtige zitting in 2001

19 september

Plechtige zitting ter gelegenheid van de herbenoeming van een deel van de leden van het Gerecht van eerste aanleg en van het vertrek van André Potocki, rechter in het Gerecht van eerste aanleg, en de ambtsaanvaarding van Hubert Legal als rechter in het Gerecht van eerste aanleg

D – Bezoeken of deelneming aan officiële evenementen in 2001

15 januari	Bezoek van de president en een delegatie van het Hof aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg
25 januari	Aanwezigheid van een delegatie van het Hof bij de plechtige zitting van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg
1 en 2 februari	Officieel bezoek van de president en een delegatie van het Hof aan het Duitse Bundesverfassungsgericht te Karlsruhe
19 februari	Ontmoeting van de president van het Hof met Romano Prodi, voorzitter van de Europese Commissie, te Brussel
7 en 8 mei	Deelname van de president van het Hof aan de evenementen bij het staatsbezoek van Zijne Koninklijke Hoogheid Groothertog Henri van Luxemburg aan Spanje, op uitnodiging van Zijne Majesteit de Koning van Spanje en Zijne Koninklijke Hoogheid Groothertog Henri van Luxemburg
28 mei	Deelname van een delegatie van het Hof aan de algemene vergadering van de Association of the Councils of State and Supreme administrative jurisdictions of the European Union te Helsinki
10 en 12 juni	Deelname van de president van het Hof aan de European Law Conference, georganiseerd door het Zweedse Parlement en de Zweedse regering te Stockholm
13 en 15 september	Deelname van de president en een delegatie van het Hof aan de Erste Europäische Juristentag te Nürnberg

27 en 28 september	Deelname van een delegatie van het Hof aan het symposium van Europese rechters in merkenzaken op de zetel van het Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM) te Alicante
28 september	Aanwezigheid van de president en een delegatie van het Hof bij de viering van 50 jaar Bundesverfassungsgericht te Karlsruhe
1 oktober	Aanwezigheid van een delegatie van het Hof bij de plechtige opening van het gerechtelijk jaar te Londen
12 en 13 oktober	Deelname van de president van het Hof aan een colloquium over het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bij de viering van 10 jaar Huis van Rijnland-Palts, en aan de openingszitting van de eerste cyclus over Oost-Europa van het Institut d'études politiques de Paris te Dijon
25 oktober	Deelname van de president van het Hof aan een ronde tafel over 15 jaar rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen tijdens een colloquium te Madrid, georganiseerd door de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Justitie bij het 15-jarig bestaan van de Abogacía del Estado ante el Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas
16 november	Deelname van de president van het Hof aan het Walter-Hallstein-Symposium ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van Walter Hallstein, georganiseerd door het Institut Walter-Hallstein van de Humboldt-Universität te Berlijn en de Johann Wolfgang Goethe-Universität te Frankfurt

Hoofdstuk IV

Tabellen en statistieken

A – Gerechtelijke werkzaamheden van het Hof van Justitie

1.	Analytisch register van de door het Hof van Justitie in 2001 gewezen arresten	169
	Ambtenarenstatuut	169
	Beginnelsen van gemeenschapsrecht	171
	Burgerschap van de unie	171
	EGKS	172
	Eigen middelen van de gemeenschappen	172
	Externe betrekkingen	173
	Fiscale bepalingen	175
	Handelspolitiek	183
	Harmonisatie van wetgevingen	185
	Industriebeleid	189
	Institutioneel recht	190
	Intellectuele eigendom	191
	KS	192
	Landbouw	192
	Mededinging	198
	Milieu en consumenten	201
	Procedure	204
	Sociale politiek	205
	Sociale zekerheid van migrerende werknemers	210
	Steunmaatregelen van de staten	211
	Vennootschapsrecht	213
	Vervoer	215
	Visserijbeleid	218
	Vrij verkeer van goederen	219
	Vrij verkeer van kapitaal	223
	Vrij verkeer van personen	224
	Vrij verrichten van diensten	229
	Vrijheid van vestiging	234
2.	Andere beslissingen van het Hof van Justitie, die in de weekoverzichten 2001 zijn opgenomen	235
3.	Gerechtelijke statistieken	243

1. Analytisch register van de door het Hof van Justitie in 2001 gewezen arresten

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

AMBTENARENSTATUUT

C-389/98 P	11 januari 2001	H. Gevaert / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Ambtenaren — Verzoek om herziening van indeling in rang — Beroep — Verstrijken van termijn — Nieuw feit — Gelijke behandeling
C-459/98 P	11 januari 2001	I. Martínez del Peral Cagigal / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Ambtenaren — Verzoek om herziening van indeling in rang — Beroep — Verstrijken van termijn — Nieuw feit — Gelijke behandeling
C-273/99-P	6 maart 2001	Bernard Connolly / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — A m b t e n a r e n — Tuchtprocedure — Schorsing — Motivering — Ten laste gelegde schuld — Artikelen 11, 12 en 17 Statuut — Gelijke behandeling
C-274/99 P	6 maart 2001	Bernard Connolly / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — A m b t e n a r e n — Tuchtprocedure — Artikelen 11, 12 en 17 van Statuut — Vrijheid van meningsuiting — Loyaliteitsplicht — Afbreuk aan waardigheid van ambt

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-122/99 P en C-125/99 P	31 mei 2001	D, Koninkrijk Zweden / Raad van de Europese Unie	Hogere voorziening — A m b t e n a a r — Kostwinnerstoelage — Gehuwd ambtenaar — G e r e g i s t r e e r d partnerschap naar Zweeds recht
C-449/99 P	2 oktober 2001	Europese Investeringsbank / Michel Hautem	Hogere voorziening — Personeelsleden van E u r o p e s e Investeringsbank — Ontslag — Uitlegging van Personeelsreglement van E u r o p e s e Investeringsbank — Middel ontleend aan verkeerde kwalificatie van feiten en onjuiste motivering — Gestelde schending van regels die van toepassing zijn op betrekkingen tussen E u r o p e s e Investeringsbank en haar personeel
C-270/99 P	27 november 2001	Z / Europees Parlement	Hogere voorziening — A m b t e n a r e n — Tuchtprocedure — Overschrijding van in artikel 7 van bijlage IX bij Statuut van de ambtenaren van de E u r o p e s e Gemeenschappen gestelde termijnen
C-340/00 P	13 december 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Michael Cwik	Hogere voorziening — A m b t e n a r e n — Artikel 17, tweede alinea, van Statuut — Vrijheid van meningsuiting — Grenzen — Motivering
C-446/00 P	13 december 2001	Pascual Juan Cubero Vermurie / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — A m b t e n a r e n — Bevordering — Mobiliteit

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

BEGINSELEN VAN GEMEENSCHAPSRECHT

C-184/99	20 september 2001	Rudy Grzelczyk / Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn te Ottignies-Louvain-la- Neuve	Artikelen 6, 8 en 8 A EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikelen 12 EG, 17 EG en 18 EG) — Richtlijn 93/96/EEG van de Raad — Verblijfsrecht voor studenten — Nationale wettelijke regeling die recht op bestaansminimum enkel toekent aan eigen onderdanen, aan personen die in aanmerking komen voor toepassing van verordening (EEG) nr. 1612/68, aan staatlozen en aan vluchtelingen — Buitenlandse student die gedurende eerste jaren van zijn studie zelf in zijn levensonderhoud voorzag
----------	-------------------	---	--

BURGERSCHAP VAN DE UNIE

C-192/99	20 februari 2001	The Queen / Secretary of State for the Home Department, ex parte: Manjit Kaur	Burgerschap van de Unie — Nationaliteit van een lidstaat — Verklaringen van het Verenigd Koninkrijk betreffende de definitie van het woord onderdaan — Brits burger van overzee
----------	------------------	--	--

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

EGKS

C-276/99	25 oktober 2001	Bondsrepubliek Duitsland / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EGKS — Staatssteun aan staalondernemingen — Verzoek om teruggaaf van in strijd met gemeenschapsrecht ontvangen steun — Verplichtingen van lidstaten — Niet- nakoming — Procedure ingeleid nadat gevolgen van niet-nakoming zijn uitgeput
----------	-----------------	--	---

EIGEN MIDDELEN VAN DE GEMEENSCHAPPEN

C-253/99	27 september 2001	Bacardi GmbH / Hauptzollamt Bremerhaven	Communautair douanewetboek en uitvoeringsverordening — Terugbetaling van rechten bij invoer — Gunstige tariefbehandeling — Indiening achteraf van certificaat van echtheid — Wijziging van in douaneaangifte vermelde tariefindeling — Begrip bijzondere situatie
----------	-------------------	---	--

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

EXTERNE BETREKKINGEN

C-36/98	30 januari 2001	Koninkrijk Spanje / Raad van de Europese Unie	Rechtsgrondslag — Milieu — Besluit van de Raad houdende goedkeuring van het verdrag inzake samenwerking voor de bescherming en het duurzaam gebruik van de Donau — Artikel 130 S, leden 1 en 2, EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 175, leden 1 en 2, EG) — Begrip waterbeheer
C-33/99	20 maart 2001	Hassan Fahmi, M. Esmoris Cerdeiro- Pinedo Amado / Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank	Artikel 41 van de Samenwerkingsovereenk omst EEG-Marokko — Artikel 3 van verordening (EEG) nr. 1408/71 — Sociale zekerheid — Artikel 7 van verordening (EEG) nr. 1612/68 — Artikelen 48 en 52 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikelen 39 EG en 43 EG) — Vrij verkeer van personen — Non-discriminatie — Rechthebbenden op invaliditeitspensioen die niet meer in bevoegde lidstaat wonen — Wijziging van wetgeving inzake studiefinanciering

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-89/99	13 september 2001	Schieving-Nijstad vof e.a. / Robert Groeneveld	Overeenkomst tot oprichting van Wereldhandelsorganisatie — Artikel 50, lid 6, TRIPs-overeenkomst — Uitlegging — Rechtstreekse werking — Toepassing op procedure die aanhangig is ten tijde van inwerkingtreding in betrokken lidstaat — Voorwaarden voor vaststelling van termijn voor aanhangig maken van hoofdzaak — Berekening van deze termijn
C-63/99	27 september 2001	The Queen / Secretary of State for the Home Department, ex parte: Wieslaw Gloszczuk et Elzbieta Gloszczuk	Externe betrekkingen — Associatieovereenkomst EEG/Polen — Vrijheid van vestiging — Frauduleus verkregen inreisvergunning
C-235/99	27 september 2001	The Queen / Secretary of State for the Home Department, ex parte: Eleanora Ivanova Kondova	Externe betrekkingen — Associatieovereenkomst EEG/Bulgarije — Vrijheid van vestiging — Frauduleus verkregen inreisvergunning — Verplichting voor lidstaat tot vergoeding van schade van particulier die zich beroept op rechtstreeks toepasselijk recht van vestiging op grond van associatieovereenkomst
C-257/99	27 september 2001	The Queen / Secretary of State for the Home Department, ex parte: Julius Barkoci et Marcel Malik	Externe betrekkingen — Associatieovereenkomst EEG/Tsjechische Republiek — Vrijheid van vestiging — Tsjechische onderdanen die zich als zelfstandige in een lidstaat willen vestigen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-268/99	20 november 2001	Aldona Malgorzata Jany e.a. / Staatssecretaris van Justitie	Externe betrekkingen — Associatieovereenkomsten Gemeenschappen/Polen en Gemeenschappen/- Tsjechische Republiek — Vrijheid van vestiging — Begrip economische activiteit — Prostitutie al dan niet daaronder begrepen

FISCALE BEPALINGEN

C-76/99	11 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Zesde BTW-richtlijn — Artikel 13, A, lid 1, sub b — Nauw samenhangende handelingen — Begrip
C-113/99	18 januari 2001	H. Schmid / Finanzlandesdirektion für Wien, Niederösterreich und Burgenland	Richtlijn 69/335/EEG — Indirecte belastingen op het bijeenbrengen van k a p i t a a l — Minimumbelasting op kapitaalvennootschappen
C-83/99	18 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk Spanje	Niet-nakoming — Artikel 12, lid 3, sub a, van de Zesde BTW- richtlijn — Toepassing van verlaagd tarief op t o l g e l d e n v o o r autosnelwegen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-150/99	18 januari 2001	Svenska staten / Stockholm Lindöpark AB Stockholm Lindöpark AB/Svenska staten	Fiscale bepalingen — Harmonisatie van wetgevingen — Omzetbelasting — Gemeenschappelijk stelsel van belasting over toegevoegde waarde — Zesde richtlijn — Vrijstellingen — Verhuur van onroerende goederen — Beoefening van sport of lichamelijke opvoeding
C-429/97	25 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — BTW — Achtste richtlijn — Teruggaaf van in andere lidstaat betaalde BTW — Zesde richtlijn — Plaats van dienst — Inzameling, sortering, vervoer en verwijdering van afvalstoffen
C-393/98	22 februari 2001	Ministério Público, António Gomes Valente / Fazenda Pública	Binnenlandse belastingen — Bijzondere belasting op motorvoertuigen — Gebruikte voertuigen
C-408/98	22 februari 2001	Abbey National plc / Commissioners of Customs & Excise	BTW — Artikelen 5, lid 8, en 17, lid 2, sub a, en lid 5, van Zesde BTW- richtlijn — Overgang van algemeenheid van goederen — Aftrek van voorbelasting over door de overdrager voor de overgang gebruikte diensten — Goederen en diensten gebruikt ten behoefte van belaste handelingen van de belastingplichtige
C-240/99	8 maart 2001	Försäkringsaktiebolaget Skandia (publ)	Zesde BTW-richtlijn — Vrijstellingen — Handelingen ter zake van verzekeringen en herverzekering

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-415/98	8 maart 2001	Lazlo Bakcsi / Finanzamt Fürstenfeldbruck	BTW — Artikelen 2, punt 1, 5, lid 6, en 11, A, lid 1, sub a, van Zesde BTW-richtlijn — Goed dat voor bedrijfs- en privédoeleinden wordt gebruikt — Tot privé- of tot bedrijfsvermogen van belastingplichtige behorend goed — Verkoop van bedrijfsgoed — Tweedehands goed betrokken van particulier
C-276/98	8 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Portugese Republiek	Niet-nakoming — Zesde BTW-richtlijn — Artikelen 12 en 28, lid 2 — Verlaagd tarief
C-265/99	15 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Artikel 95 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 90 EG) — Motorrijtuigenbelasting
C-108/00	15 maart 2001	Syndicat des producteurs indépendants (SPI) / Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie	Fiscale bepalingen — Harmonisatie van wetgevingen — Omzetbelasting — Gemeenschappelijk stelsel van belasting over toegevoegde waarde — Artikel 9, lid 2, sub e, tweede streepje, van de Zesde richtlijn BTW — Bepaling van fiscale plaats van dienstverrichting — Diensten op het gebied van de reclame — Diensten verricht door tussenkomst van een derde daaronder begrepen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-404/99	29 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Zesde BTW-richtlijn — Maatstaf van heffing — Uitsluiting — Bedieningsgeld
C-325/99	5 april 2001	G. van de Water / Staatssecretaris van Financiën	Fiscale bepalingen — Harmonisatie van wetgevingen — Accijns — Richtlijn 92/12/EEG — Verschuldigdheid van accijns — Uitslag tot verbruik van accijnsproducten — Begrip — Enkel voorhanden hebben van accijnsproduct
C-481/98	3 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Zesde BTW-richtlijn — Artikelen 12, lid 3, sub a, en 28, lid 2, sub a — Verlaagd tarief
C-34/99	15 mei 2001	Commissioners of Customs & Excise / Primback Ltd	Belasting over toegevoegde waarde — Zesde richtlijn 77/388/EEG — Maatstaf van heffing — Verkoop door detailhandelaar van goederen op krediet — Door een ander dan verkoper aan koper verleend kosteloos krediet — Betaling door financieringsmaatschappij aan verkoper van lager bedrag dan prijs van het goed

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-322/99 en C-323/99	17 mei 2001	Finanzamt Burgdorf / Hans-Georg Fischer Finanzamt Düsseldorf- Mettmann / Klaus Brandenstein	Zesde BTW-richtlijn — Artikelen 5, lid 6, en 11 A, lid 1, sub b — Onttrekking van een bedrijfsgoed voor privédoeleinden — Belastingheffing, indien voor het goed of de bestanddelen daarvan recht op aftrek van voorbelaasting is ontstaan — Begrip bestanddelen van het onttrokken goed
C-86/99	29 mei 2001	Freemans plc / Commissioners of Customs & Excise	Zesde BTW-richtlijn — Maatstaf van heffing — Korting verkregen op het tijdstip waarop de handeling wordt verricht — Prijsvermindering nadat de handeling heeft plaatsgevonden
C-345/99	14 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — BTW — Artikel 17, leden 2 en 6 van de Zesde BTW- richtlijn — Aftrekbaarheid van belasting over de aanschaf van voertuigen die voor het verrichten van belastbare handelingen worden gebruikt — Beperking tot voertuigen die uitsluitend voor rijlessen worden gebruikt
C-40/00	14 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Artikel 17, leden 2 en 6, van de Zesde BTW- richtlijn — Hernieuwde volledige uitsluiting, na inwerkingtreding van de richtlijn, van het recht op aftrek van de BTW op dieselbrandstof voor voertuigen en machines waarvoor geen recht op aftrek bestaat

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-206/99	21 juni 2001	SONAE - Tecnologia de Informação SA / Direcção-Geral dos Registos e Notariado	Bijeenbrengen van kapitaal — Richtlijn 69/335/EEG — Rechten met karakter van vergoeding — Rechten voor inschrijving in handelsregister
C-380/99	3 juli 2001	Bertelsmann AG / Finanzamt Wiedenbrück	Zesde BTW-richtlijn — Artikel 11, A, lid 1, sub a — Maatstaf van heffing — Verzendkosten van premies in natura
C-262/99	12 juli 2001	Paraskevas Louloudakis / Elliniko Dimosio	Richtlijn 83/182/EEG — Tijdelijke invoer van vervoermiddelen — Belastingvrijstellingen — Gewone verblijfplaats in een lidstaat — Boete in geval van onregelmatige invoer met belastingvrijstelling — Evenredigheidsbeginsel — Goede trouw
C-16/00	27 september 2001	Cibo Participations SA / Directeur régional des impôts du Nord-Pas-de-Calais	Zesde BTW-richtlijn — Economische activiteit — Inmenging van een holding in het beheer van zijn dochterondernemingen — Aftrek van BTW over door de holding bij de verwerving van een deelneming in een dochteronderneming gebruikte diensten — Inning van dividenden door de holding
C-294/99	4 oktober 2001	Athinaiki Zythopoiia AE / Elliniko Dimosio	Belasting op winst van vennootschappen — Moedermaatschappijen en dochterondernemingen — Richtlijn 90/435/EEG — Begrip bronbelasting

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-326/99	4 oktober 2001	Stichting „Goed Wonen”/ Staatssecretaris van Financiën	Zesde BTW-richtlijn — Bevoegdheid van lidstaat om bepaalde zakelijke rechten op onroerend goed als voor levering vatbare lichamelijke zaken te beschouwen — Uitoefening van deze bevoegdheid beperkt tot geval waarin prijs van zakelijk recht ten minste gelijk is aan economische waarde verkeer van betrokken onroerend goed — Verpachting en verhuur van onroerend goed — Vrijstellingen
C-409/98	9 oktober 2001	Commissioners of Customs & Excise / Mirror Group plc	Zesde BTW-richtlijn — Vrijstelling van verhuur van onroerend goed — Begrip — Aangaan van huurverplichting
C-108/99	9 oktober 2001	Commissioners of Customs Excise / Cantor Fitzgerald International	Zesde BTW-richtlijn — Vrijstelling van verhuur van onroerend goed — Begrip — Verrichting van diensten — Overname van huur door derde onder bezwarende titel
C-267/99	11 oktober 2001	Christiane Adam, echtgenote Urbing / Administration de l'enregistrement et des domaines	Zesde BTW-richtlijn — Begrip vrij beroep — Beheerder van gebouwen in mede-eigendom
C-78/00	25 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Artikelen 17 en 18 van Zesde BTW-richtlijn — Teruggaaf van BTW-overschot door afgifte van staatsleningen — Categorie van belastingplichtigen die over belastingkrediet beschikken

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-338/98	8 november 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk der Nederlanden	Niet-nakoming — Artikelen 17, lid 2, sub a, en 18, lid 1, sub a, van Zesde BTW-richtlijn — Nationale regeling die werkgever toestaat, zeker percentage van kostenvergoeding die werknemer ontvangt voor gebruik van privévoertuig voor beroepsdoeleinden, als voorbelasting af te trekken
C-184/00	22 november 2001	Office des produits wallons ASBL / État belge	Zesde BTW-richtlijn — Artikel 11, A, lid 1, sub a — Maatstaf van heffing — Rechtstreeks met de prijs verband houdende subsidies
C-235/00	13 december 2001	Commissioners of Customs & Excise / CSC Financial Services Ltd	Zesde BTW-richtlijn — Artikel 13, B, sub d, punt 5 — Vrijgestelde handelingen — Handelingen inzake waardepapieren — Bemiddeling — Verrichting van een zogenoemde call center-dienst

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

HANDELSPOLITIEK

C-239/99	15 februari 2001	Nachi Europe GmbH / Hauptzollamt Krefeld	Gemeenschappelijk handelsbeleid — Beschermende maatregelen tegen dumpingpraktijken — Artikel 1, sub 2, van verordening (EEG) nr. 2849/92 — Wijziging van definitief antidumpingrecht op invoer van kogellagers uit Japan met een grootste uitwendige diameter van meer dan 30 mm — Prejudiciële verwijzing ter beoordeling van geldigheid — Verzuim van verzoeker in het hoofdgeding om beroep tot nietigverklaring tegen de verordening in te stellen
C-76/98 P en C-77/98 P	3 mei 2001	Ajinomoto Co., Inc. The NutraSweet Company / Raad van de Europese Unie en Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Dumping — Normale waarde — Bestaan van octrooi op binnenlandse markt van exporteur — Invloed van beweerde ongeldigheid van verordening tot instelling van voorlopig antidumpingrecht op wettigheid van verordening tot instelling van definitief antidumpingrecht

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-110/97	22 november 2001	Koninkrijk der Nederlanden / Raad van de Europese Unie	Associatieregeling van landen en gebieden overzee — Invoer van rijst van oorsprong uit landen en gebieden o v e r z e e — Vrijwaringsmaatregelen — Verordening (EG) nr. 304/97 — Beroep tot nietigverklaring
C-301/97	22 november 2001	Koninkrijk der Nederlanden / Raad van de Europese Unie	Associatieregeling van landen en gebieden overzee — Invoer van rijst van oorsprong uit landen en gebieden o v e r z e e — Vrijwaringsmaatregelen — Verordening (EG) nr. 1036/97 — Beroep tot nietigverklaring
C-451/98	22 november 2001	Antillean Rice Mills NV / Raad van de Europese Unie	Associatieregeling van landen en gebieden overzee — Invoer van rijst van oorsprong uit landen en gebieden o v e r z e e — Vrijwaringsmaatregelen — Verordening (EG) nr. 304/97 — Beroep tot nietigverklaring — Niet-ontvankelijkheid
C-452/98	22 november 2001	Nederlandse Antillen / Raad van de Europese Unie	Associatieregeling van landen en gebieden overzee — Invoer van rijst van oorsprong uit landen en gebieden o v e r z e e — Vrijwaringsmaatregelen — Verordening (EG) nr. 1036/97 — Beroep tot nietigverklaring — Niet-ontvankelijkheid

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

HARMONISATIE VAN WETGEVINGEN

C-370/99	11 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Ierland	Niet-nakoming — Richtlijn 96/9/EG — Niet-uitvoering binnen voorgeschreven termijn
C-151/00	18 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 97/66/EG — Verwerking van persoonsgegevens en bescherming van de persoonlijke levenssfeer in telecommunicatiesector — Niet-omzetting
C-219/99	14 februari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Niet-betwiste niet-nakoming — Richtlijn 95/16/EG
C-278/99	8 maart 2001	Georgius van der Burg	Normen en technische voorschriften — Zendingrichtingen die niet van toegelaten type zijn — Reclame
C-100/00	5 april 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Niet-betwiste niet-nakoming — Richtlijn 73/23/EEG — Elektrische warmwatertoestellen — Niet in de richtlijn voorziene eisen
C-306/98	3 mei 2001	The Queen / Minister of Agriculture, Fisheries and Food, Secretary of State for the Environment, ex parte: Monsanto plc	Richtlijn 91/414 — Gewasbeschermingsmiddelen — Vergunning voor het op de markt brengen — Onderzoek van een vergunningaanvraag — Overgangsperiode

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-28/99	3 mei 2001	Jean Verdonck, Ronald Everaert, Édith de Baedts	Richtlijn 89/592/EEG — Nationale regeling betreffende transacties van ingewijden — Bevoegdheid van lidstaten tot vaststelling van strengere voorschriften — Begrip nationale bepaling van algemene toepassing
C-203/99	10 mei 2001	Henning Veedfald / Århus Amtskommune	Harmonisatie van wetgevingen — Richtlijn 85/374/EEG — Aansprakelijkheid voor producten met gebreken — Uitsluiting van aansprakelijkheid — Voorwaarden
C-258/99	10 mei 2001	BASF AG / Bureau voor de Industriële Eigendom (BIE)	Verordening (EG) nr. 1610/96 — Gewasbeschermingsmiddelen — Aanvullend beschermingscertificaat
C-169/99	13 september 2001	Hans Schwarzkopf GmbH & Co. KG / Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV	Artikel 6, lid 1, sub d, laatste volzin, van richtlijn 76/768/EEG, zoals gewijzigd bij richtlijn 93/35/EEG — Onmogelijkheid in de praktijk als rechtvaardiging voor verplichte waarschuwingen in verkorte vorm op recipiënt en verpakking van cosmetische producten — Aanduidingen in negen talen in belang van vlottere distributie van goederen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-517/99	4 oktober 2001	Merz & Krell GmbH & Co.	Merken — Aanpassing van wetgevingen — Artikel 3, lid 1, sub d, van Eerste richtlijn (89/104/EEG) — Gronden voor weigering of nietigverklaring — Merken die uitsluitend bestaan uit tekens of benamingen die in normaal taalgebruik of in bonafide handelsverkeer gebruikelijk zijn geworden — Noodzaak dat tekens of benamingen gebruikelijk zijn geworden ter aanduiding van waren of diensten waarvoor merk ter inschrijving is voorgedragen — Ontbreken van noodzaak dat tekens of benamingen kenmerken of eigenschappen van waren of diensten waarvoor inschrijving is aangevraagd, rechtstreeks beschrijven
C-450/00	4 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Groothertogdom Luxemburg	Niet-nakoming — Niet-omzetting van richtlijn 95/46/EG

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-377/98	9 oktober 2001	Koninkrijk der Nederlanden / Europees Parlement Raad van de Europese Unie	Nietigverklaring — Richtlijn 98/44/EG — Rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen — Rechtsgrondslag — Artikel 100 A EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 95 EG), artikel 235 EG-Verdrag (thans artikel 308 EG) of artikelen 130 en 130 F EG-Verdrag (thans artikelen 157 EG en 163 EG) — Subsidiariteit — Rechtszekerheid — Volkenrechtelijke verplichtingen van lidstaten — Fundamentele rechten — Menselijke waardigheid — Collegialiteitsbeginsel bij ontwerpregelgeving van Commissie
C-112/99	25 oktober 2001	Toshiba Europe GmbH / Katun Germany GmbH	Vergelijkende reclame — Verkoop van reserveonderdelen en verbruiksartikelen — Vermelding van artikelnummers van o r i g i n e l e reserveonderdelen en verbruiksartikelen door verkoper van niet-o r i g i n e l e reserveonderdelen en verbruiksartikelen — Richtlijnen 84/450/EEG en 97/55/EG

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-414/99, C-415/99 en C-416/99	20 november 2001	Zino Davidoff SA / A & G Imports Ltd Levi Strauss & Co., Levi Strauss (UK) Ltd / Tesco Stores Ltd, Tesco plc Levi Strauss & Co., Levi Strauss (UK) Ltd / Costco Wholesale UK Ltd	Merken — Richtlijn 89/104/EEG — Artikel 7, lid 1 — Uitputting van aan merk verbonden recht — Op markt buiten EER brengen — Invoer in EER — Toestemming van merkhouders — Noodzaak van uitdrukkelijke of impliciete toestemming — Op overeenkomst toepasselijke wet — Vermoeden van toestemming — Niet-toepasselijkheid

INDUSTRIEBELEID

C-460/00	25 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Helleense Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 96/48/EG — Interoperabiliteit van het transeuropees hoge- snelheidsspoorwegsysteem
C-372/00	13 december 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Ierland	Niet-nakoming — Richtlijn 96/48/EG — Interoperabiliteit van het transeuropees hoge-snelheidsspoorwegs ysteem
C-79/00	13 december 2001	Telefónica de España SA / Administración General del Estado	Richtlijn 97/33/EG — Telecommunicatie — Interconnectie van netwerken — Verplichtingen van organisaties die netwerken verstrekken

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

INSTITUTIONEEL RECHT

C-40/98	16 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Tecnologie Vetrosesina SpA (TVR)	Arbitragebeding — Niet-uitvoering van overeenkomst
C-41/98	16 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Tecnologie Vetrosesina SpA (TVR)	Arbitragebeding — Niet-uitvoering van overeenkomst
C-315/99 P	10 juli 2001	Ismeri Europa Srl / Rekenkamer van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — MED-programma's — Speciaal verslag nr. 1/96 van de Rekenkamer — Beginsel van hoor en wederhoor — Met naam noemen van derden — N o o d z a a k e n evenredigheid
C-172/97 OP	2 oktober 2001	SIVU du plan d'eau de la Vallée du Lot, autrement dénommé SIVU du pays d'accueil de la Vallée du Lot / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Arbitragebeding — Niet-uitvoering van overeenkomst — Verzetprocedure
C-77/99	11 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Oder-Plan Architektur GmbH, NCC Deutsche Bau GmbH, Esbensen Consulting Engineers	Arbitragebeding — Financiële steun in energiesector — Thermie-programma — Niet-uitvoering van overeenkomst — Opzegging — Recht op terugbetaling van voorschot

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-59/99	13 november 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Manuel Pereira Roldão & Filhos L ^{da} , Instituto Superior Técnico, King, Taudevin & Gregson (Holdings) Ltd	Arbitragebeding — Terugbetaling van voorschotten in het kader van een door de Commissie wegens niet-uitvoering ontbonden overeenkomst
C-353/99 P	6 december 2001	Raad van de Europese Unie / Heidi Hautala	Hogere voorziening — Recht van toegang van publiek tot documenten van Raad — Besluit 93/731/EG van Raad — Uitzonderingen op toegang tot documenten — Bescherming van algemeen belang inzake internationale betrekkingen — Gedeeltelijke toegang

INTELLECTUELE EIGENDOM

C-383/99 P	20 september 2001	Procter & Gamble Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Hogere voorziening — Ontvankelijkheid — Gemeenschapsmerk — Verordening (EG) nr. 40/94 — Absolute weigeringsgrond — Onderscheidendvermogen — Merken die uitsluitend bestaan uit beschrijvende tekens of aanduidingen — Woordcombinatie Baby-dry
------------	-------------------	---	--

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

KS

C-280/99 P, C-281/99 P en C-282/99 P	21 juni 2001	Moccia Irme SpA, Ferriera Lamifer SpA Ferriera Acciaieria Casilina SpA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Steunverlening aan de staalindustrie — Herstructurering van de staalsector
C-390/98	20 september 2001	H.J. Banks & Co. Ltd / The Coal Authority, Secretary of State for Trade and Industry	EGKS-Verdrag — Vergunningen voor kolenwinning — Discriminaties tussen producenten — Bijzondere lasten — Staatssteun — Artikel 4, sub b en c, van het Verdrag — Beschikking nr. 3632/93/EGKS — Steunregeling voor de kolenindustrie — Rechtstreekse werking — Respectieve bevoegdheden van Commissie en nationale rechter

LANDBOUW

C-247/98	11 januari 2001	Helleense Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Goedkeuring van rekeningen — Begrotingsjaar 1994
----------	-----------------	---	--

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-403/98	11 januari 2001	Azienda Agricola Monte Arcosu Srl / Regione Autonoma della Sardegna, Organismo Comprensoriale n. 24 della Sardegna, Ente Regionale per l'Assistenza Tecnica in Agricola (ERSAT)	L a n d b o u w — Bedrijfshoofd met hoofdberoep landbouw — Begrip — Vennootschap met b e p e r k t e aansprakelijkheid
C-333/99	1 februari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Communautaire regeling voor instandhouding en beheer van visbestanden — Controle op visserijactiviteiten en aanverwante activiteiten — Inspectie van vissersvaartuigen en controle op aanvoer [artikel 5, lid 2, van verordening (EEG) nr. 170/83 en artikel 1, lid 1, van verordening (EEG) nr. 2241/87] — Voorlopig verbod van visserijactiviteiten (artikel 11, lid 2, van verordening nr. 2241/87) — Strafrechtelijke of administratieve stappen tegen overtreders van communautaire regeling voor instandhouding en controle (artikel 5, lid 2, van verordening nr. 170/83 en artikel 1, lid 2, van verordening nr. 2241/87)
C-278/98	6 maart 2001	Koninkrijk der Nederlanden / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Goedkeuring van rekeningen — Begrotingsjaar 1994 — Granen en rundvlees

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-316/99	8 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Bondsrepubliek Duitsland	Niet-nakoming — Richtlijn 96/43/EG — Niet-omzetting binnen gestelde termijn
C-176/00	8 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Helleense Republiek	Niet-nakoming — Niet-omzetting van richtlijnen 96/24/EG en 96/25/EG
C-41/99 P	31 mei 2001	Sadam Zuccherifici, divisione della SECI - Società Esercizi Commerciali Industriali SpA, Sadam Castiglione SpA, Sadam Abruzzo SpA, Zuccherificio del Molise SpA, Società Fondiaria Industriale Romagnola SpA (SFIR) e.a. / Raad van de Europese Unie	Hogere voorziening — Suiker — Verordening (EG) nr. 2613/97 — S t e u n a a n suikerbietenkultuur — A f s c h a f f i n g — Verkoopseizoen 2001/2002 — Beroep tot nietigverklaring — N a t u u r l i j k e o f rechtspersonen — Niet-ontvankelijkheid
C-100/99	5 juli 2001	Italiaanse Republiek / Raad van de Europese Unie en Commissie van de Europese Gemeenschappen	Gemeenschappelijk landbouwbeleid — Agromonetair stelsel voor e u r o — Overgangsmaatregelen voor invoering van euro
C-189/01	12 juli 2001	H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren, Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren / minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	Landbouw — Bestrijding van mond- en klauwzeer — Vaccinatieverbod — Evenredigheidsbeginsel — Inaanmerkingneming van welzijn van dieren

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-365/99	12 juli 2001	Portugese Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	L a n d b o u w — Veterinairrechtelijke m a a t r e g e l e n — Spoedmaatregelen tegen boviene spongiforme encefalopathie — Z o g e n o e m d e gekkekoeienziekte
C-374/99	13 september 2001	Koninkrijk Spanje / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Goedkeuring van rekeningen — Begrotingsjaar 1995 - Consumptiesteun voor olijfolie — Ooien- en geitenpremies
C-375/99	13 september 2001	Koninkrijk Spanje / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Goedkeuring van rekeningen — Begrotingsjaren 1996 en 1997 — Openbare opslag van rundvlees
C-263/98	20 september 2001	Koninkrijk België / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Goedkeuring van rekeningen — Begrotingsjaar 1994 — Graan en rundvlees
C-442/99 P	27 september 2001	Cordis Obst und Gemüse Großhandel GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen Franse Republiek	Hogere voorziening — Gemeenschappelijke ordening der markten — Bananen — Invoer uit ACS-staten en uit derde landen — Verzoek om invoercertificaten — Overgangsmatregelen — Verordening (EEG) nr. 404/93 — Beginsel van gelijke behandeling
C-403/99	4 oktober 2001	Italiaanse Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Gemeenschappelijk landbouwbeleid — Agromonetair stelsel voor e u r o — Overgangsmatregelen voor invoering van euro

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-80/99, C-81/99 en C-82/99	9 oktober 2001	Ernst-Otto Flemmer, Renate Christoffel / Raad van de Europese Unie Commissie van de Europese Gemeenschappen Mariuske Leitensdorfer / Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung	Niet-contractuele aansprakelijkheid — Melkproducenten — Verbintenissen tot niet in de handel brengen — Uitsluiting van het stelsel van melkquota — Schadevergoeding — Substitutie — Forfaitaire schadevergoeding bij overeenkomst — Verordening (EEG) nr. 2187/93 — Bevoegde rechter — Toepasselijk recht
C-457/99	11 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Helleense Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 95/69/EG — Diervoeding — Niet-omzetting
C-228/99	8 november 2001	Silos e Mangimi Martini SpA / Ministero delle Finanze	L a n d b o u w — Gemeenschappelijke ordening der markten — Restituties bij uitvoer — Afschaffing — Uitlegging en geldigheid van verordeningen (EG) nrs. 1521/95 en 1576/95 — Ontbreken van motivering
C-277/98	13 november 2001	Franse Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Goedkeuring van EOGFL-rekeningen — Begrotingsjaar 1994 — Extra heffing op melk — Geschillen tussen heffingplichtigen en bevoegde nationale autoriteiten — Nationale contentieuze procedures — Door lidstaten ten belope van nog niet ingevorderde extra heffingen gedragen negatieve correcties

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-147/99	22 november 2001	Italiaanse Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Goedkeuring van rekeningen — Niet voor interventie in aanmerking komende durumtarwe — Ontbrekende voorraadhoeveelheden — Intrekking van erkenning van verpakkingsbedrijven voor olijfolie — Tekortschieten van beheer van en toezicht op oien- en geitenpremies
C-146/99	27 november 2001	Italiaanse Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Goedkeuring van rekeningen — Tomaten — Aan telers te betalen minimumprijs
C-148/00	6 december 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Niet-uitvoering van richtlijn 98/51/EG
C-166/00	6 december 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Helleense Republiek	Niet-nakoming — Niet-uitvoering van richtlijnen 97/41/EG, 98/51/EG en 98/67/EG
C-373/99	6 december 2001	Helleense Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Goedkeuring van rekeningen — Begrotingsjaar 1995 — Groenten en fruit — Akkerbouwgewassen
C-269/99	6 december 2001	Carl Kühne GmbH & Co. KG, Rich. Hengstenberg GmbH & Co., Ernst Nowka GmbH & Co. KG / Jütro Konservenfabrik GmbH & Co. KG	Landbouwproducten en levensmiddelen — Geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen — Vereenvoudigde registratieprocedure — Bescherming van benaming Spreewälder Gurken
C-1/00	13 december 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Weigering embargo op Brits rundvlees op te heffen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-93/00	13 december 2001	Europees Parlement / Raad van de Europese Unie	Verordening (EG) nr. 2772/1999 — Etiketteringsregeling voor rundvlees — Bevoegdheid van Raad
C-131/00	13 december 2001	Ingemar Nilsson / Länsstyrelsen i Norrbottens län	Gemeenschappelijk landbouwbeleid — Verordening (EEG) nr. 3508/92 — Verordening (EEG) nr. 3887/92 — Geïntegreerd beheers- en controlesysteem voor bepaalde communautaire steunregelingen — Uitvoeringsbepalingen — Register van dieren niet bijgehouden door exploitant — Sancties
C-317/99	13 december 2001	Kloosterboer Rotterdam BV / minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	Prejudiciële verwijzing — Aanvullende invoerrechten — Geldigheid van artikel 3 van verordening (EG) nr. 1484/95

MEDEDINGING

C-163/99	29 maart 2001	Portugese Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — Uitsluitende rechten — Beheer van luchthavens — Landingsvergoedingen — Artikel 90, lid 3, EG-Verdrag (thans artikel 86, lid 3, EG)
C-449/98 P	17 mei 2001	International Express Carriers Conferenc (IECC) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Beschikking tot afwijzing van klacht — Mededinging — Postdiensten — Remailing

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-450/98	17 mei 2001	International Express Carriers Conference (IECC) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Beschikking tot afwijzing van klacht — Misbruik van machtspositie — Postdiensten — Remailing
C-340/99	17 mei 2001	TNT Traco SpA/Poste Italiane SpA, voorheen Ente Poste Italiane, e.a.	Artikelen 86 en 90 EG-Verdrag (thans artikelen 82 EG en 86 EG) — Postdiensten — Nationale regeling die voor de verrichting van snelpostdiensten door niet met het beheer van universele diensten belaste ondernemingen als voorwaarde stelt dat zij het postrecht betalen dat normaal voor universele diensten geldt — Toewijzing van de inkomsten uit de betaling van dat recht aan de onderneming — die bij uitsluiting met het beheer van universele diensten is belast
C-302/99 P en C-308/99 P	12 juli 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen Franse Republiek / Télévision française 1 SA (TF1)	Hogere voorziening — Niet relevant middel — Bezwaar tegen rechtsoverwegingen zonder invloed op bestreden dictum — Veroordeling in proceskosten
C-453/99	20 september 2001	Courage Ltd / Bernard Crehan Bernard Crehan / Courage Ltd e.a.	Artikel 85 EG-Verdrag (thans artikel 81 EG) — Exclusieve afnameovereenkomst voor bier — Pacht van drankgelegenheden — Mededingingsregeling — Recht op schadevergoeding van partij bij overeenkomst

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-396/99 en C-397/99	16 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Helleense Republiek	Niet-nakoming — Richtlijnen 90/388/EEG en 96/2/EG — Markt voor tele- communicatiediensten — Mobiele en persoonlijke communicatie
C-429/99	16 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Portugese Republiek	Telecommunicatie — Richtlijnen 90/388/EEG en 96/19/EG — Spraktelefonie — Terugbeldiensten — Portugal Telecom
C-475/99	25 oktober 2001	Firma Ambulanz Glöckner / Landkreis Südwestpfalz	Artikelen 85, 86 en 90 EG-Verdrag (thans artikelen 81 EG, 82 EG en 86 EG) — Ziekenvervoer per ambulance — Bijzondere of uitsluitende rechten — Beperking van mededinging — Taak van algemeen belang — Rechtvaardiging — Invloed op handel tussen lidstaten
C-221/99	29 november 2001	Giuseppe Conte / Stefania Rossi	Honorarium van architect — Summiere procedure tot verkrijging van rechterlijk bevel tot betaling — Advies van beroepsorganisatie — Artikelen 5 en 85 EG-Verdrag (thans artikelen 10 EG en 81 EG)
C-146/00	6 december 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Telecommunicatie — Financiering van universele dienst — Bijdrage van nieuwe aanbieders

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

MILIEU EN CONSUMENTEN

C-266/00	8 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Groothertogdom Luxemburg	Niet-nakoming — Richtlijn 91/676/EEG
C-266/99	8 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Kwaliteit van oppervlaktewater bestemd voor productie van drinkwater — Richtlijn 75/440/EEG — Voorwaarden voor productie van drinkwater in Bretagne
C-147/00	15 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Kwaliteit van zwemwater — Inadequate toepassing van richtlijn 76/160/EEG
C-144/99	10 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk der Nederlanden	Niet-nakoming — Richtlijn 93/13/EEG — Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten — Onvolledige omzetting
C-152/98	10 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk der Nederlanden	Niet-nakoming — Richtlijn 76/464/EEG — Verontreiniging van het aquatisch milieu — Niet-uitvoering
C-159/99	17 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 79/409/EEG — Behoud van vogelstand — Ontvankelijkheid

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-230/00	14 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk België	Niet-nakoming — Niet-omzetting van richtlijnen 75/442/EEG, 76/464/EEG, 80/68/EEG, 84/360/EEG en 85/337/EEG — Verontreiniging en hinder — Afvalstoffen — Gevaarlijke stoffen — Verontreiniging van aquatisch milieu — Luchtverontreiniging
C-368/00	14 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk Zweden	Niet-nakoming — Kwaliteit van zwemwater — Inadequate toepassing van richtlijn 76/160/EEG
C-67/99	11 september 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Ierland	Niet-nakoming — Richtlijn 92/43/EEG — Instandhouding van natuurlijke habitats — Instandhouding van wilde flora en fauna — Artikel 4, lid 1 — Lijst van gebieden — Informatie over gebieden
C-71/99	11 september 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Bondsrepubliek Duitsland	Niet-nakoming — Richtlijn 92/43/EEG — Instandhouding van natuurlijke habitats — Instandhouding van wilde flora en fauna — Artikel 4, lid 1 — Lijst van gebieden — Informatie over gebieden
C-220/99	11 september 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 92/43/EEG — Instandhouding van natuurlijke habitats — Instandhouding van wilde flora en fauna — Artikel 4, lid 1 — Lijst van gebieden — Informatie over gebieden

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-417/99	13 september 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk Spanje	Niet-nakoming — Richtlijn 96/62/EG — Beoordeling en beheer van luchtkwaliteit — Niet-aanwijzing van bevoegde instanties en van organen die belast zijn met toepassing van richtlijn
C-354/99	18 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Ierland	Niet-nakoming — Richtlijn 86/609/EEG — Onvolledige omzetting
C-510/99	23 oktober 2001	Xavier Tridon / Fédération Rhône-Alpes de protection de la nature (Frapna), section Isère	In het wild levende dier- en plantensoorten — Bedreigde soorten — Toepassing in de Gemeenschap van Overeenkomst van Washington
C-127/99	8 november 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Onjuiste uitvoering van richtlijn 91/676/EEG — Bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen
C-427/00	13 november 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland	Niet-nakoming — Kwaliteit van zwemwater — Inadequate toepassing van richtlijn 76/160/EEG
C-541/99 en C-542/99	22 november 2001	Cape Snc / Idealservice Srl Idealservice MN RE Sas / OMAI Srl	Artikel 2, sub b, van richtlijn 93/13/EEG — Begrip consument — Onderneming die met andere onderneming standaardovereenkomst sluit voor de verkrijging van goederen of diensten uitsluitend ten behoeve van haar eigen personeel

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-376/00	11 december 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijnen 75/439/EEG en 75/442/EEG — Nationale verslagen betreffende toepassing — Niet toezending aan Commissie
C-324/99	13 december 2001	DaimlerChrysler AG / Land Baden-Württemberg	Milieu — Afvalstoffen — Verordening (EEG) nr. 259/93 inzake overbrenging van afvalstoffen — Voorwaarden voor verbod of beperking van uitvoer van afvalstoffen — Nationale regeling die voorziet in verplichting afvalstoffen bij bepaalde instantie aan te bieden
C-481/99	13 december 2001	Georg Heininger et Helga Heininger / Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG	Consumentenbescherming — Huis-aan-huisverkoop — Recht van opzegging — Kredietovereenkomst gewaarborgd door zakelijke zekerheid

PROCEDURE

C-472/99	6 december 2001	Clean Car Autoservice GmbH / Stadt Wien, Republiek Österreich	Artikel 234 EG — Kosten van partijen in hoofdgeding — Artikel 104, lid 5, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof
----------	-----------------	---	---

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

SOCIALE POLITIEK

C-413/98	25 januari 2001	Directora-Geral do Departamento para os Assuntos do Fundo Social Europeu (DAFSE) / Frota Azul-Transportes e Turismo L ^{da}	Europees Sociaal Fonds — Feitelijke en boekhoudkundige bevestiging — Bevestigingsbevoegdheid — Grenzen
C-172/99	25 januari 2001	Oy Liikenne Ab / P. Liskojärvi, P. Juntunen	Richtlijn 77/187/EEG — Behoud van rechten van werknemers bij overgang van onderneming — Richtlijn 92/50/EEG — Overheidsopdrachten voor dienstverlening — Niet-maritieme openbaarvervoerdiensten
C-350/99	8 februari 2001	Wolfgang Lange / Georg Schünemann GmbH	Richtlijn 91/533/EEG van de Raad van 14 oktober 1991 betreffende de verplichting van de werkgever de werknemer te informeren over de voorwaarden die op zijn arbeidsovereenkomst of -verhouding van toepassing zijn — Normale dagelijkse of wekelijkse arbeidstijd — Regels betreffende overuren — Bewijsregeling

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-62/99	29 maart 2001	Betriebsrat der bofrost* Josef H. Boquoi Deutschland West GmbH & Co. KG / Bofrost* Josef H. Boquoi Deutschland West GmbH & Co. KG	Prejudiciële vraag — Artikel 11, leden 1 en 2, van richtlijn 94/45/EG — Door ondernemingen beschikbaar te stellen informatie — Informatie stekkende tot vaststelling van aanwezigheid van een zeggenschap uitoefenende onderneming binnen een c o n c e r n m e t communautaire dimensie
C-473/99	14 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Republiek Oostenrijk	Niet-nakoming — Richtlijn 95/30/EG — Bescherming van werknemers tegen risico's van blootstelling aan biologische agentia op het werk — Niet-omzetting binnen gestelde termijn
C-173/99	26 juni 2001	The Queen / Secretary of State for Trade and Industry, ex parte: Broadcasting, Entertainment, Cinematographic and Theatre Union (BECTU)	Sociale politiek — Bescherming van de veiligheid en de gezondheid van werknemers — Richtlijn 93/104/EG — Recht op jaarlijkse vakantie met behoud van loon — Door nationale regeling gestelde voorwaarde voor ontstaan van recht — Vervullen van minimumtijdvak van tewerkstelling bij zelfde werkgever

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-381/99	26 juni 2001	Susanna Brunnhofer / Bank der österreichischen Postsparkasse AG	Gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers — Toepassingsvoorwaarden — Verschil in beloning — Begrippen gelijke arbeid en gelijkwaardige arbeid — Indeling in zelfde functiegroep bij collectieve overeenkomst — Bewijslast — O b j e c t i e v e rechtvaardiging van ongelijke beloning — Kwaliteit van door bepaalde werknemer geleverd werk
C-133/00	4 oktober 2001	J.R. Bowden, J.L. Chapman, J.J. Doyle / Tuffnells Parcels Express Ltd	Organisatie van de arbeidstijd — Richtlijn 93/104/EG — Artikel 1, lid 3 — Werkingssfeer — Wegvervoer
C-438/99	4 oktober 2001	Maria Luisa Jiménez Melgar / Ayuntamiento de Los Barrios	Bescherming van vrouwen tijdens zwangerschap — Richtlijn 92/85/EEG — A r t i k e l 10 — Rechtstreekse werking en draagwijdte — Ontslag — Arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd
C-109/00	4 oktober 2001	Tele Danmark A/S / Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (HK)	Gelijke behandeling van mannen en vrouwen — Artikel 5, lid 1, van richtlijn 76/207/EEG — Artikel 10 van richtlijn 92/85/EEG — Ontslag van zwangere werk- neemster — Arbeids- overeenkomst voor bepaalde tijd

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-379/99	9 oktober 2001	Pensionskasse für die Angestellten der Barmer Ersatzkasse VVaG / Hans Menauer	Gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers — Bedrijfspensioenen — Pensioenfonds belast met uitvoering van verplichtingen van werkgever inzake toekenning van aanvullend pensioen — Overlevingspensioen
C-110/00	11 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Republiek Oostenrijk	Niet-nakoming — Richtlijn 97/59/EG
C-111/00	11 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Republiek Oostenrijk	Niet-nakoming — Richtlijn 97/65/EG
C-441/99	18 oktober 2001	Riksskatteverket / Soghra Gharehveran	Richtlijn 80/987/EEG — Onderlinge aanpassing van wetgevingen der lidstaten inzake bescherming van werknemers bij insolventie van werkgever — Draagwijdte van uitsluiting ten aanzien van Zweden in punt G van afdeling I van bijlage bij richtlijn — Aanwijzing van staat als schuldenaar van gewaarborgde loonvorderingen — Gevolgen voor werking van richtlijn 80/987
C-49/00	15 november 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Onvolledige omzetting van richtlijn 89/391/EEG — Veiligheid en gezondheid van werknemers

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-424/99	27 november 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Republiek Oostenrijk	Niet-nakoming — Richtlijn 89/105/EEG — Begrip positieve lijst in de zin van artikel 6 van richtlijn 89/105 — Onderzoekstermijn voor verzoek om opname van geneesmiddel op genoemde lijst — Verplichting om te voorzien in beroep in rechte ingeval van weigering
C-366/99	29 november 2001	Joseph Griesmar / Ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie, Ministre de la Fonction publique, de la Réforme de l'État et de la Décentralisation	Sociale politiek — Gelijke behandeling van mannen en vrouwen — Toepasselijkheid van artikel 119 EG-Verdrag (de artikelen 117-120 EG-Verdrag zijn vervangen door de artikelen 136 EG-143 EG) of van richtlijn 79/7/EEG — Franse regeling inzake burgerlijke en militaire rustpensioenen — Bonificatie voor kinderen alleen voor vrouwelijke ambtenaren — Toelaatbaarheid vanuit oogpunt van artikel 6, lid 3, van overeenkomst betreffende de sociale politiek of van bepalingen van richtlijn 79/7/EEG

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-206/00	13 december 2001	Henri Mouflin / Recteur de l'académie de Reims	Prejudiciële verwijzing — Sociale politiek — Gelijke behandeling van mannen en vrouwen — Toepasselijkheid van artikel 119 EG-Verdrag (de artikelen 117-120 EG- Verdrag zijn vervangen door de artikelen 136 EG- 143 EG) of van richtlijn 79/7/EEG — Franse regeling inzake burgerlijke en militaire rustpensioenen — Recht op rustpensioen met onmiddellijke ingang alleen voor vrouwelijke ambtenaren

SOCIALE ZEKERHEID VAN MIGRERENDE WERKNEMERS

C-95/99, C-96/99, C-97/99, C-98/99 en C-180/99	11 oktober 2001	Mervett Khalil, Issa Chaaban, Hassan Osseili / Bundesanstalt für Arbeit Mohamad Nasser / Landeshauptstadt Stuttgart Meriem Addou / Land Nordrhein-Westfalen	Sociale zekerheid — Artikel 51 EEG-Verdrag thans, na wijziging, artikel 42 EG) — Artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71 — Staatlozen — Vluchtelingen
C-212/00	16 oktober 2001	Salvatore Stallone / Office national de l'emploi (ONEM)	Sociale zekerheid van migrerende werknemers — Verordening (EEG) nr. 1408/71 — Werkloosheidsuitkering — Voorwaarde van samenwonen voor gezinsleden ten laste

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-189/00	25 oktober 2001	Urszula Ruhr / Bundesanstalt für Arbeit	Verordening (EEG) nr. 1408/71 — Onderdanen van derde landen — Gezinslid van werknemer — Eigen recht en afgeleid recht — Werkloosheid

STEUNMAATREGELEN VAN DE STATEN

C-99/98	15 februari 2001	Republiek Oostenrijk / Commissie van de Europese Gemeenschappen	B e r o e p t o t nietigverklaring — Voornemen tot staatssteun i n s e c t o r vermogenhalfgeleiders — A a n m e l d i n g b i j Commissie — Inhoud van aanmelding en van nadere vragen van Commissie — Aard en duur van onderzoekstermijn — Recht van verzet van Commissie — Artikel 93, lid 3, EG-Verdrag (thans artikel 88, lid 3, EG)
C-379/98	13 maart 2001	PreussenElektra AG / Schleswig AG	E l e k t r i c i t e i t — H e r n i e u w b a r e energiebronnen — Nationale regeling die elektriciteitsbedrijven verplicht tot afname van elektriciteit tegen minimumprijzen en die de daaruit voortvloeiende lasten verdeelt tussen deze bedrijven en de exploitanten van toeleverende netten — Steunmaatregel van de staat — Verenigbaarheid met het vrij verkeer van goederen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-17/99	22 maart 2001	Franse Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Staatssteun — Reddings- en herstructureringssteun — Onderzoeksprocedure inzake staatssteun — Verzuim aan lidstaat te bevelen nodige informatie mee te delen
C-261/99	22 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Staatssteun die onverenigbaar is met gemeenschappelijke markt — Terugvordering — Ontbreken van volstreekte onmogelijkheid tot uitvoering
C-204/97	3 mei 2001	Portugese Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Staatssteun — Steun aan producenten van likeurwijn en eau-de-vie — Steun van Franse Republiek in kader van verhoging van nationale belastingen
C-378/98	3 juli 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk België	Niet-nakoming — Staatssteun — Artikel 93, lid 2, tweede alinea, EG-Verdrag (thans artikel 88, lid 2, tweede alinea, EG) — Verplichting om in kader van Maribel bis/ter- regeling toegekende steun terug te vorderen — Onmogelijkheid van uitvoering

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-400/99	9 oktober 2001	Italiaanse Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	B e r o e p t o t nietigverklaring — Steunmaatregelen van de staten — Steun aan zeevervoeronderneming — Openbaar-dienstcontract — Bestaande steun of nieuwe steun — Inleiding van procedure van artikel 88, lid 2, EG — Verplichting tot opschorting — Afdoening zonder beslissing of niet-ontvankelijkheid
C-143/99	8 november 2001	Adria-Wien Pipeline GmbH, Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke GmbH / Finanzlandesdirektion für Kärnten	Energieheffing — Restitutie uitsluitend aan ondernemingen die stoffelijke goederen produceren — Staatssteun
C-53/00	22 november 2001	Ferring SA / Agence centrale des organismes de sécurité sociale (ACOSS)	S t a a t s s t e u n — Belastingvoordeel voor bepaalde ondernemingen — Groothandelaars-distribu- teurs

VENNOOTSCHAPSRECHT

C-237/99	1 februari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 93/37/EEG — Overheidsopdrachten voor uitvoering van werken — Begrip aanbestedende dienst
C-97/00	8 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Niet- omzetting van richtlijn 97/52/EG

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-223/99 en C-260/99	10 mei 2001	Agorà Srl / Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milano Excelsior Snc di Pedrotti Bruna & C. / Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milano, Ciftat Soc. coop. arl	Overheidsopdrachten voor dienstverrichting — Begrip aanbestedende dienst — Publiekrechtelijke instelling
C-439/00	21 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 98/4/EG — Niet-omzetting binnen de gestelde termijn
C-399/98	12 juli 2001	Ordine degli Architetti delle Province di Milano e Lodi, Piero De Amicis, Consiglio Nazionale degli Architetti, Leopoldo Freyrie / Comune di Milano	Overheidsopdrachten voor uitvoering van werken — Richtlijn 93/37/EEG — Nationale wettelijke regeling volgens welke houder van bouwvergunning of van goedgekeurd verkavelingsplan infrastructurele voorzieningen in eigen beheer kan aanleggen onder aftrek van bijdrage — Nationale wettelijke regeling volgens welke overheid rechtstreeks met particulier kan onderhandelen over inhoud van hem betreffende administratieve handelingen
C-19/00	18 oktober 2001	SIAC Construction Ltd / County Council of the County of Mayo	Overheidsopdrachten voor uitvoering van werken — Gunning aan inschrijver met economisch voordeligste aanbieding — Gunningscriteria

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-285/99 en C-286/99	27 november 2001	Impresa Lombardini SpA — Impresa Generale di Costruzioni / ANAS — Ente nazionale per le strade, Società Italiana per Condotte d'Acqua SpA Impresa Ing. Mantovani SpA / ANAS — Ente nazionale per le strade, Ditta Paolo Bregoli	Richtlijn 93/37/EEG — Overheidsopdrachten voor uitvoering van werken — Gunning van opdrachten — Abnormaal lage inschrijvingen — In lidstaat toegepaste motiverings- en uitsluitingsregels — Uit h o o f d e v a n gemeenschapsrecht op aanbestedende dienst rustende verplichtingen

VERVOER

C-361/98	18 januari 2001	Italiaanse Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Verordening (EEG) nr. 2408/92 van de Raad — Verzoek tot nietigverklaring van beschikking 98/710/EG van de Commissie — Verdeling van het luchtverkeer tussen de luchthavens van Milaan — Malpensa 2000
C-297/99	18 januari 2001	Skills Motor Coaches Ltd, B.J. Farmer, C.J. Burley, B. Denman	Voorschriften van sociale aard voor het wegvervoer — Registratiebladen van het controleapparaat — Verplichting om w e r k t i j d e n , werkonderbrekingen en rusttijden op te tekenen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-205/99	20 februari 2001	Asociación Profesional de Empresas Navieras de Líneas Regulares (Analir) e.a. / Administración General del Estado	Vrij verrichten van diensten — Cabotage in het zeevervoer — Voorwaarden voor toekenning en behoud van voorafgaande administratieve vergunning — Gelijktijdige toepassing van instrument van oplegging van openbare-dienstverplichtingen en van sluiting van openbare-dienstcontract
C-83/00	15 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk der Nederlanden	Niet-nakoming — Niet-uitvoering van richtlijn 97/24/EG — Onderdelen of eigenschappen van motorvoertuigen op twee of drie wielen
C-494/99	5 april 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Helleense Republiek	Niet-nakoming — Niet-omzetting van richtlijn 94/56/EG
C-444/99	10 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 92/106/EEG — Niet-omzetting binnen gestelde termijn
C-70/99	26 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Portugese Republiek	Niet-nakoming — Communautair luchtvervoer — Verschillende luchthavenbelasting voor binnenlandse vluchten en voor intracommunautaire vluchten — Vrij verrichten van diensten — Verordening (EEG) nr. 2408/92

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-447/99	4 juli 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Artikel 59 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 49 EG) — Verordening (EEG) nr. 2408/92 — Toegang van communautaire luchtvaartmaatschappijen tot intracommunautaire luchtroutes — Inschepingsrechten
C-370/00	20 september 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Ierland	Niet-nakoming — Niet-omzetting van richtlijnen 96/49/EG en 96/87/EG
C-468/00	20 september 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 96/50/EG — Goederen- en personenvervoer in de Gemeenschap — Harmonisatie van voorwaarden voor afgifte van nationale vaarbewijzen voor binnenvaartuigen — Niet-omzetting binnen gestelde termijn
C-107/01	13 december 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Groothertogdom Luxemburg	Niet-nakoming — Richtlijn 98/76/EG — Niet-omzetting binnen gestelde termijn

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

VISSERIJBELEID

C-120/99	25 oktober 2001	Italiaanse Republiek / Raad van de Europese Unie	Gemeenschappelijk landbouwbeleid — V i s s e r i j — Blauwvintonijn — Verordening (EG) nr. 49/1999 — Motivering — Totaal toegestane vangsten (TAC) — Verdeling van TAC over lidstaten — Beginsel van relatieve stabiliteit — Vaststelling van basisgegevens — I n g e w i k k e l d e economische situatie — Beoordelingsvrijheid — Internationaal verdrag voor instandhouding van Atlantische tonijnen — Toetreding van Gemeenschap — Invloed op verdeling van TAC over lidstaten — Non- discriminatiebeginsel
----------	-----------------	--	--

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

VRIJ VERKEER VAN GOEDEREN

C-1/99	11 januari 2001	Kofisa Italia Srl / Ministro delle Finanze, Servizio della Riscossione dei Tributi — Concessione Provincia di Genova — San Paolo Riscossioni Genova SpA	Prejudiciële verwijzing — Bevoegdheid van Hof — Nationale wettelijke regeling waarin communautaire bepalingen zijn overgenomen — Communautair douanewetboek — Beroep — Verplicht karakter van de twee fasen van de beroepsprocedure — Opschorting van tenuitvoerlegging van beschikking van douaneautoriteiten
C-226/99	11 januari 2001	Siples Srl / Ministro delle Finanze, Servizio della Riscossione dei Tributi — Concessione Provincia di Genova — San Paolo Riscossioni Genova SpA	Communautair douanewetboek — Beroep — Opschorting van tenuitvoerlegging van beschikking van douaneautoriteiten
C-66/99	1 februari 2001	D. Wandel GmbH / Hauptzollamt Bremen	Communautair douanewetboek en uitvoeringsverordening — Ontstaan van douaneschuld bij invoer — Relevant tijdstip — Begrip onttrekking aan douanetoezicht van goederen die aan rechten bij invoer zijn onderworpen — Overlegging van certificaten van oorsprong — Gevolg

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-230/99	15 februari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Schending van artikel 30 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 28 EG) — N a t i o n a l e voorschriften betreffende rubber materialen en voorwerpen die met levensmiddelen, voedingsproducten en dranken in contact komen — Wederzijdse erkenning — Ontbreken van r e g e l m a t i g e ingebrekestelling — Niet-ontvankelijkheid van het beroep
C-187/99	22 februari 2001	Fazenda Pública / Fábrica de Queijo Eru Portuguesa L ^{da}	Regeling actieve v e r e d e l i n g — Verordening (EEG) nr. 1999/85 — Opbrengst v a n d e v e r - edelingshandeling — Vergunning van de bevoegde douaneautoriteit — Mogelijkheid voor die autoriteit om de opbrengst eenzijdig te wijzigen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-405/98	8 maart 2001	Konsumentombudsman nen (KO) / Gourmet International Products AB (GIP)	Vrij verkeer van goederen — Artikelen 30 en 36 EG-Verdrag (thans, na w i j z i g i n g , a r t i k e l e n 2 8 E G en 30 EG) — Vrij verrichten van diensten — Artikelen 56 en 59 EG-Verdrag (thans, na w i j z i g i n g , a r t i k e l e n 4 6 E G en 49 EG) — Zweedse wetgeving inzake reclame voor alcoholhoudende d r a n k e n — Verkoopmodaliteiten — Maatregel van gelijke werking als kwantitatieve b e p e r k i n g — Rechtvaardiging uit hoofde van bescherming van volksgezondheid
C-201/99	5 april 2001	Deutsche Nichimen GmbH / Hauptzollamt Düsseldorf	Gemeenschappelijk d o u a n e t a r i e f — Tariefposten — Indeling in gecombineerde nomenclatuur — Satellietontvangers
C-123/00	5 april 2001	Christina Bellamy / English Shop Wholesale SA	Vrij verkeer van goederen — Maatregelen van gelijke werking — In de handel brengen van brood — Reclame voor levensmiddelen
C-190/00	3 mei 2001	Édouard Balguerie e.a. / Société Balguerie e.a.	Verordening (EG) nr. 4142/87 — Gunstige tariefregeling bij invoer van goederen in verband met de bijzondere bestemming ervan — Verordeningen (EEG) nrs. 1517/91, 1431/92 en 1421/93 — Schorsing van de autonome rechten van het gemeenschappelijk douanetarief — Dadels

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-288/99	10 mei 2001	VauDe Sport GmbH & Co. KG / Oberfinanzdirektion Koblenz	Gemeenschappelijk douanetarief — Tariefposten — Indeling in gecombineerde nomenclatuur — Kinderdraagzitje
C-463/98	10 mei 2001	Cabletron Systems Ltd / The Revenue Commissioners	Gemeenschappelijk douanetarief — Tariefposten — Tariefindeling van toestellen gebruikt in lokaal netwerk — Indeling in gecombineerde nomenclatuur — Geldigheid van verordeningen (EG) nr. 1638/94 en nr. 1165/95
C-119/99	17 mei 2001	Hewlett Packard BV / Directeur général des douanes et droits indirects	Gemeenschappelijk douanetarief — Gecombineerde nomenclatuur — Indeling van multifunctioneel apparaat dat functie van zowel printer, kopieerapparaat, faxapparaat als scanner heeft — Hoofdfunctie — Geldigheid van verordening (EG) nr. 2184/97
C-479/99	7 juni 2001	CBA Computer Handels- und Beteiligungs GmbH, voorheen VOBIS Microcomputer AG / Hauptzollamt Aachen	Gemeenschappelijk douanetarief — Tariefposten — Tariefindeling van geluidskaarten voor computers — Indeling in de gecombineerde nomenclatuur — Geldigheid van de verordeningen (EG) nrs. 1153/97 en 2086/97

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-84/00	14 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Artikel 30 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 28 EG) — Verhandeling van edelmetalen werken — Regeling inzake toegelaten gehalten
C-30/99	21 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Ierland	Vrij verkeer van goederen — Edelmetalen — Verplicht stempelmerk
C-398/98	25 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Helleense Republiek	Niet-nakoming — Artikel 30 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 28 EG) — Verplicht aanhouden van buffervoorraad aardolieproducten

VRIJ VERKEER VAN KAPITAAL

C-464/98	11 januari 2001	Westdeutsche Landesbank Girozentrale / F. Stefan	Nationale regeling die inschrijving van hypotheek in buitenlandse valuta verbiedt — Overtreding van dit verbod vóór inwerkingtreding van gemeenschapsrecht in Oostenrijk — Uitlegging van artikel 73 B EG-Verdrag (thans artikel 56 EG) — Invloed van gemeenschapsrecht in de vorm van bekrachtiging van nietige inschrijving
----------	-----------------	--	---

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-178/99	14 juni 2001	Doris Salzmänn	Prejudiciële verwijzing — Inschrijving in kadaster van onroerend- goedtransacties — Bestuurlijke, niet- rechtsprekende activiteit — Onbevoegdheid Hof

VRIJ VERKEER VAN PERSONEN

C-162/99	18 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Vrij verkeer van werknemers — Vrijheid van vestiging — Tandartsen — Woonplaatsvereiste
C-108/96	1 februari 2001	Dennis Mac Quen, Derek Pouton, Carla Godts, Youssef Antoun / Grandvision Belgium SA	Uitlegging van de artikelen 5 EG-Verdrag (thans artikel 10 EG), en 30, 52 en 59 EG-Verdrag (thans, na wijziging, de artikelen 28 EG, 43 EG en 49 EG) — Nationale wettelijke regeling die opticiens verbiedt bepaalde optische onderzoeken uit te voeren — Nationale wettelijke regeling die de verkoop beperkt van apparaten voor bepaalde optische onderzoeken die alleen door oogartsen mogen worden verricht

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-52/99 en C-53/99	22 februari 2001	Rijksdienst voor pensioenen (RVP) / Gioconda Camarotto, Giuseppina Vignone	Verordening (EEG) nr. 1408/71 van Raad, zoals gewijzigd bij verordening (EEG) nr. 1248/92 — Sociale z e k e r h e i d — O u d e r d o m s - e n overlijdensverzekering — B e r e k e n i n g v a n uitkeringen — Wijziging van regels voor berekening
C-215/99	8 maart 2001	Friedrich Jauch / Pensionsversicherungs- anstalt der Arbeiter	Sociale zekerheid van migrerende werknemers — Oostenrijkse regeling zorgvoorziening — Kwalificatie van prestaties en rechtmatigheid van verblijfsvoorwaarde uit oogpunt van verordening (EEG) nr. 1408/71
C-397/98 en C-410/98	8 maart 2001	Metallgesellschaft Ltd e.a., Hoechst AG, Hoechst (UK) Ltd / Commissioners of Inland Revenue, HM Attorney General	Vrijheid van vestiging — Vrij verkeer van kapitaal — Voorheffing op de vennootschapsbelasting over de door een dochtermaatschappij aan de moedermaatschappij uitgekeerde winst — In een andere lidstaat g e v e s t i g d e moedermaatschappij — Schending van het gemeenschapsrecht — V o r d e r i n g t o t terugbetaling of vordering tot schadevergoeding — Rente

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-68/99	8 maart 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Bondsrepubliek Duitsland	Niet-nakoming — Vrijheid van vestiging — Vrijheid van dienstverrichting — Sociale zekerheid — Verordening (EEG) nr. 1408/71 — Financiering van sociale zekerheid van zelfstandige kunstenaars en journalisten — Bijdrage geheven van bedrijven die werk van zelfstandige kunstenaars en journalisten op markt brengen, berekend op basis van aan hen betaalde beloningen — Inaanmerkingneming van beloningen van kunstenaars en journalisten die aan socialezekerheidswetgeving van andere lidstaat onderworpen zijn
C-444/98	15 maart 2001	R. J. de Laat / Bestuur van het Landelijk instituut sociale verzekeringen	Sociale zekerheid van migrerende werknemers — Verordening (EEG) nr. 1408/71 — Grensarbeider — Gedeeltelijke werkloosheid — Begrip
C-85/99	15 maart 2001	Vincent Offermanns en Esther Offermanns	Verordening (EEG) nr. 1408/71 — Begrip gezinsbijslag — Nationale wettelijke regeling die voorziet in betaling van voorschotten op door werknemer of zelfstandige aan zijn minderjarig kind verschuldigde onderhoudsbijdrage — Voorwaarde van nationaliteit van kind

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-347/98	3 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk België	Niet-nakoming — Sociale zekerheid — Verordening (EEG) nr. 1408/71 — Artikel 13, lid 2, sub f — Regeling van lidstaat die voorziet in heffing van socialezekerheidsbijdragen over uitkeringen bij beroepsziekten waarvan ontvangers niet in deze lidstaat wonen en niet meer onder socialezekerheidsstelsel van deze lidstaat vallen
C-285/00	10 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Franse Republiek	Niet-nakoming — Geen uitvoering binnen gestelde termijn van richtlijn 89/48/EEG — Erkenning van diploma's die toegang geven tot het beroep van psycholoog
C-389/99	10 mei 2001	Sulo Rundgren	Sociale zekerheid — Verzekeringspremies ten laste van rechthebbenden op pensioen of rente, die zich in lidstaat hebben gevestigd vóór inwerkingtreding in die lidstaat van verordeningen (EEG) nrs. 1408/71 en 1612/68 — Recht van woonstaat om premies op te leggen in kader van ouderdoms- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen die door andere lidstaat worden betaald — Invloed van overeenkomst waarbij Noordse landen wederzijds afzien van iedere vergoeding van prestaties bij ziekte en moederschap

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-263/99	29 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Vrijheid van vestiging — Vrij verrichten van diensten — Werkzaamheid van vervoersconsultant
C-43/99	31 mei 2001	Ghislain Leclere, Alina Deaconescu / Caisse nationale des prestations familiales	Verordeningen (EEG) nrs. 1408/71 en 1612/68 — Luxemburgse uitkeringen bij moederschap, geboorte en opvoeding — Woonplaatsvereiste — Rechten van pensioengerechtigde die niet woont in tot betaling van zijn pensioen bevoegde lidstaat — Kinderbijslag en gezinsbijslagen — Begrippen werknemer en sociaal voordeel
C-212/99	26 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Vrij verkeer van werknemers — Non-discriminatiebeginsel — Gewezen lectoren vreemde talen — Erkenning van verkregen rechten
C-118/00	28 juni 2001	Gervais Larsy / Rijksinstituut voor de sociale verzekering der zelfstandigen (RSVZ)	Verordeningen (EEG) nrs. 1408/71 en 1248/92 — Ouderdomspensioenen — Anticumulatievoorschriften — Niet-tegenwerpbaarheid ingevolge arrest Hof van Justitie — Beperking van gevolgen — Gekwalificeerde schending van gemeenschapsrecht

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-368/98	12 juli 2001	Abdon Vanbraekel e.a. / Landsbond der christelijke mutualiteiten (LCM)	Sociale zekerheid — Ziektekostenverzekering — Artikelen 22 en 36 van verordening (EEG) nr. 1408/71 — Vrij verrichten van diensten — Artikel 59 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 49 EG) — Kosten van ziekenhuisopname in andere lidstaat — Achteraf ongegrond verklaarde weigering van toestemming

VRIJ VERRICHTEN VAN DIENSTEN

C-448/99	18 januari 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Groothertogdom Luxemburg	Niet-nakoming — Richtlijn 97/13/EG
C-165/98	15 maart 2001	André Mazzoleni / Inter Surveillance Assistance SARL	Vrijheid van dienstverrichting — Tijdelijke verplaatsing van werknemers voor de uitvoering van een contract — Richtlijn 96/71/EG — Gewaarborgd minimumloon
C-283/99	31 mei 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Vrij verkeer van werknemers — Vrijheid van vestiging — Vrij verrichten van diensten — Particuliere beveiligingswerkzaamhe- den — Particuliere beveiligingsbedrijven en beëdigde particuliere bewakers — Nationaliteitsvereiste

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-191/99	14 juni 2001	Kvaerner plc / Staatssecretaris van Financiën	Schadeverzekering — Richtlijn 88/357/EEG — Begrippen vestiging en lidstaat waar risico gelegen is
C-207/00	14 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Niet-uitvoering van richtlijn 97/36/EG tot wijziging van richtlijn 89/552/EEG — Coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake de uitoefening van televisie- omroepactiviteiten
C-119/00	21 juni 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Groothertogdom Luxemburg	Niet-nakoming — Niet- omzetting van richtlijn 97/36/EG tot wijziging van richtlijn 89/552/EEG — Coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de lidstaten inzake de uitoefening van t e l e v i s i e - omroepactiviteiten
C-297/00	3 juli 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Groothertogdom Luxemburg	Niet-nakoming — Richtlijn 98/35/EG — O p l e i d i n g v a n z e e v a r e n d e n — Niet-omzetting binnen gestelde termijn

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-157/99	12 juli 2001	B.S.M. Smits, echtgenote Geraets / Stichting Ziekenfonds VGZ H.T.M. Peerbooms / Stichting CZ Groep Zorgverzekeringen	Vrij verrichten van diensten — Artikelen 59 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 49 EG) en 60 EG-Verdrag (thans artikel 50 EG) — Ziektekostenverzekering — Stelsel van verstrekkingen in natura — Overeenkomstenstelsel — Kosten van ziekenhuisopname in andere lidstaat — Voorafgaande toestemming — Criteria — Rechtvaardigingen
C-254/00	11 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Koninkrijk der Nederlanden	Niet-nakoming — Niet-omzetting van richtlijn 95/47/EG binnen voorgeschreven termijn — Gebruik van normen voor het uitzenden van televisiesignalen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-49/98, C-50/98, C-52/98, C-53/98, C-54/98, C-68/98, C-69/98, C-70/98 en C-71/98	25 oktober 2001	Finalarte Sociedade de Construção L^{da} / Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft / Amilcar Oliveira Rocha Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft / Tudor Stone Ltd Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft / Tecnamb-Tecnologia do Ambiente L^{da} Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft / Turiprata Construções Civil L^{da} Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft / Duarte dos Santos Sousa Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft / Santos & Kewitz Construções L^{da} Portugaia Construções L^{da} / Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft Engil Sociedade de Construção Civil SA / Urlaubs- und Lohnausgleichskasse der Bauwirtschaft	Vrij verrichten van diensten — Tijdelijke detachering voor uitvoering van overeenkomst — Vakantie met behoud van loon, en vakantiegeld

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-202/99	29 november 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Italiaanse Republiek	Niet-nakoming — Richtlijn 78/687/EEG — Handhaving van tweede studieprogramma dat toegang geeft tot beroep van tandarts — Handhaving van mogelijkheid van dubbele inschrijving in het register van artsen en in het register van tandartsen voor artsen bedoeld in artikel 19 van richtlijn 78/686/EEG
C-17/00	29 november 2001	François De Coster / Collègue des bourgmestre et échevins de Watermael-boitsfort	Prejudiciële verwijzing — Begrip „nationale rechterlijke instantie” — Vrij verrichten van d i e n s t e n — Gemeentebelasting op schotelantennes — Belemmering van o n t v a n g s t v a n satelliettelevisie-uitzen- dingen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

VRIJHEID VAN VESTIGING

C-493/99	25 oktober 2001	Commissie van de Europese Gemeenschappen / Bondsrepubliek Duitsland	Niet-nakoming — Artikelen 52 en 59 EG- Verdrag (thans, na wijziging, artikelen 43 EG en 49 EG) — Nationale wettelijke regeling inzake terbeschikkingstelling van arbeidskrachten in bouwnijverheid — Uitsluiting van ondernemingen die niet bij collectieve overeenkomst van betrokken sector zijn aangesloten en over geen vestiging in lidstaat van dienstverrichting beschikken — Evenredigheid
----------	-----------------	---	---

2. Andere beslissingen van het Hof van Justitie, die in de weekoverzichten 2001 zijn opgenomen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-111/99 P	25 januari 2001	Lech-Stahlwerke GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — EGKS — Steun aan staalondernemingen — Hogere voorziening kennelijk niet-ontvankelijk en kennelijk ongegrond
C-300/99 P en C-388/99 P	1 februari 2001	Area Cova SA e.a. en Xunta de Galicia / Raad van de Europese Unie e.a.	Hogere voorziening — Visserij — Maatregelen voor instandhouding van visbestanden — Communautaire vangstquota voor zwarte heilbot — Hogere voorziening gedeeltelijk kennelijk niet-ontvankelijk en gedeeltelijk kennelijk ongegrond
C-301/99 P	1 februari 2001	Area Cova SA e.a. / Raad van de Europese Unie e.a.	Hogere voorziening — Visserij — Maatregelen voor instandhouding van visbestanden — Communautaire vangstquota voor zwarte heilbot — Hogere voorziening gedeeltelijk kennelijk niet-ontvankelijk en gedeeltelijk kennelijk ongegrond
C-445/00 R	23 februari 2001	Republiek Oostenrijk / Raad van de Europese Unie	Kort geding — Ecopuntensysteem voor in transitio door Oostenrijk rijdende vrachtwagens — Verordening (EG) nr. 2012/2000 — Opschorting van tenuitvoerlegging — Spoedeisendheid

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-279/99, C-293/99, C-296/99, C-330/99 en C-336/99	15 maart 2001	Petrolvilla & Bortolotti SpA / Direzione delle Entrate per la Provincia di Trento Energy Service Srl / Direzione delle Entrate per la Provincia di Trento Pavarini Components SpA / Direzione delle Entrate per la Provincia di Trento Hôtel Bellavista di Litterini Valter e Nadia Snc, Cattoni Hôtel Plaza di Cattoni Gian Carlo e C. Snc, Villa Luti Srl / Ufficio Imposte Dirette di Tione di Trento, Centro di Servizio delle Imposte Dirette e Indirette di Trento Tumedei SpA / Centro di Servizio delle Imposte Dirette e Indirette di Trento	Artikel 104, lid 3, van het Reglement voor de procesvoering — Duidelijk uit rechtspraak af te leiden antwoord
C-518/99	5 april 2001	Richard Gaillard / Alaya Chekili	Artikel 104, lid 3, van het Reglement voor de procesvoering — Executieverdrag — Artikel 16, punt 1 — Exclusieve bevoegdheid ten aanzien van zakelijke rechten op onroerende goederen — Toepassingsgebied — Vordering tot ontbinding van verkoop van onroerend goed en tot betaling van schadevergoeding

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-307/99	2 mei 2001	OGT Fruchthandels-gesellschaft mbH / Hauptzollamt Hamburg-St. Annen	Artikel 104, lid 3, van het Reglement voor de procesvoering — Bananen — Gemeenschappelijke ordening der markten — GATT — Rechtstreekse werking — Artikel 234, eerste alinea, EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 307, eerste alinea, EG)
C-345/00 P	10 mei 2001	Fédération nationale d'agriculture biologique des régions de France (FNAB), Syndicat européen des transformateurs et distributeurs de produits de l'agriculture biologique (Setrab), Est Distribution Biogam SARL	Hogere voorziening — Verordening (EG) nr. 1804/1999 — Verbod op het gebruik van aanduidingen, verwijzend naar een biologische productiemethode, in de etikettering van en de reclame voor niet met een biologische productiemethode verkregen producten — Tijdelijke afwijzing voor bestaande merken — Beroep tot nietigverklaring — Niet-ontvankelijkheid — Hogere voorziening kennelijk ongegrond
C-1/00 SA	29 mei 2001	Cotecna Inspection SA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Verzoek om toestemming tot het leggen van derden-beslag onder de Commissie van de Europese Gemeenschappen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-330/00 P	21 juni 2001	Alsace International Car Services SARL (AICS)	Hogere voorziening — Overheidsopdrachten voor dienstverlening — Vervoer van personen in voertuigen met chauffeur voor Europees Parlement te Straatsburg — Aanbesteding — Eerbiediging van nationaal recht — Afwijzing van offerte — Hogere voorziening deels kennelijk niet-ontvankelijk en deels kennelijk ongegrond
C-351/99 P	28 juni 2001	Eridania SpA, Industria Saccarifera Italiana Agroindustriale SpA (ISI), Sadam Zuccherifici, divisione della SECI - Società Esercizi Commerciali Industriali SpA, Sadam Castiglione SpA, Sadam Abruzzo SpA, Zuccherificio del Molise SpA, Società Fondiaria Industriale Romagnola SpA (SFIR)/Raad van de Europese Unie Commissie van de Europese Gemeenschappen Ponteco Zuccheri SpA	Hogere voorziening — Gemeenschappelijke ordering der markten in de sector suiker — Opslagkostenregeling — Toestemming voor toepassing van nationale steunmaatregel — Intrekking — Verkoopseizoen 1995/1996 — Beroep van suikerproducenten — Handelingen die hen rechtstreeks en individueel raken — Bepaling houdende vaststelling van bedrag van vergoeding voor verevening van opslagkosten van suiker — Niet-ontvankelijkheid

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-352/99 P	28 juni 2001	Eridania SpA, Industria Saccarifera Italiana Agroindustriale SpA (ISI), Sadam Zuccherifici, divisione della SECI - Società Esercizi Commerciali Industriali SpA, Sadam Castiglione SpA, Sadam Abruzzo SpA, Zuccherificio del Molise SpA, Società Fondiaria Industriale Romagnola SpA (SFIR) / Raad Commissie Ponteco Zuccheri SpA	Hogere voorziening — Gemeenschappelijke ordering der markten in de sector suiker — Prijsregeling — Regionalisering — Indeling van Italië — Verkoopseizoen 1995/1996 — Beroep van suikerproducenten — Handelingen die hen rechtstreeks en individueel raken — Bepaling houdende vaststelling van afgeleide interventieprijs voor witte suiker voor alle gebieden van Italië — Niet-ontvankelijkheid
C-241/99	3 juli 2001	Confederación Intersindical Galega (CIG) / Servicio Galego de Saúde (Sergas)	Artikel 104, lid 3, van het Reglement voor de procesvoering — Sociale politiek — Bescherming van veiligheid en gezondheid van werknemers — Richtlijnen 89/391/EEG en 93/104/EG — Toepassingsgebied — Personeel van diensten voor eerstelijnszorg — Gemiddelde arbeidstijd — Wachtdiensten daaronder begrepen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-341/00 P	5 juli 2001	Conseil national des professions de l'automobile (CNPA), Fédération nationale des distributeurs, loueurs et réparateurs de matériels de bâtiments-travaux publics et de manutention (DLR), Auto Contrôle 31 SA, Yam 31 SARL, Roux SA, Marc Foucher-Creteau, Verdier distribution SARL / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Verordening (EG) nr. 2790/1999 — Hogere voorziening kennelijk ongegrond en kennelijk niet-ontvankelijk
C-497/99 P	10 juli 2001	Irish Sugar plc / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Artikel 86 EG-Verdrag (thans artikel 82 EG) — Suiker — Collectieve machtspositie — Misbruik — Hogere voorziening deels kennelijk niet-ontvankelijk en deels kennelijk ongegrond
C-86/00	10 juli 2001	HSB-Wohnbau GmbH	Prejudiciële verwijzing — Inschrijving in handelsregister van overbrenging van zetel van vennootschap — Onbevoegdheid van Hof
C-1/01 P	20 september 2001	Asia Motor France SA, André-François Bach, Monin automobiles / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — Beschikking tot afwijzing van klachten — Hogere voorziening deels kennelijk niet-ontvankelijk en deels kennelijk ongegrond

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-30/00	11 oktober 2001	William Hinton & Sons L ^{da} / Fazenda Pública	Artikel 104, lid 3, van het Reglement voor de procesvoering — Navordering van rechten bij invoer — Boeking van te innen rechten bij invoer — Verstrijken van verjaringstermijn voor naheffingsvordering — Artikel 254 van Toetredingsakte Spanje en Portugal — Verplichting van Portugese Republiek om ten harer laste bepaalde voorraden af te bouwen
C-241/00 P	18 oktober 2001	Kish Glass Co. Ltd / Commissie van de Europese Gemeenschappen Pilkington United Kingdom Ltd	Hogere voorziening — Mededinging — Machtspositie — Markt voor floatglas — Rechten van klager — Hogere voorziening kennelijk ongegrond
C-281/00 P	23 oktober 2001	Una Film „City Revue” GmbH / Europees Parlement Raad van de Europese Unie	Richtlijn 98/43/EG inzake reclame en sponsoring voor tabaksproducten — Hogere voorziening — Afdoening zonder beslissing — Beslissing omtrent de kosten
C-313/00 P	23 oktober 2001	Zino Davidoff et Davidoff & Cie / Europees Parlement Raad van de Europese Unie	Richtlijn 98/43/EG inzake reclame en sponsoring voor tabaksproducten — Hogere voorziening — Afdoening zonder beslissing — Beslissing omtrent de kosten

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
C-430/00 P	13 november 2001	Anton Dürbeck GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Hogere voorziening — Gemeenschappelijke ordening der markten — Bananen — Invoer uit ACS-staten en uit derde landen — Verzoek om extra invoercertificaten — Onbillijkheid — Overgangsmaatregelen — Artikel 30 van verordening (EEG) nr. 404/93 — Beperking van schade — Beroep tot nietigverklaring
C-208/99	27 november 2001	Portugese Republiek / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL, Afdeling Oriëntatie — Beschikking van Commissie houdende intrekking van bijstand verleend uit hoofde van artikel 8 van verordening (EEG) nr. 4256/88 — Beroep tot gedeeltelijke nietigverklaring van aanwijzing van lidstaat als geadresseerde — Kennelijke niet-ontvankelijkheid
2/00	6 december 2001	Advies krachtens artikel 300 EG	Protocol van Cartagena — Sluiting — Rechtsgrondslag — Artikelen 133 EG, 174, lid 4, EG en 175, lid 1, EG — Veranderde levende organismen — Milieubescherming — Gemeenschappelijke handelspolitiek

3. **Gerechtelijke statistieken ***

Werkzaamheden van het Hof van Justitie

Tabel 1: Werkzaamheden van het Hof in 2001

Afgedane zaken

Tabel 2:	Aard van de procedures
Tabel 3:	Arresten, adviezen, beschikkingen
Tabel 4:	Wijze van afdoening
Tabel 5:	Formatie
Tabel 6:	Grondslag van het beroep
Tabel 7:	Onderwerp van het beroep
Tabel 7 bis:	Korte gedingen: resultaat

Procesduur

Tabel 8:	Aard van de procedures
Grafiek I:	Arresten en beschikkingen in prejudiciële zaken
Grafiek II:	Arresten en beschikkingen in rechtstreekse beroepen
Grafiek III:	Arresten en beschikkingen in hogere voorziening

* Door de ingebruikneming van een nieuw computersysteem voor het beheer van de rechtszaken in 1996 is de presentatie van de statistieken in het Jaarverslag veranderd. Bij sommige tabellen en grafieken kan daardoor geen vergelijking worden gemaakt met de statistische gegevens voor de jaren vóór 1995.

Aanhangig gemaakte zaken

Tabel 9:	Aard van de procedures
Tabel 10:	Aard van het beroep
Tabel 11:	Onderwerp van het beroep
Tabel 12:	Beroepen wegens niet-nakoming
Tabel 13:	Grondslag van het beroep

Op 31 december 2001 hangende zaken

Tabel 14:	Aard van de procedures
Tabel 15:	Formatie

Ontwikkeling van de gerechtelijke werkzaamheden tot 31 december 2001

Tabel 16:	Binnengekomen zaken en arresten
Tabel 17:	Prejudiciële verwijzingen (per lidstaat en per jaar)
Tabel 18:	Prejudiciële verwijzingen (per lidstaat en per rechterlijke instantie)

Werkzaamheden van het Hof van Justitie

Tabel 1: Werkzaamheden van het Hof in 2001¹

Afgedane zaken	398	(434)
Binnengekomen zaken		(504)
Hangende zaken	839	(943)

¹ In deze tabel en in de tabellen op de volgende bladzijden hebben de cijfers tussen haakjes (*brutocijfers*) betrekking op het totale aantal zaken *ongeacht* of zij wegens verknochtheid zijn gevoegd (één zaaknummer = één zaak). Het *nettocijfer* betreft het aantal zaken *na* de voeging wegens verknochtheid (een aantal gevoegde zaken = één zaak).

Afgedane zaken

Tabel 2: Aard van de procedures

Prejudiciële verwijzingen	153	(182)
Rechtstreekse beroepen	178	(179)
Hogere voorzieningen	53	(59)
Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	11	(11)
Adviezen	1	(1)
Bijzondere procedures ¹	2	(2)
Totaal	398	(434)

¹ Als „bijzondere procedures” worden beschouwd: begroting van kosten (artikel 74 Reglement voor de procesvoering); rechtsbijstand (artikel 76 Reglement voor de procesvoering); verzet tegen een arrest (artikel 94 Reglement voor de procesvoering); derdenverzet (artikel 97 Reglement voor de procesvoering); uitlegging van een arrest (artikel 102 Reglement voor de procesvoering); herziening van een arrest (artikel 98 Reglement voor de procesvoering); rectificatie van een arrest (artikel 66 Reglement voor de procesvoering); derdenbeslag (Protocol voorrechten en immuniteiten); zaken met betrekking tot immuniteit (Protocol voorrechten en immuniteiten).

Tabel 3: Arresten, adviezen, beschikkingen¹

Aard van de procedures	Arresten	Beschikkingen van gerechtelijke aard ²	Beschikkingen in kort geding ³	Andere beschikkingen ⁴	Adviezen	Totaal
Prejudiciële verwijzingen	113	17	1	23	—	154
Rechtstreekse beroepen	111	1	2	66	—	180
Hogere voorzieningen	19	30	2	4	—	55
Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	—	—	11	—	—	11
Subtotaal	243	48	16	93	—	400
Adviezen	—	—	—	—	1	1
Bijzondere procedures	1	1	—	—	—	2
Subtotaal	1	1	—	—	1	3
TOTAAL	244	49	16	93	1	403

¹ Nettocijfers.

² Beschikkingen van gerechtelijke aard waardoor een procedure wordt beëindigd [niet-ontvankelijkheid, kennelijke niet-ontvankelijkheid, (...)].

³ Beschikkingen ten gevolge van verzoeken op grond van de artikelen 185 of 186 EG-Verdrag (thans artikelen 242 EG en 243 EG), artikel 187 EG-Verdrag (thans artikel 244 EG) of de overeenkomstige bepalingen van het EGA of het EGKS-Verdrag, of beschikkingen ten gevolge van hogere voorziening *tegen* een beschikking in kort geding of in verband met interventie.

⁴ Beschikkingen waardoor een procedure wordt beëindigd door doorhaling, afdoening zonder beslissing of verwijzing naar het Gerecht.

Tabel 4: Wijze van afdoening

Wijze van afdoening	Rechtstreekse beroepen	Prejudiciële verwijzingen	Hogere voorzieningen	Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	Bijzondere procedures	Totaal
<i>Arresten</i>						
Gegroundverklaring	79 (80)					79 (80)
Gedeeltelijke gegroundverklaring	4 (4)				1 (1)	5 (5)
Gedeeltelijk niet- ontvankelijk en geground	1 (1)					1 (1)
Ongeground	23 (23)		15 (20)			38 (43)
Hogere voorziening kennelijk niet- ontvankelijk en ongeground			1 (1)			1 (1)
Vernietiging zonder verwijzing			2 (2)			2 (2)
Gedeeltelijke vernietiging zonder verwijzing			1 (1)			1 (1)
Niet-ontvankelijk	3 (3)					3 (3)
Prejudicieel arrest		113 (135)				113 (135)
Tussenarrest	1					1
Totaal arresten	111 (111)	113 (135)	19 (24)		1 (1)	244 (271)

(...)

(...)

Wijze van afdoening	Rechtstreekse beroepen	Prejudiciële verwijzingen	Hogere voorzieningen	Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	Bijzondere procedures	Totaal
<i>Beschikkingen</i>						
Ongegrond					1 (1)	1 (1)
Kennelijk onbevoegd		1 (1)				1 (1)
Kennelijk onbevoegd en kennelijk niet- ontvankelijk		2 (2)				2 (2)
Niet-ontvankelijk	1 (1)					1 (1)
Kennelijk niet- ontvankelijk		2 (2)				2 (2)
Hogere voorziening kennelijk niet- ontvankelijk			10 (10)			10 (10)
Hogere voorziening ten dele kennelijk niet- ontvankelijk en ongegrond			1 (1)			1 (1)
Hogere voorziening kennelijk niet- ontvankelijk en ongegrond			13 (14)			13 (14)
Hogere voorziening ongegrond				1 (1)		1 (1)
Hogere voorziening kennelijk ongegrond			6 (6)	1 (1)		7 (7)
Vernietiging met verwijzing				1 (1)		1 (1)
Vernietiging zonder verwijzing				8 (8)		8 (8)
Subtotaal	1 (1)	5 (5)	30 (31)	11 (11)	1 (1)	48 (49)
Doorhaling	66 (67)	23 (23)	2 (2)			91 (92)
Afdoening zonder beslissing			2 (2)			2 (2)
Artikel 104, lid 3, Reglement voor de procesvoering		12 (19)				12 (19)
Subtotaal	66 (67)	35 (42)	4 (4)			105 (113)
Totaal beschikkingen	67 (68)	40 (47)	34 (35)	11 (11)	1 (1)	153 (162)
<i>Adviezen</i>						1 (1)
TOTAAL	178 (179)	153 (182)	53 (59)	11 (11)	2 (2)	398 (434)

Tabel 5: **Formatie**

Formatie	Arresten		Beslikkingen ¹		Totaal	
Voltallig Hof	27	(33)	2	(2)	29	(35)
Klein plenum	21	(24)	—	—	21	(24)
Kamers met 3 rechters	58	(59)	34	(42)	92	(101)
Kamers met 5 rechters	138	(155)	13	(13)	151	(168)
President	—	—	11	(11)	11	(11)
Totaal	244	(271)	60	(68)	304	(339)

¹ Van gerechtelijke aard waardoor een procedure wordt beëindigd (anders dan door doorhaling, afdoening zonder beslissing of verwijzing naar het Gerecht).

Tabel 6: Grondslag van het beroep

Grondslag van het beroep	Arresten/Adviezen		Beslikkingen ¹		Totaal	
Artikel 226 EG	80	(81)	—	—	80	(81)
Artikel 230 EG	25	(25)	1	(1)	26	(26)
Artikel 234 EG	112	(134)	16	(23)	128	(157)
Artikel 238 EG	4	(4)	—	—	4	(4)
Artikel 300 EG	1	(1)	—	—	1	(1)
Artikel 1 Protocol 1971	—	—	1	(1)	1	(1)
Artikel 49 Statuut-EG	9	(11)	29	(30)	38	(41)
Artikel 50 Statuut-EG	—	—	11	(11)	11	(11)
Totaal EG-Verdrag	231	(256)	58	(66)	289	(322)
Artikel 33 KS	1	(1)	—	—	1	(1)
Artikel 41 KS	1	(1)	—	—	1	(1)
Artikel 49 Statuut-KS	1	(3)	1	(1)	2	(4)
Totaal EGKS-Verdrag	3	(5)	1	(1)	4	(6)
Artikel 91 Reglement voor de procesvoering	1	—	—	—	1	—
Artikel 94 Reglement voor de procesvoering	1	(1)	—	—	1	(1)
Protocol voorrechten en immuniteiten	—	—	1	(1)	1	(1)
Ambtenarenstatuut	9	(10)	—	—	9	(10)
TOTAAL-GENERAAL	245	(272)	60	(68)	305	(340)

¹ Van gerechtelijke aard waardoor een procedure wordt beëindigd (anders dan door doorhaling, afdoening zonder beslissing of verwijzing naar het Gerecht).

Tabel 7: Onderwerp van het beroep

Onderwerp van het beroep	Arresten/Adviezen		Beschikkingen ¹		Totaal	
Beginnelen van gemeenschapsrecht	1	(1)	—	—	1	(1)
Burgerschap van de Unie	1	(1)	1	(1)	2	(2)
Douane-unie	3	(3)	—	—	3	(3)
Eigen middelen van de Gemeenschappen	1	(1)	—	—	1	(1)
Executieverdrag			1	(1)	1	(1)
Externe betrekkingen	8	(8)	1	(1)	9	(9)
Fiscale bepalingen	33	(34)	4	(8)	37	(42)
Gemeenschappelijk douanetarief	7	(7)	—	—	7	(7)
Handelspolitiek	6	(7)	1	(1)	7	(8)
Harmonisatie van wetgevingen	15	(17)	—	—	15	(17)
Industriebeleid	3	(3)	—	—	3	(3)
Institutioneel recht	7	(7)	1	(1)	8	(8)
Intellectuele eigendom	1	(1)	—	—	1	(1)
Landbouw	28	(30)	7	(7)	35	(37)
Mededinging	11	(13)	5	(5)	16	(18)
Milieu en consumenten	20	(21)	10	(10)	30	(31)
Ondernemingsrecht	7	(9)	1	(1)	8	(10)
Regionaal beleid	—	—	1	(1)	1	(1)
Sociale zekerheid van migrerende werknemers	11	(16)	—	—	11	(16)
Sociale politiek	18	(18)	11	(11)	29	(29)
Steunmaatregelen van de staten	9	(8)	—	—	9	(8)
Vervoer	11	(11)	—	—	11	(11)
Visserij	2	(2)	2	(3)	4	(5)
Vrij verrichten van diensten	12	(20)	1	(4)	13	(24)
Vrij verkeer van personen	6	(6)	—	—	6	(6)
Vrij verkeer van kapitaal	2	(2)	—	—	2	(2)
Vrij verkeer van goederen	6	(6)	2	(2)	8	(8)
Vrijheid van vestiging	3	(4)	2	(2)	5	(6)
EG-Verdrag	232	(256)	51	(59)	283	(315)
EGKS-Verdrag	3	(5)	1	(1)	4	(6)
Ambtenarenstatuut	9	(10)	7	(7)	16	(17)
Voorrechten en immuniteiten	—	—	1	(1)	1	(1)
Procedure	1	(1)	—	—	1	(1)
Diversen	10	(11)	8	(8)	18	(19)
TOTAAL-GENERAAL	245	(272)	60	(68)	305	(340)

¹ Van gerechtelijke aard waardoor een procedure wordt beëindigd (anders dan door doorhaling, afdoening zonder beslissing of verwijzing naar het Gerecht).

Tabel 7 bis: Korte gedingen: resultaat

Onderwerp	Korte gedingen	Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	Resultaat	
			Verwerping/Bevestiging bestreden beschikking	Toewijzing/Nietigverklaring bestreden beschikking
Handelspolitiek	—	1	—	1
Institutioneel recht	1	—	1	—
Mededinging	—	1	1	—
Milieu en consumenten	—	8	—	8
Sociale politiek	1	—	1	—
Toetreding van nieuwe staten	1	—	—	1
Vrijheid van vestiging	1	1	2	—
Totaal EG-Verdrag	4	11	5	10
EGKS-Verdrag	1	—	1	—
EGA-Verdrag	—	—	—	—
TOTAAL-GENERAAL	5	11	6	10

Tabel 8: Aard van de procedures²
(arresten en beschikkingen van gerechtelijke aard³)

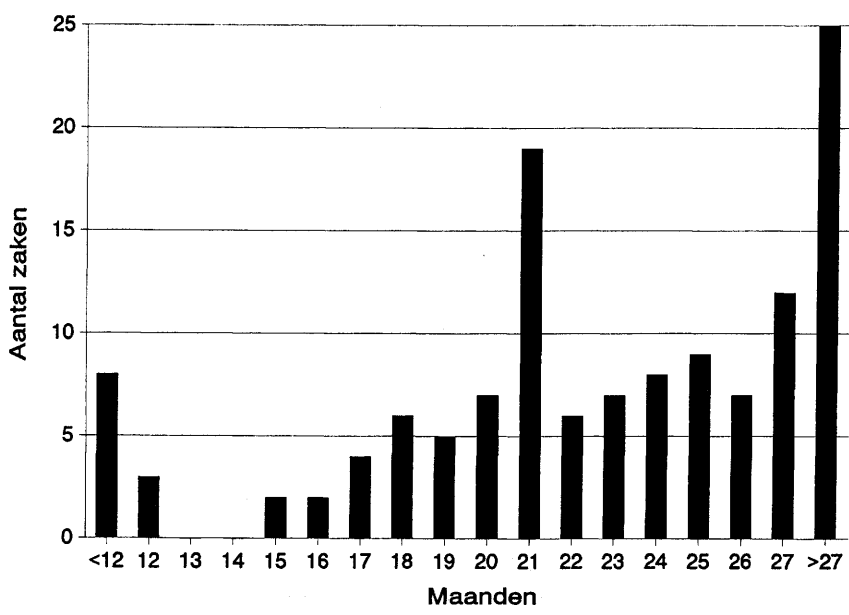
Prejudiciële verwijzingen	22,7
Rechtstreekse beroepen	23,1
Hogere voorzieningen	16,3

¹ Van de berekening van de procesduur zijn uitgesloten: zaken waarin een tussenarrest is gewezen of een maatregel van instructie is gelast; adviezen en uitspraken; bijzondere procedures (begroting van kosten, rechtsbijstand, verzet tegen een arrest, derdenverzet, uitlegging van een arrest, herziening van een arrest, rectificatie van een arrest, derdenbeslag, zaken met betrekking tot immuniteit); zaken die eindigen met een beschikking tot doorhaling, afdoening zonder beslissing, verwijzing naar of overdracht aan het Gerecht; kortgedingprocedures en hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie.

² In deze tabel en de hierna volgende grafieken is de procesduur uitgedrukt in maanden en tiende delen van maanden.

³ Andere beschikkingen dan die waardoor een procedure wordt beëindigd door doorhaling, afdoening zonder beslissing of verwijzing naar het Gerecht.

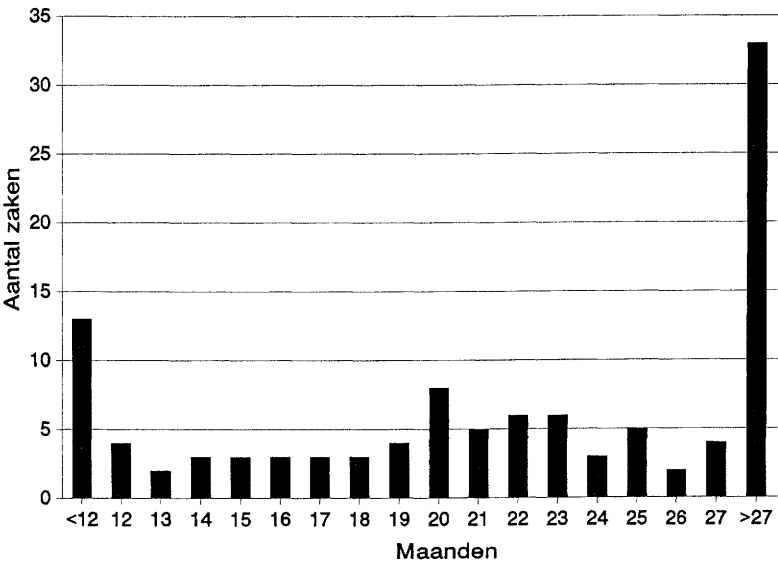
Grafiek I: Arresten en beschikkingen¹ in prejudiciële zaken

Zaken/ Maanden	<12	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	> 27
Prejudiciële verwijzingen	8	3	0	0	2	2	4	6	5	7	19	6	7	8	9	7	12	25

¹ Andere beschikkingen van gerechtelijke aard dan die waardoor een procedure wordt beëindigd door doorhaling of afdoening zonder beslissing.

Grafiek II: Arresten en beschikkingen¹ in rechtstreekse beroepen

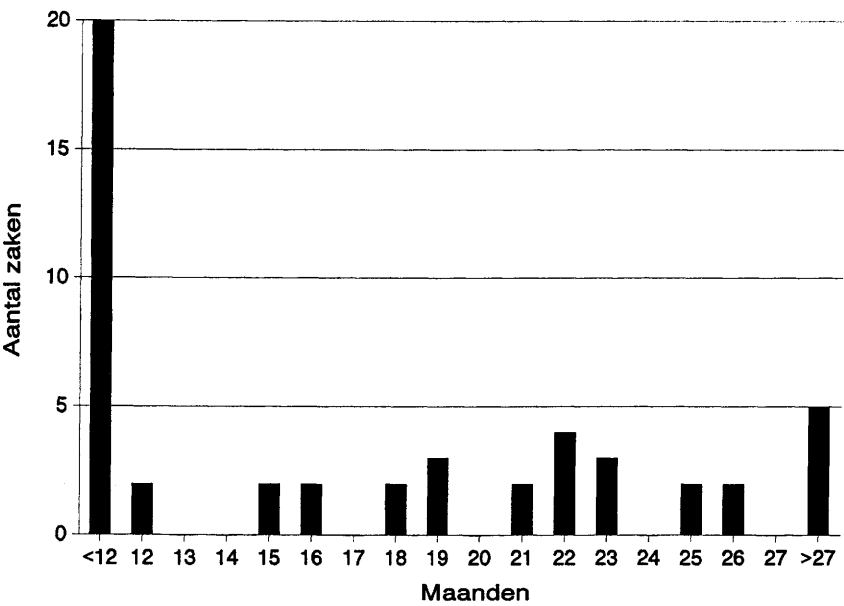

Zaken/ Maanden	<12	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	> 27
Rechtstreekse beroepen	13	4	2	3	3	3	3	3	4	8	5	6	6	3	5	2	4	33

1

Andere beschikkingen van gerechtelijke aard dan die waardoor een procedure wordt beëindigd door doorhaling, afdoening zonder beslissing of verwijzing naar het Gerecht.

Grafiek III: Arresten en beschikkingen¹ in hogere voorziening

Zaken/ Maanden	12<	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	>27
Hogere voorzie- ningen	20	2	0	0	2	2	0	2	3	0	2	4	3	0	2	2	0	5

¹ Andere beschikkingen van gerechtelijke aard dan die waardoor een procedure wordt beëindigd door doorhaling, afdoening zonder beslissing of verwijzing naar het Gerecht.

*Aanhangig gemaakte zaken*¹

Tabel 9: Aard van de procedures

Prejudiciële verwijzingen	237
Rechtstreekse beroepen	187
Hogere voorzieningen	72
Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	7
Adviezen/Uitspraken	—
Bijzondere procedures	1
Totaal	504

¹

Brutocijfers.

Tabel 10: Aard van het beroep

Prejudiciële verwijzingen	237
Rechtstreekse beroepen	187
waarvan:	
— nietigverklaring	28
— nalaten	—
— schadevergoeding	—
— niet-nakoming	157
— arbitrage	2
— diversen	—
Hogere voorzieningen	72
Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	7
Adviezen/Uitspraken	—
Totaal	503
Bijzondere procedures	1
waarvan:	
— rechtsbijstand	—
— begroting van kosten	1
— herziening van arrest/beschikking	—
— derdenbeslag	—
— derdenverzet	—
— uitlegging van arrest	—
— verzet tegen arrest	—
Totaal	1
Verzoeken in kort geding	5

Tabel 11: Onderwerp van het beroep¹

Onderwerp van het beroep	Rechtstreekse beroepen	Prejudiciële verwijzingen	Hogere voorzieningen	Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	Totaal	Bijzondere procedures
Beginselen van gemeenschapsrecht	1	2	1	—	4	—
Douane-unie	2	7	—	—	9	—
Energie	1	—	—	—	1	—
Executieverdrag	—	6	—	—	6	—
Externe betrekkingen	2	4	2	—	8	—
Fiscale bepalingen	8	28	—	—	36	—
Handelspolitiek	3	—	1	1	5	—
Harmonisatie van wetgevingen	18	45	—	—	63	—
Industriebeleid	4	—	—	—	4	—
Institutioneel recht	5	—	8	—	13	—
Intellectuele eigendom	—	2	13	—	15	—
Justitie en binnenlandse zaken	1	2	—	—	3	—
Landbouw	24	19	8	—	51	—
Mededinging	5	15	6	4	30	—
Milieu en consumenten	49	5	—	1	55	—
Ondernemingsrecht	9	15	—	—	24	—
Sociale politiek	5	24	3	—	32	—
Sociale zekerheid van migrerende werknemers	1	2	—	—	3	—
Steunmaatregelen van de staten	5	5	5	—	15	—
Toetreding van nieuwe staten	1	—	—	—	1	—
Vervoer	15	6	1	—	22	—
Visserij	2	—	2	—	4	—
Voorrechten en immuniteiten	—	1	—	—	1	—
Vrij verkeer van kapitaal	—	6	—	—	6	—
Vrij verkeer van goederen	4	7	—	—	11	—
Vrij verkeer van personen	3	10	—	—	13	—
Vrij verrichten van diensten	9	14	—	—	23	—
Vrijheid van vestiging	3	11	—	1	15	—
EG-Verdrag	180	236	50	7	473	—
EGKS-Verdrag	—	—	6	—	6	—
EGA-Verdrag	7	—	1	—	8	—
Ambtenarenstatuut	—	1	15	—	16	—
Procedure	—	—	—	—	—	—
Diversen	—	1	15	—	16	1
TOTAAL-GENERAAL	187	237	72	7	503	1

¹ Exclusief de verzoeken in kort geding (5).

Tabel 12: Beroepen wegens niet-nakoming¹

Ingesteld tegen	2001	Van 1953 tot 2001
België	13	256
Denemarken	2	24
Duitsland	13	156
Griekenland	15	205
Spanje	15	91 ²
Frankrijk	20	265 ³
Ierland	12	123
Italië	21	427
Luxemburg	10	121
Nederland	5	77
Oostenrijk	7	28
Portugal	7	71
Finland	3	8
Zweden	3	8
Verenigd Koninkrijk	11	62 ⁴
Totaal	157	1 922

¹ Artikelen 169, 170, 171 en 225 EG-Verdrag (thans artikelen 226 EG, 227 EG, 228 EG en 298 EG), artikelen 141, 142 en 143 EA en artikel 88 KS.

² Waaronder een beroep krachtens artikel 170 EG-Verdrag (thans artikel 227 EG), ingesteld door het Koninkrijk België.

³ Waaronder een beroep krachtens artikel 170 EG-Verdrag (thans artikel 227 EG), ingesteld door Ierland.

⁴ Waaronder twee beroepen krachtens artikel 170 EG-Verdrag (thans artikel 227 EG), ingesteld door de Franse Republiek en het Koninkrijk Spanje.

Tabel 13: Grondslag van het beroep

Grondslag van het beroep	2001
Artikel 213 EG	—
Artikel 226 EG	147
Artikel 227 EG	—
Artikel 228 EG	3
Artikel 230 EG	28
Artikel 232 EG	—
Artikel 234 EG	231
Artikel 235 EG	—
Artikel 237 EG	—
Artikel 238 EG	2
Artikel 298 EG	—
Artikel 300 EG	—
Artikel 1 Protocol 1971	6
Artikel 49 Statuut-EG	50
Artikel 50 Statuut-EG	7
Totaal EG-Verdrag	474
Artikel 33 KS	—
Artikel 49 KS	6
Totaal EGKS-Verdrag	6
Artikel 141 EA	7
Artikel 50 Statuut-EA	1
Totaal EGA-Verdrag	8
Totaal	488
Artikel 74 Reglement voor de procesvoering	1
Ambtenarenstatuut	15
Totaal diversen	16
TOTAAL-GENERAAL	504

Op 31 december 2001 hangende zaken

Tabel 14: Aard van de procedures

Prejudiciële verwijzingen	400	(487)
Rechtstreekse beroepen	326	(334)
Hogere voorzieningen	111	(120)
Bijzondere procedures	1	(1)
Adviezen/Uitspraken	1	(1)
Totaal	839	(943)

Tabel 15: **Formatie**

Formatie	Rechtstreekse beroepen		Prejudiciële verwijzingen		Hogere voorzieningen		Andere procedures ¹		Totaal	
Voltallig Hof	231	(232)	261	(318)	75	(82)	1	(1)	568	(633)
Klein plenum	9	(14)	36	(39)	12	(13)			57	(66)
Subtotaal	240	(246)	297	(357)	87	(95)	1	(1)	625	(699)
President van het Hof					3	(3)			3	(3)
Subtotaal					3	(3)			3	(3)
Eerste kamer	3	(3)	3	(3)	1	(1)			7	(7)
Tweede kamer	11	(11)	6	(7)	1	(1)			18	(19)
Derde kamer	4	(4)	2	(2)	1	(1)	1	(1)	8	(8)
Vierde kamer	5	(5)	3	(3)					8	(8)
Vijfde kamer	30	(31)	42	(45)	11	(11)			83	(87)
Zesde kamer	33	(34)	47	(70)	7	(8)			87	(112)
Subtotaal	86	(88)	103	(130)	21	(22)	1	(1)	211	(241)
TOTAAL	326	(334)	400	(487)	111	(120)	2	(2)	839	(943)

¹ Bijzondere procedures en adviezen.

Ontwikkeling van de gerechtelijke werkzaamheden tot 31 december 2001

Tabel 16: Binnengekomen zaken en arresten

Jaar	Binnengekomen zaken ¹					Arresten ²
	Rechtstreekse beroepen ³	Prejudiciële verwijzingen	Hogere voorzieningen	Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	Totaal	
1953	4	—			4	—
1954	10	—			10	2
1955	9	—			9	4
1956	11	—			11	6
1957	19	—			19	4
1958	43	—			43	10
1959	47	—			47	13
1960	23	—			23	18
1961	25	1			26	11
1962	30	5			35	20
1963	99	6			105	17
1964	49	6			55	31
1965	55	7			62	52
1966	30	1			31	24
1967	14	23			37	24
1968	24	9			33	27
1969	60	17			77	30
1970	47	32			79	64
1971	59	37			96	60
1972	42	40			82	61
1973	131	61			192	80
1974	63	39			102	63
1975	61	69			130	78
1976	51	75			126	88
1977	74	84			158	100
1978	145	123			268	97
1979	1 216	106			1 322	138
1980	180	99			279	132
1981	214	108			322	128
1982	216	129			345	185
1983	199	98			297	151
1984	183	129			312	165
1985	294	139			433	211
1986	238	91			329	174
1987	251	144			395	208
1988	194	179			373	238
1989	246	139			385	188
1990 ⁴	222	141	15	1	379	193

(...)

¹ Brutocijfers; exclusief bijzondere procedures.

² Nettocijfers.

³ Inclusief adviezen.

⁴ Sinds 1990 worden beroepen van ambtenaren ingesteld bij het Gerecht van eerste aanleg.

(...)

Jaar	Binnengekomen zaken ¹						Arresten ²
	Rechtstreekse beroepen ³	Prejudiciële verwijzingen	Hogere voorzieningen	Hogere voorzieningen tegen uitspraken in kort geding en tegen uitspraken betreffende interventie	Totaal	Verzoeken in kort geding	
1991	142	186	13	1	342	9	204
1992	253	162	24	1	440	4	210
1993	265	204	17	—	486	13	203
1994	128	203	12	1	344	4	188
1995	109	251	46	2	408	3	172
1996	132	256	25	3	416	4	193
1997	169	239	30	5	443	1	242
1998	147	264	66	4	481	2	254
1999	214	255	68	4	541	4	235
2000	199	224	66	13	502	4	273
2001	187	237	72	7	503	5	244
Totaal	6 823 ⁴	4 618	454	42	11 937	326	5 513

¹ Brutocijfers; exclusief bijzondere procedures.

² Nettocijfers.

³ Inclusief adviezen.

⁴ Waarvan 2 388 tot 31 december 1989 binnengekomen ambtenarenzaken.

Tabel 17: **Prejudiciële verwijzingen¹**
(per lidstaat en per jaar)

Jaar	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	BENE- LUX	Totaal
1961	—		—			—		—	—	1							1
1962	—		—			—		—	—	5							5
1963	—		—			—		—	1	5							6
1964	—		—			—		2	—	4							6
1965	—		4			2		—	—	1							7
1966	—		—			—		—	—	1							1
1967	5		11			3		—	1	3							23
1968	1		4			1		1	—	2							9
1969	4		11			1		—	1	—							17
1970	4		21			2		2	—	3							32
1971	1		18			6		5	1	6							37
1972	5		20			1		4	—	10							40
1973	8	—	37			4	—	5	1	6					—		61
1974	5	—	15			6	—	5	—	7					1		39
1975	7	1	26			15	—	14	1	4					1		69
1976	11	—	28			8	1	12	—	14					1		75
1977	16	1	30			14	2	7	—	9					5		84
1978	7	3	46			12	1	11	—	38					5		123
1979	13	1	33			18	2	19	1	11					8		106
1980	14	2	24			14	3	19	—	17					6		99
1981	12	1	41	—		17	—	11	4	17					5		108
1982	10	1	36	—		39	—	18	—	21					4		129
1983	9	4	36	—		15	2	7	—	19					6		98
1984	13	2	38	—		34	1	10	—	22					9		129
1985	13	—	40	—		45	2	11	6	14					8		139
1986	13	4	18	2	1	19	4	5	1	16		—			8		91
1987	15	5	32	17	1	36	2	5	3	19		—			9		144
1988	30	4	34	—	1	38	—	28	2	26		—			16		179
1989	13	2	47	2	2	28	1	10	1	18		1			14		139
1990	17	5	34	2	6	21	4	25	4	9		2			12		141

(...)

¹ Artikelen 177 EG-Verdrag (thans artikel 234 EG), 41 KS, 150 EA, Protocol 1971.

(...)

jaar	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	BENE- LUX	Totaal
1991	19	2	54	3	5	29	2	36	2	17		3			14		186
1992	16	3	62	1	5	15	—	22	1	18		1			18		162
1993	22	7	57	5	7	22	1	24	1	43		3			12		204
1994	19	4	44	—	13	36	2	46	1	13		1			24		203
1995	14	8	51	10	10	43	3	58	2	19	2	5	—	6	20		251
1996	30	4	66	4	6	24	—	70	2	10	6	6	3	4	21		256
1997	19	7	46	2	9	10	1	50	3	24	35	2	6	7	18		239
1998	12	7	49	5	55	16	3	39	2	21	16	7	2	6	24		264
1999	13	3	49	3	4	17	2	43	4	23	56	7	4	5	22		255
2000	15	3	47	3	5	12	2	50	—	12	31	8	5	4	26	1 ¹	224
2001	10	5	53	4	4	15	1	40	2	14	57	4	3	4	21		237
Totaal	435	89	1 262	63	134	638	42	714	48	542	203	50	23	36	338	1	4 618

¹ Zaak C-265/00, Campina Melkunie.

Tabel 18: Prejudiciële verwijzingen
(per lidstaat en per rechterlijke instantie)

België	
Hof van Cassatie	51
Arbitragehof	1
Raad van State	20
Andere rechters	363
Totaal	435

Denemarken	
Højesteret	16
Andere rechters	73
Totaal	89

Duitsland	
Bundesgerichtshof	82
Bundesarbeitsgericht	4
Bundesverwaltungsgericht	51
Bundesfinanzhof	185
Bundessozialgericht	65
Staatsgerichtshof	1
Andere rechters	874
Totaal	1 262

Griekenland	
Hof van Cassatie	3
Raad van State	8
Andere rechters	52
Totaal	63

Spanje	
Tribunal Supremo	7
Audiencia Nacional	1
Juzgado Central de lo Penal	7
Andere rechters	119
Totaal	134

Frankrijk	
Cour de cassation	63
Conseil d'État	23
Andere rechters	552
Totaal	638

Ierland	
Supreme Court	12
High Court	15
Andere rechters	15
Totaal	42

Italië	
Corte suprema di Cassazione	72
Consiglio di Stato	39
Andere rechters	603
Totaal	714

Luxemburg	
Cour supérieure de justice	10
Conseil d'État	13
Cour administrative	1
Andere rechters	24
Totaal	48

Nederland	
Raad van State	41
Hoge Raad der Nederlanden	108
Centrale Raad van Beroep	42
College van Beroep voor het Bedrijfsleven	100
Tariefcommissie	34
Andere rechters	217
Totaal	542

Oostenrijk	
Verfassungsgerichtshof	3
Oberster Gerichtshof	36
Bundesvergabeamt	17
Verwaltungsgerichtshof	32
Vergabekontrollsenat	3
Andere rechters	112
Totaal	203

Portugal	
Supremo Tribunal Administrativo	28
Andere rechters	22
Totaal	50

Finland	
Korkein hallinto-oikeus	6
Korkein oikeus	1
Högsta förvaltningsdomstolen	1
Andere rechters	15
Totaal	23

Zweden	
Högsta Domstolen	2
Marknadsdomstolen	3
Regeringsrätten	10
Andere rechters	21
Totaal	36

Verenigd Koninkrijk	
House of Lords	27
Court of Appeal	23
Andere rechters	288
Totaal	338

BENELUX	
Gerechtshof	1 ¹
Totaal	1

TOTAAL-GENERAAL 4 618

¹ Zaak C-265/00, Campina Melkunie.

B – Gerechtelijke werkzaamheden van het Gerecht van eerste aanleg

1. Analytisch register van de door het Gerecht van eerste aanleg in 2001 gewezen arresten	273
Ambtenarenstatuut	273
Associatie van landen en gebieden overzee	280
EGKS	281
Externe betrekkingen	282
Handelspolitiek	282
Institutioneel recht	283
Intellectuele eigendom	285
KS	290
Landbouw	292
Mededinging	296
Sociale politiek	298
Steunmaatregelen van de staten	299
Visserijbeleid	300
Vrij verkeer van goederen	302
 2. Andere beslissingen van het Gerecht van eerste aanleg, die in de weekoverzichten 2001 zijn opgenomen	 305
 3. Gerechtelijke statistieken	 307

1. Analytisch register van de door het Gerecht van eerste aanleg in 2001 gewezen arresten

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

AMBTENARENSTATUUT

T-97/99 en T-99/99	16 januari 2001	M. Chamier, E. O'Hannrachain / Europees Parlement	Ambtenaren — Ambt van rang A 1 — Artikel 29, lid 2, van Statuut — Kennissegeving van vacature — Kennelijke beoordelingsfout — Misbruik van bevoegdheid
T-14/99	17 januari 2001	M.-J. Kraus / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Kostwinnerstoelage — Terugvordering van het onverschuldigd betaalde — Betaling duidelijk onregelmatig
T-189/99	17 januari 2001	I. Gerochristos / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Vergelijkend onderzoek COM/A/12/98 — Beroep tot nietigverklaring — Voorselectieproeven — Nietigverklaring met terugwerkende kracht van een aantal meerkeuzevragen — Beginsel van gelijke behandeling van kandidaten — Motiveringsplicht
T-65/00	18 januari 2001	A. Ioannou / Raad van de Europese Unie	Ambtenaren — Weigering tot benoeming — Fysieke ongeschiktheid — Advies van medische aard — Rechterlijke toetsing — Begrijpelijk verband tussen medische bevindingen en besluit van ongeschiktheid

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-118/99	7 februari 2001	Beatrice Bonaiti Brighina / Commissie van de Europese Gemeenschappen	A m b t e n a r e n — Vergelijkend onderzoek — T a a l r e g e l i n g — Ontvankelijkheid — Niet- toelating tot mondeling examen — Toegang tot documenten
T-183/98	8 februari 2001	Jean-François Ferrandi / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Overdracht van pensioenrechten — C o e f f i c i e n t v o o r ouderdomspensioen — Ziektekostenverzekering — Invaliditeitspensioen — Gezag van gewijsde
T-2/00	13 februari 2001	N / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Sociale z e k e r h e i d — Ongevallenverzekering — A r t i k e l 7 3 Ambtenarenstatuut — Begrip ongeval — Besmetting met HIV
T-166/00	13 februari 2001	Peter Hirschfeldt / Agence européenne pour l'environnement (AEE)	Ambtenaren — Intern vergelijkend onderzoek — A n n u l e r i n g — O v e r p l a a t s i n g — Bevordering — Artikel 8 Ambtenarenstatuut
T-144/00	22 februari 2001	Daniela Tirelli / Europees Parlement	Ambtenaren — Overgang naar hogere categorie — Secretariaatsvergoeding — A r t i k e l 4 6 Ambtenarenstatuut — Interinstitutionele overplaatsing — Niet- ontvankelijkheid

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-7/98, T-208/98 en T-109/99	23 februari 2001	Carlo De Nicola / Europese Investeringsbank Carla De Nicola / Europese Investeringsbank	Europese Investeringsbank — Personeel — Beroep tot nietigverklaring — Ontvankelijkheid — Beroepstermijn — Ten gronde — Jaarlijks beoordelingsrapport — Bevordering — Vergelijking van verdiensten — Beginsel van gelijke behandeling — Misbruik van bevoegdheid — Psychoterreur — Ontslag — Geldigheidsvoorwaarden — Vorm — Bekwaamheid — Weigering van administratie om intrekking van ontslag te aanvaarden — Verzoek om documenten uit dossier te verwijderen — B e r o e p t o t schadevergoeding
T-77/99	6 maart 2001	Girish Ojha / Commissie van de Europese Gemeenschappen	A m b t e n a r e n — Belastingvrije invoer van persoonlijke goederen — B e r o e p t o t schadevergoeding — Dienstfout — Materiële en morele schade
T-192/99	6 maart 2001	Roderick Dunnett, Thomas Hackett, Mateo Turró Calvet / Europese Investeringsbank	Algemeen beginsel van arbeidsrecht dat lidstaten gemeen hebben — Overleg te goeder trouw met vertegenwoordigers van personeel — Afschaffing van financieel voordeel
T-100/00	6 maart 2001	Franco Campoli / Commissie van de Europese Gemeenschappen	A m b t e n a r e n — Overplaatsing/Nieuwe tewerkstelling — Motivering — Misbruik van bevoegdheid — Dienstbelang

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-116/00	13 maart 2001	Benthe Hørbye-Møller / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Bevordering — Vergelijking van diensten — Beroep tot nietigverklaring
T-159/98	24 april 2001	Ivan Torre, Donatella Ineichen, Alessandro Cavallaro / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Vergelijkend onderzoek — Onregelmatig verloop van examens waardoor resultaten zijn vertekend — Procesbelang
T-37/99	24 april 2001	Ugo Miranda / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Inrichtingsvergoeding bij beëindiging van dienst — Begrip woonplaats
T-167/99 en T-174/99	2 mei 2001	Carla Giuliatti, Ana Caprile, Fabrizio Dell'Olio, Konrad Fuhrmann, Olivier Radelet / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Vergelijkend onderzoek — Beroep tot nietigverklaring — Selectieprocedure — Examenverloop — Beginsel van gelijke behandeling — Motiveringsplicht — Beginsel van gewettigd vertrouwen — Beginsel van goed bestuur — Gevolgen voor verder verloop van vergelijkend onderzoek
T-104/00	2 mei 2001	Giovanni Cubeta / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Nieuwe tewerkstelling — Inrichtingsvergoeding — Dagvergoedingen — Toekenningsvoorwaarden
T-60/00	3 mei 2001	Paraskevi Liaskou / Raad van de Europese Unie	Ambtenaren — Bezoldiging — Ontheemdingsvergoeding — Artikel 4, lid 1, sub a, van bijlage VII bij Statuut
T-99/00	3 mei 2001	Ignacio Samper / Europees Parlement	Ambtenaren — Opnieuw samenstelling van loopbaan — Vergelijkend onderzoek van diensten — Criteria — Beginsel van gelijke behandeling

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-182/99	8 mei 2001	Georges Caravelis / Europees Parlement	Ambtenaren — Weigering van bevordering — Vergelijking van verdiensten — Beroep tot nietigverklaring en tot schadevergoeding
T-348/00	30 mei 2001	Artin Barth/Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Kostwinnerstoelage — Terugvordering van het onverschuldigd betaalde
T-230/99	14 juni 2001	Hans McAuley / Raad van de Europese Unie	Ambtenaren — Aanstelling via bevordering — Nietigverklaring — Vergelijking van verdiensten — Kennelijke beoordelingsfout
T-243/99	20 juni 2001	Marie-Laurence Buisson / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Algemeen vergelijkend onderzoek — Niet-toelating tot schriftelijk examen — Ontvankelijkheid — Bezwarend besluit — Termijn — Gewettigd vertrouwen — Compensatie
T-164/99, T-37/00 en T-38/00	27 juni 2001	Alain Leroy Yannick Chevalier- Delanoue Virginia Joaquim Matos / Raad van de Europese Unie	Besluit 1999/307/EG — Opneming van het Schengen-Secretariaat in het Secretariaat-Generaal van de Raad — Beroep tot nietigverklaring
T-166/99	27 juni 2001	Luis Fernando Andres de Dios, Maria Soledad García Retortillo, Suzanne Kitlas, Jacques Verraes / Raad van de Europese Unie	Besluit 1999/307/EG — Opneming van het Schengen-Secretariaat in het Secretariaat-Generaal van de Raad — Beroep tot nietigverklaring — Ontvankelijkheid
T-214/00	27 juni 2001	X / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Verwijzing van ambtenaar in kosten in eerdere instantie — Inhouding op bezoldiging door middel van compensatie door instelling die vordering heeft

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-24/98 en T-241/99	3 juli 2001	E / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Tijdelijk functionaris — Tuchtregeling — Schorsing — Tuchtmaatregel — Beëindiging van overeenkomst zonder opzeggingstermijn — Termijn van artikel 7, derde alinea, van bijlage IX bij S t a t u u t — Niet-inachtneming — Gevolgen — Beroep tot nietigverklaring en tot schadevergoeding — Afdoening zonder beslissing
T-131/00	12 juli 2001	Robert Charles Schochaert / Raad van de Europese Unie	Ambtenaren — Weigering van bevordering — Motivering — Vergelijking van verdiensten — Beroep tot nietigverklaring
T-351/99	20 juli 2001	Christian Brumter / Commissie van de Europese Gemeenschappen	A m b t e n a r e n — Kennisgeving van vacature — Benoeming — Motiveringsplicht — Vergelijking van verdiensten van sollicitanten — Beoordelingsbevoegdheid v a n T A B G — Beoordelingsrapport — Verzoek om overplaatsing
T-160/99	13 september 2001	Gunnar Svantesson, Lena Hellsten, Monica Hägg / Raad	Ambtenaren — Intern vergelijkend onderzoek — Samenstelling van jury
T-152/00	19 september 2001	E / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Afwijzing van sollicitatie — Schending van kennisgeving van vacature — Kennelijke beoordelingsfouten — Discriminatie — Misbruik van bevoegdheid

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-171/00	20 september 2001	Peter Spruyt / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Verzekering o n g e v a l l e n e n beroepsziekten — Aanspraak op uitkeringen als bedoeld in artikel 73 Ambtenarenstatuut — Deltavliegerongeval
T-95/01	20 september 2001	Gérald Coget, Pierre Hugé, Emmanuel Gabolde / Rekenkamer van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Post van secretaris-generaal — Sollicitatieoproep — Ervaring van hoog niveau — R u i m e beoordelingsmarge van instelling — Oproep voor onderhoud
T-344/99	20 september 2001	Lucía Recalde Langerica / Commissie van de Europese Gemeenschappen	A m b t e n a r e n — Ontheemdingstoelage — Artikel 4, lid 1, sub a, Ambtenarenstatuut — A r t i k e l 2 6 Ambtenarenstatuut — Recht van verweer
T-333/99	18 oktober 2001	X / Banque centrale européenne	A m b t e n a r e n — Personeelsleden van Europese Centrale Bank — Bevoegdheden van Gerecht — Wettigheid van arbeidsvoorwaarden — Rechten van verdediging — Ontslag — Pesterijen — Misbruik van internet
T-142/00	15 november 2001	Michel Van Huffel / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Toegang tot interne vergelijkende onderzoeken — Opdrachten — Aankondiging van vergelijkend onderzoek — Toelatingsvoorwaarde dat sollicitant onder Statuut of R e g e l i n g a n d e r e personeelsleden werkzaam is

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-349/00	15 november 2001	Giorgio Lebedef / Commissie van de Europese Gemeenschappen	A m b t e n a r e n — Kaderovereenkomst van 1974 tussen Commissie en vak- en beroepsorganisaties — Herziening of wijziging — Overlegprocedure — Invoering van nieuwe toepassingsbepalingen — Ontvankelijkheid
T-194/99	15 november 2001	Cristiano Sebastiani / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Bevordering — Beoordelingsrapport — Geen — Vergelijking van verdiensten
T-125/00	4 december 2001	Joaquín López Madruga / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Ambtenaren — Overmaking van deel van bezoldiging in valuta van andere lidstaat dan land van zetel van instelling — Artikel 17, lid 2, sub a en b, van bijlage VII bij Statuut — Gecombineerde toepassing

ASSOCIATIE VAN LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE

T-43/98	6 december 2001	Emesa Sugar (Free Zone) NV / Raad van de Europese Unie	Associatieregeling van landen en gebieden overzee — Besluit 97/803/EG — Suikerimporten — Beroep tot nietigverklaring — B e r o e p t o t schadevergoeding — Ontvankelijkheid — Onomkeerbaarheid van bereikte resultaten — Evenredigheidsbeginsel — Rechtszekerheid
---------	-----------------	--	---

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-44/98	6 december 2001	Emesa Sugar (Free Zone) NV / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Associatieregeling van landen en gebieden overzee — Suikerimporten — Weigering van invoercertificaat — Beroep tot nietigverklaring — Exceptie van onwettigheid — Besluit 97/803/EG — Onomkeerbaarheid van bereikte resultaten — Evenredigheidsbeginsel — Rechtszekerheid — Verordening (EG) nr. 2553/97

EGKS

T-171/99	10 oktober 2001	Corus UK Ltd / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Beroep tot schadevergoeding — Terugvordering van onverschuldigde betaling — Schade ontstaan door gedeeltelijk nietig verklaarde beschikking
T-45/98 en T-47/98	13 december 2001	Krupp Thyssen Stainless GmbH, Acciai speciali Terni SpA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EGKS-Verdrag — Mededinging — Mededingingsregeling — Legeringstoelag — Prijsvaststelling — Rechten van verdediging — Duur van inbreuk — Geldboete — Richtsnoeren voor berekening van bedrag van geldboeten — Medewerking tijdens administratieve procedure — Beginsel van gelijke behandeling

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-48/98	13 december 2001	Compañía española para la fabricación de aceros inoxidables, SA (Acerinox) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	E G K S - V e r d r a g — M e d e d i n g i n g — Mededingingsregeling — Legeringstoetslag — Prijsvaststelling — Bewijslast — Duur van inbreuk — Geldboete — Richtsnoeren voor berekening van bedrag van boeten — Medewerking tijdens administratieve procedure — Beginsel van gelijke behandeling

EXTERNE BETREKKINGEN

T-26/00	19 september 2001	Lecureur SA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Verordening nr. 2519/97 van Commissie — V o e d s e l h u l p — Arbitragebeding — Geschil van contractuele aard — Niet-gelijkvormigheid van geleverde goederen — Diefstallen in pakhuizen — Overgang van risico's — Inhoudingen op betalingen
---------	-------------------	--	---

HANDELSPOLITIEK

T-82/00	5 april 2001	BIC SA, Flamagas SA, Swedish Match SA / Raad van de Europese Unie	A n t i d u m p i n g — Zakaanstekers uit Japan — Verordening tot opheffing van antidumpingrechten — Motiveringsplicht — Beroep tot nietigverklaring
T-188/99	20 juni 2001	Euroalliages / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Dumping — Besluit tot beëindiging van nieuw onderzoek bij vervallen van maatregelen — Beroep tot nietigverklaring

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-58/99	19 september 2001	Mukand Ltd, Isibars Ltd, Ferro Alloys Corporation Ltd, Viraj Impoexpo Ltd / Raad van de Europese Unie	Antisubsidieprocedures — Verordening (EG) nr. 2450/98 — Gepolijste roestvrijstalen staven — Schade — Oorzakelijk verband

INSTITUTIONEEL RECHT

T-68/99	16 mei 2001	Toditec NV / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Arbitragebeding — Niet- uitvoering van overeenkomst — Tegenvordering
T-204/99	12 juli 2001	Olli Mattila / Raad van de Europese Unie en Commissie van de Europese Gemeenschappen	Toegang tot documenten — Besluiten 93/731/EG en 94/90/EGKS, EG, Euratom — Uitzondering betreffende bescherming van algemeen belang op gebied van internationale betrekkingen — Gedeeltelijke toegang

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-222/99, T-327/99 en T-329/99	2 oktober 2001	Jean-Claude Martinez, Charles de Gaulle, Front National, Emma Bonino, Marco Pannella, Marco Cappato, Gianfranco Dell'Alba, Benedetto Della Vedova, Olivier Dupuis, Maurizio Turco, Lista Emma Bonino / Europees Parlement	Beroep tot nietigverklaring — Handeling van Europees Parlement met betrekking tot bepaling van zijn reglement van orde — Verklaring van oprichting van een fractie in de zin van artikel 29 van het reglement van het Europees Parlement — Ontvankelijkheid — Exceptie van onwettigheid — Gelijkheid van behandeling — Eerbiediging van fundamentele rechten — Beginselen van democratie en evenredigheid — Vrijheid van vereniging — Bescherming van gewettigd vertrouwen — Parlementaire tradities van de lidstaten — Schending van wezenlijke vormvoorschriften — Misbruik van procedure
T-111/00	10 oktober 2001	British American Tobacco International (Investments) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Besluit 94/90/EGKS, EG, Euratom — Toegang van publiek tot documenten van Commissie — Notulen van Accijnscomité — Gedeeltelijke toegang — Uitzondering — Identiteit van nationale delegaties — Bescherming van belang van instelling met betrekking tot geheimhouding van haar beraadslagingen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-191/99	11 december 2001	David Petrie, Victoria Jane Primhak et David Verzoni, Associazione lettori di lingua straniera in Italia incorporating Committee for the Defence of Foreign Lecturers (ALSI/CDFL) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Doorzichtigheid — Toegang van publiek tot documenten — Besluit 94/90/EGKS, EG, Euratom van de Commissie — Niet-nakomingsprocedure — Aanmaning — Met redenen omkleed advies — Uitzondering inzake bescherming van algemeen belang — Inspectie- en enquêteactiviteiten — Gerechtelijke procedures — Auteursregel — Rechtstreekse werking van artikel 255 EG

INTELLECTUELE EIGENDOM

T-135/99	31 januari 2001	Taurus-Film GmbH & Co. / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord CINE ACTION — Absolute weigeringsgronden — Artikel 7, lid 1, sub c, van verordening (EG) nr. 40/94
T-136/99	31 januari 2001	Taurus-Film GmbH & Co. / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord CINE COMEDY — Absolute weigeringsgronden — Artikel 7, lid 1, sub c, van verordening (EG) nr. 40/94
T-193/99	31 januari 2001	Wm. Wrigley Jr. Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord DOUBLEMINT — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub c, van verordening (EG) nr. 40/94

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-24/00	31 januari 2001	The Sunrider Corporation / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord VITALITE — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub c, van verordening (EG) nr. 40/94
T-331/99	31 januari 2001	Mitsubishi HiTec Paper Bielefeld GmbH, voorheen Stora Carbonless Paper GmbH / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord Giroform — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b en c, van verordening (EG) nr. 40/94 — Beschrijvend karakter
T-87/00	5 april 2001	Bank für Arbeit und Wirtschaft AG / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen, modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord EASYBANK — Absolute weigeringsgronden — Artikel 7, lid 1, sub b en c, van verordening (EG) nr. 40/94
T-359/99	7 juni 2001	Deutsche Krankenversicherung AG (DKV) / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen, modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord EuroHealth — Absolute weigeringsgronden — Beschrijvend karakter — Onderscheidend vermogen — Artikel 7, lid 1, sub b en c, van verordening (EG) nr. 40/94
T-357/99 en T-358/99	14 juni 2001	Telefon & Buch VerlagsgmbH / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen, modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord e n UNIVERSALTELEFON- B U C H e n UNIVERSALKOMMUNIKATIONSVERZEICHNIS — Absolute weigeringsgrond — Beschrijvend karakter — Artikel 7, lid 1, sub c, van verordening (EG) nr. 40/94

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-146/00	20 juni 2001	Stefan Ruf, Martin Stier / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen, modellen)	Gemeenschapsmerk — Betaling van de indieningstaks na het verstrijken van de termijn van één maand na de datum van de inschrijvingsaanvraag — Verval van het recht op toekenning van de datum van de inschrijvingsaanvraag als indieningsdatum — Voorwaarden voor recht op herstel in de vorige toestand
T-120/99	12 juli 2001	Christina Kik / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Artikel 115 van verordening (EG) nr. 40/94 — Taalregeling van het Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) — Exceptie van onwettigheid — Discriminatieverbod
T-335/99	19 september 2001	Henkel KGaA / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-336/99	19 september 2001	Henkel KGaA / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-337/99	19 september 2001	Henkel KGaA / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-30/00	19 september 2001	Henkel KGaA / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Was- of afwasmiddeltablet — Beeldmerk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-117/00	19 september 2001	Procter & Gamble Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-118/00	19 september 2001	Procter & Gamble Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-119/00	19 september 2001	Procter & Gamble Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-120/00	19 september 2001	Procter & Gamble Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-121/00	19 september 2001	Procter & Gamble Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-128/00	19 september 2001	Procter & Gamble Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-129/00	19 september 2001	Procter & Gamble Company / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Vorm van was- of afwasmiddel — Driedimensionaal merk — Absolute weigeringsgrond — Artikel 7, lid 1, sub b, van verordening (EG) nr. 40/94
T-140/00	3 oktober 2001	Zapf Creation AG / Office de l'harmonisation dans le marché intérieur (marques, dessins et modèles) (OHMI)	Gemeenschapsmerk — Woordcombinatie New Born Baby — Absolute weigeringsgronden — Artikel 7, lid 1, sub b en c, van verordening (EG) nr. 40/94

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-128/99	15 november 2001	Signal Communications Ltd / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woord TELEYE — Aanvraag met beroep op voorrang van ouder merk TELEEYE — Verzoek tot verbetering — Wezenlijke wijziging van merk
T-138/00	11 december 2001	Erpo Möbelwerk GmbH / Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)	Gemeenschapsmerk — Woordcombinatie DAS P R I N Z I P D E R BEQUEMLICHKEIT — Absolute weigeringsgronden — Artikel 7, lid 1, sub b en c, van verordening (EG) nr. 40/94

KS

T-156/98	31 januari 2001	RJB Mining / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EGKS-Verdrag — Concentratie van ondernemingen — Ontvankelijkheid — Staatssteun
T-89/98	7 februari 2001	National Association of Licensed Opencast Operators (NALOO) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EGKS — Britse markt van steenkool bestemd voor thermo-elektrische centrales — Afwijzing van klacht betreffende discriminerende aankooprijzen en onrechtmatige royalty's voor steenkoolwinning — Bevoegdheid van Commissie — Motiveringsplicht

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-16/98	5 april 2001	Wirtschaftsvereinigung Stahl, AG der Dillinger Hüttenwerke, EKO Stahl GmbH, Krupp Thyssen Nirosta GmbH, Thyssen Krupp Stahl GmbH, Salzgitter AG (voorheen Preussag Stahl AG), Stahlwerke Bremen GmbH, Thyssen Stahl AG / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — EGKS — Overeenkomst over informatie-uitwisseling — Aanmelding — Beschikking van de Commissie die de inhoud van de overeenkomst onjuist weergeeft — Motivering
T-6/99	5 juni 2001	ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EGKS-Verdrag — Staatssteun — Investeringssteun — Exploitatiesteun — Toepassingsgebied van EGKS-Verdrag — Beginsel van bescherming van gewettigd vertrouwen
T-12/99 en T-63/99	12 juli 2001	UK Coal plc / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EGKS-Verdrag — Beschikking nr. 3632/93/EGKS — Steun voor bedrijfsvoering en buitenbedrijfstelling — Goedkeuring met terugwerkende kracht van reeds betaalde steun — Verbetering van rentabiliteit van begunstigde ondernemingen — Degressie van steun — Premie voor mijnwerkers (Bergmannsprämie) — Wijziging van plan voor modernisering, rationalisering en herstructurering — Inaanmerkingneming van concentratie van ondernemingen — Motivering

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

LANDBOUW

T-533/93	31 januari 2001	E. Bouma / Raad van de Europese Unie en Commissie van de Europese Gemeenschappen	B e r o e p t o t schadevergoeding — Niet-c o n t r a c t u e l e aansprakelijkheid — Melk — Extra heffing — Referentiehoeveelheid — Producent die verbintenis tot niet-levering is aangegaan — Niet-hervatten van productie na afloop van verbintenis
T-73/94	31 januari 2001	B. Beusmans / Raad van de Europese Unie en Commissie van de Europese Gemeenschappen	B e r o e p t o t schadevergoeding — Niet-c o n t r a c t u e l e aansprakelijkheid — Melk — Extra heffing — Referentiehoeveelheid — Producent die verbintenis tot niet-levering is aangegaan — Niet-hervatten van productie na afloop van verbintenis — Intrekking van voorlopige referentiehoeveelheid
T-76/94	31 januari 2001	R. Jansma / Raad van de Europese Unie en Commissie van de Europese Gemeenschappen	B e r o e p t o t schadevergoeding — Niet-c o n t r a c t u e l e aansprakelijkheid — Melk — Extra heffing — Referentiehoeveelheid — Producent die verbintenis tot niet-levering is aangegaan — Verkoop van SLOM-bedrijf — Verjaring

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-143/97	31 januari 2001	G. van den Berg / Raad van de Europese Unie en Commissie van de Europese Gemeenschappen	B e r o e p t o t schadevergoeding — Niet-contractuele aansprakelijkheid — Melk — Extra heffing — Referentiehoeveelheid — Producent die verbintenis tot niet-levering is aangegaan — Overdracht van quotum naar ander bedrijf
T-1/99	1 februari 2001	T. Port GmbH & Co. KG / Commissie van de Europese Gemeenschappen	B a n a n e n — Gemeenschappelijke ordening der markten — Verordening (EG) nr. 478/95 — Stelsel van uitvoercertificaten — B e r o e p t o t schadevergoeding — Bewijs van schade en van oorzakelijk verband
T-186/98	7 februari 2001	Compañía Internacional de Pesca y Derivados (Inpesca) SA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Visserij — Communautaire financiële bijstand voor bouw van vissersvaartuigen — Verordening (EEG) nr. 4028/86 — Verzoek om herziening — Belangrijke nieuwe feiten — Beroep tot nietigverklaring en tot schadevergoeding — Niet-ontvankelijkheid
T-38/99 t/m T-50/99	7 februari 2001	Sociedade Agrícola dos Arinhos, Ld. ^a e.a. / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Beroep tot nietigverklaring — Beschikking 98/653/EG van de Commissie — Spoedmaatregelen wegens voorkomen van boviene spongiforme encefalopathie in Portugal — Natuurlijke of rechtspersonen — Handelingen die hen rechtstreeks en individueel raken — Ontvankelijkheid

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-18/99	20 maart 2001	Cordis Obst und Gemüse Großhandel GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Bananen — Invoer uit ACS-staten en uit derde landen — Berekening van jaarlijks toegekende hoeveelheid — B e r o e p t o t schadevergoeding — Ontvankelijkheid — WTO-regels — Mogelijkheid zich daarop te beroepen — Misbruik van bevoegdheid — Algemene beginselen van gemeenschapsrecht
T-30/99	20 maart 2001	Bocchi Food Trade International GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Bananen — Invoer uit ACS-staten en uit derde landen — Berekening van jaarlijks toegekende hoeveelheid — B e r o e p t o t schadevergoeding — Ontvankelijkheid — WTO-regels — Mogelijkheid zich daarop te beroepen — Misbruik van bevoegdheid — Algemene beginselen van gemeenschapsrecht
T-52/99	20 maart 2001	T. Port GmbH & Co. KG / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Bananen — Invoer uit ACS-staten en uit derde landen — Berekening van jaarlijks toegekende hoeveelheid — B e r o e p t o t schadevergoeding — Ontvankelijkheid — WTO-regels — Mogelijkheid zich daarop te beroepen — Misbruik van bevoegdheid — Algemene beginselen van gemeenschapsrecht
T-143/99	14 juni 2001	Hortiplant SAT / Commissie van de Europese Gemeenschappen	EOGFL — Intrekking van financiële bijstand — Artikel 24 van verordening (EEG) nr. 4253/88

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 en T-225/99	12 juli 2001	Comafrika SpA, Dole Fresh Fruit Europe Ltd & Co. / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Gemeenschappelijke ordering der markten — Bananen — Beroep tot nietigverklaring — Ontvankelijkheid — Wettigheid van vermindering- en aanpassingscoëfficiënten — Beroep tot schadevergoeding
T-2/99	12 juli 2001	T. Port GmbH & Co. KG / Raad van de Europese Unie	Bananen — Invoer uit ACS- staten en uit derde landen — Verordening (EEG) nr. 404/93 — WTO-regels — Mogelijkheid zich daarop te beroepen — Artikel 234, eerste alinea, EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 307, eerste alinea, EG) — Beroep tot schadevergoeding
T-3/99	12 juli 2001	Banatrading GmbH/Raad van de Europese Unie	Bananen — Invoer uit ACS- staten en uit derde landen — Verordening (EEG) nr. 404/93 — WTO-regels — Mogelijkheid zich daarop te beroepen — Artikel 234, eerste alinea, EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 307, eerste alinea, EG) — Beroep tot schadevergoeding

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

MEDEDINGING

T-197/97 en T-198/97	31 januari 2001	Weyl Beef Products BV, Exportslachterij Chris Hogeslag BV, Groninger Vleeshandel BV / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Artikel 85, lid 1, EG-Verdrag (thans artikel 81, lid 1, EG) — Beroep tot nietigverklaring — Afwijzing van klacht — Communautair belang — Verhouding tussen artikel 85 van het Verdrag en artikel 92 EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 87 EG)
T-26/99	14 februari 2001	Trabisco SA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — Distributie van motorvoertuigen — Afwijzing van klacht — Beroep tot nietigverklaring
T-62/99	14 februari 2001	Société de distribution de mécaniques et d'automobiles (Sodiman) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — Distributie van motorvoertuigen — Afwijzing van klacht — Beroep tot nietigverklaring
T-115/99	14 februari 2001	Système européen promotion (SEP) SARL / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — Distributie van motorvoertuigen — Afwijzing van klacht — Beroep tot nietigverklaring
T-112/98	20 februari 2001	Mannesmannröhren- Werke AG / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Beroep tot nietigverklaring — Mededinging — Beschikking houdende verzoek om inlichtingen — Dwangsom — Recht om antwoord te weigeren dat erkenning van inbreuk inhoudt — Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-206/99	21 maart 2001	Métropole télévision SA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — Afwijzing van klacht — Uitvoering van arrest Gerecht houdende nietigverklaring van ontheffingsbeschikking C o m m i s s i e — Motiveringsplicht — Verplichtingen inzake onderzoek van klachten
T-144/99	28 maart 2001	Instituut van erkende gemachtigden bij het Europees Octrooibureau / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — Artikel 85 EG-Verdrag (thans artikel 81 EG) — Beroepsgedragscode — Verbod van vergelijkende reclame — Aanbieden van diensten
T-25/99	5 juli 2001	Colin Arthur Roberts en Valerie Ann Roberts / Commissie van de Europese Gemeenschappen	M e d e d i n g i n g — Bierleveringscontracten — Klacht — Artikel 85, lid 1, EG-Verdrag (thans artikel 81, lid 1, EG)
T-202/98, T-204/98 en T-207/98	12 juli 2001	Tate & Lyle plc, British Sugar plc, Napier Brown & Co. Ltd / Commissie van de Europese Gemeenschappen	M e d e d i n g i n g — Suikermarkt — Inbreuk op artikel 85 EG-Verdrag (thans artikel 81 EG) — Geldboeten
T-112/99	18 september 2001	Métropole télévision (M6), Suez-Lyonnaise des eaux, France Télécom, Télévision française 1 SA (TF1) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Beroep tot nietigverklaring — Mededinging — Betaaltelevisie — Gemeenschappelijke onderneming — Artikel 85 EG-Verdrag (thans artikel 81 EG) — Artikel 85, lid 1, van Verdrag — Negatieve v e r k l a r i n g — Nevenrestrictie — Rule of reason — Artikel 85, lid 3, v a n V e r d r a g — Ontheffingsbeschikking — Duur

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-139/98	22 november 2001	Amministrazione Autonoma dei Monopoli di Stato (AAMS) / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Mededinging — Artikel 86 EG-Verdrag (thans artikel 82 EG) — Misbruik van machtspositie — Italiaanse sigarettensector — Distributieovereenkomst — Onrechtmatige bedingen — Onrechtmatige gedragingen — Verlaging van geldboete
T-9/98	22 november 2001	Mitteldeutsche Erdoel-Raffinerie GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Staatssteun — Verlenging van uitvoeringsperiode voor investeringen die recht geven op investeringspremie — Algemene steunregeling — Beroep tot nietigverklaring — Ontvankelijkheid — Handeling die verzoekster rechtstreeks en individueel raakt — Procesbelang — Extra steun — Investeringssteun of bedrijfssteun — Evenredigheidsbeginsel

SOCIALE POLITIEK

T-331/94	6 maart 2001	IPK-München GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Bijdrage aan financiering van project op gebied van milieuvriendelijk toerisme — Inmenging van de Commissie — Vertraging bij uitvoering van project — Vermindering van bijstand
----------	--------------	---	---

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
------	-------	----------	----------

STEUNMAATREGELEN VAN DE STATEN

T-73/98	15 maart 2001	Société chimique Prayon-Rupel SA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Staatssteun — Geen opening van procedure van artikel 93, lid 2, EG- Verdrag (thans artikel 88, lid 2, EG) — Ernstige moeilijkheden
T-69/96	21 maart 2001	Hamburger Hafen- und Lagerhaus Aktiengesellschaft, Zentralverband der Deutschen Seehafenbetriebe eV, Unternehmensverband Hafen Hamburg / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Staatssteun — Steun voor investeringen in materieel in sector gecombineerd vervoer — Artikel 93 EG- Verdrag (thans artikel 88 EG) — Beroep tot nietigverklaring — Ontvankelijkheid
T-288/97	4 april 2001	Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Goederenvervoer over de weg — Steunmaatregelen van staten — Beroep tot nietigverklaring — Ongunstige beïnvloeding van handelsverkeer tussen lidstaten en concurrentievervalsing — Voorwaarden voor uitzondering op verbod van artikel 92, lid 1, EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 87, lid 1, EG) — Nieuwe of bestaande steunmaatregelen — Beginsel van bescherming van gewettigd vertrouwen — Evenredigheidsbeginsel — Motivering

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-187/99	7 juni 2001	Agrana Zucker und Stärke AG / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Beroep tot nietigverklaring — Staatssteun — Met gemeenschappelijke markt o n v e r e n i g b a r e steunmaatregelen — Onderzoekstermijn — Toetredingsakte — Verklaring nr. 31 — Motivering

VISSERIJBELEID

T-155/99	23 oktober 2001	Dieckmann & Hansen GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Gemeenschappelijk landbouwbeleid — Beschikking 1999/244/EG houdende wijziging van beschikking 97/296/EG tot vaststelling van de lijst van derde landen waaruit invoer van visserijproducten voor menselijke consumptie is t o e g e s t a a n — Niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap
----------	-----------------	--	--

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-196/99	6 december 2001	Area Cova, SA, Armadora José Pereira, SA, Armadores Pesqueros de Aldán, SA, Centropesca, SA, Chymar, SA, Eloymar, SA, Exfaumar, SA, Farpespan, SL, Freiremar, SA, Hermanos Gandón, SA, Heroya, SA, Hiopesca, SA, José Pereira e Hijos, SA, Juana Oya Pérez, Manuel Nores González, Moradiña, SA, Navales Cerdeiras, SL, Nugago Pesca, SA, Pesquera Austral, SA, Pescaberbés, SA, Pesquerías Bígaro Narval, SA, Pesquera Cíes, SA, Pesca Herculina, SA, Pesquera Inter, SA, Pesquerías Marinenses, SA, Pesquerías Tara, SA, Pesquera Vaqueiro, SA, Sotelo Dios, SA, / Raad van de Europese Unie Commissie van de Europese Gemeenschappen	B e r o e p t o t schadevergoeding — Niet-contractuele aansprakelijkheid — Visserij — Instandhouding van rijkdommen van de zee — Verdrag inzake toekomstige samenwerking op visserijgebied in noordwestelijk deel van de Atlantische Oceaan — Zwarte heilbot — Vangstquota voor communautaire vloot

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-46/00	11 december 2001	Kvitsjøn AS / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Visserij — Maatregelen voor instandhouding en beheer van visbestanden, van toepassing op vaartuigen die vlag van Noorwegen voeren — Intrekking van vergunning en speciaal visdocument — Rechten van verdediging — Evenredigheidsbeginsel

VRIJ VERKEER VAN GOEDEREN

T-133/98 en T-134/98	13 februari 2001	Hewlett Packard France, Hewlett Packard Europe BV / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Beroep tot nietigverklaring — Gemeenschappelijk douanetarief — Tariefposten — Tariefindeling van bepaalde apparatuur bestemd voor lokale computernetwerken — Indeling in gecombineerde nomenclatuur
T-186/97, T-187/97, T-190/97, T-191/97, T-192/97, T-210/97, T-211/97, T-216/97, T-217/97, T-218/97, T-279/97, T-280/97, T-293/97, en T-147/99	10 mei 2001	Kaufring AG, Crown Europe GmbH, Profex Electronic Verwaltungsgesellschaft mbH, Horten AG, Dr. Seufert GmbH, Grundig AG, Hertie Waren- und Kaufhaus GmbH, Lema SA, Masco SA, DFDS Transport BV, Wilson Holland BV, Elta GmbH, Miller NV / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Beroep tot nietigverklaring — Invoer van televisietoestellen uit Turkije — Associatieovereenkomst EEG-Turkije — Artikel 3, lid 1, van Aanvullend Protocol — Compenserende heffing — Artikel 13, lid 1, van verordening (EEG) nr. 1430/79 — Kwijtschelding van invoerrechten niet gerechtvaardigd — Rechten van verdediging

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-330/99	7 juni 2001	Spedition Wilhelm Rotermund GmbH / Commissie van de Europese Gemeenschappen	C o m m u n a u t a i r douanewetboek — Kwijtschelding van invoerrechten — Bijzondere situatie — Fraude in kader van extern communautair douanevervoer

2. Andere beslissingen van het Gerecht van eerste aanleg, die in de weekoverzichten 2001 zijn opgenomen

Zaak	Datum	Partijen	Voorwerp
T-53/01 R	28 mei 2001	Poste Italiane SpA / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Procedure in kort geding — Artikel 86 EG, gelezen in samenhang met artikel 82 EG — Artikel 86, lid 2, EG — Postdiensten — Spoed — Afweging van belangen
T-151/01 R	15 november 2001	Der Grüne Punkt — Duales System Deutschland AG / Commissie van de Europese Gemeenschappen	Kort geding — Misbruik van machtspositie — Artikel 82 EG — Merkrecht — Fumus boni juris — Spoedeisendheid — Belangenafweging

3. Gerechtelijke statistieken

Samenvatting van de werkzaamheden van het Gerecht van eerste aanleg

Tabel 1:	Werkzaamheden van het Gerecht in 1999, 2000 en 2001
Tabel 1 bis:	Werkzaamheden van het Gerecht in 1999, 2000 en 2001

Aanhangig gemaakte zaken

Tabel 2:	Aard van de procedures
Tabel 3:	Aard van het beroep
Tabel 4:	Grondslag van het beroep
Tabel 5:	Onderwerp van het beroep

Afgedane zaken

Tabel 6:	Aard van de procedures
Tabel 7:	Resultaat
Tabel 8:	Grondslag van het beroep
Tabel 9:	Onderwerp van het beroep
Tabel 10:	Formatie
Tabel 11:	Procesduur
Grafiek I:	Ambtenarenzaken (arresten en beschikkingen)
Grafiek II:	Overige beroepen (arresten en beschikkingen)

Hangende zaken

Tabel 12:	Aard van de procedures
Tabel 13:	Grondslag van het beroep
Tabel 14:	Onderwerp van het beroep

Diversen

Tabel 15:	Algemene ontwikkeling
Tabel 16:	Resultaten in hogere voorziening (arresten en beschikkingen)
Tabel 17:	Korte gedingen: resultaat

Samenvatting van de werkzaamheden van het Gerecht van eerste aanleg

Tabel 1: Werkzaamheden van het Gerecht in 1999, 2000 en 2001¹

	1999		2000		2001	
Binnengekomen zaken	313	(384)	336	(398)	345	(345)
Afgedane zaken	267	(659)	318	(344)	275	(340)
Hangende zaken	501	(732)	519	(786)	589	(792)

Tabel 1 bis: Werkzaamheden van het Gerecht in 1999, 2000 en 2001²

	1999		2000		2001	
Binnengekomen zaken		(384)		(398)		(345)
Afgedane zaken	322	(659)	258	(344)	230	(340)
Hangende zaken	663	(732)	661	(786)	685	(792)

¹ In deze tabel omvatten de cijfers tussen haakjes de grote groepen identieke of verknochte zaken (melkquota, douane-expediteurs, tankstations, steunmaatregelen van de regio Venetië, herindeling).

² In deze tabel en in de tabellen op de volgende bladzijden hebben de cijfers tussen haakjes betrekking op het totale aantal zaken *ongeacht* of zij wegens verknochtheid zijn gevoegd; bij de andere cijfers worden gevoegde zaken als één zaak gerekend.

Aanhangig gemaakte zaken

Tabel 2: Aard van de procedures^{1 2}

Aard van de procedures	1999	2000	2001
Andere beroepen	254	242	180
Intellectuele eigendom	18	34	37
Ambtenarenzaken	84	111	110
Bijzondere procedures	28	11	18
Totaal	384 ³	398 ⁴	345

¹ In deze tabel en in de tabellen op de volgende bladzijden omvatten de „andere beroepen” alle beroepen van natuurlijke of rechtspersonen, behalve de beroepen van ambtenaren van de Europese Gemeenschappen en de beroepen inzake intellectuele eigendom.

² In de volgende tabellen worden als „bijzondere procedures” beschouwd: verzet tegen een arrest (art. 38 Statuut-EG; art. 122 Reglement procesvoering Gerecht), derdenverzet (art. 39 Statuut-EG; art. 123 Reglement procesvoering Gerecht), herziening van een arrest (art. 41 Statuut-EG; art. 125 Reglement procesvoering Gerecht), uitlegging van een arrest (art. 40 Statuut-EG; art. 129 Reglement procesvoering Gerecht), begroting van kosten (art. 92 Reglement procesvoering Gerecht), rechtsbijstand (art. 94 Reglement procesvoering Gerecht), rectificatie van een arrest (art. 84 Reglement procesvoering Gerecht).

³ Waarvan 71 beroepen inzake Nederlandse steunmaatregelen voor tankstations.

⁴ Waarvan 3 beroepen inzake Nederlandse steunmaatregelen voor tankstations en 59 beroepen inzake steunmaatregelen in de regio Venetië.

Tabel 3: Aard van het beroep

Aard van het beroep	1999	2000	2001
Beroep tot nietigverklaring	220	220	134
Beroep wegens nalaten	15	6	17
Beroep tot schadevergoeding	19	17	21
Arbitrage	1	—	8
Intellectuele eigendom	18	34	37
Ambtenarenzaken	83	110	110
Totaal	356 ¹	387 ²	327
<i>Bijzondere procedures</i>			
Rechtsbijstand	7	6	9
Begroting van kosten	6	3	8
Verzet tegen een arrest	—	1	—
Rectificatie van een arrest	15	1	—
Herziening van een arrest	—	—	1
Totaal	28	11	18
TOTAAL-GENERAAL	384	398	345

¹ Waarvan 71 beroepen inzake Nederlandse steunmaatregelen voor tankstations.

² Waarvan 3 beroepen inzake Nederlandse steunmaatregelen voor tankstations en 59 beroepen inzake steunmaatregelen in de regio Venetië.

Tabel 4: Grondslag van het beroep

Grondslag van het beroep	1999	2000	2001
Artikel 63 van verordening (EG) nr. 40/94	18	34	37
Artikel 230 EG ¹	215	219	132
Artikel 232 EG	14	6	15
Artikel 235 EG	17	17	21
Artikel 238 EG	1	—	8
Totaal EG-Verdrag	265	276	213
Artikel 33 KS	5	1	2
Artikel 35 KS	1	—	2
Artikel 40 KS	1	—	—
Totaal EGKS-Verdrag	7	1	4
Artikel 151 EA	1	—	—
Totaal EGA-Verdrag	1	—	—
Ambtenarenstatuut	83	110	110
Totaal	356	387	327
Artikel 84 Reglement voor de procesvoering	15	1	—
Artikel 92 Reglement voor de procesvoering	6	3	8
Artikel 94 Reglement voor de procesvoering	7	6	9
Artikel 122 Reglement voor de procesvoering	—	1	—
Artikel 125 Reglement voor de procesvoering	—	—	1
Totaal bijzondere procedures	28	11	18
TOTAAL-GENERAAL	384	398	345

¹ In verband met de hernummering van de artikelen in het Verdrag van Amsterdam per 1 mei 1999 is de citeerwijze van de artikelen van de Verdragen ingrijpend gewijzigd.

Tabel 5: Onderwerp van het beroep¹

Onderwerp van het beroep	1999	2000	2001
Ambtenarenstatuut	—	—	1
Arbitrage	—	—	2
Associatie van landen en gebieden overzee	4	6	6
Buitenlands en veiligheidsbeleid	2	1	3
Burgerschap van de Unie	—	2	—
Cultuur	—	2	1
Douane-unie	—	—	2
Energie	—	—	2
Externe betrekkingen	1	8	14
Gemeenschappelijk douanetarief	—	—	2
Handelspolitiek	5	8	4
Harmonisatie van wetgevingen	—	—	2
Institutioneel recht	19	29	12
Intellectuele eigendom	18	34	37
Justitie en binnenlandse zaken	—	—	1
Landbouw	42	23	17
Mededinging	34	36	39
Milieu en consumenten	5	14	2
Ondernemingsrecht	2	4	6
Onderzoek, voorlichting, onderwijs, statistieken	1	1	3
Regionale politiek	2	—	1
Sociale politiek	12	7	1
Steunmaatregelen van de staten	100	80	42
Vervoer	2	—	2
Visserij	—	—	6
Vrij verrichten van diensten	1	—	—
Vrij verkeer van goederen	10	17	1
Vrij verkeer van personen	2	8	3
Vrijheid van vestiging	—	—	1
Totaal EG-Verdrag	262	280	213
IJzer en staal	1	—	2
Mededinging	—	—	—
Steunmaatregelen van de staten	6	1	2
Totaal EGKS-Verdrag	7	1	4
Institutioneel recht	1	—	—
Totaal EGA-Verdrag	1	—	—
Ambtenarenstatuut	86	106	110
TOTAAL-GENERAAL	356	387	327

¹ In deze tabel zijn de bijzondere procedures niet meegeteld.

Afgedane zaken

Tabel 6: Aard van de procedures¹

Aard van de procedures	1999		2000		2001	
Andere beroepen	227	(544) ²	136	(219) ³	112	(162) ⁴
Intellectuele eigendom	2	(2)	7	(7)	29	(30)
Ambtenarenzaken	79	(88)	98	(101)	75	(133) ⁵
Bijzondere procedures	14	(25)	17	(17)	14	(15)
Totaal	322	(659)	258	(344)	230	(340)

¹ In deze tabel en in de tabellen op de volgende bladzijden hebben de cijfers tussen haakjes betrekking op het totale aantal zaken ongeacht of zij wegens verknochtheid zijn gevoegd; bij de andere cijfers worden gevoegde zaken als één zaak gerekend.

² Waarvan 102 melkquotazaken en 284 beroepen van douane-expediteurs.

³ Waarvan 8 melkquotazaken en 13 beroepen van douane-expediteurs.

⁴ Waarvan 14 melkquotazaken.

⁵ Waarvan 51 beroepen inzake herindeling van ambtenaren bij hun aanstelling.

Tabel 7: Resultaat

Resultaat	Andere beroepen		Intellectuele eigendom		Ambtenarenzaken		Bijzondere procedures		Totaal	
<i>Arresten</i>										
Beroep niet-ontvankelijk	5	(21)	—	—	1	(1)	—	—	6	(22)
Beroep niet gegrond	28	(34)	13	(14)	19	(22)	—	—	60	(70)
Beroep gedeeltelijk gegrond	9	(10)	6	(6)	8	(12)	—	—	23	(28)
Beroep gegrond	13	(27)	5	(5)	9	(9)	—	—	27	(41)
Afdoening zonder beslissing	—	—	—	—	1	(1)	—	—	1	(1)
Totaal arresten	55	(92)	24	(25)	38	(45)	—	—	117	(162)
<i>Beschikkingen</i>										
Doorhaling	20	(31)	3	(3)	19	(69)	—	—	42	(103)
Beroep niet-ontvankelijk	19	(21)	1	(1)	11	(11)	—	—	31	(33)
Afdoening zonder beslissing	5	(5)	1	(1)	3	(3)	—	—	9	(9)
Beroep gegrond	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beroep gedeeltelijk gegrond	—	—	—	—	—	—	5	(6)	5	(6)
Beroep niet gegrond	5	(5)	—	—	1	(1)	9	(9)	15	(15)
Beroep kennelijk ongegrond	2	(2)	—	—	3	(4)	—	—	5	(6)
Verwijzing naar het Hof	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Onbevoegd	6	(6)	—	—	—	—	—	—	6	(6)
Totaal beschikkingen	57	(70)	37	(88)	5	(5)	14	(15)	113	(178)
Totaal	112	(162)	75	(133)	29	(30)	14	(15)	230	(340)

Tabel 8: Grondslag van het beroep

Grondslag van het beroep	Arresten		Beschikkingen		Totaal	
Artikel 63 van verordening (EG) nr. 40/94	24	(25)	5	(5)	29	(30)
Artikel 230 EG	39	(74)	41	(43)	80	(117)
Artikel 232 EG	—	—	7	(7)	7	(7)
Artikel 235 EG	7	(7)	8	(19)	15	(26)
Artikel 238 EG	1	(1)	—	—	1	(1)
Totaal EG-Verdrag	71	(107)	61	(74)	132	(181)
Artikel 33 KS	7	(9)	—	—	7	(9)
Artikel 40 KS	1	(1)	—	—	1	(1)
Totaal EGKS-Verdrag	8	(10)	—	—	8	(10)
Artikel 151 EA	—	—	1	(1)	1	(1)
Totaal EGA-Verdrag	—	—	1	(1)	1	(1)
Ambtenarenstatuut	38	(45)	37	(88)	75	(133)
Totaal	117	(162)	99	(163)	216	(325)
Artikel 92 Reglement voor de procesvoering	—	—	5	(6)	5	(6)
Artikel 94 Reglement voor de procesvoering	—	—	9	(9)	9	(9)
Totaal bijzondere procedures	—	—	14	(15)	14	(15)
TOTAAL-GENERAAL	117	(162)	113	(178)	230	(340)

Tabel 9: Onderwerp van het beroep¹

Onderwerp van het beroep	Arresten		Beschikkingen		Totaal	
Ambtenarenstatuut	1	(1)	—	—	1	(1)
Associatie van landen en gebieden overzee	2	(2)	—	—	2	(2)
Buitenlands en veiligheidsbeleid	—	—	3	(3)	3	(3)
Burgerschap van de Unie	—	—	1	(1)	1	(1)
Douane-unie	2	(15)	—	—	2	(15)
Externe betrekkingen	1	(1)	1	(1)	2	(2)
Gemeenschappelijk douanetarief	1	(2)	1	(1)	2	(3)
Handelspolitiek	3	(3)	2	(2)	5	(5)
Institutioneel recht	5	(7)	12	(12)	17	(19)
Intellectuele eigendom	24	(25)	5	(5)	29	(30)
Landbouw	10	(26)	9	(21)	19	(47)
Mededinging	12	(15)	7	(7)	19	(22)
Ondernemingsrecht	—	—	4	(4)	4	(4)
Sociale politiek	1	(1)	1	(1)	2	(2)
Steunmaatregelen van de staten	4	(4)	7	(7)	11	(11)
Visserij	4	(4)	2	(3)	6	(7)
Vrij verkeer van personen	—	—	2	(2)	2	(2)
Vrijheid van vestiging	—	—	4	(4)	4	(4)
Totaal EG-Verdrag	70	(106)	61	(74)	131	(180)
IJzer en staal	1	(1)	—	—	1	(1)
Mededinging	5	(6)	—	—	5	(6)
Steunmaatregelen van de staten	2	(3)	—	—	2	(3)
Totaal EGKS-Verdrag	8	(10)	—	—	8	(10)
Institutioneel recht	—	—	1	(1)	1	(1)
Totaal EGA-Verdrag	—	—	1	(1)	1	(1)
Ambtenarenstatuut	39	(46)	37	(88)	76	(134)
TOTAAL-GENERAAL	117	(162)	99	(163)	216	(325)

¹

In deze tabel zijn de bijzondere procedures niet meegeteld.

Tabel 10: Formatie (arresten en beschikkingen)

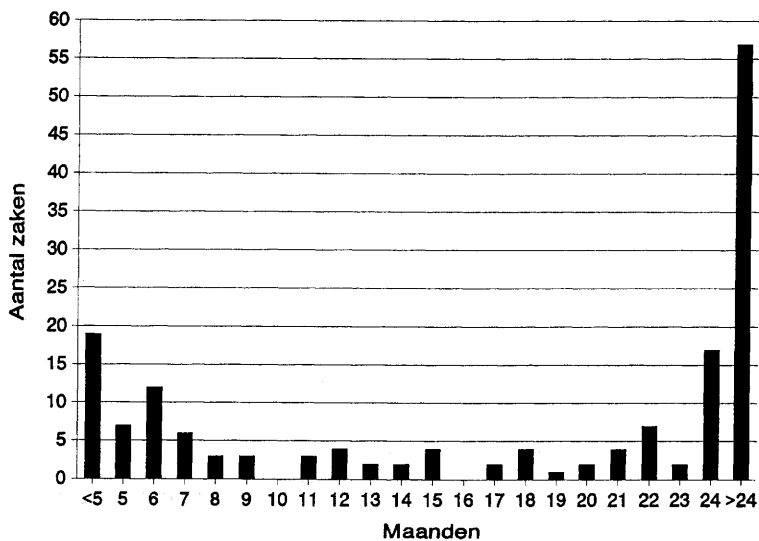
Formatie	Totaal
Kamers met 3 rechters	280
Kamers met 5 rechters	42
Alleensprekend rechter	12
Niet toegewezen zaken	6
Totaal	340

Tabel 11: Procesduur¹ (arresten en beschikkingen)

	Arresten/Beschikkingen
Andere beroepen	20,7
Intellectuele eigendom	16,4
Ambtenarenzaken	18,7

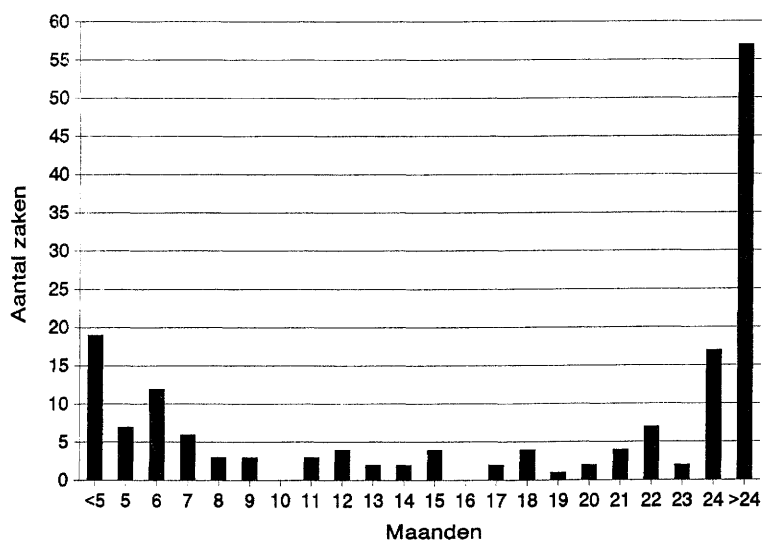
¹ In deze tabel is de procesduur uitgedrukt in maanden en tiende delen van maanden.

Grafiek I: Ambtenarenzaken (arresten en beschikkingen)

Zaken/ maanden	<5	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	>24
Ambtenaren -zaken	11	3	4	2	2	4	6	5	4	5	2	2	2	1	2	2	3	4	4	5	3	56

Grafiek II: Andere beroepen (arresten en beschikkingen)

Zaken/ maanden	<5	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	>24
Andere beroepen	19	7	12	6	3	3	0	3	4	2	2	4	0	2	4	1	2	4	7	2	17	57

Hangende zaken
(op 31 december van elk jaar)

Tabel 12: Aard van de procedures

Aard van de procedures	1999		2000		2001	
Andere beroepen	471	(538) ¹	445	(561) ²	485	(579) ³
Intellectuele eigendom	17	(17)	44	(44)	51	(51)
Ambtenarenzaken	167	(169)	170	(179)	143	(156)
Bijzondere procedures	8	(8)	2	(2)	6	(6)
Totaal	663	(732)	661	(786)	685	(792)

- ¹ Waarvan 88 melkquotazaken, 13 beroepen van douane-expediteurs en 71 tankstationzaken.
- ² Waarvan 80 melkquotazaken, 74 beroepen inzake Nederlandse steunmaatregelen voor tankstations en 59 beroepen inzake steunmaatregelen in de regio Venetië.
- ³ Waarvan 67 melkquotazaken, 74 beroepen inzake Nederlandse steunmaatregelen voor tankstations en 59 beroepen inzake steunmaatregelen in de regio Venetië.

Tabel 13: Grondslag van het beroep

Grondslag van het beroep	1999		2000		2001	
Artikel 63 van verordening (EG) nr. 40/94	17	(17)	44	(44)	51	(51)
Artikel 230 EG	360	(383)	360	(436)	385	(451)
Artikel 232 EG	14	(14)	4	(4)	12	(12)
Artikel 235 EG	80	(123)	68	(107)	74	(102)
Artikel 238 EG	1	(2)	1	(1)	8	(8)
Totaal EG-Verdrag	472	(539)	477	(592)	530	(624)
Artikel 33 KS	14	(14)	12	(13)	6	(6)
Artikel 35 KS	1	(1)	—	—	2	(2)
Artikel 40 KS	1	(1)	1	(1)	—	—
Totaal EGKS-Verdrag	16	(16)	13	(14)	8	(8)
Artikel 151 EA	1	(1)	1	(1)	—	—
Totaal EGA-Verdrag	1	(1)	1	(1)	—	—
Ambtenarenstatuut	166	(168)	168	(177)	141	(154)
Totaal	655	(724)	659	(784)	679	(786)
Artikel 84 Reglement voor de procesvoering	2	(2)	—	—	—	—
Artikel 92 Reglement voor de procesvoering	5	(5)	—	—	3	(3)
Artikel 94 Reglement voor de procesvoering	1	(1)	1	(1)	1	(1)
Artikel 122 Reglement voor de procesvoering	—	—	1	(1)	1	(1)
Artikel 125 Reglement voor de procesvoering	—	—	—	—	1	(1)
Totaal bijzondere procedures	8	(8)	2	(2)	6	(6)
TOTAAL-GENERAAL	663	(732)	661	(786)	685	(792)

Tabel 14: Onderwerp van het beroep

Onderwerp van het beroep	1999		2000		2001	
Ambtenarenstatuut	—	—	2	(2)	2	(2)
Arbitrage	1	(2)	—	—	2	(2)
Associatie van landen en gebieden overzee	6	(6)	11	(11)	15	(15)
Buitenlands en veiligheidsbeleid	2	(2)	3	(3)	3	(3)
Burgerschap van de Unie	—	—	1	(1)	—	—
Cultuur	—	—	2	(2)	3	(3)
Douane-unie	24	(24)	20	(33)	20	(20)
Energie	—	—	—	—	2	(2)
Externe betrekkingen	7	(7)	9	(9)	21	(21)
Gemeenschappelijk douanetarief	2	(2)	2	(3)	2	(2)
Handelspolitiek	24	(25)	16	(16)	15	(15)
Harmonisatie van wetgevingen	—	—	—	—	2	(2)
Institutioneel recht	33	(34)	27	(27)	18	(20)
Intellectuele eigendom	17	(17)	44	(44)	51	(51)
Justitie en binnenlandse zaken	—	—	—	—	1	(1)
Landbouw	86	(140)	89	(144)	83	(114)
Mededinging	101	(104)	74	(79)	92	(96)
Milieu en consumenten	8	(8)	15	(15)	10	(17)
Ondernemingsrecht	4	(4)	4	(4)	6	(6)
Onderzoek, voorlichting, onderwijs, statistieken	1	(1)	1	(1)	4	(4)
Regionale politiek	4	(5)	—	—	1	(1)
Sociale politiek	15	(15)	4	(4)	3	(3)
Steunmaatregelen van de staten	114	(131)	135	(176)	157	(207)
Vervoer	3	(3)	1	(1)	3	(3)
Visserij	4	(4)	8	(8)	7	(7)
Vrij verkeer van goederen	—	—	2	(2)	3	(3)
Vrij verkeer van personen	—	—	—	—	1	(1)
Vrijheid van vestiging	1	(1)	5	(5)	2	(2)
Totaal EG-Verdrag	458	(536)	475	(590)	529	(623)
IJzer en staal	1	(1)	1	(1)	2	(2)
Mededinging	6	(6)	6	(6)	—	—
Steunmaatregelen van de staten	9	(9)	6	(7)	6	(6)
Totaal EGKS-Verdrag	16	(16)	13	(14)	8	(8)
Institutioneel recht	1	(1)	1	(1)	—	—
Totaal EGA-Verdrag	1	(1)	1	(1)	—	—
Ambtenarenstatuut	169	(171)	170	(179)	142	(155)
Totaal	644	(724)	659	(784)	679	(786)

Tabel 15: Algemene ontwikkeling

Jaar	Binnen- gekomen zaken ¹	Op 31 december aanhangige zaken	Afgedane zaken	Arresten ²	Beslissingen waartegen hogere voorziening is ingesteld ³
1989	169	164 (168)	1 (1)	— —	— —
1990	59	123 (145)	79 (82)	59 (61)	16 (46)
1991	95	152 (173)	64 (67)	41 (43)	13 (62)
1992	123	152 (171)	104 (125)	60 (77)	24 (86)
1993	596	638 (661)	95 (106)	47 (54)	16 (66)
1994	409	432 (628)	412 (442)	60 (70)	12 (105)
1995	253	427 (616)	197 (265)	98 (128)	47 (142)
1996	229	476 (659)	172 (186)	107 (118)	27 (133)
1997	644	640 (1 117)	179 (186)	95 (99)	35 (139)
1998	238	569 (1 007)	279 (348)	130 (151)	67 (214)
1999	384	663 (732)	322 (659)	115 (150)	60 ⁴ (177)
2000	398	661 (786)	258 (344)	117 (191)	69 (217)
2001	345	685 (792)	230 (340)	120 (162)	69 (213)
Totaal	3942		2392 (3151)	1049 (1304)	455 (1600)

¹ Inclusief bijzondere procedures.

² Tussen haakjes het aantal zaken waarin arrest is gewezen.

³ Cursief het aantal voor beroep vatbare beslissingen — arresten, beschikkingen inzake niet-ontvankelijkheid, in kort geding, tot afdoening zonder beslissing of tot afwijzing van interventie — waarvoor de termijn voor het instellen van hogere voorziening is verstreken of waartegen hogere voorziening is ingesteld.

⁴ Exclusief de hogere voorziening tegen de beschikking tot instructie van 14 september 1999 in zaak T-145/98. Deze hogere voorziening is namelijk door het Hof niet-ontvankelijk verklaard, daar tegen de bestreden beschikking geen hogere voorziening openstond.

Tabel 16: Resultaten in hogere voorziening (arresten en beschikkingen)

	Ongegrond	Hogere voorziening kennelijk ongegrond	Hogere voorziening kennelijk niet-ontvankelijk	Hogere voorziening kennelijk niet-ontvankelijk en ongegrond	Hogere voorziening, gedeelteijk kennelijk niet- ontvankelijk en ongegrond	Vernietiging met verwijzing	Vernietiging zonder verwijzing	Gedeeltelijke vernietiging met verwijzing	Gedeeltelijke vernietiging zonder verwijzing	Doorhaling	Afdoening zonder beslissing	TOTAAL
Ambtenarenstatuut	7	4	1	3	—	—	2	—	—	—	—	17
Handelspolitiek	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3
Institutioneel recht	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Intellectuele eigendom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Landbouw	2	1	—	3	—	—	—	—	—	1	—	7
Mededinging	5	1	—	2	1	—	—	—	—	1	—	10
Milieu en consumenten	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	2	10
Ondernemingsrecht	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Regionale politiek	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Sociale politiek	—	—	8	1	—	—	—	—	—	—	—	9
Steunmaatregelen van de staten	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4
Visserij	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Vrijheid van vestiging	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Totaal	21	7	10	15	1	1	10	—	1	2	2	70

Tabel 17: **Korte gedingen¹: resultaat**

Onderwerp van het beroep	Korte gedingen	Resultaat	
		Afwijzing	Toewijzing
Associatie van landen en gebieden overzee	1	1	0
Energie	1	1	0
Handelspolitiek	2	1	1
Institutioneel recht	3	2	1
Landbouw	6	6	0
Mededinging	8	7	1
Milieu en consumenten	2	2	0
Steunmaatregelen van de staten	3	3	0
Vrijheid van vestiging	6	6	0
Totaal EG-Verdrag	32	29	3
Ambtenarenstatuut	7	7	0
TOTAAL-GENERAAL	39	36	3

¹ Exclusief korte gedingen die zijn doorgehaald.

Hoofdstuk V

Algemene inlichtingen

A – Uitgaven en databanken

Teksten van arresten en conclusies

1. Jurisprudentie van het Hof van Justitie en van het Gerecht van eerste aanleg

De Jurisprudentie van het Hof van Justitie, die in de officiële talen van de Gemeenschap wordt gepubliceerd, is de enige authentieke bron waaruit de rechtspraak van het Hof van Justitie en van het Gerecht van eerste aanleg kan worden aangehaald.

Het laatste deel van elke jaargang van de Jurisprudentie bevat een chronologisch register van gepubliceerde uitspraken, een register van volgens nummer gerangschikte zaken, een alfabetisch register van partijen, een artikelenregister, een alfabetisch zaakregister en, sinds 1991, een nieuw systematisch register van alle samenvattingen met de bijbehorende reeksen trefwoorden van de opgenomen uitspraken.

De Jurisprudentie is in de lidstaten en in een aantal derde landen verkrijgbaar bij de op de laatste bladzijde van deze brochure vermelde verkoopkantoren (prijs van de Jurisprudentie 1995, 1996, 1997, 1998, 1999 en 2000: 170 euro, exclusief BTW). In de overige landen moeten de bestellingen worden gericht tot het aldaar genoemde verkoopkantoor. Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het Hof van Justitie, Interne dienst, afdeling Publicaties, L-2925 Luxemburg.

2. Jurisprudentie betreffende het communautaire ambtenarenrecht

Vanaf 1994 bevat de Jurisprudentie betreffende het communautaire ambtenarenrecht alle arresten van het Gerecht van eerste aanleg op het gebied van het ambtenarenrecht in de respectieve procestaal, alsmede een samenvatting in een officiële taal naar keuze van de abonnee. Bovendien zijn hierin de samenvattingen opgenomen van de op dit gebied door het Hof in het kader van een hogere voorziening gewezen arresten, waarvan de integrale tekst echter ook in de algemene Jurisprudentie wordt afgedrukt. De toegang tot de Jurisprudentie betreffende het communautaire ambtenarenrecht wordt vergemakkelijkt door registers die eveneens in alle officiële talen verkrijgbaar zijn.

De Jurisprudentie is in de lidstaten en in een aantal derde landen verkrijgbaar bij de op de laatste bladzijde van deze brochure vermelde verkoopkantoren (prijs: 70 euro, exclusief BTW). In de overige landen moeten de bestellingen worden gericht tot het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, L-2985 Luxemburg. Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het Hof van Justitie, Interne dienst, afdeling Publicaties, L-2925 Luxemburg.

Een abonnement op beide genoemde uitgaven kost 205 euro, exclusief BTW. Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het Hof van Justitie, Interne dienst, afdeling Publicaties, L-2925 Luxemburg.

3. De arresten van het Hof en van het Gerecht en de conclusies van de advocaten-generaal

De tekst daarvan in offset kan schriftelijk worden besteld, met vermelding van de gewenste taal, bij de Interne dienst, afdeling Publicaties, van het Hof van Justitie, L-2925 Luxemburg, voorzover zij nog beschikbaar zijn en tegen betaling van een vast bedrag per document, dat thans op 14,87 euro (exclusief BTW) is vastgesteld en mettertijd kan variëren. Bestellingen worden niet meer uitgevoerd na de verschijning van het deel van de Jurisprudentie waarin het verlangde arrest of de conclusie is afgedrukt.

Belangstellenden die reeds een abonnement hebben op de Jurisprudentie, kunnen zich abonneren op de teksten in offset van de Jurisprudentie van het Hof en van het Gerecht in een of meer officiële talen van de Gemeenschap, met uitzondering van de teksten die enkel in de Jurisprudentie betreffende het communautaire ambtenarenrecht worden opgenomen. De prijs van een jaarabonnement bedraagt thans 327,22 euro, exclusief BTW.

Ten slotte moet worden opgemerkt, dat alle recente arresten van het Hof en het Gerecht van eerste aanleg gratis en snel toegankelijk zijn op de Internetsite van het Hof (www.curia.eu.int, zie ook verder, punt 2.d), onder de rubriek Rechtspraak. De arresten staan op de dag van de uitspraak vanaf ongeveer 15 uur in alle officiële talen op de site. Deze rubriek bevat ook de conclusies van de advocaten-generaal in de taal van de advocaat-generaal en de procestaal.

Andere publicaties

1. Uitgaven verzorgd door de griffie van het Hof van Justitie

- a) Tekstuitgave betreffende organisatie, bevoegdheden en procesregels van het Hof

Deze bundel bevat de belangrijkste bepalingen met betrekking tot het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg, die verspreid zijn over de Verdragen, het afgeleide recht alsmede een aantal overeenkomsten. Een zaakregister vergemakkelijkt het gebruik.

De uitgave wordt gepubliceerd in alle officiële talen. De editie 1999 is verkrijgbaar bij de op de laatste bladzijde van deze brochure vermelde verkoopkantoren. De teksten worden eveneens gepubliceerd op de internetsite <http://curia.eu.int/nl/txts/acting/index.htm>.

- b) Agenda van de zittingen van het Hof

De agenda van de zittingen wordt iedere week opgesteld. Zij kan worden gewijzigd en heeft dus enkel indicatieve waarde.

De agenda is op aanvraag verkrijgbaar bij de Interne dienst, afdeling Publicaties, van het Hof van Justitie, L-2925 Luxemburg.

2. Uitgaven verzorgd door de Voorlichtingsdienst van het Hof van Justitie

- a) Weekoverzicht van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen

Het Weekoverzicht is een wekelijks informatiebulletin voor abonnees over de rechterlijke werkzaamheden van het Hof en het Gerecht van eerste aanleg. Het bevat een samenvatting van de gewezen arresten, de conclusies van de advocaten-generaal en de aanhangig gemaakte zaken van de afgelopen week. Ook de belangrijkste gebeurtenissen uit het leven van de instelling zijn erin vermeld.

Het laatste nummer van het jaar bevat telkens een analytisch register van de arresten en andere beslissingen van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg die in dat jaar tot stand zijn gekomen, alsmede statistische gegevens.

Het Weekoverzicht wordt ook elke week gepubliceerd op de Internetsite van het Hof van Justitie.

b) Jaarverslag

Het Jaarverslag geeft een overzicht van de werkzaamheden van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg, zowel op het gebied van de rechtspraak als op andere gebieden (bijeenkomsten en studiedagen van magistraten, bezoeken, seminaries enz.). Het bevat een grondige analyse van de belangrijkste uitspraken van het betrokken jaar door de president van het Hof en de president van het Gerecht. Deze uitgave bevat ook tal van statistische gegevens en de volledige jaarlijkse tabellen van de rechtspraak van het Hof en het Gerecht.

c) Weekkalender

Een wekelijks bijgewerkte, meertalige lijst van de gerechtelijke werkzaamheden van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg. Hij vermeldt de terechtzittingen, de conclusies en de arresten van de betrokken week, en geeft een overzicht van de volgende week. Het onderwerp van elke zaak wordt beknopt vermeld. De weekkalender wordt elke donderdag gepubliceerd, met name op de Internetsite van het Hof van Justitie.

De hierboven genoemde uitgaven, die gratis beschikbaar zijn in alle officiële talen van de Gemeenschappen, kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij de Voorlichtingsdienst van het Hof van Justitie, L-2925 Luxemburg, met vermelding van de gewenste taal.

d) Internetsite van het Hof

Via deze site (adres: www.curia.eu.int) krijgt u gemakkelijk toegang tot talrijke gegevens over en documenten van de instelling. De meeste documenten zijn beschikbaar in de elf officiële talen. De hieronder gepubliceerde samenvatting geeft de inhoud van deze site weer.

Bijzondere aandacht verdient de rubriek Rechtspraak, die sinds juni 1997 gratis en snel toegang verleent tot alle recente arresten van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg. De arresten staan op de dag van de uitspraak vanaf ongeveer 15 uur in alle officiële talen op de site. Deze rubriek bevat ook de conclusies van de advocaten-generaal in de taal van de advocaat-generaal en de procestaal.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
(Hof van Justitie en Gerecht van eerste aanleg)

Presentatie

Onderzoek en documentatie

Voorlichting

Bibliotheek

Rechtspraak

Teksten betreffende de Instelling

3. Uitgaven verzorgd door de directie Bibliotheek, Onderzoek en Documentatie van het Hof van Justitie

3.1. Bibliotheek

a) Bibliographie courante

Tweemaandelijks bibliografie met een systematisch overzicht van alle gedurende de referentieperiode aangeschafte of geanalyseerde literatuur (zelfstandige publicaties en artikelen), bestaande uit twee afzonderlijke delen:

- Deel A: Juridische publicaties over de Europese integratie;
- Deel B: Algemene rechtsleer – internationaal recht – rechtsvergelijking – nationaal recht.

De bibliographie courante kan sinds januari 2000 worden geraadpleegd op de Internetsite van het Hof.

b) Juridische bibliografie van de Europese integratie

Jaarlijkse publicatie op basis van de gedurende het referentiejaar aangeschafte monografieën en geanalyseerde tijdschriften op het gebied van het gemeenschapsrecht. Sinds de uitgave van 1990 is de bibliografie een officiële publicatie van de Europese Gemeenschappen geworden. Zij bevat ongeveer 6 000 bibliografische referenties, alsmede een systematisch register en een auteursregister.

De jaarlijkse bibliografie is tegen de prijs van 42 euro (exclusief BTW) verkrijgbaar bij de op de laatste bladzijde van deze brochure vermelde verkoopkantoren.

3.2. Onderzoek en Documentatie

De dienst Onderzoek en Documentatie verzorgt verschillende publicaties die de toegang tot de rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg vergemakkelijken. Hij stelt ook jaarlijks documentatie op inzake de communautaire en nationale rechtspraak betreffende de Verdragen van Brussel en Lugano.

Zoals hierna zal blijken, kunt u die publicaties raadplegen in gedrukte vorm of elektronisch via de Internetsite van het Hof.

3.2.1. Publicaties betreffende de rechtspraak van het Hof en het Gerecht

a) Repertorium van de rechtspraak inzake het gemeenschapsrecht

Het Repertorium van de rechtspraak inzake het gemeenschapsrecht — Serie A, met betrekking tot de rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg, uitgezonderd de uitspraken in ambtenarenzaken en die inzake het Verdrag van Brussel betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, werd aanvankelijk gepubliceerd als een losbladige uitgave. In 1995 en 1998 is een Franse en een Duitse versie verschenen van een geconsolideerde en ingebonden editie, het *Répertoire de jurisprudence de droit communautaire 1977-1990*.

Prijs van de geconsolideerde editie: 100 euro, exclusief BTW.

Sinds 1991 wordt het vervolg van Serie A gepubliceerd als het *Bulletin périodique de jurisprudence*, een werkdocument dat niet in de handel verkrijgbaar is (zie hierna, sub d, i).

De samenvattingen van de arresten en beschikkingen van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg die in dat Bulletin worden gepubliceerd, zijn ook beschikbaar op de Internetsite van het Hof, onder het punt Onderzoek en documentatie, Repertorium van de communautaire rechtspraak. U vindt er momenteel de samenvattingen van de jaren 1996 en 1997.

b) Index A-Z

Geautomatiseerde publicatie met een numerieke lijst van alle zaken die sinds 1954 bij het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg aanhangig zijn gemaakt, een alfabetische lijst van partijen en een lijst van nationale rechters die het Hof prejudiciële vragen hebben voorgelegd. De Index A-Z verwijst naar de plaats van publicatie van de beslissing in de Jurisprudentie.

Deze publicatie is verkrijgbaar in het Engels en het Frans. Deel II wordt jaarlijks bijgewerkt.

Deel I (1953-1988). Prijs: 11 euro, exclusief BTW

Deel II (1989-maart 2000). Prijs: 18 euro, exclusief BTW

De lijst met zaaknummers van de *Index A-Z* is ook beschikbaar op de Internetsite van het Hof.

- c) Notes – Références des notes de doctrine aux arrêts de la Cour et du Tribunal de première instance

Deze publicatie bevat de vindplaatsen van rechtsgeleerde noten bij de arresten van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg.

Zij wordt jaarlijks bijgewerkt. Prijs: 15 euro, exclusief BTW.

Deze publicatie is ook beschikbaar op de Internetsite van het Hof, onder de rubriek Onderzoek en documentatie.

U kunt deze verschillende publicaties bestellen bij de op de laatste bladzijde van deze brochure vermelde verkoopkantoren.

- d) Werkdocumenten die niet in de handel verkrijgbaar zijn

- i) Bulletin périodique de jurisprudence

Dit is een periodieke verzameling in het Frans van de samenvattingen van de arresten en beschikkingen van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg, met een systematische indeling zoals in het *Repertorium van de rechtspraak inzake het gemeenschapsrecht*. Er bestaat ook een geconsolideerde versie met de rechtspraak van de jaren 1991 tot 1995.

- ii) Jurisprudence en matière de fonction publique communautaire (januari 1988 - december 1999)

Dit is een systematische verzameling in het Frans van samenvattingen van de rechtspraak van het Hof en het Gerecht van eerste aanleg in ambtenarenzaken.

iii) Interne gegevensbestanden

Het Hof heeft een interne databank opgezet over de rechtspraak van de nationale rechters inzake het gemeenschapsrecht en inzake de Verdragen van Brussel, Lugano en Rome. Op verzoek kunnen gerichte opzoeken worden gedaan waarvan de resultaten in het Frans worden meegedeeld.

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot de directie Bibliotheek, Onderzoek en Documentatie van het Hof van Justitie, L-2925 Luxemburg.

3.2.2. Publicaties betreffende de Verdragen van Brussel en Lugano

a) Informatie op grond van protocol nr. 2 bij het Verdrag van Lugano

Jaarlijkse documentatie over de rechtspraak van het Hof van Justitie inzake het Verdrag van Brussel betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, en over de nationale rechtspraak betreffende dat verdrag en het parallelle Verdrag van Lugano.

De documentatie die is opgesteld ten behoeve van de bevoegde instanties van de staten die partij zijn bij het Verdrag van Lugano is beschikbaar op de Internetsite van Hof, onder Onderzoek en documentatie.¹

b) Repertorium van de rechtspraak inzake het gemeenschapsrecht — Serie D

De sub a genoemde documentatie is een vervolg op het tussen 1981 en 1993 gepubliceerde losbladige Repertorium van de rechtspraak inzake het gemeenschapsrecht — Serie D, dat de rechtspraak bevatte van het Hof van Justitie en van nationale rechters inzake het Verdrag van Brussel betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. Na het verschijnen van aflevering 5 (februari 1993) in de Deense, de Duitse, de Engelse, de Franse, de Italiaanse en de Nederlandse versie is in Serie D de rechtspraak van het Hof van Justitie over de periode van 1976 tot 1991 verwerkt en de rechtspraak van de nationale rechterlijke instanties van de lidstaten over de periode van 1973 tot 1990.

¹ De documentatie voor de jaren 1992 tot 1996 is door het Institut suisse de droit comparé gepubliceerd onder de titel *Recueil de la jurisprudence de la Cour des Communautés européennes et des Cours suprêmes des États parties relative à la convention de Lugano*, delen I tot V.

Prijs: 40 euro, exclusief BTW.

c) Conventions de Bruxelles et de Lugano - Édition multilingue

Verzameling van de teksten van de Verdragen van Brussel van 27 september 1968 en van Lugano van 16 september 1988 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, met de toetredingsverdragen, protocollen en verklaringen in alle authentieke versies.

Het werk, dat een inleiding in het Frans en het Engels bevat, is in 1997 gepubliceerd.

Prijs: 30 euro, exclusief BTW.

Interinstitutionele websites

EUROPA: portaalsite van de Europese Unie

<http://europa.eu.int>

De site Europa vormt de toegangspoort tot alle informatie die wordt verspreid door de instellingen en organen van de Europese Unie: het Europees Parlement, de Raad van de Unie, de Commissie, het Hof van Justitie, de Rekenkamer, het Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's, de Europese Centrale Bank, de Europese Investeringsbank, enz.

Europa bevat veel informatie betreffende de Europese integratie, in het bijzonder over de doelstellingen, het beleid en het institutioneel kader van de Europese Unie. De instellingen van de Europese Unie voeren hun beleid van transparantie vooral uit door middel van deze gebruiksvriendelijke server.

EUR-Lex: het gemeenschapsrecht binnen handbereik

<http://europa.eu.int/eur-lex>

Het portaal EUR-Lex biedt een geïntegreerde en kosteloze toegang tot de communautaire wetgeving en rechtspraak. Het bevat ook links naar de sites PreLex, de databank van de Europese Commissie inzake interinstitutionele procedures, en OEIL, de observatiepost wetgeving van het Europees

Parlement, en naar andere wetgevingssites van de Europese instellingen en de lidstaten.

Dit portaal is opgezet om te beantwoorden aan de behoeften van professionele en andere gebruikers, en biedt geharmoniseerde zoekfuncties voor alle soorten documenten: het Publicatieblad, de Verdragen, wetgeving in voorbereiding, wetgeving, rechtspraak, parlementaire vragen en documenten van algemeen belang. Het portaal beoogt een coherente en gebruiksvriendelijke presentatie van de wetgeving, en bevat ook uitleg over het wetgevingsproces in de Europese Unie, waarbij de belangrijkste betrokken instanties worden aangegeven.

CELEX: databank gemeenschapsrecht

<http://europa.eu.int/celex>

Het geautomatiseerde documentatiesysteem voor het gemeenschapsrecht CELEX (*Communitatis Europae Lex*), beheerd door het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen en gevoed door de gemeenschapsinstellingen, omvat de wetgeving, de rechtspraak, de voorbereidende handelingen, de parlementaire vragen en de nationale maatregelen ter uitvoering van richtlijnen.

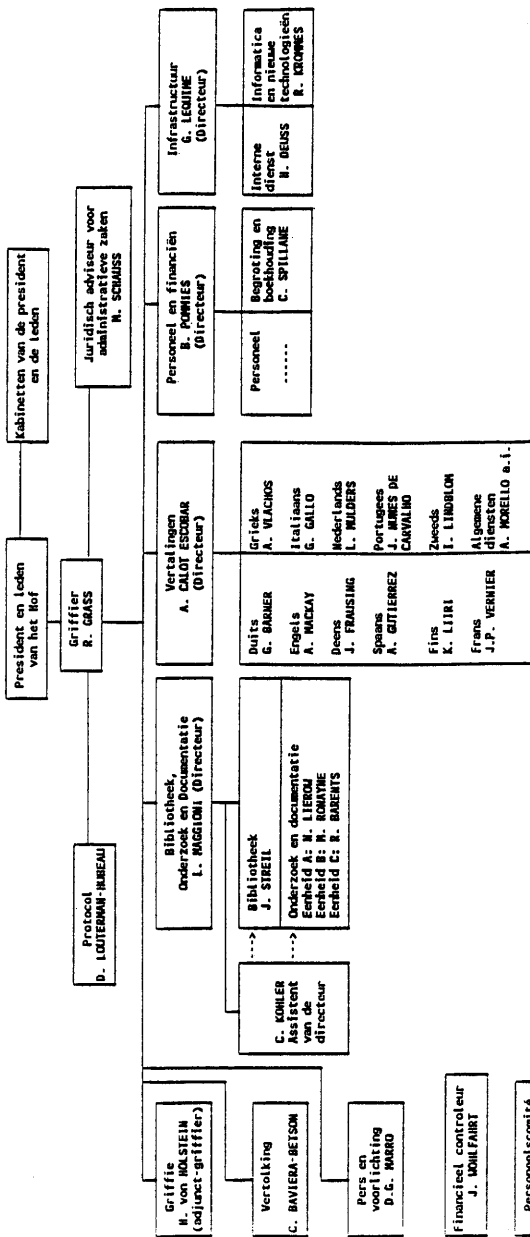
CELEX is een dienst waarvoor moet worden betaald, maar die in vergelijking met EUR-Lex aan de abonnees talrijke diensten met toegevoegde waarde aanbiedt, zoals geavanceerde zoekfuncties, toegang tot analytische gegevens, on-linehulp en bijstand van een helpdesk, exportfuncties, een waarschuwingssysteem op basis van profielen, enz. Meer informatie over de mogelijkheid om zich te abonneren vindt u op de homepage van Celex, onder „Abonneren”.

B - Administratie: beknopt organogram

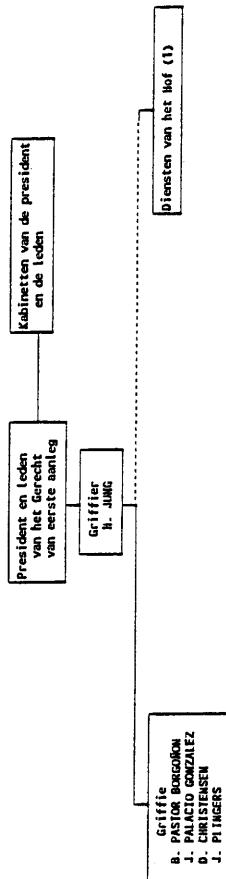
december 2001

BEKNOPT ORGANOGRAAF VAN HET HOEF VAN JUSTITIE EN HET GERECHT VAN EERSTE AANLEG

HOEF VAN JUSTITIE

GERECHT VAN EERSTE AANLEG

(1) Ingevolge artikel 45 van 's Hofs Statuut verlenen de ambtenaren en andere personeelsleden bij het Hoef in het belang van de dienst hun diensten aan het Gerecht.

Postadres en telecommunicatieaansluitingen:

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

L-2925 Luxemburg

Telefoon: 4303-1

Telex Griffie: 2510 CURIA LU

Telegramadres: CURIA

Telefax Hof van Justitie: 4303-2600

Telefax Voorlichtingsdienst: 4303-2500

Telefax Interne dienst — afdeling Publicaties: 4303-2650

Internet: *www.curia.eu.int*

Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Jaarverslag 2001 — Overzicht van de werkzaamheden van het Hof van Justitie en van het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen

Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen

2002 — 343 blz. — 17,6 x 25 cm

ISSN 1680-8363

